
BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XVI
E
60
NAPOLI

TENTAMEN
THEOLOGICUM
IN QUO DEMONSTRARE CONATUR AUCTOR

Ubi Apostolica Sedes adiri non possit, devolvi ad Dominos Episcopos facultatem dispensandi in publicis impedimentis Matrimonii, providendique spiritualiter in ceteris rebus omnibus Romano Pontifici reservatis, quoties id publica urgensque subditorum necessitas postularit.

A se primum Lusitanice scriptum, semelque & iterum typis commissum, deinde a Venetis Italice versum

DENUO RECENSUIT

LATINITATE DONAVIT

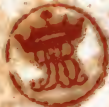
CREBRISQUE ADNOTATIONIBUS ILLUSTRAVIT

ANTONIUS PERERIA FIGUEREDIUS

Presbyter ac Theologus Olysiponensis, Regiæ Curiæ Censoriæ Xvir Ordinarius, Regisque Fidelissimi ab Epistulis Latinis.

Ad calcem Operis subjungitur ejusdem Auctoris Responsio Apologetica ad Censuram Gabrielis Galindi Theologi Matritensis, jam superiori anno seorsim edita.

OLISIPONE
APUD ANTONIUM VINCENTIUM SILVIUM
ANNO MDCCLXIX.
Permissu Regiorum Censorum.

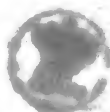

Sanctus Cyprianus in Libro de Unitate Ecclesiæ :

Episcopatus unus est , cujus a singulis in solidum pars tenetur .

Sanctus Gregorius Papa Magnus in Libro IX. Epistula LXVIII. ad Eusebium Thessalonicensem :

Si unus universalis est , restat ut vos Episcopi non sitis .

AD EXCELLENTISSIMOS
REVERENDISSIMOSQUE DOMINOS

EPISCOPOS
ET
ARCHIEPISCOPOS

Regni Lusitanici Coloniarumque ejus.

EXCELLENTISS. AC REVERENDISS. DOMINI.

Ui Liber totus est in demonstrandis tuendisque Juribus Episcoporum, quique ea non meo solum, sed quatuor etiam Censorum gravissimorum judicio solide demonstrat ac tuetur; Liber is, inquam, neque aliis dicari debet

quam Episcopis, neque potest ulla ratione Episcopis non probari. Talis vero Liber est, Excellentissimi Antistites, quem nunc Vobis sisto. Qui quot Principia statuit, (statuit autem decem) tot nobilissimas incorruptissimasque Perceptiones complectitur, quibus plane doceamur, quanta res sit esse Episcopum. Perceptiones ab Spiritu Sancto traditas in divinis Scripturis: Perceptiones a primis sæculis in sacro Apostolicæ Traditionis Deposito conservatas: Perceptiones denique, quæ invita postremorum horum temporum nescio an inscitia, an adulatione, in hoc Tentamine demum comparent pristino suo nitori restitutæ, utpote omnibus illis notis insignes, quas præ se ferre solet, quidquid genuinum est ac sincerum.

Episcopatus quidem proximus Auctor est Jesus Christus Dominus noster: ille enim fuit, qui Apostolos suos Episcopos proxime ordinavit; quando eis dixit: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum: Ite in mundum universum, prædicate, docete, baptizate. Quæcumque alligaveritis vel solveritis super terram, erunt ligata vel soluta in cælis. *Quæ verba sua ipsa am-*

amplitudine & generalitate potestatem quandam ostentant nullis conclusam limitibus. Nullis conclusam limitibus quoad materiam: quandoquidem ejus mensura pro subditorum necessitate erat. Nullis conclusam limitibus quoad locum: quandoquidem virtute verborum Christi universum terrarum orbem quilibet Apostolorum pro Diœcesi habebat.

Injuria vos ego adficerem, Antistites Excellentissimi, si in hac consecutione probanda immorarer. Sed quoniam hanc Epistulam ad solos Episcopos datam multi lecturi sunt, qui Episcopi non sunt: pro me Theologos duo adlegabo, qui qua pollent auctoritate, ceteros omnes referant. Prior est Nicolaus de Cusa, Cardinalis Cusa p.
& Episcopus Brixiensis, qui Libro II. 727.
admirandi Operis de Concordantia Catholica, *Capite XIII. ita ait:* Recte dicimus omnes Apostolos in potestate cum Petro æquales. Insuper est ad memoriam reducendum, quod in principio Ecclesiæ fuit unus tantum Episcopatus generalis. *Alter est Dominicus Sotus, immortale illud Illustrissimæ Familiæ Prædicatorum decus, qui apud Tridentinam Synodum Theologorum omnium Princi-*

pem egit sub Paulo III. Ejus verba hæc
Sotus in IV. Sent. p. 548.
sunt : Cum utraque pleniſſima juriſdictio de eſſentia ſit Apoſtolici muneris, utramque a Chriſto omnes immediate ſuſceperunt, atque adeo unuſquiſque erat per Chriſtum Epiſcopus totius Orbis.

Tum ut perfectius munia obirent Epiſcopalis miniſterii, tum ut melius conſervarent in Sacro Collegio Catholicam unitatem, cujus velut centrum Petrum conſtituerat Dominus, ſingulas Provincias ab unoquoque ſpeciatim inſtruendas ac regendas, Apoſtoli inter ſe de communi conſilio diviſere. Atque hæc quidem origo fuit Diœceſium: hæc item cauſa, quam ob rem ſub initia ipſa ſtatim naſcentis Eccleſiæ in Epiſcopatum invexerint Apoſtoli tres illas claſſes Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, & Primatum: titulos illos quidem amplioris adminiſtrationis reſpectu Hierarchiæ Eccleſiaſticæ exterius gubernandæ, non vero amplioris juriſdictionis reſpectu cujuslibet Parœciæ interius regendæ. Quoniam ut ſcribit Sanctus Hieronymus: Ubicumque fuerit Epiſcopus, ſive Romæ, ſive Eugubii, ſive Conſtantinopoli, ſive Alexandriæ,

ſive

ſive Tanis; ejuſdem meriti, ejuſdem eſt & Sacerdotii. Ceterum omnes Succeſſores Apoſtolorum ſunt. *Preſſius vero Sanctus Symmachus Papa*: Ad Trinitatis inſtar; cujus una eſt atque individua poteſtas, unum eſt per diverſos Antiſtites Sacerdotium. *Hinc præclare illud a Guillelmo Pariſienſi Epiſcopo dictum*: Ipſe Dominus Jeſus Chriſtus non plus quam Epiſcopus eſt in dignitatibus Eccleſiaſticis, ſecundum quod homo.

Quod ſi in tanta hac poteſtate Epiſcopatui a Chriſto adnexa Apoſtolis ſuccedunt Epiſcopi, quemadmodum paullo ante ex Hieronymi ore audivimus, idque cum Hieronymo tota docet Antiquitas: planum eſt, intra Parœciam ſuam tantam fore Epiſcopi poteſtatem, quanta ſuarum ovium eſt neceſſitas. Id vero eſt, quod ſcribebat S. Cyprianus in Epiſtula LXXII. ad S. Stephanum Papam: Habet in Eccleſiæ adminiſtratione voluntatis ſuæ arbitrium liberum unuſquiſque Præpoſitus, rationem actus ſui Domino redditurus. *Cyprian. p.306. edit.Felli.*

Profecto temporum decurſu uſurpare ſibi tamquam proprium Succeſſores Beati Petri cœpere exercitium quarundam juriſ-

risdictionum, in quarum possessione antehac erant Episcopi. Verum ut illud prætermittam, quod primæ hæ Reservationes ad solas causas Fori contentiosi spectabant, ejusque proinde generis erant, ut solam totius Ecclesiæ externam Politiam proprie respicerent: illas ipsas sibi non usurpabant Romani Pontifices, nisi de consensu ceterorum Episcoporum: qui qua observantia & reverentia S. Petrum Apostolorum Principem prosequebantur, a se quidem in Romanos Pontifices ejus Successores dimittebant easdem illas prærogativas, quæ antea communes erant omnibus Diœcesibus. Est in hoc genere sane præclarum exemplum illud, quod in corpore etiam hujus Operis in medium adfero, desumptum ex Actis Generalis Concilii Sardicensis medio quarto sæculo celebrati. Audiamus verba Præsidis ejus, qui erat magnus ille Osius Episcopus Cordubensis: Si vobis placet, Sancti Petri memoriam honoremus, ut scribatur ab his qui causam examinarunt, Julio Romano Pontifici, & si judicaverit renovandum esse judicium, renovetur & det Judices. *Et mox e vestigio*: Respondit Synodus, Placet. *Heic fatentes habemus*

Concil. Sard. Can. III. Tom. II. p.647.

mus Patres Concilii Generalis, in quibus erant cum ipso Præside multi ex Hispania & Lusitania Episcopi: (veluti Emeritensis, quæ Metropolis erat Lusitaniæ; & Asturicensis, quæ Urbs ad Bracarensem Provinciam spectabat) fatentes, inquam, pro bonore & memoria S. Petri Apostoli primi Romæ Episcopi constituere & consentire se, ut Romanus Pontifex illa in posterum prærogativa & auctoritate fruatur, qua possit in gratiam Episcoporum apud Provincialem Synodum judicatorum novum causæ examen, seu novam Revisionem concedere: non quidem advocata Romam causa, quemadmodum bodie fieri solet secundum Tridentinæ Synodi caput, Causæ criminales; *sed novis judicibus designatis, qui intra eandem Provinciam denuo examinarent causam provocantium Episcoporum.*

Usque adeo certum est, a consensu Episcoporum sive Conciliorum Generalium initium babuisse bas aliasque prærogativas primatui Romano adnexas: (quas prærogativas multi quidem ita imperite, atque ita temere inter se commiscent; ut quoniam in Primatu ipso Jus Divinum a Jure Ecclesiastico discernere ac separa-

re ipsi vel nesciunt vel nolunt, quidquid in Romanis Pontificibus spiritualis potestatis est, totum id ex institutione Christi ipsis inesse contendant). Usque adeo certum est, inquam, multas ex prærogativis illis, quibus hodie fruitur Romanus Pontifex, ipsi Divino Jure non competere, sed concessione tantum & gratia Ecclesiæ in Episcoporum corpore repræsentatæ: ut multorum Theologorum gravissimorum sententia sit, ipsam etiam Primatus Sancti Petri conjunctionem cum Romano Episcopatu divinæ institutionis minime esse, sed tantum institutionis Ecclesiasticæ, quæ absolute mutari aut variari possit. Quamvis enim Dominus noster Jesus Christus in persona Beati Petri Primatum ipsum instituerit, volueritque in Ecclesia sua (quemadmodum constans omnium Patrum, omniumque sæculorum Traditio fert) perpetuo esse Principem quendam, seu visibile quoddam Caput omnium Christianorum: tamen quod Episcopus Romanus perpetuo sit ille Princeps, id vero est, quod Theologi illi negant esse Juris Divini. Docent enim conjunctionem duarum illarum qualitatum consequentiam quandam fuisse illius obser-

van-

vantiæ & gratificationis, qua Ecclesia ad decus & memoriam Principis Apostolorum, conservatione & successione Primatus nobilitare voluit illam Urbem, quæ & Caput erat Orbis totius, & Sedes primi maximique Episcopi fuerat.

Nullus dubito, Excellentissimi Antistites, quin omnes ii, quibus tanta non est peritia Theologiæ, ejusque Dogmatum, quantam ego in vobis considero considerareque debeo: ubi primum ea legerint quæ modo commemoravi, pro hæreticis statim habituri sint eos, qui talia docent. Verum enim vero quis hæreticum dicat Joannem illum Gersonem, Cancellarium Academiæ Parisiensis, Generalis Concilii Constantiensis Animam, & per antonomasiam Christianissimum Doctorem *dictum* (a)? *Joannem illum Gersonem, qui*

(a) Jacobus Augustus Thuanus Historiæ sui temporis Libro CXXXVII. Cap. 6. Tomo VI. pag. 388. *Joannes Gerson Cancellarius Parisiensis, & famosissimus sua ætate Theologus, Caroli VI. temporibus* REGIUS AD CONCILIUM CONSTANTIENSE ORATOR, *auctoritate sua & doctrinæ opinione pervicit, ut multa in eo* SALUTARIA AC MEMORABILIA *insererentur. Indeque re bene ad Dei gloriam & decus Regni gesta reversus,* DOCTORIS CHRISTIANISSIMI *non solum apud nos, sed & inter exteras nationes summo consensu nomen meruit.*

qui cum pari ſanctitatis & eruditionis laude vixiſſet, (fuit autem utraque in eo ſane eximia) poſt mortem tot tamque inſignibus miraculis coruſcavit; ut illorum fama permotus Carolus VIII. Rex Chriſtianiſſimus, pro illius honore & memoria ſacram Ædiculam ædificari juſſerit, ibique ejuſdem imaginem collocari, ubi per annos plurimos cultu publico decoratus eſt Gerſon, probantibus plaudentibuſque tum Archiepiſcopis Lugdunenſibus, tum magnis aliis Antiſtitibus florentiſſimi illius Regni? Is vero Gerſon in nobili ſuo Libello De Poteſtate Eccleſiaſtica & Origine Juris, *ſub finem Conſiderationis VII. in hunc modum ſcribit:*

Gerſon Tom. II. p. 236. Sed quæret forte aliquis, quo pacto Eccleſia Romana dicatur eadem iſto modo, cum ab initio fuerit in Antiochia? Reſponſio facilis eſt, ſi fiat abſtractio a connotatione loci, & dicamus quod Eccleſia Romana eſt illa Diœceſis, Provincia, vel Sedes, quæ peculiariter habet regi per auctoritatem Papalem, & eam complectitur. Sic veritatem habet vulgata vox: ubi Papa, ibi Roma.

Quis hæreticum dicat Nicolaum illum de Cuſa, Cardinalem e Germania, *eun-*

eundemque in Italia Episcopum Brixiensem, ex Sacro Ordine Canonicorum Regularium Sancti Augustini Doctorem? Qui Libro II. Operis supra commemorati Cap. XXXIV. sic scribit: Non posse adhuc Romanum Pontificem perpetuum Principem Ecclesiæ probari, satis ex hoc manifestum est: *Et mox paullo inferius*; Quare si per possibile Treverensis Archiepiscopus per Ecclesiam congregatam pro Præside & Capite eligeretur, ille proprie plus Successor S. Petri in Principatu foret, quam Episcopus Romanus. *Cusa p. 774.*

***Quis hæreticos dicat duos illos apud Salmanticensem Academiam Magistros Primarios, Dominicum Sotum & Dominicum Bannesium, ex nobilissimo Prædicatorum Ordine? quorum prior in Commentariis in IV. Sententiarum ita dicit*:** Utrum culmen summæ dignitatis jure divino in Ecclesia Romana consistat, ita ut Episcopus Romanus & Summus Pontifex sint divino nexu conjuncti, NON EST TAM CERTUM, QUAM NONNULLI ARBITRANTUR. ***Alter vero in Commentariis in Secundam Secundæ S. Thomæ ita*:** Quamvis a viris doctissimis & catho- *Sotus p. 645.*

Bannes. Tom. II. p. 52. & 57. tholicis verum exiftimetur, jure divino Romanum Pontificem effe Petri Succefforem : tamen NON EST FIDES CATHOLICA, fed opinio valde probabilis. *Et aliquanto poft*; Aliqui Doctores graves noftri temporis ajunt, Epifcopum Romanum effe quidem Summum Pontificem, non tamen jure divino hæc conjuncta effe. Ita fentit Fr. Dominicus Sotus (a).

Ut ad alterius generis Refervationes jam pergamus, quales utique funt, quæ ad Pœnitenciale & internum Forum pertinent: adbuc fub initia fæculi XI. fuæ au-

(a) Sentit & Bellarminus ipfe Lib. II. de Romano Pontifice Cap. XII. Tom. I. pag. 312., ubi ita fcribit: *Quod Epifcopus Romanus, qua Epifcopus Romanus eft, fit Petri Succeffor, ex facto Petri ortum babuit, non ex prima Chrifti inftitutione. Nam potuiffet Petrus nullam Sedem particularem fibi umquam deligere, ficut fecit primis quinque annis: & tum moriente Petro, non Epifcopus Romanus, neque Antiochenus fucceffiffet, fed is quem Ecclefia fibi elegiffet. Quia vero Romæ Sedem fixit, & tenuit ufque ad mortem, inde factum eft, ut Romanus Pontifex ei fuccedat.* Et mox: *Ifta ratio fucceffionis non eft ex prima inftitutione Pontificatus, quæ in Evangelio legitur.* Extat de eodem hoc argumento infigne teftimonium in celeberrimo Dialogo inter Clericum & Militem, quod *Somnium Viridarii* vulgo infcribitur, Cap. LX. apud Goldaftum Tom. I. pag. 78. Quod opus fub Carolo V. Gallorum Rege anno Chrifti circiter MCCCLXX. adornatum eft.

auctoritatis & jurisdictionis adeo tenaces erant Episcopi, ut Patres Concilii Salegunstadiensis anno MXXII. coacti, Canone XVIII. definiverint: non valere absolutiones illas, quas se inconsultis sive invitis, suis subditis elargitus esset Romanus Pontifex. Patres vero Concilii Lemovicensis anno MXXXIII celebrati, illud pro confesso statuerint: Inconsulto Episcopo suo, ab Apostolico pœnitentiam & absolutionem nemini accipere licet. *Quod illi quidem memorabili hac probant ratione*; Apostoliei Romani (*sic Romanos Pontifices tunc vocabant*) Episcoporum omnium sententiam confirmare, non dissolvere debent. QUIA SICUT MEMBRA CAPUT SUUM SEQUI, ITA CAPUT MEMBRA SUA NECESSE EST NON CONTRISTARI (*a*).

Concil. Tom. XI. p. 1133.

Ibid. p. 1250.

Hæc

(*a*) Eo spectat, quod Hæresi XLII. num. II. refert S. Epiphanius Tom. I. pag. 303. Cum enim Marcion ob stuprum virgini illatum a suomet parente spectatæ sanctitatis Episcopo, de Ecclesia pulsus esset; ac consequendæ absolutionis gratia Romam post Hygini Papæ obitum se contulisset: Clerus Romanus ab eo precibus fatigatus, ut se in communionem reciperet, hac illum responsione refutasse traditur: *Nobis injussu venerandi Patris tui istud facere non licet: una siquidem fides est, & omnium una consensio: neque contra spectatissimum collegam patrem tuum moliri quidquam possumus.*

Hæc doctrina Concilii Lemovicensis nos eo ducit, ut quasi e re nata indagemus & aperiamus, quæ nobis notiones efformandæ sint de Primatu Papæ. Quæ notiones si male efformantur, quidquid rite dispositum est in Ecclesiastica Hierarchia, totum id funditus evertunt. Sin vero est ut recte se habeant, mirabili plane concordia totum Ecclesiæ mysticum corpus devinctum retinent. Fatentur Lemovicenses Patres, Romano Pontifici tamquam Capiti dicto audientes esse debere Episcopos: sed interim tamen non debere Romanum Pontificem, eo quod sit Caput, memb a lædere ita nobilia, ut sunt Episcopi. Edocti a Beato Paulo agnoscebant, quemadmodum in physico hominis corpore suæ cuilibet membro operationes sunt propriæ, quæ nisi labefactato & deturpato Toto inverti non possint: ita in corpore morali Christi, quod est Ecclesia, diversis membris alias atque alias functiones adsignatas esse a Christo. I.Corinth. XII. 18. Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore, sicut voluit. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro. *Papæ adsignavit Christus functiones capitis: Episcopis functiones brachio-*

chiorum & manuum. Si brachium velit esse caput, quam erit monstrosum corpus? Si vero caput brachii munia obire velit, quam reddetur & ipsum deforme? Quid si caput sibi usurpet operationes totius corporis? Chimæram videre se omnes credent. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus?

Memoratum Apostoli locum præclare quidem in rem nostram explicavit Sanctus Bernardus, cum ad discipulum suum Eugenium tertium scribens hoc modo differebat Libro III. Capite IV. Monstrum facis, si manu submovens digitum, facis pendere de capite, superiorem manui, brachio collateralem. Tale est si in Christi corpore membra aliter locas, quam disposuit ipse. *Unde concludit idem Bernardus, divina lege obstringi Summum Pontificem illæsa observare, sibique non usurpare Episcoporum jura*. Honorum ac dignitatum gradus & ordines quibusque servare positi estis, non invidere, ut quidam vestrorum ait: *Cui honorem, honorem*.

Bernard. Tom. I. p. 439.

Planum est autem, honorem & digni-

b *ta-*

tatem Episcoporum in eo non esse, ut ipsi nominentur Episcopi, insignibusque Episcoporum utantur: sed in eo, ut characteris sui proprias obeant functiones: nempe functiones Pastorum gregis sui: functiones quas obiere Apostoli, quorum successores Episcopi sunt jure divino; functiones quas Christus verbis adeo magnificis in Evangelio designavit, quando instituit ordinem Episcopalem. Hujusmodi functionibus privare Episcopos, idem plane est, ac propriis operationibus suis privare membra præcipua corporis Christi: est velle Episcopos non esse Episcopos. Namque vel in ipso naturæ ordine, idem est operationes proprias speciei suæ quodlibet ens amittere, ac suam formam amittere. Egregie omnino magnus Gerson: Qui tollit ab entibus proprias operationes, certe secundum Philosophum tollit ab eis proprias formas. Quid enim valet quod unus sit Episcopus, sine officii sui executione, quod illi Christus contulit?

Gerson Tom. II. p. 183.

Velle igitur, Papam eo nomine quod sit Primas Ecclesiæ, auferre ab omnibus Episcopis posse, sibique libere ac solo arbitratu suo usurpare exercitium illarum fun-

functionum, quas Christus fecit Episcoporum proprias: id vero est de Primatu notionem quandam habere novam, notionem Antiquitati ignotam, notionem omnino adversantem ei, quam nobis reliquere Sancti Patres, ex ipsisque Romanis Pontificibus laudatissimus quisque.

Quis Pontificum, quaeso, jura Primatus sui melius noverit, quam illa novit Sanctus Gregorius magnus? Atqui Gregorius hic ille est, qui Libro VIII. Epistula XXX. Eulogium Episcopum Alexandrinum monebat, ne Decreta Papae ipse diceret Jussa *Papae* : Jubere *enim proprium verbum esse dominantium : Papam vero non esse Dominum Episcoporum, sed Fratrem*. Mihi loquitur vestra Beatitudo dicens: *Sicut jussistis*. Quod verbum jussionis peto a meo auditu removere, quia scio qui sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus patres. NON ERGO JUSSI, sed quae utilia visa sunt, indicare curavi. *Ut palam vobis fiat, Excellentissimi Antistites, hanc loquendi rationem non tam a Gregorii modestia, quam ab illius sapientia esse profectam: auscultate, quaeso, quid tam multis post saeculis Eugenio Pa-*

Gregor. Tom. II. p. 919.

pæ Tertio scripserit Sanctus Bernardus Claravallensis: Quid tibi dimisit Sanctus Apostolus ? numquid dominationem ? Sed audi ipsum. *Non dominantes, ait, in Clero, sed forma facti gregis*. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate: vox Domini est in Evangelio: *Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic*. PLANUM EST: APOSTOLIS INTERDICITUR DOMINATUS. *Et alio in loco*: Scias Romanam Ecclesiam aliarum Matrem esse, non Dominam: ET TE NON EPISCOPORUM DOMINUM, SED UNUM EX IPSIS.

Idem S. Gregorius in eadem epistula Eulogium reprehendit propterea, quod ad Romanum Pontificem scribens, titulo eum Universalis Episcopi *decorarit*. *Reprehensionis vero causam ille adducit, quod titulus ille* Universalis Episcopi *& ex se arrogans esset, & sine offensione injuriaque aliorum Episcoporum non posset usurpari: cum e contrario totus Papæ honor deberet esse honor Episcoporum*. In præfatione Epistulæ, quam ad me ipsum direxistis, superbæ appellationis verbum, universalem me Papam dicentes, imprimere curastis. Quod peto dulcissi-

cissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat: quia vobis subtrahitur, quod alteri plusquam ratio exigit præbetur. Nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. MEUS NAMQUE HONOR EST FRATRUM MEORUM SOLIDUS VIGOR. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur.

Illud ratio postulat, Excellentissimi Antistites, ut tantisper considerationem vestram defigatis in eo, quod vel ipsum titulum Universalis Episcopi *arbitrabatur magnus ille Pontifex Romanum Episcopum dedecere, ceterisque Episcopis esse injurium. Quid, quæso, pronuntiaturus esset Gregorius, si Successores suos vidisset illud sibi arrogare, ut non titulo solum, sed re etiam sint* Universales? *Quid, si vidisset in eo illos Pontificatus honorem penitus collocare, ut soli ipsi videantur Episcopi? Profecto qui ita loquebatur, qui ita scribebat, ideam de Primatu S. Petri efformabat multum ab ea discrepantem, quæ bodie apud Curiam dominatur. Profecto in ea erat sententia, ut arbitraretur, non propterea everti Primatum Papæ, si Episcoporum auctorita-*

ti primævus suus vigor constaret: quinimo reservare sibi Romanum Pontificem id, quod institutione Christi toti Episcopatui commune est; nihil aliud esse, quam fomentum impendere vanitati, causasque diffidendi serere. Si universalem me Papam vestra sanctitas dicit (*concludit modestissimus Gregorius*) negat se hoc esse, quod me fatetur universum. Sed absit hoc. Recedant verba quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant.

In Epistula XII. Libri IX. quæ ad Joannem Episcopum Syracusanum in Sicilia est data, adfirmat idem S Gregorius Magnus, Primatum Papæ minime in eo esse, ut ipse Provincias omnes adigat observare ritus & consuetudines Romanæ Ecclesiæ: imo e contrario stultum esse, si propterea quod ipse sit Episcoporum Primas, arbitretur Papa, omnes se Romani Pontificis discipulos profiteri debere, ipsum vero nullius: De Constantinopolitana Ecclesia quod dicunt, quis dubitet eam Sedi Apostolicæ esse subjectam? Tamen si quid boni vel ipsa vel altera Ecclesia habet, ego & minores meos, quos ab illicitis prohibeo, in bono imitari paratus sum. STULTUS EST ENIM,

Ibid. p. 941.

QUI

QUI IN EO SE PRIMUM EXISTIMAT, UT BONA QUÆ VIDERIT, DISCERE CONTEMNAT. *Ex hac certe Epistula S. Gregorii colligimus, non idem esse obluctari Episcopum quemlibet pro conservandis tuendisque moribus & ritibus suæ Ecclesiæ, ac Romano Primatui adversari.* Non omnes Ecclesiæ consuetudines ex Romana petendas esse, docet hæc Epistula. *Ita argumentando conclusit Petrus Gussavillæus, novitius ille celebrisque harum Epistularum editor.*

Quandoquidem in eo versamur argumento, quo nihil est gravius, nihil majoris momenti: operæ pretium est paullo adhuc adcuratius rimari, quisnam ea de re sensus fuerit aliorum Sanctorum Patrum. Ac S. Cypriani quidem Archiepiscopi Carthaginensis, qui tum propter ætatem Apostolicis ipsis adeo vicinam temporibus, tum propter insignem diligentiam qua in describendis prærogativis Primatus Episcopatusque usus est, facile inter Patres familiam ducit: S. Cypriani, inquam, jam in corpore hujus Operis multa eaque gravissima testimonia exposui, quæ ibi legi possunt non longe a principio. Heic ergo unum illud in medium ad-

adferam, ubi Cyprianus quam adcuratissime ostendit, essentiam Primatus non in eo esse, ut Papa in Ecclesia unicus sit Legislator, vel Supremus Arbiter Episcoporum: neque item in eo, ut Papæ Episcopi cœcam quandam obedientiam exhibeant, quæ nihil judicat, nihil examinat. Est autem ex Epistula LXXI. ad Quintum Mauritaniæ Episcopum data, ubi ita ait: Non est de consuetudine præscribendum, sed ratione vincendum. Nam nec Petrus quem primum Dominus elegit, & super quem ædificavit Ecclesiam suam, cum secum Paulus de circumcisione postmodum disceptaret, vindicavit sibi aliquid insolenter, aut arroganter præsumpsit: ut diceret se primatum tenere, & obtemperari a novellis & posteris sibi potius oportere. Nec despexit Paulum quod Ecclesiæ prius persecutor fuisset, sed consilium veritatis admisit, & rationi legitimæ quam Paulus vindicabat, facile consensit: documentum scilicet nobis & concordiæ & patientiæ tribuens, ut non pertinaciter nostra amemus, sed quæ aliquando a Fratribus & Collegis nostris utiliter & salubriter sugge-

Cyprian. p. 304.

geruntur, si sint vera & legitima, ipsa potius nostra ducamus.

Ex modestia qua Petrus se a Paulo reprehendi passus fuit, ejusque doctrinæ de abrogatione Mosaicæ Legis acquievit, non reputans Primatus injuriam, se ab inferiori carpi edocerique: colligit magnus Cyprianus, non debere Successores Petri ita despotice imperare, ut Reges, quibus est pro ratione voluntas: nec debere Episcopos reverentiam Judiciorum Romanorum ita capi, ut arbitrentur, nunquam sibi licitum esse reclamare ac repugnare. Ecclesiæ enim regimen non esse regimen absolutæ Monarchiæ, non dominationis, non imperii; sed regimen modestiæ, ministerii, humilitatis. Regimen, ubi non unus est, qui præcipere solus possit, neque item unus, qui solus possit definire: sed regimen, in quo semper explorandum est, num Collegæ suffragentur; & in quo nunquam non dispiciendum est, quid judicent socii. Id Christus disertissime docuit universos Apostolos suos, quemadmodum ex S. Bernardi ore paullo ante audivimus. Reges gentium dominantur eorum: VOS AUTEM NON SIC. Sed qui major est in vobis, fiat sicut minor: & qui

qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator. *S. Bernardus ad Eugenium III.* Planum eſt: Apoſtolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi uſurpare aude aut dominans Apoſtolatum, aut Apoſtolicus dominatum. Plane ab alterutro prohiberis. SI UTRUMQUE SIMUL HABERE VOLES, PERDES UTRUMQUE.

S. Cyprianum Archiepiſcopum Carthaginenſem excipiat S. Auguſtinus Hipponenſis Epiſcopus. Eritne in Romana Curia Theologus quiſpiam, cujus de Primatu S. Petri veriora ac ſolidiora ſenſa ſint, quam Auguſtini fuere? Nullum credo ita arrogantem fore, ut ſe comparare auſit cum Doctore adeo illuſtri, adeo ſancto. Atqui ipſe Auguſtinus, & cum Auguſtino Epiſcopi Africani ſupra ducentos quindecim, congregati omnes in Concilio Carthaginenſi V. anno Chriſti CCCCXIX. diſerte proteſtati ſunt, idque coram Legatis Papæ Zozimi: una Concilii Generalis, a tota Eccleſia celebrati, quale Nicænum fuerat, auctoritate cogi ſe Collegaſque ſuos poſſe ad immutandam Diſciplinam circa Appellationes, contra ac moribus Africæ ad illa uſque tempora receptum erat. Auguſtinus E-

pi-

piſcopus Eccleſiæ Hipponenſis dixit: ET HOC NOS SERVATUROS PROFITEMUR, SALVA DILIGENTIORE INQUISITIONE CONCILII NICÆNI. *Paucis vero ante annis, Epiſtulam XLIII. ad Glorium & Eleuſium ſcripſerat idemmet Auguſtinus; ubi de famoſa cauſa Cæciliani Archiepiſcopi Carthaginenſis verba faciens, eam doctrinam tamquam penitus exploratam tradit; etiam poſt ſententiam in Romana Synodo a Melchiade Papa latam, potuiſſe Donatiſtas ad Generale Concilium provocare, ubi demum examinaretur profligareturque ipſa Cæciliani cauſa*: Ecce putemus illos Epiſcopos, QUI ROMÆ JUDICARUNT; non bonos judices fuiſſe: RESTABAT ADHUC PLENARIUM ECCLESIÆ UNIVERSÆ CONCILIUM, ut ſi male judicaſſe convicti eſſent, eorum ſententiæ ſolverentur.

Collectio Juſtelli Tom. I. p. 143.

Auguſt. To. I. p. II. p. 97.

Quid ex his duobus locis magni Auguſtini conſequens eſſe debeat, veſtræ ego conſiderationi veſtroque judicio relinquo, Excellentiſſimi Antiſtites (a). *Tempus enim*

(a) De utroque loco Auguſtini agemus infra in Principio V. num. XIV. & num. XVII. Ac poſteriori illo quidem ex Epiſtula ad Glorium & Eleuſium deſumpto, ad demonſtrandam auctoritatem Concili gene-

enim jam est contrahendi vela orationis: ut qui hactenus demonstravi, in quo non consistat Primatus: deinceps id, in quo ille positive consistat, designare pergam. Arduum sane negotium! transitus periculi & aleæ plenus! Arduum quidem solus inficiabitur, qui nesciat, quamparum, vel quam minime in Scholis argumentum hoc discuti soleat. Periculosum item solus negabit, qui animum non adverterit, quid quinto jam sæculo pronuntiarit non nemo subacti judicii: Aures Romanorum quadam teneritudine plus trahuntur. *Ego tamen illis ductus luminibus, quæ de hoc argumento nobis reliquit ille Cyprianus, ille Augustinus, ille Gregorius: ajo essentiam Primatus illam esse, quam tri-*

Vita S. Hilar. Arelat. scripta a S. Honorato ejus discipul. c. XVII. p. 570. edit. Quesnel.

neralis supra Papam, usi sunt diversis temporibus Theologi quinque doctissimi celebratissimique: nempe anno MCCCLXXXI. Henricus de Hassia in suo *Concilio Pacis*. Cap. XIII. anno MCCCCXXXIII. Nicolaus de Cusa Libro II. *de Concordantia Catholica* Cap. XVII. anno MCCCCXI. Thomas Corcellæus in Oratione habita apud Bituricensem Conventum, quam describit Pithœus in Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Cap. XII. num. 4. anno MDXII. Jacobus Almainus in Libello *de Auctoritate Ecclesiæ & Conciliorum* Cap. VII. & Joannes Major in Disputatione *de Auctoritate Concilii supra Pontificem Maximum:* quam utramque lucubrationem post Richerium publicavit Dupinus ad calcem Tomi I. Operum Gersonianorum, pag. 990. & 1133.

tribus vocibus descripsit Claravallensis Abbas in eodemmet loco, quem paullo ante laudavi. Quid tibi (*inquit Eugenio Papæ Bernardus*) dimisit Petrus Apostolus? Non tibi ille dare, quod non habuit potuit. Quod habuit, hoc dedit, SOLLICITUDINEM SUPER ECCLESIAS. *Hi limites sunt, quibus Primatum Papæ concludit Bernardus: ut ipse Inspector quidam sit quidamque Superintendens Generalis omnium Episcoporum, omnium Christianorum, omnium Ecclesiarum. Sed ubinam, quæso, hanc Inspectionem atque Superintendentiam Generalem Papæ collocat mellifluus Doctor? An in eo collocat, ut Papa Supremus quidam sit Arbiter Regum & Principum Sæcularium, ut certis in casibus alios de throno dejiciat, alios in throno ponat? Nequaquam. Imo vero docet, quod si Successor Petri velit esse Judex Statuum ac Dominiorum Sæcularium, eam usurpationem esse jurium alienorum, esse rationem agendi ab Apostolorum spiritu & praxi omnino alienam, esse abusum clavium Ecclesiasticarum, quæ circa solas conscientias versari debent, non vero circa possessiones*. Non monstrabunt, puto, ubi aliquando quis- *Lib. I. c. 6. p. 417. & 418.*

piam

piam Apoſtolorum judex ſederit hominum, aut diviſor terminorum, aut diſtributor terrarum. Ergo in criminibus, non in poſſeſſionibus poteſtas veſtra. Habent hæc infirma & terrena Judices ſuos, Reges & Principes terræ. Quid fines alienos invaditis? Quid falcem veſtram in alienam meſſem extenditis?

An in eo collocat, ut Curiam Tribunalibus plenam habeat, quo ex univerſo Orbe ſe conferant Partes innumeræ, aliæ pro Beneficiis impetrandis, aliæ pro petendis Diſpenſationibus? minime gentium. Imo vero ait, occupationem eſſe quæ Apoſtolorum dedeceat Succeſſorem, tot excipiendis contentionibus eſſe intentum, talemque Petri habere Curiam, quale Romanorum Prætorium eſſet. Quid ſervilius indigniuſve præſertim Summo Pontifici, quam non dico omni die, ſed pene omni hora, inſudare talibus rebus & pro talibus? Et quidem quotidie perſtrepunt in Palatio leges, ſed Juſtiniani, non Domini. Juſtene etiam illud? Tu videris. Fallor ſi non movet tibi ſcrupulum perverſitas hæc.

Lib. I. c. 4. p. 416.

An in eo collocat, ut ſola Dignitas Pon-

Pontificia Deum Auctorem habeat! an ut solus Papa sit, qui jurisdictionem hauriat a Deo, minime vero Episcopi? Eum sane errorem vocat Bernardus, & quidem cum Scripturis pugnantem. Erras, si ut summam, ita & solam institutam a Deo vestram Apostolicam potestatem existimas. Si hoc sentis, dissentis ab eo qui dicit: *Non est potestas nisi a Deo.* Non ergo tua sola potestas a Domino: sunt & mediocres, sunt & inferiores. *Lib. III. c. 4. p. 439.*

An in eo collocat, ut Papæ jus sit Episcopos spoliandi juribus & libertatibus suis? an ut immodicas exemptiones elargiatur? an ut sibi vel levissima quæque reservet? an ut Ecclesiasticæ Hierarchiæ pervertat ordinem? Imo vero e contrario docet, adstringi Papam ad conservandum singulis id, quod proprium est Dignitatis suæ; nisi id ipse, quod suum non est, usurpare injusteque retinere velit. Honorum ac Dignitatum gradus & ordines quibusque suos servare positi estis, non invidere, ut quidam vestrorum ait: *Cui honorem, honorem.* Tunc tibi licitum censeas suis Ecclesias mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos quos posuerunt patres tui? Si justitia est jus *Lib. III. c. 4. p. 438.*

cuique servare suum, auferre cuiquam sua justo quomodo poterit convenire? *Docet plenitudine potestatis abuti Papam, cum a jurisdictione Episcoporum Abbates, a jurisdictione Metropolitanorum Episcopos, a jurisdictione Patriarcharum Metropolitanos eximit.* Murmur loquor & querimoniam Ecclesiarum. Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis sive Primatibus. Bonane species hæc? Mirum si excusari queat vel opus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis: sed justitiæ forte non ita. Facitis hoc quia potestis: sed utrum & debeatis, quæstio est. *Docet rem esse Summo Pontifice indignam, quod is, qui plenissima supremaque gaudeat potestate, minime ea contentus sit, nisi sibi ab Episcopis auferat vel ipsas minutissimas jurisdictiones.* Quid tam indignum tibi, quam ut totum tenens non sis contentus toto, nisi MINUTIAS QUASDAM ET EXIGUAS PORTIONES tibi creditæ universitatis satagas facere tuas? *Docet monstrosum fieri corpus Ecclesiæ, dum Papa ordinem illum pervertit, illamque perturbat harmoniam, quam ex in-*

institutione Christi servare inter se debent membra ipsius. Monstrum facis, si in Christi corpore membra aliter locas, quam disposuit ipse. *Novissime docet, neque Romanam Ecclesiam aliarum Ecclesiarum esse Dominam, neque Papam Dominum esse Episcoporum*. Consideres ante omnia Sanctam Romanam Ecclesiam, cui Deo auctore praesides, Ecclesiarum Matrem esse non Dominam: te vero non Dominum Episcoporum, sed unum ex ipsis. *Liv. IV. c. 7. p. 450.*

Planum ergo est, supremam illam Inspectionem ac Superintendentiam, in qua S. Bernardus essentiam Primatus collocat, nihil aliud esse, quam inter Antistites omnes sic Romanum Pontificem eminere, ut caput, primumque Praesidem Episcoporum: ad quem proinde ex Primtatus officio spectet toti Ecclesiae invigilare eo fine, ut munia ac ministeria gradus sui perfecte obeat unusquisque: hoc est, ut Ecclesiae corpus illam dispositionem harmoniamque conservet, qua ipsum donarunt Christus & Apostoli: ut cuilibet gradui sua jura custodiantur illaesa; ut liberum sit cuilibet membro functiones Hierarchiae suae proprias exercere.

Confirmatur egregie hæc Primatus notio, ubi animum adverterimus, quo illum fine instituerit Christus. Consentiunt universi Patres, finem alium non fuisse, quam ut vitatis divisionibus unitas servaretur. Sanctus Cyprianus in Libro de Cyprian. p. 77. *unitate Ecclesiæ*: Quamvis Apostolis omnibus parem potestatem tribuat, tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit. Hoc erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur. *Sanctus Hieronymus in Libro I. contra* Hieron. Tom. IV. P. II. p. 168. *Jovinianum*: Propterea unus eligitur, ut capite constituto schismatis tollatur occasio. *Sanctus Augustinus in Tractatu* August. Tom. III. p. 801. *LXVIII. in Joannem*: Ideo unus pro omnibus, quia unitas est in omnibus. *Ex hoc autem Primatus fine plane agnoscitur, quæ sit ejus essentia. Quoniam si Christus Dominus noster hujusmodi Primatem seu Caput visibile ideo instituit, ut a mystico Ecclesiæ corpore schismata arcerentur, atque inter membra singula concordia servaretur: planum est, officium*

Pri-

Primatis sive Capitis hujus non esse sibi proprias facere operationes ceterorum membrorum; sed tantum sic in illa influere, ut unumquodque suo se contineat loco, unumquodque functiones exerceat muneris sui: omnibus autem pro norma sit jus divinum & Canonicum.

Confirmatur praeterea haec Primatus notio ex eo, quod cum in exequendis Canonibus, tum in conservandis singulorum juribus, virtutem & amplitudinem characteris sui maxime elucere significabant antiqui Pontifices: in eo supremam potestatem atque majestatem Primatus sui collocabant. Sanctus Gelasius in Epistula ad Episcopos Dardaniae: Uniuscujusque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesiae probavit adsensus, non aliquam magis exequi Sedem prae ceteris oportet, quam primam. *Sanctus Gregorius Magnus in Libro X. Epistula LII.* Absit hoc a me, ut statuta majorum Consacerdotibus meis in qualibet Ecclesia infringam. QUIA MIHI INJURIAM FACIO, SI FRATRUM MEORUM JURA PERTURBO. *S. Leo IV. apud Gratianum:* Ideo permittente Domino Pastores hominum sumus effecti, ut quod Patres nostri in Sanctis Ca-

Concil. Tom. V. p. 328.

Gregor. Tom. II. p. 618.

Caus. xxv. Quaest. I. cap. 16.

Canonibus affixere, excedere minime debeamus. *Ubi hos limites transgressus fuerit Romanus Pontifex, nonnisi schismata, dissensiones, ac discordiæ in Dei Ecclesia erunt.*

Probe id agnovit Benedictus Papa IX. cum ad quendam Galliæ Episcopum scribens ita ajebat: Profiteor omnibus Consacerdotibus meis, ubique terrarum Adjutorem me & consolatorem potius esse, quam contradictorem. ABSIT ENIM SCHISMA A ME, ET A COEPISCOPIS MEIS. *Rationem multo ante indicavit Sanctus Pontifex Xystus III. in Epistula X. ad Episcopos Illyricos.* Ut omne corpus capite regitur, ita ipsum caput nisi suo corpore sustentetur, firmitatem & vigorem suum perdit. *Indicavit & Joannes Papa VIII. in Epistula ad Imperatores:* Totius familiæ Domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non sit in capite: & inde fiet, ut omnis Ecclesiastica disciplina resolvatur, omnis ordo turbetur.

Concil. Tom. XI. p. 1133.

Collect. Cutantii p. 1272.

Concil. Tom. XI. p. 330.

Hinc etiam est, quod antiqui Pontifices in die consecrationis suæ publico se jurejurando obstringebant, ne transversum quidem unguem ab observatione recepto- *rum*

rum Canonum se recessuros. Ac similiter in die consecrationis suæ jurabant, jurantque adhuc Episcopi hodie obedientiam Papæ præstandam; sed obedientiam secundum Canones, *obedientiam* servato ordine suo. *Duo hi axes sunt totius Disciplinæ: ut Papa Canonibus regatur in præcipiendo, utque Episcopi Canonibus regantur in obtemperando. Quare Eugenius Papa IV. in eademmet Bulla*, Lætentur cæli, *in qua definivit apud Florentinum Concilium, Romanum Pontificem* Caput esse totius Ecclesiæ, Vicarium Christi, Patrem, Doctorem, Pastoremque omnium Christianorum: *id e vestigio subjunxit*: Salvis Privilegiis Patriarcharum & juribus eorum. *Ne quis vero sibi persuadeat*, Privilegiorum *nomine intelligendas hic esse meras gratias Papæ: observandum est, Primatum ipsum Sancti Petri a Beato Leone dictum esse* Privilegium Petri: *ipsaque Episcoporum jura* Privilegia Ecclesiarum *vocata a Concilio Nicæno fuisse Canone IV. Atque hæc jura illa sunt, quæ Synodus Ephesina Actione VII.* Libertates *dixit* a Christo Servatore nostro Ecclesiæ concessas.

Est ergo Romanus Pontifex Princeps

 & Ca-

& Caput totius Ecclesiæ: sed & Episcopi Principes sunt & Capita Parœciarum suarum. Ejus in controversiis de Fide & Disciplina præcipuum quidem judicium est, sed non solum: suum enim est & Episcopis judicium, atque illud quidem decretorium, non tantum in Synodum coeuntibus, verum etiam toto orbe dispersis (a). *Potest quidem leges ferre & promulgare pro tota Ecclesia: sed & Episcopi suas ferre & promulgare possunt pro suis Parœciis. Potest quidem abrogare & rescindere, quidquid Legum & Constitutionum Episcopalium Canonibus generatim receptis adversum & contrarium inveniatur: sed & ipsis Episcopis jus est atque auctoritas ad examinandum & librandum, num latæ a Pontifice leges ac constitutiones pugnent cum Canonibus Generalium Conciliorum, vel cum moribus, juribus, ac libertatibus in singulis Provinciis usu legitimo invalescentibus. Pro certo habet Romanus Pontifex, sibi aliquod Fidei caput*

Legatur Concil. Florent. sess. VIII. pag. 147. Cusa Lib. II. c. 9. 10. 11. Marca Lib. II. c. 16. n. 8. Dupinus de la Potest. Ecclesiast. *pag. 544. Gallice.*

rite

(*a*) S. Bernardus in Epistula CLXXXIX. ad Innocentium Papam II. *Episcoporum ministerii est de dogmatibus judicare*. Hinc decantatum illud Gallicanæ Ecclesiæ Axioma: *Episcopos judicare de Fide ante Papam, cum Papa, & post Papam.*

rite definienti Spiritum Sanctum adesse, ne erret. Sed eundem adflatum proportione quadam ab Spiritu Sancto sperare debent Episcopi, dummodo in regendis ovibus suis bonorum Pastorum partes omnes strenue exequantur. Veritas enim est Evangelica: Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, illic sum ego in medio eorum (*a*). *Hanc Dei præsentiam certo sibi pollicebantur Episcopi Africani in ea Epistula, quam de Appellationibus scripsere ad Cælestinum Papam. Hanc omnibus Ecclesiis communem ponebant Patres Octavi Concilii Generalis, cum Actione VI. ita pronuntiabant*: Spiritus Sanctus qui locutus est in Sancta Romana Ecclesia, credimus quod & in nostris Ecclesiis locutus extiterit. *Meminerant enim illud*: (*quod in hunc solum observat Illustrissimus Bossuetus*) Visum est Spiritui San-

Concil. To. X. p. 556. Bossuetus in Corollar. Def. Cleri Gallic. §. 7. *To. II. p.* 308.

(*a*) S. Cælestinus I. in Epistula ad Synodum Ephesinam: *Spiritus Sancti præsentiam testatur congregatio Sacerdotum*. S. Martinus Archiepiscopus Bracarensis, Præses Concilii Bracarensis II. *Inspiratione hoc Dei credimus provenisse, Sanctissimi Fratres, ut conveniremus in unum, ut non solum de visione alterutra gratulemur, sed etiam ea, quæ ad ordinationem & disciplinam Ecclesiasticam pertinent, pariter conloquamur. Scriptum est enim in Evangeliis, dicente Domino*: Ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum.

Sancto & nobis. *Ad extremum est sane Romana Ecclesia* Ecclesia Principalis, *quemadmodum eam vocant Sanctus Irenæus, & Sanctus Cyprianus* (a): *sed non sola est Christi Ecclesia. Sunt & Christi ceteræ aliæ Ecclesiæ: omnesque simul cum Romanà unam illam Ecclesiam constituunt* Sanctam, Catholicam, & Apostolicam, *quam in Symbolo profitemur* (b).

Audiamus in Concilio Florentino Sessione IX. magnum illum Bessarionem Archiepiscopum Nicænum, postea vero Romanum Cardinalem. Scimus quidem quæ sint jura & Prærogativæ Romanæ Ecclesiæ: nihilominus scimus etiam, Prærogativæ ejus quos terminos habeant. QUONIAM QUANTACUMQUE FACULTATE POLLEAT ROMANA ECCLESIA, MINUS TAMEN SYNODO ŒCUMENICA ET UNIVERSALI ECCLESIA. *Quorsum igitur illud est, quod nos docent, Romanum Pontificem unicum esse Judicem cum definiendo-*

Concil. T. XVIII. *p.* 155.

(a) S. Irenæus Libro III. capite III. (de quo loco erudite differit Marca Libro I. *de Concordia*, Cap. II. nu. 6.) S.Cyprianus Epistula LV. ad Cornelium: (de quo legendus Baluzius in Notis pag. 459.).

(b) S. Augustinus in Psalmum XLIV. num.23. Tomo IV. pag. 394. *Ecce Roma, ecce Carthago, ecce aliæ & aliæ Civitates filiæ Regum sunt, & ex his omnibus fit una quædam Regina.*

dorum Dogmatum, tum administrandæ Disciplinæ? Quorsum est illud, quod nobis persuadere volunt, nullum aliud in Ecclesia Dei nomen, nullamque etiam potestatem esse, quam solius Papæ? (id quod in uno ex Dictatibus S.Gregorii VII. legimus).

Quam ab ejusmodi doctrina abborrebant Galli Episcopi sæculo nono! qui cum audissent, Gregorium Papam IV. ex Italia in Galliam venire ad excommunicandum, quotquot a Ludovico Pio Imperatore essent contra duos ejus filios perduelles: intrepide illud respondisse memorantur ab Aimoino Monacho Libro V. capite XIV. Nullo modo se velle voluntati ejus succumbere : sed, si excommunicaturus veniret, ipse excommunicatus abiret: CUM ALITER SE HABEAT ANTIQUORUM AUCTORITAS CANONUM. *Aimoin. pag.289. Parif. 1603.*

Quam ab iisdem adulationibus abborrebat Robertus ille Episcopus Lincolniensis! qui cum Innocentius Papa IV. anno MCCLIII. sibi reservare conaretur certas quasdam Præbendas ex Ecclesiis Angliæ, nihil Pontificiis jussis territus, nobilissimam illam & celebratissimam ad eundem Innocentium dedit Epistulam, quam descri-

scribit Matthæus Parisiensis ejusdem ævi Historicus, cujus hæc summa erat: Sedi Apostolicæ eam tantum auctoritatem inesse, quæ justa imperaret, quæque sacris Canonibus non adversaretur: porro Reservationes illas esse injustas & cum sacris Canonibus pugnare: non posse igitur nec debere se Episcopum illas admittere. Propter hoc his quæ in prædicta Littera continentur, unice, filialiter, & obedienter non obedio, contradico, rebello. *Ut vero intelligatis, Excellentissimi Antistites, semper in Romana Curia extitisse, qui Episcoporum expostulationibus faverent; narrationem suam hoc modo prosequitur idem Scriptor*: Cum hæc inter fratres Cardinales recitarentur, vix compescentes impetum Papæ dixerunt ei: Non expediret, Domine, ut aliquid durum contra ipsum Episcopum statueremus: ut enim vera fateamur, VERA SUNT QUÆ DICIT. Non possumus eum condemnare. Catholicus est, imo & sanctissimus, nobis religiosior, nobis & sanctior: ita ut non credatur inter omnes Prælatos majorem, imo nec parem habere. Novit hæc Gallicana & Anglicana Cleri universitas: nostra

Matth. Parisi. p. 871. Londini 1640.

ſtra non prævaleret contradictio (*a*).

Quam ab iis item placitis abhorrebat Chriſtianiſſimus Doctor *Joannes Gerſon, cum ita ſcribebat:* Papa non poteſt pervertere Ordinem Hierarchicum univerſalis Eccleſiæ. Quin in multis caſibus liceret eidem reſiſtere in facie & dicere: Cur ita facis? utpote in exemptionibus manifeſte nocivis, & ſi Prælatos & Eccleſias ſibi ſubditos onerare ſumptibus intolerabilibus, & Libertalibus penitus ſpoliare vellet. *Apud Lauroi. Lib. VI. epiſt. 14. To. V. P. II. p. 325.*

Tercentis & amplius annis Gerſone antiquior memorabilem hanc ſententiam ſcripſerat Goffridus Vindocinenſis: Romanæ Eccleſiæ poſt Petrum minime licet, quod Petro non licuit. Petro quæ liganda erant ligandi, & quæ ſolvenda ſolvendi eſt a Chriſto data poteſtas: non quæ liganda ſolvendi, vel quæ erant ſolvenda ligandi eſt conceſſa facultas. *Bibl. PP. To. XXI. p. 60.*

Maximo ſane dolori eſt, quod cum Chriſtus Dominus noſter ſuos Apoſtolos Epiſcopos

pos

(*a*) Dux omnium pro Roberto orantium Hiſpanus Cardinalis fuiſſe traditur ab eodem Scriptore. Sic enim habet poſt paullo: *Hæc dixerunt Dominus Ægidius Hiſpanus Cardinalis, & alii, quos propria tangebat conſcientia.*

pos ordinarit ſub hac verborum forma : Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: ite, docete, prædicate, baptizate: *poſt tredecim demum elapſa ſæcula exortus fuerit Petrus de Paiude, qui doceret, non aliam juriſdictionem a Chriſto immediate inſtitutam eſſe, quam Petri. Et hanc tamen Paludani doctrinam adoptat Cardinalis a Turrecremata! & hunc tamen Paludani Tractatum* egregium *vocat Bellarminus* (*a*)!

Non minori ſcandalo eſſe debet, quod cum Eccleſia ex doctrina Spiritus Sancti ſit Sponſa Chriſti : Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. *Cum eadem Eccleſia, Auguſtino judice, ſit* ſuprema quædam Regina: *cum ſit, Tertulliano fatente*, Mater & Domina noſtra: *& quod majus quiddam eſt, cum Arbitra illa ſit plane ſuprema, ad cujus Tribunal eos, qui admoniti reſipiſcere nolint, deferre Petrus jubetur a Chriſto*: Si te non audierit, dic Ec-

Auguſtin. in Pſalm. XLIV. n. 23. Tertul. in Lib. ad Martyres.

(*a*) Petrus Aurelius *in Octo Cauſas Spongiæ præambulas* Tomo I. pag. 150. *Atque hæc omnia ex breviſſimo uno Paludani libello, quem Cardinalis Bellarminus* Tractatum egregium *non vocaſſet, ſi legiſſet: quod eum non feciſſe, ex aliis ejus locis ſatis deprehenditur.*

Ecclesiæ (*a*). *Extremis hisce temporibus adveniat Cajetanus Cardinalis, qui illud probandum suscipiat, Ecclesiam respectu Papæ servam quandam esse, & natura quidem servam.* Ecclesia serva nata Romani Principis. *Et hi tamen libri sunt, qui Romæ in pretio habentur: hi sunt, qui in Indicem damnatorum non referuntur: hi sunt, qui constituunt* Bibliothecam Pontificiam *Illustrissimi Rocabertii, quam ego adpellari potius vellem* Armamentarium opinionum Curiæ.

Cajetan. To. XIX. Bibl. Pōtif. p. 494. conferatur Launojus Lib. IV. Ep. I. & Baluzius in Notis ad S. Cyprianum p. 549.

Christus Dominus noster diserte per Sanctum Lucam nos docet, Ecclesiæ suæ regimen longe diversum esse debere a regimine Monarchiarum & Rerumpublicarum mundanarum. Reges gentium dominantur eorum: VOS AUTEM NON SIC. *Apud Sanctos Patres nihil est hac doctrina frequentius. Nihilominus quam pauci hodie sunt apud Curiam & extra Curiam, qui sibi non statuant, Papam respectu cujuslibet Clerici sic se habere, quem-*

Legatur Marca Lib. II. c. 16. n. 6.

(*a*) Sanctus Augustinus Libro VII. *de Baptismo* cap. II. de Ecclesia loquens Tomo IX. pag. 200. *Quæ Domus etiam accepit claves & potestatem solvendi & ligandi. Hanc domum si quis corrigentem corripientemque contempserit, sit tibi tamquam ethnicus & publicanus.*

quemadmodum respectu suorum subditorum sæcularium se habet Princeps quispiam sæcularis! ipsum respectu Episcoporum talem esse, qualis Rex quilibet respectu suorum Magistratuum! Sicut Rex potest coarctare & restringere pro libitu jurisdictionem Senatorum, ita penes Papam jus esse ad coarctandam & restringendam arbitratu suo jurisdictionem Episcoporum! sicut Rex, quod ad temporale regimen spectat, superiorem in terris alium non agnoscit quam Deum; ita Papam, quod spectat ad Ecclesiæ regimen, adeo supremum esse, adeo absolutum, adeo nulli subjectum; ut (quemadmodum docet Glossa capitis Quanto personam, de Translatione Episcopi) *nemo ei dicere possit*, Cur ita facis? *Quam Glossam magnus Gerson alibi vocat* priscæ adulationis virus letiferum: *alibi* monstruosum horrendumque offendiculum positum in itinere mandatorum Dei. *Hinc proculdubio profectum est, ut Gersonis ipsius ætate perinde se habere viderentur Episcopi, ac* simulacra depicta: *vel ut in Concilio Tridentino conquerebantur Hispani*, ad nihilum redacta *esset Episcopalis auctoritas*.

Gerson Tom. II. pag. 247. & 275.

Quis

Quis igitur tantam in cogitando corruptionem non lamentetur? quis tantam Episcopalis Ordinis non doleat imminutionem? tam multam Ecclesiasticæ Hierarchiæ jacturam? tam multos sensus Antiquitati contrarios? Nempe solus is, qui fuerit in ipsa Antiquitate plane hospes: solus is, qui nihil fuerit in Sanctorum Patrum lectione versatus.

Ego sane candide profiteor apud vos, Excellentissimi Antistites: hanc Episcopalis Jurisdictionis labem, tum qua Episcopis dedecori est, tum qua subditis damnosa; unam mihi causam fuisse, cur ad exarandum hunc Librum, quem vobis dedico, calamum adripuerim. Qui licet de impedimentis Matrimonii speciatim agat, illius tamen Principia ejusmodi sunt, ut ex iis pariter intelligi possit, quantum ad alia etiam Disciplinæ capita se extendere valeat auctoritas Episcoporum. Tentaminis *titulo illum donavi, non quod de doctrinis dubitem, quas ego Censoresque mei pro indubitatis habemus: sed quod nostrorum hominum præjudicatis opinionibus consulendum duxerim, quibus ita vigentibus, certus victoriæ esse nemo potest.*

In

In hoc igitur Libro visuri estis, Excellentissimi Antistites, me ea quæ doceo, non captiosis speculationibus, non vanis declamationibus fulcire. Scripturæ, Patres, Concilia, Historia, Theologi majorum gentium, fundamenta illa sunt, quibus superstruuntur doctrinæ meæ omnes. Aculeatis censuris, dicteriis ad rem nihil facientibus, semper abstinui: mihi enim unum illud propositum est, certare ratione, veritate vincere. Si vobis se, Excellentissimi Antistites, doctrinæ istæ probaverint: maxima ea Libri commendatio erit. Sin minus, ipsa me consolabitur conscientia rectæ intentionis, qua & scripsi & prælo submisi. Fieri autem poterit, ut quæ modo abjiciuntur, ea amplexura posteritas sit, non sapientior illa quidem, sed a partium studiis liberior. Mihi tamen ego persuadere non possum, Excellentissimi Antistites, fore ut a vobis improbetur is Liber, cujus honor alius non est quam Episcoporum, & cujus doctrina damnari non potest sine injuria Episcopatus. Et maxime id quidem, cum vos latere non possit, Canone XIV. Octavi Concilii Generalis, indicta suspensionis pœna juberi Episcopos ea auctoritate se gerere erga Sa-

Concil. Tom. X. p. 640.

Sæculares Proceres, ut ab illis etiam in politicis honorari se & observari curent: æque item ad Religionis, atque ad Status gloriam pertinere, quod integra sua jura Episcopis conserventur. Quoniam ut jam scripsit Beatus Franciscus Salesius Episcopus Gebennensis: Id erit Deo gloriosum maxime, ut Episcopalis Ordo pro eo, quomodo institutus est ac valet, agnoscatur. *Atque ante annos nongentos monuit Carolus Magnus Imperator, ab eo quod Episcopis sua jura illibata constent, Regnorum auctoritatem & securitatem pendere.* Præcipimus atque jubemus, ne forte, quod absit, aliquis circa Episcopos leviter aut graviter agat: QUOD AD PERICULUM TOTIUS IMPERII NOSTRI ATTINET. Et ut omnes cognoscant nomen, potestatem, vigorem, & dignitatem Sacerdotalem. *Olisipone, XIV. Julii, anno MDCCLXVI.*

Libr. I. epist. 30.

Libr. V. Capitularium, *cap. 314. pag. 888. edit. Baluz.*

Excellentiarum Vestrarum

Humillimus ac Reverendiss. Servus
Antonius Pereria.

P R O Œ M I U M.

I. ANno MDCCLX. mense Augusto ineunte, Decreto suo cavit ac sub gravissimis pœnis edixit Rex Fidelissimus, nequis Lusitanorum cum Romana Curia ullum haberet commercium, sive sacrarum, sive civilium rerum causa. Scilicet ea Regum & Principum Catholicorum consuetudo est, (salvis quidem tum religione tum Pontificis dignitate) cum majestatem & auctoritatem suam vindicare volunt ab injuriis Romanorum. Ut antiquiora alia prætermittamus exempla, ita apud Gallos fecit in Xistum IV. anno MCDLXXVIII. Ludovicus XI., in Julium II. anno MDX. Ludovicus XII., in Julium III. anno MDLI. Henricus II., in Clementem VIII. anno MDXCII. Henricus IV. Ita apud Hispanos in Clementem VII. anno MDXXVI. Imperator Carolus V., item in Paulum IV. anno MDLVI. ejus filius Philippus II.,tum in Clementem XI. anno MDCCIX. Philippus V. Apud Lusitanos similiter in Benedictum XIII. an. MDCCXXVIII. Dominus Rex Joannes V., cujus exemplum produxit & sequi se protestatus est Augustissimus Rex noster ejus Filius, quem Deus conservet.

Est in hoc genere in primis memorandum & singulare illud vindictæ exemplum, quod anno MDLXIII. in Pium IV. edidisse traditur Christianissimus Rex Carolus IX. tum cum illius Pontificis jussu potior locus Hispano Oratori apud Tridentinam Synodum est datus. In mandatis dedit Legato suo Carolus, ut post expositam & exaggeratam forti & aculeata oratione injuriam, qua Regem Filium Ecclesiæ natu maximum adfecisset Pontifex; sermonem his verbis, clauderet, tanto sane amarioribus, quanto exquisitioribus: *Sedem Apostolicam, Sanctos*

Goldast. Tom. IV. Constit. Imper. p. 573. *ctos Pontifices, Sanctam Ecclesiam, pro cujus dignitate augenda majores nostri sanguinem sudarunt, veneramur, reveremur, suspicimus. Pii quatem IV. imperium detractamus: quæcumque sint ejus judicia & sententiæ, rejicimus, respuimus, & contemnimus.*

II. Causam vero, quamobrem pro justis atque honestis haberi debeant ejusmodi vindictæ, ante annos quadringentos quinquaginta scriptam reliquit laudatissimus ille Dominicanus Joannes de Parisiis, cum in Libello *de Potestate Regia & Papali* cap. 20. ita differit: Parif. p. 128. ex edit. Riberii. *Est licitum Principi abusum gladii spiritualis repellere eo modo quo potest, etiam per gladium materialem: præcipue ubi abusus gladii spiritualis vergit in malum Reipublicæ, cujus cura Regi incumbit: aliter enim sine causa gladium portaret.* Anno post centesimo vigesimo eandem doctrinam tradidit magnus ille piusque Gerson in suis *Regulis Moralibus*, Tit. *de Præceptis Decalogi*, ubi ita scribit: Gerson. Tom. III. p. 97. ex edit. Dupinii. *Jure naturali vim vi repellere licet: sic quod impetit s aliquis a qualicumque persona cujuscumque dignitatis etiam Papalis via facti, & non habens juris remedium, fas habet injurianti se de facto resistere secundum qualitatem injuriæ, scilicet quantum requiritur & sufficit contra illud ad sui tutamentum ab hac via facti.* -- Et mox e vestigio: -- *Casus multi esse possunt, in quibus aliquis se gerens pro Papa, & pro tali habitus ab Ecclesia, poterit a subdito licite vel occidi vel incarcerari, vel per modum quendam appellationis ab eo vel subtractionis a sua obedientia declinari: nisi forte obstare monstraretur constitutio aliqua non humana solum, sed divina atque revelata, huic naturali juri præjudicans.* --. Hoc sensu intelligenda est concinna illa narratio, ubi argutus Galliæ Historicus Thuanus dissidium describit inter Carolum V. & Clementem VII. *Cæsar Carolus*, inquit,

ut

ut injuriam sibi a Clemente VII. illatam ulcisceretur, nominis Pontificii auctoritatem per omnem Hispaniam abolet: exemplo ab Hispanis posteritati relicto, posse Ecclesiasticam Disciplinam citra nominis Pontificii auctoritatem ad tempus conservari. *Thuan. lib. I. p. 33. novissimæ editionis.*

III. Theologi qui sub Rege nostro Joanne IV. annis abhinc centum & quindecim hoc argumentum tractarunt; multo adhuc explicatius & nervosius mentem suam aperuere in eo Libro cui titulus est, *Balatus ovium Lusitaniæ*, Parisiis edito Latine & Lusitanice an. MDCLI. Quippe qui ita posuere: *Principi temporali esse potestatem jurisdictionis in suos tum directivæ, tum punitivæ; erga externos, pro suis protectionis ac defensionis; apud exemptos (cujusmodi Ecclesiastici sunt) œconomicæ & conservativæ, quæ plerumque conjungitur cum protectiva & defensiva, etiam contra eosdem Ecclesiasticos. Quæ sane potestas protectionis eo nomine ad Principes pertinet, quia hi sunt Protectores ac Tutores Regni, servando jus, removendo injuriam sibi & subditis factam vel faciendam: atque adeo cum dignitatem suam tum Rempublicam tueri posse ac debere.* Ex eo autem principio confecere nostri ad unum omnes, suffragante optimo quoque externorum Doctorum: *Supposito quod tam manifesta Regi & Regno inferretur injuria, licere omnino Regi & expedire potestate œconomica uti, & injurias hujusmodi propulsare. Primum jubendo, ut quicumque Lusitani Romæ essent morarenturve, Beneficiis Ecclesiasticis gaudentes, ii omnes Roma exirent, & in patriam remearent; sin minus, fructus Beneficiorum interciperentur. Deinde subtrahendo Pensiones, quæ Romæ solvuntur, tum naturalibus, tum externis. Præterea præcipiendo, ne ullum emolumenti & pecuniæ genus ob causarum expeditiones Romam mittatur, vetando ne eo negotia deferantur.* Balatus ovium p. 186. Lati. editionis, cui in summa consensit Lusitana.

Quandoquidem imperitis potius quam sapientibus

Goldast. Tom. IV. Constit. Imper. p. 573.

ctos Pontifices, Sanctam Ecclesiam, pro cujus dignitate augenda majores nostri sanguinem fuderunt, veneramur, reveremur, suspicimus. Pii autem IV. imperium detractamus: quaecumque sint ejus judicia & sententiae, rejicimus, respuimus, & contemnimus.

II. Causam vero, quamobrem pro justis atque honestis haberi debeant ejusmodi vindictae, ante annos quadringentos quinquaginta scriptam reliquit laudatissimus ille Dominicanus Joannes de Parisiis, cum in Libello *de Potestate Regia & Papali* cap. 20. ita differit: *Est licitum Principi abusum gladii spiritualis repellere eo modo quo potest, etiam per gladium materialem: praecipue ubi abusus gladii spiritualis vergit in malum Reipublicae, cujus cura Regi incumbit: aliter enim sine causa gladium portaret.* Anno post centesimo vigesimo eandem doctrinam tradidit magnus ille piusque Gerson in suis *Regulis Moralibus*, Tit. *de Praeceptis Decalogi*, ubi ita scribit: *Jure naturali vim vi repellere licet: sic quod impetit s aliquis a qualicumque persona cujuscumque dignitatis etiam Papalis via facti, & non habens juris remedium, fas habet injurianti se de facto resistere secundum qualitatem injuriae, scilicet quantum requiritur & sufficit contra illud ad sui tutamentum ab hac via facti.* -- Et mox e vestigio: -- *Casus multi esse possunt, in quibus aliquis se gerens pro Papa, & pro tali habitus ab Ecclesia, poterit a subdito licite vel occidi vel incarcerari, vel per modum quendam appellationis ab eo vel subtractionis a sua obedientia declinari: nisi forte obstare monstraretur constitutio aliqua non humana solum, sed divina atque revelata, huic naturali juri praejudicans.* --- Hoc sensu intelligenda est concinna illa narratio, ubi argutus Galliae Historicus Thuanus dissidium describit inter Carolum V. & Clementem VII. *Caesar Carolus*, inquit,

Paris. p. 128. ex edit. Riberii.

Gerson. Tom. III. p. 97. ex edit. Dupinii.

ut

ut injuriam sibi a Clemente VII. illatam ulcisceretur, nominis Pontificii auctoritatem per omnem Hispaniam abolet: exemplo ab Hispanis posteritati relicto, posse Ecclesiasticam Disciplinam citra nominis Pontificii auctoritatem ad tempus conservari. *Thuan. lib. I. p. 33. novissimæ editionis.*

III. Theologi qui sub Rege nostro Joanne IV. annis abhinc centum & quindecim hoc argumentum tractarunt; multo adhuc explicatius & nervosius mentem suam aperuere in eo Libro cui titulus est, *Balatus ovium Lusitaniæ*, Parisiis edito Latine & Lusitanice an. MDCLI. Quippe qui ita posuere: *Principi temporali esse potestatem jurisdictionis in suos tum directivæ, tum punitivæ; erga externos, pro suis protectionis ac defensionis; apud exemptos (cujusmodi Ecclesiastici sunt) œconomicæ & conservativæ, quæ plerumque conjungitur cum protectiva & defensiva, etiam contra eosdem Ecclesiasticos. Quæ sane potestas protectionis eo nomine ad Principes pertinet, quia hi sunt Protectores ac Tutores Regni, servando jus, removendo injuriam sibi & subditis factam vel faciendam: atque adeo cum dignitatem suam tum Rempublicam tueri posse ac debere.* Ex eo autem principio confecere nostri ad unum omnes, suffragante optimo quoque externorum Doctorum: *Supposito quod tam manifesta Regi & Regno inferretur injuria, licere omnino Regi & expedire potestate œconomica uti, & injurias hujusmodi propulsare. Primum jubendo, ut quicumque Lusitani Romæ essent morarenturve, Beneficiis Ecclesiasticis gaudentes, ii omnes Roma exirent, & in patriam remearent; sin minus, fructus Beneficiorum interciperentur. Deinde subtrahendo Pensiones, quæ Romæ solvuntur, tum naturalibus, tum externis. Præterea præcipiendo, ne ullum emolumenti & pecuniæ genus ob causarum expeditiones Romam mittatur, vetando ne eo negotia deferantur.* Balatus ovium p. 186. *Lati. editionis, cui in summa consensit Lusitana.*

Quandoquidem imperitis potius quam sapientibus

tibus scribo, placet adhuc aliquantulum immorari in exponenda doctrina celeberrimi illius Cardinalis e Dominicano Ordine Thomæ de Vio, vulgo *Cajetani* nuncupati, a patria *Cajeta*, quæ urbs est Regni Neapolitani. Hic Theologorum Transmontanorum Princeps, in Commentariis in Secundam Secundæ B. Thomæ, cum ad mentem Doctoris Angelici explicare contendat, quid sit schisma, in hunc modum scribit: *In responsione ad secundum, adverte diligenter, quod recusare præceptum vel judicium Papæ contingit tripliciter. Primo ex parte rei judicatæ seu præceptæ: secundo ex parte personæ judicantis; tertio ex parte officii ipsius Judicis. Siquis enim etiam pertinaciter contemnat sententiam Papæ, quia scilicet non vult exequi quæ mandavit: licet gravissime erret, non tamen est ex hoc schismaticus. Contingit namque & sæpe, nolle exequi præcepta superioris, retenta tamen recognitione ipsius in superiorem.* SIQUIS VERO PERSONAM PAPÆ SUSPECTAM RATIONABILITER HABET, ET PROPTEREA NON SOLUM PRÆSENTIAM EJUS, SED ETIAM IMMEDIATUM JUDICIUM RECUSAT, PARATUS AD NON SUSPECTOS JUDICES AB EODEM SUSCIPIENDOS, NEC SCHISMATIS NEC ALTERIUS VITII CRIMEN INCURRIT. NAMQUE POTEST PERSONA PAPÆ TYRANNICE GUBERNARE: ET TANTO FACILIUS, QUANTO POTENTIOR EST, ET NEMINEM IN TERRIS TIMET ULTOREM. *Cum quis autem Papæ præceptum vel judicium ex parte sui officii recusat, non recognoscens eum ut Superiorem, tunc proprie schismaticus est. Et juxta hunc sensum intelligenda verba Litteræ hujus & similium:* INOBEDIENTIA ENIM QUANTACUMQUE PERTINAX, NON CONSTITUIT SCHISMA, NISI SIT REBELLIO AD OFFICIUM PAPÆ VEL ECCLESIÆ, *itaut renuat illi subesse, illum recognoscere ut Superiorem, &c.*

Cajetan. in 2.2. Qu. XXXIX. Art. 1. ad 2. Tom. XI. P. II. fol. 100. vers. Romæ 1578.

Doctrinæ a Cardinale Cajetano traditæ hæc sum-

ſumma eſt: non peccare eum, nec ſchiſma facere, qui ſe ea ratione a Pontifice ſubtrahit, ut quamvis injuſtis & tyrannicis mandatis ejus obtemperare nolit, paratus tamen eſt ejuſdem auctoritatem tamquam legitimam agnoſcere in rebus ſpiritualibus & juſtis.

IV. Intercluſo autem commercio cum Romanis, quemadmodum grave eſſe Luſitanis mox cœpit carere Reſcriptis & Diſpenſationibus, ita etiam de poteſtate Epiſcoporum pro ea rerum difficultate diſputare mox cœperunt noſtri Theologi. Ac Luſitanis quidem Proceribus bene multis dolentibus, jam tot annos eo in ſtatu eſſe res ſuas, ut quando interea nullas gratias ambire liceret a Romana Curia, ſibi prorſus neceſſe eſſet vel parum dignas uxores ducere, vel nullas ducere, idque maximo cum diſcrimine tot Domorum & Titulorum: fuere de Profeſſoribus Theologiæ, qui dicerent poſſe Epiſcopos eo in caſu illa impedimenta tollere, quæ ex conſanguinitate & affinitate oriuntur. Ea enim potiſſima fere habentur apud Luſitanos, ubi Optimatum plerique propinquitatis ceu vinculo colligati, arctiſſime inter ſe cohærent. Sed harum ſententiarum ſicut nulla id, in quo fundus quæſtionis erat, attigerat; (poteſtatem ſcilicet Epiſcoporum uno Summi Pontificis arbitrio metientibus ſingulis) ita nulla, quod ſciam, alicui ſe probavit Epiſcopo. Revera enim, niſi quis prius animum advertat, quam ſint ingentes vires, quas ab inſtitutione ſua habeat Epiſcopalis Ordo: niſi exponat, quænam Eccleſiæ conſuetudo fuerit prioribus ſæculis: niſi aperiat quem ortum habuerint Reſervationes Pontificiæ: niſi oſtendat, ſine ipſorummet adſenſu non potuiſſe Romanum Pontificem in perpetuum exturbare Epiſcopos poſſeſſione & exercitio illorum munerum, quæ divina inſtitutione ſunt ipſorum Epiſcoporum ma-

maxime propria: nisi denique examinet, quæ conditiones justam, quæ item circumstantiæ necessariam dispensationem faciant. Nisi hæc, inquam, aliaque Principia quis ante stabiliat: profecto nec sine difficultate & salebris procedere, nec a meticulosis animis habere optatum adsensum potest ratiocinatio Theologorum.

V. Atque ego sane neque ea sapientia, neque ea auctoritate me esse arbitror; ut putem in eo argumento sentire mecum debere tot tamquam egregios Antistites, quot hodie Ecclesiis nostris præsident. Spero tamen aliquid lucis, aliquid etiam novorum monumentorum a me allatum iri: quod expositam doctrinam non modo valde probabilem, verum etiam practice tutam reddat. Eapropter opus hoc meum *Tentamen Theologicum* dico. Esto enim voluntatem forte non moveat: certe legentium mentes poterit illustrare. Quo autem bene distributa & plana sint omnia, illud in duas Partes dividam. Quarum prima Fundamenta jaciet, quibus innixus conficiam: ubi adiri Roma non possit, sive Principibus prohibentibus, sive ingruentibus bellis, sive pertinaci aliquo schismate perdurante; devolvi ad Episcopos potestatem dispensandi in omnibus casibus, qui alioquin Papæ reservati erant. Altera ostendet, cujusmodi doctrinas & exempla de hoc argumento nobis reliquerint Doctores, Academiæ, & Antistites aliorum Regnorum.

TEN-

TENTAMINIS THEOLOGICI

PARS PRIMA

Continens Principia unde conficitur, sub hodierno rerum statu posse Episcopos providere & dispensare in omnibus casibus, qui non patiuntur moram.

PRINCIPIUM PRIMUM.

Jurisdictio Episcopalis in semet spectata, hoc est, in sua institutione a Christo facta; præscissisque vel lege, vel consuetudine, vel reservatione in contrarium: jurisdictio quædam est absoluta, & quæ nullos limites habeat, respectu singularum Diœcesium.

Doctrina Evangelii de institutione Episcoporum. Loca S. Cypriani: Canones Nicæni, Constantinopolitani, Chalcedonenses.

Quam grave vulnus inflixerint Ecclesiasticæ tum Disciplinæ tum Hierarchiæ, a sæculo nono spuriæ Decretales Isidori Mercatoris, a sæculo duodecimo Decretum Gratiani. Testimonia Bernardi, Durandi Episcopi Mimatensis, Cardinalis Cusani, Joannis Gersonis, & Petri Aurelii.

PROBATIONES.

I. APUD Matthæum Capite XXVIII. 18. post Resurrectionem suam Apostolos ita adlocutus est Christus: *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra: Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus San-*

ſti : docentes eos ſervare omnia quæcumque mandavi vobis. Apud Joannem Cap.XX. 21. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctum : quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis ; & quorum retinueritis, retenta ſunt*. Ex his locis certum habemus primo : virtute hujus miſſionis Apoſtolorum a Chriſto factæ, conſtitutos illos fuiſſe Miniſtros Novi Teſtamenti, (ſic enim Paulus loquitur) hoc eſt, Paſtores Eccleſiæ ſuæ, Adminiſtratoreſque ſive Diſpenſatores omnium Sacramentorum quæ idem Dominus inſtituerat : ex quibus ſolum Baptiſmum & Pœnitentiam ideo expreſſit Chriſtus, quod ad hominum ſalutem hæc erant potiſſima.

Certum habemus ſecundo : in hac Sacramentorum adminiſtratione contineri non ſolum poteſtatem Ordinis, ſed etiam Juriſdictionis : hoc eſt, non ſolum poteſtatem conſecrandi Corpus Chriſti, & remittendi peccata, ſed etiam ipſum exercitium horum & ceterorum Sacramentorum, ipſam electionem & miſſionem novorum Miniſtrorum, ipſam facultatem ferendi novas leges ad eandem Sacramentorum adminiſtrationem pertinentes, adeoque facultatem eas relaxandi, quoties id ſuaderet utilitas aut neceſſitas Fidelium. Ideo S. Paulus Act. XX. 28. officium Epiſcoporum explicat per actus regendi vel gubernandi Eccleſiam Dei. *Attendite vobis & univerſo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus poſuit regere Eccleſiam Dei*. Planum eſt autem, ab hoc regimine ſeparari non poſſe facultatem condendarum legum, ac proinde etiam relaxandarum.

Atque hinc profecto eſt, quod in illis Provinciis, quas ſinguli regendas ſuſcipiebant, diverſas conſtitutiones edere ſolebant Apoſtoli, utpote Supremi quidam apud greges ſuos Legumlatores. Has proinde *Apoſtolicas* conſtitu-

tutiones hodieque dicimus: quales illæ sunt de jejunio Quadragesimæ, de celebrando Paschate, aliisque Festis Christi statis diebus; de ritibus item & cæremoniis, quibus Baptismus & alia Sacramenta constant. Atque de legibus quidem ejus generis agit procul dubio S. Paulus, cum in priori ad Corinthios Epistula XI. 34. ait: *Cetera autem, cum venero, disponam.* Nonnullas pro arcendis ab Episcopatu & Sacerdotio certis hominibus, quas *Irregularitates* vocant, idem Apostolus promulgavit in Epistula ad Timotheum & ad Titum. In altera vero ad Corinthios Cap. II. 10. scribit idem Paulus, se ut Christi Vicarium subdito cuidam remisisse partem pœnarum, quas ille utpote pollutus incesto pati meruerat: tum hominis misericordia motum effecisse, ut ille restitueretur fratrum cœtui, a quo excommunicationis lege depulsus antehac fuerat. Quod illustre quidem exemplum est potestatis ad dispensandum.

Certum habemus tertio: hanc potestatem a Christo Apostolis collatam ad regendas Ecclesias sive Diœceses, quæ singulis forte obtingerent, vel quas ipsi divino instinctu sibi deligerent; potestatem quandam fuisse absolutam, & quæ nullos haberet limites, sed causarum genera omnia complecteretur. Patet: nam forma verborum, qua usus est Christus in mittendis Apostolis, potestatem quandam præ se fert nullis limitibus, nulla exceptione circumscriptam: *Data est mihi omnis potestas: euntes ergo docete &c. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos &c.* Revera autem homines illi, quos Christus in tot & tam longinquas Regiones mittebat, ceu totidem Legatos suos a latere (secundum illud Pauli, *pro Christo Legatione fungimur:*) homines illi, quos idem Christus constituebat Patres nascentis Ecclesiæ,

Principes populi Christiani, Deosque fortes orbis, quemadmodum scripsit David: (*Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: Principes populorum congregati sunt: Dii fortes terræ vehementer elevati sunt*): Illi homines, inquam, non alii esse debebant, quam Summi quidam & veluti Omnipotentes Christi Oratores, quibus omnia licerent, omnia permitterentur respectu illarum Diœcesium, quibus unusquisque præfectus erat. Hoc ex eo confirmatur: quod nobis pro certo constat, omnes & singulos Apostolos pro ea potestate qua gaudebant, multos in illis Provinciis quas administrabant, per semet ordinasse Episcopos, iisque potestatem impartitos esse aliorum ordinandorum. Hoc S. Joannes fecit in Proconsulari Asia, ubi Smyrnæ Episcopum constituit S. Polycarpum, ut notum est cum ex Tertulliani Libro de *Præscriptionibus* Cap. 32. tum ex Libro Hieronymi de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, num. 17. Hoc S. Paulus fecit in Creta, ubi Archiepiscopum Gortynæ constituit S. Titum, communicata etiam cum eo potestate novorum Episcopatuum per eandem insulam creandorum: ut in Epistula ad Titum legimus Cap. I. 5. Si ergo Apostoli ea auctoritate muniti, qua Christus Episcopalem ordinem decoraverat, tot Episcoporum ordinationes in suis Diœcesibus celebrabant, quod maximum sane munus est Ecclesiasticæ Hierarchiæ: quid, quæso, esse vel contingere posset in his & aliis Diœcesibus, quod ipsorum Apostolorum regimini & curæ non subesset?

II. Jam si quæramus, quinam illi sint, qui in hac potestate & jurisdictione Apostolis successerint: hos Episcopos esse universi Patres consentiunt: S. Firmilianus Cappadox in epistula 75. ad Cyprianum: idem Cyprianus in epistula ad Cornelium, quæ est quadragesima

sima quinta in editione Felli, qua utimur: S. Pacianus Barcinonensis in epistula I. S. Hieronymus in epistula (*a*) ad Evangelum, & in epistula ad Marcellam. Ne omnes describamus, sufficiat audire locum S. Firmiliani, qui est elegantissimus. Postquam retulisset formam, qua Christus apud S. Joannem Episcopos ordinavit Apostolos, ita pergit: *Potestas ergo remittendorum peccatorum Apostolis data est, & Ecclesiis quas illi a Christo missi constituerunt, & Episcopis qui eis ordinatione vicaria successerunt.* Cypr. p. 324. Nec minus insigne illud est Augustini in Psalmum XLIV. num. 32. *Pro Apostolis constituti sunt Episcopi. Non ergo te putes desertam,* (Ecclesiam adloquitur) *quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos, per quos nata es: de prole tua tibi crevit paternitas.* August. Tom. IV. p. 398. Sed quid opus est in ea veritate demonstranda laborare, quam Synodus Tridentina Sess. XXIII. Cap. 4. pro comperta & indubitata habuit?

Hinc duo conficio maximi momenti. Primum: jurisdictionem Episcoporum esse immediate a Christo, non vero a Papa. Demonstratur. Nam qui Petro dixit, *Tu es Petrus, &c.* &, *Pasce oves meas*: idem ceteris Apostolis dixit, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*: *Euntes ergo docete, &c.* Sicut ergo ex prioribus locis colligitur, Successorem Petri

(*a*) Non *ad Evagrium*, ut in priori editione Lusitana mendose positum est. Quem tamen errorem ante nos etiam erravere Richerius, Launoius, Thomassinus, Maiburgus, Febronius, aliiqui summi viri: decepti, credo, falsa inscriptione capitis *Legimus* apud Gratianum Dist. XCIII. ubi Hieronymi locus citatur ex epistula *ad Evagrium*, cum tamen in correctis editionibus nulla ad Evagrium inveniatur.

esse jure divino Primatem Ecclesiæ, habereque immediate a Christo præfecturam & administrationem super Ecclesiam universalem: ita ex locis aliis confici debet, Successores Apostolorum jure divino esse Pastores & Rectores suarum Diœcesium, habereque immediate a Christo potestatem eas regendi & administrandi. Perstat in hac doctrina ex omni memoria etiamnum tota Sacra Facultas Parisiensis: perstitit etiam constanter per duodecim sæcula tota Ecclesia Catholica: usque dum ignorantia vel antiquitatis contemptus (quod Illustrissimus Bossuetus observat Libro VIII. Cap. XI.) in Scholas invexit huic repugnantem alteram, quæ jurisdictionem Episcoporum a Papa repetit immediate. Quæ doctrina ut falsa haberetur, satis erat animadvertere, novam esse eam & inauditam usque ad sæculum XIII., cum ex adverso prioris illius gravissima atque luculentissima argumenta extent in Scriptura & Traditione. Quid enim aliud significare nobis voluit Christus, quando Apostolis suis dixit, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos:* nisi unum esse Christum, non vero Petrum, qui tam Apostolis quam Episcopis Apostolorum Successoribus, adnexam ipsorum caracteri jurisdictionem tribuit & auctoritatem? Quid aliud persuadere nobis voluere ipsi Apostoli, cum in Concilio Jerosolymitano ita definiere, *Visum est Spiritui Sancto & nobis:* nisi Episcopalium Decretorum sive in Conciliis Generalibus, sive in Particularibus editorum, vim omnem immediate esse a Christo, non a Papa? Quid aliud intellexit B. Paulus, cum Asiæ Episcopis dicebat: *Vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*: nisi Episcopalis potestatis unum Spiritum Sanctum Auctorem esse, non vero Christi Vicarium? Quid aliud manifestare intenderunt antiqui Episcopi, cum

cum in Conciliis ita scribebant: *Ego judicans, ego definiens subscripsi:* nisi in condendis Fidei & Disciplinæ Decretis eadem auctoritate apud Synodos pollere Episcoporum sententias, qua nixus in Jerosolymitana dicebat Jacobus Apostolus: *Propter quod ego judico, &c.* Denique quid aliud arbitrati sunt sive Patres Quinti Concilii Generalis, cum absente, imo etiam repugnante Romano Pontifice famosa illa tria Capitula Nestoriana condemnavere: sive Patres Octavi Concilii itidem Generalis, cum nulla expectata confirmatione Apostolicæ Sedis, talem sententiam in Phocium protulere: *Nos eum inobedientem & resistentem Sanctæ huic & universali Synodo repulimus & anathematizavimus, per datam nobis potestatem in Spiritu Sancto a primo & magno Pontifice nostro, Liberatore ac Salvatore cunctorum:* nisi latis a Corpore Episcoporum Judiciis, etiam ante confirmationem Papæ divinam quandam vim inesse, immediate a Christo acceptam, qui unicus Auctor est omnium Sacramentorum, unicus Fons totius jurisdictionis Ecclesiasticæ?

III. Alterum consectarium est: hanc potestatem a Christo datam Episcopis ex se esse potestatem quandam absolutam & incircumscriptam, respectu uniuscujusque Diœceseos gubernandæ. Demonstratur ex iisdem Principiis. Nam sicut dicens Petro, *Tu es Petrus*, & *Pasce oves meas*; Successores Petri, qui Romani Pontifices sunt, Christus constituit Pastores universalis Ecclesiæ, salvis omnino Juribus Episcoporum: ita cum dixit Apostolis, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*: Successores Apostolorum, qui sunt Episcopi, idem creavit Pastores cujusque Ecclesiæ particularis, salvo etiam Primatu Papæ: qui in nullo alio consistit, quam in Administratione & inspectione super totam Ecclesiam Catholicam; eo fine

videlicet, ut minister quilibet pro gradu ordinis sui proprio munere & officio recte fungatur, utens ad id tamquam norma quadam divino jure, iisque canonibus, qui communi consensu constituti sunt & recepti ab universa Ecclesia. Utraque enim auctoritas, & Papalis & Episcopalis, ejusdem ordinis est, atque ad unum idemque genus pertinet: in eoque tantum una ab alia differt, quod Papa respectu totius Ecclesiæ perinde se habet, ac Metropolitanus respectu totius Provinciæ, salvis omnino Juribus Suffraganeorum (a). S.Thomas in IV. Sententiarum, Dist. XXIV. Quæst. III. art. 2.

S. Thom. Tom.VII. P.II. fol. 145. *Potestas Sacerdotis exceditur a potestate Episcopi, quasi a potestate alterius generis. Sed potestas Episcopi exceditur a potestate Papæ, quasi a potestate ejusdem generis. Unde omnem actum hierarchicum quem potest facere Papa, potest facere Episcopus*. Quod quidem brevius complexus est Cardinalis de Cusa Libro II. de *Concordantia Catholica* Cap. 13. *Hoc solum singularitatis in Pe-*

(a) Acute id quidem significabat Petrus Guerrerius Archiepiscopus Granatensis, cum in Concilio Tridentino sic ajebat: *Ego sum Granatæ Episcopus, Papa autem Archiepiscopus*. Vide Historiam Pauli Sarpii Libro VII. pag. 672. Italicæ editionis. Optime item ante annos quadringentos de hoc argumento disseruit Joannes Parisiensis in Libro de *Auctoritate Regia & Papali*. Capite X. sic enim habet: *In collatione hujusmodi potestatis Christus non posuit aliquam restrictionem respectu aliorum a Petro: licet ex modo loquendi appareat, quod vellet Petrum Ecclesiæ principaliorem & caput Ecclesiæ esse propter unitatem conservandam. Et intelligendum est ita se habere: quod sicut in Apostolis tunc quidquid potuit unus sicut Petrus, potuit & alius: ita & nunc de Jure communi, quidquid potest Papa, potest quilibet Episcopus,* NISI QUOD PAPA POTEST UBIQUE, ALII VERO EPISCOPI IN SUIS DIŒCESIBUS TANTUM.

Petro fuit, *quod ipse fuit major in administratione*. Et Cap. 17. *Superioritas in Archiepiscopo*, *Primate*, *&* *Papa*, *in administratione consistit*. *Cusa p. 728. & 735. Basil. 1565.*

IV. Nihil hac veritate constantius traditur ab antiquis Patribus. Consentiunt omnes, id quod Christus singulariter Petro dixit, *Pasce oves meas*, ratione sui officii singulis Episcopis competere: atque ad Petrum singulariter orationem suam Christum propterea convertisse, non quod unum illum constitutum vellet Pastorem; sed ut omnes intelligeremus, tot Greges, & Pastores, quot componunt Ecclesiam, sic Petro tamquam capiti vel centro Catholicæ unitatis subdi & cohærere debere; ut tam multæ Diœceses, tam multi Episcopi, una illa esse Ecclesia monstraretur. Videantur testimonia S.Basilii Constitutionum Monasticarum cap. 22. S. Hieronymi medio Libro I. contra Jovinianum: S. Joannis Chrysostomi Homilia 79. in Matthæum: S. Augustini Libro *De Agone Christiano* Cap. 30. & Sermone 108. *De Diversis* Cap. 4. S.Cyrilli Alexandrini Libro XIII. *De Adoratione in Spiritu*: Venerabilis Bedæ Commentariis in Caput XXI. Joannis: aliaque aliorum quæ describit Launojus Epistula ad Hadrianum Vallantium, quæ est quinta Libri II. item Dupinus Dissertatione IV. quæ est *de Primatu Romani Pontificis*, Cap. I. §. I. Ego nonnulla tantum adferam S. Cypriani, qui inter Sanctos Patres is est, quo nemo sive frequentius sive validius depinxit adnexam a Christo Episcopatui potestatem. *Launoy. T.V. P.I. pag.215. Dupin.p. 308.*

V. In Epistula XXXIII. *ad Lapsos* Cyprianus adfirmat, divinæ institutionis esse a Christo profectæ, ut nova Ecclesia quam ipse condebat, super Episcopos stabiliretur & firmaretur: utque omnium actuum & munerum ceu Supremi quidam Arbitri & Administratores apud ipsam Ecclesiam essent Episcopi. *Divina*

lege

Cypr. p. 216. *lege fundatum est, ut Ecclesia super Episcopos constituatur*; ET OMNIS ACTUS ECCLESIÆ PER EOSDEM PRÆPOSITOS GUBERNETUR. In Epistula LXXII. ad S. Stephanum Papam scribit idem Cyprianus, unumquemque Episcopum in sua Diœcesi Supremum Præfectum esse, qui in administrandis Sacramentis & interno ejus regimine nullum Superiorem agnoscat, nisi Christum. *Qua in re nec nos vim cuiquam facimus* Ibid. p. 306. *aut legem damus*: CUM HABEAT IN ECCLESIÆ ADMINISTRATIONE VOLUNTATIS SUÆ ARBITRIUM LIBERUM UNUSQUISQUE PRÆPOSITUS, *rationem actus sui Domino redditurus*. In oratione a qua idem Cyprianus anno CCLVI. auspicatus est quoddam Concilium, cui intererant Episcopi 87. multo adhuc luculentius loquitur Sanctus Doctor. Aperte enim ait, pro his quæ pertinent ad gubernationem & administrationem uniuscujusque Diœceseos, neminem esse in Ecclesia Dei, qui Episcopus Episcoporum haberi debeat: sed unumquemque gregis sui Supremum esse Pastorem, qui omnia possit, & qui a solo Christo sit judicandus. *Superest ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus,* Ibid. p. 138. *proferamus: neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit*: QUANDO HABEAT OMNIS EPISCOPUS PRO LICENTIA LIBERTATIS ET POTESTATIS SUÆ ARBITRIUM PROPRIUM: *tamque judicari is ab alio non possit, quam nec ipse potest judicare. Sed expectemus universi judicium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet potestatem & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi*.

VI. Nequis autem existimet, Cyprianum ideo tam magnifice locutum esse de auctoritate Epi-

Episcopali, quoniam foret Papæ Stephano subiratus: sufficiat observare, Epistulam XXXIII. *ad Lapsos*, quam priori loco descripsimus, datam a Cypriano esse anno CCL. hoc est, quarto aut quinto anno ante excitatam controversiam de Rebaptizatione. Adde quod in plurimis aliis operibus editis sub Cornelio, Stephani Prædecessore, eandem illam doctrinam pari claritate & adseveratione tradidit Cyprianus. Veluti cum in Epistula LV. ad Antonianum scripta anno CCLII. ita inquit: *Manente concordiæ vinculo, & perseverante Catholicæ Ecclesiæ individuo Sacramento, actum suum disponit & dirigit unusquisque Episcopus, rationem propositi sui Domino redditurus*. Judice ergo Cypriano, dummodo quilibet Episcopus pacem & unitatem Catholicam servet, non discedens a Disciplina generaliter recepta; Supremus ille est quoad cetera omnia Diœcesis suæ Rector, qui solum Deum judicem agnoscat actus sui. Ibid. p. 248.

In Epistula LIX. ad Cornelium data anno CCLII. docet Cyprianus, duobus Reis Fortunato & Felicissimo, a Synodo Provinciali judicatis & damnatis, nullam a Cornelio spem esse debere suorum graduum recuperandorum; neque prodesse iis posse ad eludenda Decreta Conciliorum Africanorum, quod uterque Romanæ Sedis auctoritatem implorasset. In suis quippe Synodis esse Episcopos causarum uniuscujusque Provinciæ Supremos Arbitros, qui soli Deo subessent. Esse rationi consentaneum, ut ibi causæ judicarentur, ubi crimina perpatrata essent. Non alio quam perditorum & desperatorum numero habendos, si qui in animum induxissent, intra Provincias minorem esse jurisdictionem Africanorum quam Romanorum. *Cum statutum sit omnibus nobis, & æquum sit pariter ac justum, ut uniuscujusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum: &* Ibid. p. 266.

sin-

singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat unusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus: oportet utique eos quibus præsumus, non circumcursare, sed agere illic causam suam, ubi & accusatores habere & testes sui criminis possint: nisi si paucis desperatis & perditis minor videtur esse auctoritas Episcoporum in Africa constitutorum, qui jam de illis judicaverunt.

Ad extremum in Libro *de Unitate Ecclesiæ* anno CCLI. elucubrato, gravissimum illud & in primis memorandum Axioma nobis reliquit
Ib. p.78. Cyprianus: *Episcopatus unus est, cujus a singulis in solidum pars tenetur.* Quasi diceret, Episcopatum quidem unum esse, sed ita a Christo divisum, ut unus Episcopus seorsim tota ea potestate in solidum potiatur, qua potitur alius Episcopus. Non potirentur autem singuli solido Episcopatu, si intra Diœcesim suam major hujus esset auctoritas quam illius. Est ergo omnibus æqualis potestas, omnibus una atque eadem potestas.

Id ipsum aperte significaverat idem Cyprianus paullo ante in eodem Libro dicens: *Hoc*
Ib. p.77. *erant utique & ceteri Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi honoris & potestatis: sed exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia una monstretur.* Quod enim Cyprianus loquatur non tantum de potestate ordinis, sed etiam & potissimum de potestate jurisdictionis, aperte constat ex verbis illis Christi ad Petrum, *Tu es Petrus &c. Pasce oves meas:* & ex illis ad ceteros Apostolos, *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos:* quæ quidem Cyprianus præmiserat. Verba autem Christi & potestatem jurisdictionis & exercitium illius plane designant. Ergo Episcopatus totam illam potestatem complectitur, quam Christus in Ecclesia reliquit. Ergo in singulis Episcopis potestas hæc absoluta est, suprema, & incircumscripta.

Qua-

Quare in Epistula LXVI. ad Florentium, cum velit Cyprianus Ecclesiam definire, ipsam consistere adfirmat in congregatione plebis Episcopo adhærentis: ita ut idem sit animo concipere plebem quamlibet Christianam suo Episcopo adhærentem, ac concipere Ecclesiam Christi. *Illi sunt Ecclesia, Plebs Sacerdoti adunata, & Pastori suo grex adhærens. Unde scire debes, Episcopum esse in Ecclesia, & Ecclesiam in Episcopo.* Ergo cum in omni Ecclesia inveniri debet omnis potestas, consequens est, ut quia Episcopus una cum plebe Ecclesiam constituit, omnem potestatem habere debeat idem Episcopus. *Ib. p. 286.*

Id egregie confirmatur ex eo, quod ipse S. Petrus Apostolus volens uno quasi tractu atque uno verbo significare, quantus & qualis foret Christi influxus in Ecclesiam, ipsum Episcopum nominavit animarum nostrarum. *Conversi estis nunc ad Pastorem & Episcopum animarum vestrarum.* Confirmatur præterea ex more nascentis Ecclesiæ, quæ observante Theodoreto in I. Epistulam ad Timotheum Cap. 3. Apostolos vocabat Episcopos. *Qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos nominabant.*

Id ipsum se de Episcopatu sentire ostendebant antiqui Patres, cum Episcopos decorabant amplo illo & magnifico titulo *Vicariorum Christi.* Veluti cum ita dicunt Patres Concilii Meldensis anno DCCCXLV. *Nos omnes licet indigni, Christi tamen Vicarii.* Et Patres Concilii Carisiacensis anno DCCCXLVIII. *Pastores Ecclesiarum ut Patres & Christi Vicarios colite.* Hos enim allegasse satis erit, prætermissis testimoniis S. Gregorii Papæ VII., duorum item Episcoporum Carnotensium SS. Fulberti & Ivonis: & alia aliorum, quæ describit Launoyus Libro II. Epistula 2. num. 21. 22. 23. 24. Atque hinc disces, quam immerito conetur Bellarmi-

minus proprium facere Romani Pontificis nomen *Vicarii Christi:* eo enim donatum esse Papam adfirmat a Secundo Concilio Lugdunensi Generali. Atqui ante Binghamum observarat Baluzius, & ante Baluzium observarat Rigaltius, jam tum Cypriani ætate *Christi Vicarios* appellari & haberi solitos fuisse Episcopos. *Ecce autem Episcopos ævo jam Cypriani Vicarios Christi*, inquit Rigaltius in Epistulam LV. Cypriani ad Cornelium, quæ quinquagesimanona est Fello. Verum quia Baronius contendit, hunc Cypriani locum de Papa intelligendum esse; alium citat Binghamus ex Epistula LXIII. ad Cæcilium, ubi Cyprianus ita scribit: *Ille Sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id quod Christus fecit imitatur*. Citat Constitutiones Apostolicas, (opus jam sæculo quarto notum) quæ Libro II. Cap. 26. hæc habent: *Qui Episcopus est, hic post Deum Deus terrenus, Episcopus vobis præsideat, ut dignitate Dei cohonestatus*. Citat Quæstionum in Vetus & Novum Testamentum veterem Auctorem, qui inter Scripta Augustini extat, quique Cap. 127. scribit in hunc modum: *Antistitem Dei puriorem ceteris esse oportet: est enim Vicarius ejus*: Citat Basilium, qui Constitutionum Monasticarum Cap. 22. sic scribit: *Nihil aliud Antistes, quam is qui personam Christi sustinet*. Itaque titulum *Vicarii Christi*, quem Bellarminus Papæ ceu caracterem esse volebat, ex adlegatis exemplis constat, ipsis etiam purioribus Ecclesiæ sæculis communem extitisse omnibus Episcopis. Unde conficit Thomassinus in Prima Parte immortalis Operis *De Beneficiis*, Libro I. Cap. 50. num. 13. quod nunc solus Romanus Pontifex *Vicarius Christi* per antonomasiam vocitetur, id minime quidem ex eo esse profectum, quod ejusmodi titulo Episcopos spoliasset lex aliqua; sed ex tacita quadam consensione

Binghamus T. I. p. 82.

Thom. T. I. p. 179. *latinæ editionis.*

sione fidelium populorum, qui cum animadverterent Romanum Episcopum, sicut Princeps in Ecclesia est, ita potiori jure potiorique ratione vicem Christi gerere in Ecclesia; sensim sine sensu titulo illo, quasi proprio caractere, ipsum Pontificem decorarunt.

VII. Quandoquidem vero ipse Thomassinus nobis auctor est, de hac Episcoporum auctoritate & excellentia neminem solidius aut enucleatius egisse, quam magnus inter Parisienses Theologus Petrus Aurelius: postulat instituti ratio expromi hic a nobis splendidissimos sensus maximi hujus viri, cujus Opera Lusitanis nostris sunt fere incognita, cum ipsa tamen dignissima existant quæ in Bibliothecis Episcoporum illustrem locum occupent. In *Vindiciis* ergo *Censuræ Sorbonicæ* ita differit Petrus Aurelius: *Christus Episcopalem statum, non mancum quippiam mutilumve instituit, sed plenum, integrum, perfectum, & Sacerdotii sui summi ac perfectissimi summam perfectissimamque imaginem. Christum enim refert Episcopus, & vicem ejus in terris gerit, ut sæpe docent SS. Patres. Sicut ergo Christi Sacerdotium vim omnem Sacerdotalem perfectamque pascendi gregis potestatem complectitur, ita ut varias in ea plenitudine & perfectione conclusas potestates distinguere quidem discernereque liceat, dissociare vero & inter se quodammodo discindere, sit piaculum: sic Episcopatus plenitudinem Sacerdotii & Pastoralis muneris perfectionem natura sua continet, & in hanc status dignitatem a Christo conditus fuit, ut qui summas illas muneris tanti potestates separare ac dilacerare conetur, similiter faciat, ac si Sacerdotii Christi divinaque ipsius naturæ proprietates dirumpat, & Christi in terris præcellentissimam imaginem oblitteret. Christus enim perfectionem Sacerdotii a Patre accepit, quando ab illo missus est. Perfectionem deinde ejusdem Sacerdotii,*

Thom. T. I. pag. 7.

Aurel. T. II. p. 87. Parisi. 1646.

tii, seu Episcopalem utramque potestatem simul dedit Apostolis, quando misit eos sicut ipse a Patre missus fuerat .. Eandem denique perfectionem ipsi tradiderunt Episcopis, mittentes eos sicut ipsi missi fuerant a Christo . Quam eandem deinceps Episcopi ad posteros transmiserunt, eos mittentes, sicut ipsos Apostoli miserant.

Hac oratione altissima sane & elegantissima complexus est Petrus Aurelius succum omnem illius doctrinæ, quam ipse in hoc & aliis Operibus nobis reliquit de immensa illa & absoluta potestate, quam Christus Episcopali ordini adnexam voluit . Hac sapientissimus iste Theologus impugnat evertitque quidquid cavillorum & fallaciarum a Jesuitis, pertinacissimis illis Episcoporum hostibus congestum ea tempestate erat in Gallia & Anglia , ad minuendam, imo vero funditus tollendam auctoritatem & jurisdictionem , quæ divino jure pertineret ad illos Ecclesiæ Principes & Sanctorum Apostolorum Successores . Hac ostendit, ex eo quod in Episcopis distinctæ sint inter se potestas ordinis & potestas jurisdictionis , non recte confici , posse ad alicujus arbitrium divelli has potestates . Hac ostendit , aliud esse posse a Papa sua jurisdictione privari unum Episcopum, aliud posse sua jurisdictione privari Episcopatum . Hac ostendit, ex Christi institutione esse potestatem jurisdictionis tam intrinsecam potestati ordinis; ut apud antiquam Ecclesiam idem esset spoliari jurisdictione Episcoporum, ac laicum haberi . Hac denique ostendit, errasse Patrem Suarium, seque in vera doctrina Patrum & Conciliorum hospitem declarasse, cum scripsit, *Episcopum nomen potius esse ordinis quam jurisdictionis*. Cum ex adverso notio , quam de Episcopatu Christus & antiqua Ecclesia nobis reliquerit , notio quædam sit, quæ utramque potestatem directe & expres-

expresse complectitur . Imo *Episcopi* nomen, quatenus advigilationem sonat & curam, jurisdictionem expressius denotare, quam ordinem. Proinde hodiernis etiam moribus in Ecclesia receptum esse, ut nullus creetur Episcopus, quin eidem grex adsignetur saltem possibilis: ut accidit Episcopis Titularibus, quorum unus Constantinæ, alius Lacedæmoni, quidam Martyriæ, quidam Tipassæ præficitur.

Accepi ab Scriptoribus multis, nomen *Petri Aurelii* personam fuisse, sub qua occultare se voluit *Joannes Vergerius Hauranius*, vulgo dictus *Abbas Sancti Cyrani*: nomen Romanæ urbi odiosissimum, propter singularem amicitiam, quam Theologus iste perpetuo coluisse traditur cum celeberrimo Episcopo Iprensi Cornelio Jansenio. Adeo odiosum est Curiæ illud nomen, ut apud Benedictum Papam XIV. me legisse meminerim, tum cum de Beatificatione S. Patriarchæ Vincentii a Paulo agebatur, objecisse inter cetera Promotorem Fidei, Vincentium a Paulo amicum in paucis fuisse Abbatis Sancti Cyrani. Sed fuerit vel non fuerit Petrus Aurelius idem, qui Joannes Vergerius Haurannius: explorata sane res est, Opera de quibus loquimur, in summo fuisse & esse pretio apud Gallos: nec ulla, quod sciam, censura confixa Romæ. Thomassinus numquam eorum meminit sine egregia honoris præfatione: meminit autem persæpe. Clerus Gallicanus eadem magnifice imprimi jussit charta maxima anno MDCXLVI., cujus etiam mandato, singulis Episcopis duo exemplaria data sunt, cetera viris aliis eruditis distributa. In fronte posita sunt Acta Conventus, quæ de his Operibus tam honorifice loquuntur, ut magnificentioribus elogiis atque adprobationibus nullus post hominum memoriam liber sit ornatus.

Ut Jesuitæ infamia adspergerent Petrum Au-

 relium,

relium, satis erat meminisse, ab hoc Theologo non solum egregie vindicatam fuisse ab illorum petulantiis & convitiis sacrosanctam auctoritatem Episcoporum, sed etiam detectam & confutatam esse invictis argumentis, idque toto orbe plaudente, inscitiam *Joannis Fluidi* sodalis sui ex Anglia, qui sub nomine *Danielis a Jesu* multos eosque petulantissimos libellos ediderat adversus omnes Galliæ Episcopos & Doctores Parisienses. Satis erat adfirmasse eundem Aurelium, in tota Societate Jesuitarum nullum reperiri Theologum, qui conferri posset cum magno illo Gersone Parisiensi Cancellario, sive fama per totam Ecclesiam Catholicam diffusa, sive meritis in eandem Ecclesiam, & in eandem Sedem Apostolicam. *Depone igitur*, inquit, *in posterum æmulationem istam Jesuiticam in Gersonem*, CUI TOTA TUA SOCIETAS NON HABET QUEM CONFERAT, *non solum doctrina famaque per Ecclesiam Catholicam maxima, sed etiam meritis in eandem illam Ecclesiam & in ipsam Sedem Apostolicam, cum qua eum frustra committere conaris, eximiis & gravissimis*. Sed tempus jam est, ut antiquis exemplis demonstrare pergamus id, quod huc usque testimoniis Patrum & Theologorum probavimus.

VIII. Ut igitur plene agnosceretur, quanta esset hæc Episcoporum auctoritas; satis erat animadvertere, quanta illi majestate Diœceses suas per octo sæcula & amplius administrarint. Exceptis enim illis causis, quas Jus Canonicum *Majores* vocat; quæ ante adornatam sæculo XIII. Gregorianam Collectionem raræ erant: ante receptas Carolo Magno imperante falsas & spurias Decretales Isidori Mercatoris, erant rarissimæ: Exceptis, inquam, paucis ejusmodi causis, de quibus præterito sæculo exeunte eruditam Lucubrationem composuit Joannes

annes Gerbasius Doctor Sorbonicus, jussu Gallicani Cleri Parisiis editam an. MDCLXXIX. in 4. uni Episcopi erant, qui nullo interventu, nullo influxu Apostolicæ Sedis, amplissima ipsi prediti potestate omnia gubernabant, administrabant, disponebant, ac decidebant, ut qui subditorum suorum supremi & absoluti Pastores essent.

Canonibus Nicænis IV. & VI. Antiochæno XIX. Laodiceno XII. aliisque plurimis cum orientalibus tum occidentalibus, Metropolitanis competebat jus Suffraganeorum confirmandorum: iique nullis aliis Bullis muniti, quam quas a suo Archiepiscopo haberent, recipi mox & consecrari solebant. Adhuc Jure novo Decretalium Gregorii IX. Metropolitanis conservatus est ejusmodi honos: ut colligitur ex Cap. *Innotuit*, 20. *de Electione*: & ex Cap. *Cum dilectus*, 32. eodem Titulo: idque cum aliis Canonistis etiam observat magnus Petrus de Marca Libro VI. Cap. 3. num. 12., & Van-Espenius Tit. XIV. Quare summus ille Theologus, idemque sæculo decimosexto ineunte celebratissimus Lutheri Impugnator in Germania Joannes Eckius, Libro III. *de Primatu Papæ* Cap. 40. mirari se dicit, quod Episcopi obliti eorum quæ sibi Jus commune permittit, confirmationem pro sua consecratione a Papa flagitent. Nempe recentibus Decretis novisque Cancellariæ Regulis comparatum erat, ut electiones & confirmationes Episcoporum Apostolicæ Sedi reservarentur.

IX. Confirmati a Metropolitanis Episcopi jus habebant invehendi in suas Ecclesias Symbolum Fidei, quod sibi optimum videretur, modo nihil a Catholicis dogmatis dissentiret. Hinc est, quod aliud erat Romanum Symbolum, aliud Aquileense, aliud Jerosolymitanum, aliud Neocæsariense, aliud Alexandrinum, alia

aliarum Diœceseon. Cum Theodorus Mopsuestenus Episcopus sub initia quinti sæculi Symbolum a se compositum edidisset, idque parum catholicum inventum esset; tale Symbolum reprobavit & proscripsit Sancta Synodus Ephesina Actione VI. De singulis exacte agunt Josephus Binghamus Tomo IV. *Originum Ecclesiasticarum*, Libro X. Cap. 4. & Jacobus Usserius Dissertatione *de Symbolis*, quæ ad calcem Chronologiæ ejus extat.

Si qua hæresis vel suspecta doctrina emergeret, Episcopi erant, qui apud suas Synodos & hæresim condemnabant, & hæreticos ad palinodiam compellebant. Ita cum Sabellio & Ario egere Episcopi Ægyptii: ita cum Eutyche & Severo Thracii: ita cum Pelagio Africani: ita cum Priscilliano Hispani. Observat autem recte Petrus Aurelius in doctissima Defensione Epistulæ Antistitum Gallorum adversus Libellos quosdam Jesuitarum: idque citato Aurelio etiam observat Thomassinus Dissertatione in Synodum Gangrensem, num. 26. neminem prioribus illis sæculis ausum esse declinare vel eludere vim horum judiciorum Episcopalium, eo solo prætextu, quod judicia illa non essent infallibilia: sed e contrario ineluctabilem vim quandam in ejusmodi judiciis agnovisse ipsos hæreticos, ut qui ad illam vim declinandam non alio subterfugio uterentur, quam obreptionis vel imposturæ: causantes nimirum, falso se erroris insimultatos esse, utpote prorsum ab illis doctrinis abhorrentes, quæ sibi imputabantur a Synodis. Ubi vero excusationes hujusmodi deessent, omnes pro legitimo ac decretorio habuisse judicium Episcoporum: omnes paruisse: omnes anathema dixisse scriptis & personis, quas anathematizassent Episcopi.

Aurelius Tom. I. pag. 33.

Thom. ad calcem T. III. Theolog. Dogmat. p. 33.

Episcopis quoque ipsis subjacebant non solum

lum Clerici, sed etiam Monachi, quotquot per singulas Paræcias degebant. Itaque ante obtentam ab Episcopo facultatem & adprobationem, nulli prorsus licebat officio aliquo defungi Ecclesiastico, vel Hyerarchico, non prædicare ad populum, non Sacramentum administrare. Sufficiat laudare quartum Canonem Synodi Chalcedonensis, vel Epistulam Hieronymi ad Pammachium contra errores Joannis Archiepiscopi Jerosolymitani.

Administratio bonorum Ecclesiasticorum prioribus sæculis etiam omnino ab Episcopo dependebat. Liquet ex Chalcedonensi Canone XXVI. Gangrensibus VII. & VIII. Antiochenis XXIV. & XXV. Apostolico XLI.

X. Nulla tunc erat, nulla diu postea fuit reservatio vel excommunicationum vel scelerum. Absolvere omnia Episcopi poterant, vel qui eorum Pœnitentiarii erant, ne publica quidem hæresi excepta, vel idololatria eorum, qui persecutionibus sævientibus succubuerant. De hæresi constat ex Canonibus Nicæno VIII. Laodicænis VII. & VIII. Constantinopolitano VII. Agathensi LX. Epaonensi XXVIII. Aurelianensis quartæ Synodi VIII. Martini Bracarensis XXXVI. Perrandi Diaconi L., item ex Epistula Athanasii ad Rufinianum. De idololatria constat ex Cypriani Epistula XV. ad Martyres & Confessores, & Epistula XVI. ad Presbyteros & Diaconos: ex Canone Ancyrano II. ex plurimis Synodi Eliberitanæ, nec non X. Secundæ Synodi Arelatensis.

Patres Concilii Provincialis Salegunstadiensis anno MXXII. in Germania celebrati, Capite XVIII. subditis suis declarant, invalidas & illicitas esse absolutiones, siquas ipsi inconsultis vel invitis Episcopis suis ab Roma impetrassent. Id ipsum Sessione II. adfirmavere Patres Concilii Lemovicensis in Gallia celebrati

Concil. T. XI. edit. Coletinæ p. 1133.

Ib. pag. 1250.

brati anno MXXXIV. Quod egregio argumento est, ordinarii juris esse Episcoporum absolutiones quascumque dare vel negare. Anno MCXLI. juxta calculos Matthæi Parisiensis, qui sæculo mox secuto floruit: vel an. MCXLIII. juxta Chronologiam Davidis Wilkinsii in Collectione Conciliorum Angliæ, a Londinensi Synodo constitutum est, ut in posterum Papæ reservata esset absolutio eorum, qui Clerico manus violentas injicerent. Quod signum est, absolvi antehac ab Anglis Episcopis potuisse peccatum hoc, quod est hodie in reservatissimis.

Matthæ. Paris. p. 79. Concil. Angl. To. I. p. 422.

Hanc Episcopalis ordinis eminentiam agnoscebant & fatebantur ii, qui apud Nicæam Canone XII., in Africa vero Canonibus XLIX. & L. e Collectione Ferrandi statuebant, ut penes Episcopos esset tempus designare tum publicæ pœnitentiæ agendæ, tum veniæ pœnitentibus dandæ. Canone etiam Antiocheno IX. pleno jure intra Parœciam gaudebat Episcopus, ut fori contentiosi causis exceptis, omnia pro arbitrio regeret & administraret.

XI. Ad extremum quisquis legerit Petrum de Marca Libro VI. *de Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. 3. 4. 8. & 9., Thomassinum de Disciplina Beneficiorum Parte II. Libro II., Gerbasium Libro superius memorato *de Causis Majoribus*, Art. I., Gibertum Tom. II. Tit. VII. *de Prælatis*: is antiquis Historiæ & Conciliorum Monumentis fuse demonstratum inveniet, electiones & confirmationes Episcoporum, institutiones novorum Episcopatuum, designationes Coadjutorum & futurorum Successorum, renuntiationes & depositiones eorumdem Episcoporum, translationes ab una Parœcia ad aliam: hæc aliaque id genus negotia, quantumvis ex se gravissima, multis sæculis in Ecclesia legitime factitata esse, nullo Romani Pontificis requisito aut expectato consensu:

Me-

Metropolitanis interea omnia intra Provincias moderantibus sive in Synodis, sive extra Synodos: idque more procul dubio ab Apostolis accepto, & Canonibus confirmato; Nicæno videlicet VI. & Constantinopolitano II., in quibus statuitur, ut secundum mores ubique locorum in Ecclesia receptos, Ægyptii Episcopi ea quæ sunt in Ægypto pleno jure gubernent & administrent: Orientales similiter quæ in Oriente: Asiani quæ in Asia: Pontici quæ in Ponto: Thraces denique quæ in Thracia: atque ita administrent, ut quemadmodum se habet Primas respectu totius Diœceseos, ita se habeat Metropolitanus una cum Suffraganeis respectu uniuscujusque Provinciæ. Unde tametsi ad hanc Ecclesiarum & Diœceseon designationem sive distributionem suo consensu & adprobatione concurrerit Pontifex: non propterea a solo ejus consensu vim & robur accepit illa divisio; quæ dubio procul ortum habebat a divisione illa Diœceseon, quam una cum Petro instituerant Apostoli, & in quam successive deinde consenserat totum Corpus Episcoporum: quod Corpus ut suo consensu canonibus supremum addebat robur, ita ejusdem adsensu, non vero solius Papæ arbitratu rescindi aut immutari iidem Canones poterant. Nam vel ipsius Romani Pontificis privilegia aliqua consensioni ac decreto Ecclesiæ accepta retulit Chalcedonensis Synodus Can. XXVIII. *Throno antiquæ Romæ*, inquit, *quod urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerunt*. Quod & multo ante professus fuerat ipse Zosimus Papa I. dicens: *Apostolicæ Sedi in honorem Beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem quandam sanxere reverentiam*.

Concil. Tom. IV. p. 1691.

Cutantius pag. 943.

XII. Equidem si divisio & designatio Diœceseon Papæ jure divino reservata esset, vel si ab uno Papa ejusmodi divisio & designatio

dependeret: cur, quæso, Nicæni Patres Canone VI. ubi de limitibus & administratione Diœceseon Ægypti, Orientis, & ceterarum Christianarum agunt; non ad jus divinum, non ad auctoritatem Romani Pontificis provocant, sed tantummodo ad consuetudinem vulgo receptam? Sic enim ajunt: *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, &c. Similiter & apud Antiochiam, ceterasque Provincias, suis privilegia serventur Ecclesiis*. Cur item Patres Constantinopolitani Canone II. ubi eandem divisionem confirmant, non alio nisi Canonum jure utuntur? *Juxta Canones* (inquiunt) *Alexandrinus Antistes quæ sunt in Ægypto regat solummodo, & Orientis Episcopi Orientem tantum gubernent, &c.*

Concil. Tom. II. pag. 44.

Ibid. p. 1131.

Si ab uno Papa dependebat designatio & distributio Provinciarum Ecclesiasticarum, vel si jus illud privilegium erat ejusmodi, ut a Primatu separari non posset: qua religione, amabo te, statuerunt Patres centum quinquaginta ejusdem Concilii Constantinopolitani eodem Canone II. (sequor numeros Dionysii Exigui) ut Episcopus hujus urbis secundo post Romanum honoris loco in posterum gauderet? *Constantinopolitanus Episcopus habeat honoris primatum post Romanum*. Qua religione Legati S. Leonis Papæ apud Chalcedonensem Synodum Actione I. Dioscoro crimini vertere, quod S. Flavianum Constantinopolitanum quinto loco sedere jussisset, cum juxta memoratum Canonem primus ei deberetur post Romanum? Scire interim oportet, hujus Canonis auctores fuisse multos Sanctos Episcopos, qui illi Concilio interfuere, non minus sanctitate quam doctrina illustres. Qua item religione, qui deinceps secuti sunt Archiepiscopi Constantinopolitani, (e quorum numero fuit Chrysostomus, ejusque Successor Atticus, uterque sanctimo-

ſtimonia clariſſimus) cœperunt ſibi adrogare adminiſtrationem non ſolius Thraciæ Diœceſeos, (in qua illi antehac meri extiterant Suffraganei Archiepiſcopi Heracleenſis) ſed etiam Aſianæ, & Ponticæ, quarum utraque ante illa tempora tam fuerat autocephala & independens, quam nunc erat & diu poſtea manſit Diœceſis Ægyptia, Orientalis, & Romana? Qua denique religione Patres Concilii Chalcedonenſis Can. XXVIII. Archiepiſcopo Conſtantinopolitano hujuſmodi prærogativam ſive primatum confirmavere, inſtituentes eum Patriarcham ſive Exarcum duarum Diœceſeon vaſtiſſimarum, Aſianæ & Ponticæ: idque acerrime obluctantibus Legatis S. Leonis Papæ? Nemo etiam ignorat, huic Chalcedonenſi Canoni XXVIII. perpetuo repugnaſſe Apoſtolicam Sedem: ſed fruſtra repugnaſſe: nam conceſſo ſibi a Patribus Conſtantinopolitanis honore conſtanter uſi ſunt Archiepiſcopi Regiæ Urbis: in his S. Euphemius, S. Macedonius, S. Menas, S. Euthychius, S. Ignatius, aliique plures Sancti Patriarchæ.

Negari ergo non poteſt, in his aliiſque rebus ad Diſciplinam ſpectantibus, potiorem ſemper eſſe judicio Eccleſiæ & Epiſcoporum vim corporis totius, quam ſolius capitis (a): hoc

(a) Huc ſpectat illud Auguſtini in Libris de Baptiſmo: *Univerſum partibus ſemper optimo jure præponitur*. Et illud Baſileenſium Patrum in Reſponſione Synodica, quæ incipit *Cogitanti*, Tom. XVII. Concil. pag. 458. *Nec dicat quis, quod ipſa pars principalis potentior eſt ac dignior reliquo toto corpore & ceteris membris, & per conſequens illi potius obediendum: quia ratio, experientia, & auctoritas dictant contrarium*. Lege ibi reliqua quæ ſequuntur; Sunt enim ſane egregia. Nec prætermittenda eſt doctrina Sacræ Facultatis Pariſienſis adverſus Adſertiones

hoc est, Politiam & Œconomiam Diœcesium non tam a Romano Pontifice, quam ab Ecclesiarum consensione vigorem habere: atque ab hac consensione ortam esse divisionem & distributionem Diœcesium & Provinciarum Ecclesiasticarum. Neque enim aliquo argumento constat, his constituendis ab initio nascentis Ecclesiæ solam Petri auctoritatem fuisse adhibitam aut adhibendam. Scimus enim, Paulum sua auctoritate Timotheum Ephesi, Cretæ Titum Episcopos creasse: atque id ipsum aliis in Provinciis a ceteris Apostolis factitatum. Scimus priorum sæculorum moribus constanter receptum esse, ut creationes novarum Provinciarum & Paræciarum nullo Romani Pontificis interventu fierent: atque ipsis Provincialibus Episcopis ad suas Paræcias dividundas, ad novos ibi creandos Episcopos, ad designandum territorium, unum Metropolitarum adsensum satis fuisse.

XIII. Nullus hodie eruditorum est qui nesciat, invectas sæculo IX. opera Nicolai Papæ I. spurias Decretales Isidori Mercatoris in causa fuisse, cur labare sensim Disciplina primæva, pervertique totus Ordo Hierarchicus cœperit, cum maximo sane damno Jurium Episcopalium, parique detrimento Provincialium Syno-

nes Joannis Sarrazini anno MCCCCXXIX. *Quarta veritas*: *Quandocumque in aliquo Concilio aliqua instituuntur, tota auctoritas dans vigorem statutis, residet non in solo Summo Pontifice, sed principaliter in Spiritu Sancto & Catholica Ecclesia*. Apud Richerium *De Eccles. & Polit. Potest.* in Demonstratione Capitis II. pag. 12. Similiter Cardinalis Cusanus Libro II. *de Concordantia Catholica*, Cap. 8. p. 722. *Ex qua re sequitur, juxta subscriptiones Patrum, vigorem statutorum Canonum in Concilio, non ex Papa nec capite Concilii, sed ex unico concordanti sensu vigorem habere*.

Synodorum: id quod recte observat Joannes Gerbasius in Dissertatione *De Causis Majoribus* Art. IX. §. 2. & Stephanus Baluzius in Præfatione Notarum in Dialogos Antonii Augustini, num. II. (*a*). Ex his falsis Decretalibus gravissimæ illæ contentiones & dissensiones profectæ sunt, quæ sub Carolo Calvo Imperatore Sedem Apostolicam & Gallicos Antistites fæde inter se commisere, causa duorum Episcoporum exauctoratorum, Rothadi Suessionensis & Hincmari Laudunensis: quos contra sententias Provincialium Synodorum Suessionensis & Duziacensis restituere conabatur Nicolaus Papa I. ejusque Successor Hadrianus II. Ex his profecti magna ex parte *Dictatus*, quos vocant S. Gregorii VII., quos describit Baronius ad annum MLXXVI. num. 31. Sunt autem

Gerbas. p. 224. *Baluz. p.* 613.

Baron. To. XVII. novissime edit. pag. 430.

(*a*) Ea Nicolai de Cusa Cardinalis gloria fuit, ut primus vel inter primos (erat enim peracri judicio, & in genuinis veterum scriptis apprime versatus) Isidori imposturas fuerit subodoratus. Sic enim ille scribebat anno Christi MCCCCXXXIII. in Libro III. *de Concordantia Catholica*. Capite II. pag. 782. *Sunt meo judicio illa de Constantino apocrypha, sicut fortassis etiam quædam alia longa & magna scripta, Sanctis Clementi & Anacleto Papæ attributa: in quibus volentes Romanam Sedem omni laude dignam,* PLUS QUAM ECCLESIÆ SANCTÆ EXPEDIT ET DECET *exaltare, se penitus aut quasi fundant. Si quis illas omnes Scripturas illis Sanctis attributas diligenter perlegeret, & eorum tempora ad illa scripta applicaret, ac deinde in opusculis omnium Sanctorum Patrum qui usque ad Augustinum, Hieronymum, & Ambrosium fuere, ac etiam de gestis Conciliorum, ubi authentica scripta allegantur, usum & memoriam haberet, hoc inveniret verum; quia nec in illis omnibus scripturis de illis præfatis Epistulis mentio habetur, & etiam ipsæ Epistulæ applicatæ ad tempus eorum Sanctorum se ipsas produnt.* Et reliqua quæ ibi videre est.

tem Privilegia Romani Pontificis viginti ſeptem, quæ velut totidem divina Jura nobis ſcripta reliquit ille Pontifex: cum horum nonnulla tamen ejuſmodi videantur, ut ipſa legiſſe idem omnino ſit ac refutaſſe: quemadmodum poſt Gerbaſium & Boſſuetum obſervavere Fleurius & Vaneſpenius. Ex his magnam partem conflatæ ſunt ſæculo XI. Collectiones Burchardi Wormatienſis & Ivonis Carnotenſis Epiſcopi: conflata etiam ſæculo XII. illa altera Gratiani, quod *Decretum* vulgo audit. Quæ Collectio, cum a ſimplici Monacho Benedictino quamvis non prorſus imperito, & quidem privata auctoritate fuiſſet adornata: cum ſpuriis Decretalibus & confictis Conciliis referta eſſet: referta item teſtimoniis peſſime intellectis: (quale verbi gratia illud eſt Auguſtini ex Libro II. *de Doctrina Chriſtiana* Cap. 8., quo probare contendit Gratianus Cap. *In Canonicis*, Diſt. XIX. invito quidem Sancto ipſo Doctore, Pontificia Decreta paris auctoritatis eſſe ac Scripturas Canonicas): Cum tot erroribus, inquam, eſſet hæc collectio inquinata, quot poſt Romanos Correctores indicavit magnus Archiepiſcopus Tarraconenſis Antonius Auguſtinus in Dialogis *De Emendatione Gratiani*: ea tamen fuit temporum barbaries, ea auctoritas Academiæ Bononienſis, ubi ſummo in pretio haberi mox cœpit iſta Collectio, ut lento gradu ad id tandem dignitatis faſtigium fuerit evecta, ubi tamquam Corpus quoddam Juris Publici, ſive tamquam Authenticum Promptuarium Canonum Eccleſiaſticorum haberetur ipſum Decretum Gratiani, ab illoque proinde mutuarentur Canoniſtæ, quidquid e Conciliis & Patribus citatum ab illis invenias totos quingentos annos.

XIV. Ex hoc igitur Decreto prodiit Caput *Nunc autem*, & inde celebratiſſimum illud A-

xio-

xioma, *Prima Sedes non judicabitur a quoquam:* quod quamvis desumptum sit de fictitio Concilio Sinuessano, in ore tamen est omnibus Canonistis, tamquam Definitio quædam dogmatica. Atque inde profecta est illa Glossa, quæ legitur Libro I. Decretalium Gregorianarum, Tit. 7. Cap. 3. *In his quæ vult Papa, ei est pro ratione voluntas. Nec est qui ei dicat, cur ita facis?* *Dist. XXI. Cap. 7.*

Hinc etiam prodiere Caput *Synodum*, & Caput *Regula vestra*, desumpta ex falsis Decretalibus Marcelli I. & Julii I., unde Gratianus colligit, deficiente confirmatione Apostolicæ Sedis, vi legum pollere haud posse Decreta Episcoporum: *Episcoporum Concilia*, inquit, *ut ex præmissis apparet, sunt invalida ad definiendum & constituendum*. Atque eademmet doctriua nixi, quamvis tota Ecclesiastica Antiquitate invita, & ipso Concilio Tridentino repugnante, sequentem Decisionem promulgarunt Cardinales Concilii Interpretes anno MDXCIV. *Decreta quæ in Conciliis Provincialibus conduntur, publicari non debent inconsulto Romano Pontifice*. Adeatur Petrus de Marca Libro VI. *de Concordia* Cap. 14. num. 13. *Dist. XVIII. Cap. 1. & 2.*

Hinc etiam prodiit caput *Qui se scit*, antiquissimum sane omnium Monumentorum, ubi celeberrimum aliud Curiæ Axioma occurrit, quod sic habet: *Solus Papa habet plenitudinem potestatis: ceteri vero ab eo vocati sunt in partem sollicitudinis*. Quo Fagnanus conatur evincere, solum Papam jurisdictionem habere immediate a Christo, Episcopos vero a solo Papa. Unde etiam alii colligunt, *Papam esse Episcopum Episcoporum, & Ordinarium Ordinariorum;* qui proinde ubique locorum Episcopalia munia obire valeat, tamquam qui pro Parœcia habeat Ecclesiam universam. Notari autem debet, memoratam sententiam desumptam esse *Caus. II. Quæst. VI. Cap. 12.* *Fagnan. in Cap. Perniciosa, De Offic. & Potest. Jud. Ord.*

ſe ex Epiſtula quadam Vigilii Papæ non ad Eleutherium, (ut Romani Correctores Decreti emendavere) ſed ad Profuturum Archiepiſcopum Bracarenſem ſcripta an. DXXXVIII. (ut animadvertit Baluzius) ævo adhuc nimirum maxime venerando, & in quo caſtior adhuc diſciplina vigeret. Verum in Notis ad illam Epiſtulam, quam & ſuæ Conciliorum

Collect. Baluz. p. 1468. Collectioni inſeruit, obſervat idem Baluzius, totam illam pericopen abeſſe a tribus antiquiſſimis Codicibus manu exaratis, uno Lugdunenſi, & duobus Colbertinis (*a*). Unde cum

Gibertus Tom. I. p. 262. Baluzio ſcite conjectat Gibertus, talem pericopen unam ex iis additionibus eſſe, quas Iſidorus Mercator pro legitimis fœtibus antiquorum Pontificum venditare voluerit: & quam ille forte deſumpſerit ex alia epiſtula S. Leonis Magni ad Anaſtaſium Archiepiſcopum Theſſalonicenſem, ubi ſuum illum in Illyrico Vicarium adloquens ita ſcribit Leo: *Vices noſtras ita tuæ credidimus caritati, ut in partem ſis vocatus ſollicitudinis, non in plenitudinem poteſtatis*. Nempe is fuit Iſidorus, ut ex variis centonibus hinc inde collectis octoginta & amplius Decretales conſarcinaverit, quæ pro apocryphis & adulterinis hodie ab omnibus habentur. Quando ergo ita apertæ ſunt Iſidorianæ

(*a*) Candorem hic deſidero in ſapientiſſimo & religioſiſſimo Cardinale Aguirrio, qui in Notis ad Epiſtulam Vigilii a ſe editam Tomo III. Conciliorum Hiſpaniæ pag. 165. novæ editionis Romanæ: ex tribus Mss. a Baluzio viſis & memoratis unum tantum ſibi opponit. Nempe Cardinalis intererat diſſimulare, quidquid Ultramontanis placitis poſſet officere. Ceterum quo ſenſu vere dicatur Papa *habere plenitudinem poteſtatis*. Epiſcopi vero dicantur *vocati in partem ſollicitudinis*: docte explicat Cardinalis Cuſanus Lib. II. *de Concord. Cathol.* Cap. XIII.

næ imposturæ, & quando ita silent tres memorati Codices Mss. admodum probabile est, Isidorum ea, quæ a S.Leone ut Patriarcha quarumdam Provinciarum Vicarium suum adloquente audierat, Vigilio supposuisse in ea Epistula, ubi ille tamquam Papa Episcopos omnes adloquitur. Ex quo profectum etiam fuerit, ut Formula illa loquendi, ceu Formula antiquæ Ecclesiæ, usi sint Innocentius III. & alii Pontifices.

Denique, (ne longiores simus in eo argumento, quod hodie vulgare & tritum est apud optimos quosque Scriptores) ex hoc Decreto prodiit Caput *Alius*, desumptum ex Epistulis S.Gregorii VII., quo antiqui Canonistæ omnes probatum eunt potestatem Papæ in temporalia Regum & Principum Supremorum. Tam alte vero Xisto V. insederat illa opinio, esse se Dominum universorum Regnorum Christianorum, ut (si Antonio Arnaldo fidem habemus) in Indicem damnatorum Librorum referri jusserit Opus Bellarmini *de Romano Pontifice*, propterea quod ibi Papæ negaretur dominium directum, & unum indirectum concederetur (*a*).

Causa XV. Qu. VI. cap. 3.

Arnaldus in opere Gallico, Eclaircissement sur l'Autorité des Conciles Generaux. *Cap. IV. p. 52.*

XV. Tanta vis autem falsarum Decretalium & spuriorum scriptorum, quanta a sæculo IX. ad

(*a*) Arnaldo suffragatur Goebelius ad Conrigium in *Historia Electionis Alexandri VII.* Tom. V. pag. 615. lit. D. ubi ita scribit: *Bellarminus Lib. V.* de Romano Pontifice *asseruerat dominium Papæ indirectum in temporalia. Id vero minus Xisto V., nimium Gallis videbatur. Quare non modo Xistus opera ejus in Catalogum librorum prohibitorum retulit, sed etiam Galli ad rogum damnarunt librum ejus contra Barclajum, &c.* Confer quæ narrat ipse Barclajus in Libro *De Potestate Papæ* Cap. 13. apud Goldastum Tomo III. *Monarch.* pag. 645.

ad XII. in Ecclesiam invaserat, prohibere minime potuit, quominus a multis viris sapientibus & zelo flagrantibus animadverteretur nova Disciplinæ labes. Extabant enimvero adhuc incorrupta Acta & Canones antiquorum Conciliorum: extabant etiam Opera Sanctorum Patrum plurima. Itaque Episcopalium Jurium ruinam & jacturam acerbe deflebant. Ex horum numero erant duo Episcopi Carnotenses Ivo in Epistula CX. ad Paschalem Papam II., & Joannes Sarisberiensis Libro VII. Polycratici Cap. 21. Item Arnulphus Lexoviensis in Epistula LXXI. ad Alexandrum Papam III. Hildebertus primum Cenomanensis Episcopus, dein Archiepiscopus Turonensis in Epistula XLVII. ad alium etiam Summum Pontificem: Robertus Lincolniensis Episcopus in Responsione ad Innocentium Papam IV., quam describit Matthæus Parisiensis in Historia Anglorum ad annum MCCLIII. Loco omnium audiatur Bernardus Claravallensis Abbas, adloquens Eugenium Papam III. Libro III. *de Consideratione* Cap. 4. *Murmur loquor & querimoniam Ecclesiarum. Truncari se clamitant ac demembrari. Vel nullæ Ecclesiæ vel paucæ admodum sunt, quæ plagam istam aut non doleant aut non timeant. Quæris quam? subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis sive Primatibus. Bonane species hæc? Mirum si excusari queat vel opus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitiæ forte non ita. Honorum ac dignitatum gradus & ordines quibusque servare positi estis, non invidere.* Et infra: *Tune denique licitum censeas suis Ecclesiam mutilare membris, confundere ordinem, perturbare terminos quos posuerunt Patres tui? Si justitia est jus cuique servare suum, auferre cuiquam propria justo quomodo poterit convenire? Erras si ut summam, ita & so-*

Bernardus Tom. I. p. 437.

Ibid. p. 439.

& solam institutam a Deo vestram Apostolicam potestatem existimas. Si hoc sentis, dissentis ab eo qui ait: Non est potestas nisi a Deo. Denique idem ait: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non ait sublimiori, tamquam in uno: sed sublimioribus, tamquam in multis. Non ergo tua sola potestas a Domino: sunt & mediocres, sunt & inferiores. Et mox: *Monstrum facis, si manu submovens digitum, facis pendere de capite: superiorem manui, brachio collateralem. Tale est si in Christi corpore membra aliter locas, quam dispofuit ipse Dominus.*

Qui ita loquebatur, is plane significabat in ea se esse sententia ut crederet, jurisdictionem Episcoporum tam esse immediate a Deo, quam Papæ: atque ipsa plenitudine potestatis non ad hoc donatum esse Pontificem, ut Episcopos spoliaret juribus & muneribus hujus ordinis propriis: sed potius ut ipsa jura Episcopis conservaret, nisi reus haberi vellet & illatæ injuriæ & usurpatæ jurisdictionis. Namque ut tanto post docuit Cardinalis Cusanus Lib. II. *de Concordantia Catholica* Cap. 13. *Papa non habet a Canone, quo lædere possit jurisdictionem Episcoporum. Nec legitur antiquos Pontifices se de his intromisisse.* *Cusa. p. 728.*

XVI. Anno fere centesimo, cum Gratiani Decretum publici juris factum erat, novam Collectionem Decretalium emisit Gregorius Papa IX. Harum pars maxima desumpta est ex Epistulis & Rescriptis Innocentii III. Fuit is Pontifex sane doctissimus, sed nimium tamen deditus novis Prærogativis inveniendis, quas ille sibi perinde adserebat, ac si divino jure sibi deberentur, essentque Apostolicæ Sedi insolubili vinculo adnexæ. Quod Matthæum Parisiensem movit, ut Innocentium appellaret *audacem jurisperitum*. Tales sunt quas Innocentius ipse describit in Cap. *Inter corpo-*

ralia, *De Translatione Episcopi*, ubi aperte adfirmat, Translationem, Cessionem, & Depositionem Episcoporum esse jure divino soli Romano Pontifici reservata. *Tria hæc*, inquit, *non tam institutione Canonica, quam institutione Divina, soli sunt Romano Pontifici reservata*. Quam doctrinam Illustrissimus Marca & cum illo Gerbasius vocant *inauditam ante hoc sæculum, & à veterum moribus alienam*.

Marca Lib. VII. Cap. 26. P. II. p. 371. *Gerbas. pag.* 273.

Auxere nimium quantum Reservationes hujusmodi Bonifacius VIII. publicato Libro Sexto, Clemens V. publicato Septimo, quas Clementinas vocant; Joannes XXII. publicatis cum Extravagantibus, tum Regulis Cancellariæ: auxere & alii Pontifices innumeris Bullis ad nostra usque tempora editis, quibus vel legendis impar unius hominis vita fuerit.

His ita imminuta est antiqua Episcoporum auctoritas, ut jam illo ævo *simulacra depicta* eos vocaret Parisiensis Cancellarius. Lusitani dicerent, *humas sombras de Bispos*. Locus dignissimus est qui omnino heic describatur. Sic autem habet: *Crescente Clericorum avaritia & Papæ cupiditate, potestas & auctoritas Episcoporum quasi videtur exhausta & totaliter diruta: ita ut* QUI IN PRIMITIVA ECCLESIA ÆQUALIS POTESTATIS CUM PAPA ERANT, *jam in Ecclesia non videantur esse nisi simulacra depicta, & quasi frustra. Jam enim Papa Romanus reservavit omnia Beneficia, jam advocavit omnes causas ad Curiam suam, &c.* (a).

Gerson Tom. II. pag. 174.

Hu-

(a) Superiori Gersonis testimonio adfine est illud, quod ex Commentariis Æneæ Sylvii de Gestis Concilii Basileensis laudat Gerbasius Art.III.pag.54. *Nec forsan absonum fuerit dicere nullam umquam fuisse Synodum, quæ magis quam ista potestatem Episcoporum ampliaverit. Etenim quid hodie erant Episcopi, nisi*

Hujusmodi dedecus seu potius eversionem Episcopatus centesimo ante Gersonem anno defleverat laudatissimus Durandus Episcopus Mimatensis, alius ab eo quem *Speculatorem* vocant, in Libro jussu Clementis Papæ V. ante celebratam Generalem Synodum Viennensem edito anno MCCCVII. cum hoc titulo : *De modo quo celebrari debet Concilium Generale*. Heic ostendit Durandus, *Quod Papa non potest nec debet novas leges aut nova jura condere, contra ea quæ aperte Dominus, vel ejus Apostoli, & eos sequentes Sancti Patres sententialiter definierunt : quia aliter errare probaretur*. Et infra : *Quod Episcopi potestatem & honorem suum receperunt a Deo, a quo ordo prælationis est institutus, & a quo Episcopi in loco Apostolorum constituti sunt in singulis Civitatibus & Diœcesibus*. Quo ex loco ille conficit, intra Paræciam jure omnia Episcopis subesse oportere : neque tot exceptiones *locis Ecclesiasticis & Religiosis personis, absque causa necessitatis vel evidentis utilitatis, concedi a Pontifice potuisse aut debuisse*. Illud etiam in votis se habere significat, nempe ut provideretur, *Quod Romana Ecclesia ultra & contra prædicta non posset, absque Generali Concilio, habenas extendere plenitudinis potestatis*. Item : *Quod Dominus Papa non vocaretur universalis Ecclesiæ Pontifex, cum hoc prohibeat Gregorius*. His Durandus minime intendebat tollere vel imminuere auctoritatem & potestatem Papæ : hunc enim in Ecclesia primum,

Durand. P. I. Tit. V. p. 34.

Ibid. P. III. Tit. XXVII. p. 282.

nisi umbra quædam? Quid plus eis restabat, quam baculus & mitra? Numquid Pastores sine ovibus dici poterant, cum nihil in subditos statuere possent? Nempe cum esset in Ecclesia primitiva Episcoporum summa potestas, bodie ad id venerant, ut solo habitu & reditibus superarent Presbyteros.

mum, ejusque summam & universalem auctoritatem esse, ipse toto Opere cum Catholicis omnibus plane agnoscit. Ea ergo Durandi mens erat & votum, ne universalis Pontificis nomine omnia ad se traheret Papa, jure suo Episcopis spoliatis. Quare alio in loco memorandum illud dictum jam scripserat idem Durandus: *Proverbium vulgare est: qui totum vult, totum perdit. Ecclesia Romana sibi vindicat universa: unde timendum est, ne universa perdat.*

Ibi.P.II. Tit.VII. p.69.

Ita sensus suos scribebat & manifestabat Episcopus doctissimus & piissimus, Clementi Papæ V. in paucis carus, & qui propter egregium doctrinæ & zeli nomen, quo inclaruerat, Generalis Concilii Viennensis velut anima fuit. Extat autem hoc ejus Opus cum seorsim editum Parisiis anno MDCLXXI. in 4. tum una cum aliis in maxima Collectione Gregorii XIII. dicata sub titulo, *Tractatus Tractatuum*, Tom. XIII. Parte I. fol. 154.

Loca S.Gregorii Magni de nomine *Episcopi universalis*, quæ Durandus subindicat, sunt ex Epistulis decima octava & quadragesima tertia Libri V., & ex Epistula trigesima Libri VII. In priori ita scribit magnus ille Pontifex: *Episcopus universalis vocari nullus præsumpsit, qui veraciter Sanctus fuit. Nullus Apostolicæ Sedis Antistes sibi hoc temerarium nomen arripuit* (a): *ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur.* In altera sic: *Nullus umquam Decessorum*

Gregor. Tom. II. p. 743. Maurinæ editionis.

Ibid. p. 771.

(a) Ex hoc & sequentibus Gregorii locis haud inepte colligit Launojus Libro I. Epistula 4. ad Franciscum Bonum pag. 33. numquam se *universalis seu Catholicæ Ecclesiæ Episcopum* inscripsisse Leonem Magnum: adeoque mendosas esse illas inscriptiones nonnullarum ejus Epistularum, quas exhibent editio Petri

rum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit: quia videlicet si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris denegatur. In tertia sic: *Universalem me Papam vestra sanctitas dicens, negat se hoc esse quod me fatetur universum. Sed absit hoc: recedant verba quæ vanitatem inflant, & caritatem vulnerant.* Et rursus in eadem Epistula: *Nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est honor universalis Ecclesiæ. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor.* *Ibid. p. 919.*

Erat ergo in ea sententia magnus Gregorius, vel eo solo gravi injuria a Romano Pontifice adfectum iri Episcopos, si se ipse *universalem Episcopum* adpellasset. Quid, si in eo statu Episcopos vidisset Gregorius, in quo post annos octingentos videbat Gerson tum, cum illos dicebat *depicta simulacra*? Quid, si vidisset Gerson ipse, Episcopis Lusitanis religioni esse, si Pontificiam Constitutionem quamlibet, nec ad se quidem transmissam, nec ipsorum etiam opera in Provinciis promulgatam, (quod & fieri præcipiunt antiqui Canones moresque Ecclesiæ, & in suis ferendis legibus observant ipsi Principes laici) aut ipsi non observarent, aut non curarent a suis subditis observandam: idque non alia de causa, quam quod sibi constaret vel privatim, ejusmodi Constitutionem Romæ adfixam esse valvis Apostolorum, & in Campo Floræ publicatam? Quid, si vidisset, iisdem Episcopis negotium sæpe facessere Declaratio-

 nes

---

tri Canisii de anno MDXLVI., eamque secutæ recentiores aliæ. Nempe: *Leo Romanæ & universalis Ecclesiæ Episcopus, Eudochiæ Augustæ salutem.* Atque ita similiter in aliis ad Martianum Imperatorem, & Maximum Antiochenum: cum nihil tale habeant vel Codices Mss. vel antiquiores editiones. Vide & Quesnelli Notas Tom. II. 483. & 497. & 501.

nes Cardinalium Concilii Interpretum, vel Decreta Congregationis Indicis; ex eo solum, quod ea apud Barbosam vel Lacroixium descripta repererint? Quid, si vidisset, ab iisdem Episcopis efflagitari de Roma facultatem quorumdam Librorum legendorum, quos non aliunde sciunt esse proscriptos, quam ex Indice huc identidem allato a librariis? Quid denique si vidisset, Romanos Theologos studio opinionum suarum, quasi totidem Catholicorum dogmatum abreptos, amarulentissimis censuris in eos omnes animadvertere, qui ab illis dissentiunt, adeoque ne ipsis quidem parcere Sanctis Patribus primi subsellii (a)? Veluti cum Christianus Lupus in Notis ad Concilium Sardicense contractæ ex jejuniis iracundiæ illud tribuit, quod Basilius in Epistula CCXXXIX. scripsit de Romanis: *Quale nobis auxilium ab Occidentalium supercilio, & fastu aderit, qui veritatem neque norunt, neque discere sustinent?* Quod ita mordet Lupus: *In iram frequenti jejunio studentium more pronior Basilius clamabat, &c.*

Totam doctrinam hujus Principii multo sane splendidiorem illa reddet, quam infra traditiuri sumus in Probationibus Quinti. Interim Cusanum Cardinalem auscultemus, Libro II. Cap. 13. ita disserentem: *Scimus quod Petrus nibil plus potestatis a Christo recepit aliis Apostolis. Nihil enim dictum est ad Petrum, quod etiam aliis dictum non sit. Nonne sicut Petro dictum est, Quod-*

Cusa p. 726.

(a) Ante annos centum sexaginta de hoc cum Romanis Theologis expostulabat summus ille Venetæ gentis Theologus, Paulus Sarpius, dum in *Apologia Gersonis adversus Bellarminum* §. IV. pag. 76. ita scribebat: *Infelicità possiamo dir quella de' tempi nostri, quando non vi è Padre dell' antica Chiesa, che non sia censurato; & quando s' ardisce dire, che se fussero in questi tempi, non parlarebbono, come hanno parlato.*

Quodcumque ligaveris super terram : ita aliis, Quodcumque ligaveritis? Et quamquam Petro dictum est, Tu es Petrus & super hanc petram : tamen per petram Christum quem confessus est intelligimus ... Et si Petro dictum est : Pasce oves meas : tamen manifestum est, quod illa pascentia est verbo & exemplo. Ita etiam secundum Augustinum omnibus idem præceptum est ... Nil reperitur Petro aliud dictum, quod potestatem importet aliquam. Ideo recte dicimus omnes Apostolos in potestate cum Petro æquales ... QUARE HOC SOLUM SINGULARITATIS IN PETRO INVENIEMUS, QUOD IPSE FUIT MAJOR IN ADMINISTRATIONE.

PRINCIPIUM II.

Antequam in Ecclesia extaret Corpus aliquod Legum vel Canonum, quod veluti Jus commune quoddam capita omnia Disciplinæ generatim moderaretur, Episcopi sane erant, qui in suis Synodis Provincialibus constituebant impedimenta Matrimonii, alii quidem citius, alii vero serius, prout Parœciarum suarum necessitas aut utilitas postulabat.

Corpus Canonum apud Orientales : Epistulæ Canonicæ S. Basilii : Collectio Dionysii Exigui : Decretales Siricii & Innocentii I. Canones Gallici, Hispanici, Africani, in medium adferuntur.

PROBATIONES.

I. QUod ad Orientem spectat, res certissima est & notissima ex Actis Concilii Chalcedonensis, Codicem sive Collectionem legum, quæ medio sæculo quinto in usu erat Græcis Ecclesiis, non pluribus quam CLXV. Canonibus constitisse : nempe Nicænis, Ancyranis, Neocæsariensibus, Gangrensibus, Antiochenis, Laodicenis, & Constantinopolitanis.

nis. Atqui ex horum numero vix tres inveniuntur, qui de impedimentis agant Matrimonii. Sunt autem undecimus Provincialis Concilii Ancyrani, anno CCCXIV. celebrati, ubi instituitur impedimentum *Raptus*: secundus Provincialis Concilii Neocæsarienfis eodem anno CCCXIV. habiti, ubi instituitur impedimentum *Adfinitatis*, quo ejus Matrimonium dirimatur, quæ duobus fratribus succeffive nupserit: & decimus Provincialis Concilii Laodiceni, anno CCCLXIV. congregati, ubi instituitur impedimentum *Disparis religionis*, ne cum hæreticis feminis contrahere possint filii Clericorum.

Hinc ergo conficitur, qui prioribus sæculis impedimenta matrimonii pro temporum necessitate constituerint, alios non fuisse, quam Episcopos in suis Synodis particularibus. Quod firmatur ex Canonibus *Apostolicis* nuncupatis, quos tertio sæculo conditos arbitratur doctissimus quisque: Canone enim XXVII. *Ordinis* impedimentum statuitur, quo a nuptiis arceantur, qui in Clero superiores essent Lectoribus & Cantoribus.

II. Revera S. Basilius Archiepiscopus Cæsariensis in Cappadocia, qui anno circiter CCCLXX. florebat; in Epistula CLX. alias CXLVII. ad Diodorum scripta, sermonem instituens de certo quodam adfinitatis impedimento plane significat, hæc aliaque id genus non aliunde viguisse, quam a lege vel consuetudine, quam in eam Provinciam invexerant Sancti Episcopi. *Principio igitur*, inquit, *quod in ejusmodi rebus maximi momenti est, morem qui apud nos est objicere possumus, quod is legis vim habeat, propterea quod Sanctiones istæ a Sanctis nobis sunt viris traditæ. Est autem hic mos talis: siquis affectu immundo correptus ad illicitam duarum sororum communicationem exorbitaverit, id neque conjugium esse*

Basil. Tomo III. pag. 249. Maurinæ editionis.

esse censendum, neque talem ad Ecclesiasticum cœtum admittendum, priusquam a se invicem dirimantur. Sic habet versio a Gerbasio descripta: quam tamen nequis temere a me allatam putet, cum Parisiensi illa Monachorum Benedictinorum contuli, & quod ad rei summam attinet, concordem inveni.

Ab eodem Basilio S. Amphilochius Iconiensis Episcopus multa quæsivit de certis quibusdam Disciplinæ capitibus, quorum nonnulla ad impedimenta ipsa matrimonii pertinebant. Ex his vero Amphilochii quæsitis rursus splendescit, nullum adhuc quarto sæculo exeunte commune Jus ubique obtinuisse, unde plane agnosci possent singula hæc impedimenta: sed unamquamque Provinciam suis moribus suisque privatis canonibus constitisse.

Amphilochii quæstionibus responsurus Basilius binas ad eum litteras dedit, ubi exponit, quinam mores, quænamve leges fuerint ab antiquioribus Episcopis stabilitæ quoad illa Disciplinæ capita. *Canonicæ* vocari solent hæ litteræ propterea, quod tot præscribunt Canones, quot Amphilochii quæsita erant. Itaque Canone VI. a Synodis Provinciarum institutum commemorat Basilius impedimentum *Voti*: Canone XXII. impedimentum *Raptus*: Canone XXIII. impedimentum *Adfinitatis*: Canone XL. impedimentum *Qualitatis*: Canone XLII. impedimentum illud, quod nullum reddebat matrimonium filiorum familias invitis parentibus contractum: Canonibus denique LXVIII. & LXXVIII. impedimentum *consanguinitatis*.

III. Jam in Occidentem pergentibus æque nobis compertum est, in Romana Ecclesia ad initia usque quinti sæculi nullos alios Canones publicæ auctoritatis arcem conscendisse, quam Nicænos, quorum nullus tamen de matrimonio agit. Totidem id verbis adfirmat Innocen-

centius I. in Epistula ad Clerum Constantinopolitanum, & in altera illa ad Theophilum Alexandrinum. Ex Ambrosii quin etiam Epistula LX. ad Paternum scripta quarto sæculo exeunte, meridiana luce fit clarius, nondum ea tempestate lege aliqua Ecclesiastica generali institutum esse impedimentum consanguinitatis: sed hæc moderari solitos esse Episcopos vel ad imperialium legum præscriptum, vel ad prudentiæ leges. Prima pars adsertionis meæ constat ex argumento illius Epistulæ, ubi Paternus ex Ambrosio sciscitatur, num liceret neptem ex filia filio uxorem dare. Negat vero sanctus Doctor, idque ex duplici capite: primum quod divina lege a nuptiis arceantur vel ipsi patrueles sive consobrini: deinde quod ipsorum consobrinorum nuptias nuper vetuerit Imperator Theodosius. *Quid enim est*, inquit, *quod dubitari queat, cum lex divina etiam patrueles fratres prohibeat convenire in conjugalem copulam, qui sibi quarto sociantur gradu. Hic autem gradus tertius est. Sed si divina te prætereunt, saltem Imperatorum præcepta haudquaquam præterire te debuerunt. Nam Theodosius Imperator etiam patrueles fratres & consobrinos vetuit inter se conjugii convenire nomine.* Quænam divina illa lex sit ab Ambrosio intellecta, quæ consobrinorum nuptias damnet, fatetur se nescire doctissimus ejus editor de Benedictino Ordine: atque id ego etiam me nescire fateor. Sufficit animadvertere, Ambrosium ad nullam legem canonicam provocare: quod signum est, nullam extitisse adhuc sua ætate.

Ambros. Tom. II. p. 1018. & 1019.

Secunda pars patet ex eadem Epistula, in qua adfirmat Paternus, responsum ab Ambrosio se quæsiisse jussu Episcopi sui, utpote qui se tanti Doctoris sententiæ obtemperaturum polliceretur. *Super hoc meam a sancto viro Episcopo vestro expectari sententiam dicis.*

Post

Post medium sexti sæculi esse apud Occidentales in usu cœpit Collectio Dionysii Exigui, quæ partim ex Canonibus Orientis, partim ex variis Epistulis Pontificum Romanorum ad particulares quasdam Ecclesias datis conflata erat. Inter has Epistulas celebris est illa Siricii Papæ scripta ad Himerium Tarraconensem, qui multa ab illo quæsierat: ex qua plane confirmatur, nondum sub finem quarti sæculi publicatum aut receptum esse generatim Corpus aliquod Canonum aut Legum Ecclesiasticarum, unde impedimenta matrimonii innotescerent. Alioquin haud ignorasset Himerius, oriri ex sponsalibus impedimentum *Publicæ honestatis*: nec ignorassent item ejus Clerici, ex voto castitatis ordinibus adnexo oriri impedimentum *Voti*. Ex verbis autem Siricii colligitur, id eos ignorasse.

Collect. Cutansii p. 628. & seq.

Idem argumentum fieri potest ex alia æque celebri Epistula ejusdem ætatis, cujus auctor fuit S. Innocentius Papa I. respondens ad consulta Victricii Rothomagensis Archiepiscopi, Capite X. & XII. Item ex Canonibus ab eodem Pontifice (ut Sirmondus & Labbæus conjectant) missis ad Episcopos Galliæ: quorum duodecimus & decimus quartus totus est in explicando impedimento *Adfinitatis*. Unde manifeste conficitur, primis sæculis non alia impedimenta valuisse, quam quæ Episcopi vel in Synodis cujusque Provinciæ instituebant, vel a Romana Ecclesia ceterarum magistra accipiebant.

Ibid. p. 753. & seq.

Ibid. p. 628. & seq.

IV. Equidem centum fere anni ante Siricium, hoc est, anno CCCV. stabiliere Hispanici Episcopi in Eliberitana Synodo impedimenta *Voti*, *Disparis cultus*, *Ordinis*, & *Adfinitatis*: ut patet ex Canonibus XIII. XV. XVI. XVII. XXXIII. LXI. LXVI. Eadem auctoritate muniti, & id quidem ante Pontificatum Inno-

Concil. Tomo I. Coletinæ edit. pag. 994. & seq.

Ibid. Tomo II. p. 1401. Innocentii, nempe anno CCCXCVII. ſtatuerunt Patres tertii Concilii Carthaginenſis Canone XII. ne Clericorum filii vel filiæ matrimonium inirent cum ethnicis, hæreticis, vel ſchiſmaticis. *Ibid. p. 1402.* Canone vero XIX. decreverunt, eos qui in gradu Lectorum eſſent, ubi ad pubertatis annos perveniſſent, cogendos eſſe vel uxores ducere, vel cœlibatum profiteri. Anno ſequenti, quo Carthaginenſe Concilium quartum celebravere, declararunt iidem Patres, viduarum antea caſtitatem profeſſarum conjugia pro adulteriis habenda.

Inter Canones a S. Patritio Hiberniæ Primate in Synodo ſtabilitos anno CCCCLVI. decimus ſeptimus is eſt, quo damnatur conjugium puellarum poſt emiſſum caſtitatis votum deſponſarum. Canone autem XXV. alterius Synodi inſtitutum eſt ab eodem Patritio impedimentum *Adfinitatis*, quo cavetur, ne vir duabus ſororibus, neve mulier duobus fratribus conjugio miſceatur.

V. Hæc Epiſcoporum auctoritas non minus elucet in Synodis Hiſpaniæ & Galliæ. Concilium Toletanum quartum, quo cum multis aliis convenere anno DCXXXIII. octo Epiſcopi Luſitani: Canone XLIV. ſtatuit, *Clericos qui ſine conſultu Epiſcopi ſui, aut viduam, vel repudiatam, vel meretricem in conjugio acceperint, ſeparari eos a proprio Epiſcopo oportere.* *Tom. III. Concil. Hiſp. ex nova edit. Aguirrii p. 374.* Concilium Toletanum decimum tertium, quo itidem coiere anno DCLXXXIII. novem e noſtris, Canone quinto ſub graviſſimis pœnis novum quoddam *Qualitatis* impedimentum inſtituit. Nam graviſſima quæque interminans decernit, *ne Rege defuncto, relictam ejus conjugem in conjugio ſibi quiſque audeat copulare. Non hoc ſequuturis Regibus licitum, non cuiquam hominum licebit eſſe permiſſum.* *Ibid. Tomo IV. p. 282.* Rerum apud Hiſpanos temporibus illis potiebantur Gothi. Canonem

autem

autem ejusmodi ipse qui tunc imperitabat, Rex Ervigius confirmavit, ut patet ex ejus Decreto Concilii Actis subnexo.

Concilium Cæsaraugustanum, quod anno DCXCI. congregatum est, Canone quinto, & Toletanum de viduis Reginis Canonem instaurat, & illud insuper decernit: *Relicta Principis superiorem sententiam illibato animo pudice servans, statim arcessito ab hoc sæculo Principe, vestem sæcularem deponat, & alacri curiositate Religionis habitum assumat. Quam etiam & consestim in cœnobio virginum mancipandam esse censemus.* *Ibid. p. 319.*

Arausicana prima Synodus anno CCCCXLI. Canone XXII. statuit, *ut deinceps non ordinentur diacones conjugati, nisi qui prius conversionis proposito professi fuerint castitatem.* Statuit & anno DXLI. Synodus Aurelianensis quarta Canone XXIV. *Quæcumque mancipia sub specie conjugii ad Ecclesiæ septa confugerint, ut per hoc credant posse fieri conjugium, minime eis licentia tribuatur, nec talis conjunctio a Clericis defensetur.* *Tom. I. Concil. Gall. p. 73. edit. Sirmond.* *Ibid. p. 265.*

Synodus Turonensis secunda anno DLXVII. Canone XXI. incestas esse declarat, & excommunicationis pœna damnat nuptias omnes consanguineorum & adfinium inter se se. Fundamenta autem quibus innititur, non sunt Canones aliqui Romanæ vel universalis Ecclesiæ, sed Lex Levitici Capite XVIII. Leges Theodosiani Codicis, & antiquiora Decreta Ecclesiæ Gallicanæ. Ut hinc discamus, nullis etiam existentibus legibus sive universalis Ecclesiæ, sive Apostolicæ Sedis, fuisse penes Episcopos facultatem horum impedimentorum statuendorum. *Ibid. p. 338.*

Adhuc medio sæculo XII. quo Summus Pontifex erat Alexander III. illa apud Gallos consuetudo vigebat, ut illorum conjugium solveretur, qui ægritudinis causa coire non poterant: cum interim in Romana Ecclesia contrariam

pror-

prorſus diſciplinam obtinuiſſe conſtet ex quadam Epiſtula ejuſdem Pontificis ad Epiſcopum Ambianenſem , quam Launojus commemorat in Opuſculis de Matrimonio , Tom. IV. Parte II. pag. 142.

VI. Claudo hoc Principium animadvertens, eadem auctoritate cetera Diſciplinæ capita moderari ſolitos fuiſſe Epiſcopos, qua impedimenta Matrimonii. Singulæ Provinciæ ſuis Canonibus regebantur. Si quæ vero iis carebant, externos adoptare moris erat . Hinc originem ſumpſit quinto ſæculo Collectio Canonum Eccleſiarum Africanarum . Sæculo ſexto illa Dionyſii Exigui , illa Martini Bracarenſis , illa Ferrandi Carthaginenſis. Sæculo nono Benedicti Levitæ & Anſegiſi Abbatis , a quibus collecta ſunt Capitularia Caroli Magni , Ludovici Pii, & Caroli Calvi. Nempe omnium animis inſederat ſententia illa Auguſtini : *In his rebus de quibus nihil certo ſtatuit ſcriptura divina, mos populi Dei , vel inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt.*

PRIN-

PRINCIPIUM III.

Per multa sæcula perstitere Episcopi in ea possessione, ut leges omnes etiam Conciliorum Generalium & Romanorum Pontificum, proindeque ipsa impedimenta Matrimonii relaxarent.

Egregia testimonia S. Basilii Cæsariensis, Synesii e Ptolemaida, Fulberti Carnotensis, Concilii Carthaginensis IV. & Turonensis I.

Fagnani argumenta solvuntur. Quid de potestate dispensandi docuerit S. Bernardus, Cardinalis de Cusa, Joannes Gerson, Thomassinus, & alii.

Secularium Principum quanta auctoritas sit in impedimenta Matrimonii. Dispensationes a Theodorico & Recaredo impertitæ. Sententia Petri Soti.

PROBATIONES.

I. EXploratum est apud optimos quosque Canonistarum & Theologorum, ubi supremus Legislator sibi speciatim non reservat potestatem dispensandi, posse Episcopum dispensare in legibus Papæ & Concilii Generalis, quoties id publica subditorum necessitas aut utilitas postularit. Ita docet Cardinalis de Cusa Libro II. *de Concordantia Catholica* Cap. 20. Silvester Prieras Sacri Palatii Magister in Summa, V. *Dispensatio*, §. 7. Vanespenius Tractatu *de Dispensationibus* Capite I. §. 7. Barthelius Additionum ad Jus Canonicum Libro III. Tit. 33. Febronius *de Statu Ecclesiæ* Cap. VI. §. I. num. 7. & Gibertus Tractatu *De Ecclesia*, Tit. VII. *de Prælatis*. Qui omnes ducem sequuntur auctorem Glossæ Capitis *Nuper* 29. *de Sentent. Excommunicat.* Is enim ad illa verba Innocentii III. *sibi specialiter non retinuit*, in hunc modum scribit: *Est hic argumentum*, *Epi-*

Episcopos posse dispensare , ubi specialiter dispensatio non est inhibita (*a*).

Ex hac potestate Episcoporum profectum esse observat cum iisdem Canonistis eximius Theologus Ludovicus Thomassinus Parte II. *de Disciplina circa Beneficia*, Libro III. Cap. 24. num. 14. & Cap. 25. num. 15. ut per multa sæcula moris fuerit Episcoporum relaxare Canonicas leges quascumque etiam Conciliorum Generalium.

Thomass. Tomo II. pag. 317. & 322.

Audiamus Vanespenium : *Cum præcipuas in regimine Ecclesiæ partes Episcopi sustineant , consequens apparet, quod seposita omni positiva reservatione, Episcopali auctoritati cohæreat plenaria rigorem Canonum relaxandi potestas , quoties necessitas aut utilitas gregis sibi crediti relaxationem postulavit. Quæ Episcoporum in dispensando libertas inde non parum confirmatur : quod constet penes Episcopos plurimis sæculis fuisse dispensandi facultatem in omnibus illis disciplinæ articulis, quorum hodie relaxatio privative Sedi Apostolicæ competere noscitur.*

Audiamus item Thomassinum in priori loco : *Ne ambigi quidem illud a quoquam potest, quin primi & secundi adeoque & tertii etiam sæculi Episcopi Canones Apostolicos & Decreta ejus ævi*

(*a*) Horum doctrinæ patrocinantur ex ipso Purpuratorum Patrum cœtu Cajetanus & Pallavicinus. Ille in Primam Secundæ Quæst. XCVII. Art. 4. sic scribit : *Videtur autem mihi, quod seclusa consuetudine, quæ auctoritatem dispensandi inferioribus rectoribus committit & adimit ; ex hoc ipso quod aliquis constitutus est rector multitudinis , commissa quoque est sibi auctoritas dispensandi in Lege superioris quoad tria: scilicet quoad levia, quoad frequentia , quoad propria , &c.* Hic in Historia Concilii Tridentini Libro XXI. Cap. 6. *Variis in rebus*, inquit , *quas docte Cajetanus enumerat, fas est inferiori relaxare sanctiones superioris.*

Cajet. in S. Thom. Tom. XI. P. I. fol. 211.

Pallavic. P. III. p. 188.

ævi omnia relaxarint, ubi publica id jubebat necessitas, nullo Pontifice Romano, nullo interveniente Concilio Provinciali. Rursus posteriori loco, ubi agit de quinto, sexto, & septimo sæculo: *Fruebantur sane eodem tempore Episcopi, maxime in Conciliis Provincialibus aggregati, eximia ipsi quoque & vastissima dispensandi facultate, ut ex iis omnibus supra capitibus emicuit*.

Ratio autem sive fundamentum, quo innititur hæc doctrina, illud est: quod jurisdictio & auctoritas Episcopalis (ut in primo Principio ostendimus) ex se atque ex institutione sua perfectissima est atque absolutissima; utpote quæ potestatem eam omnem complectatur, quæ ad perfectum regimen subditorum est necessaria. Ad hoc autem regimen (ut ibidem docuimus) prorsus necessaria est potestas relaxandi leges, quoties id e re subditorum visum fuerit.

II. Huic Theologorum & Canonistarum regulæ patrocinatur consuetudo totius Ecclesiasticæ antiquitatis: patrocinatur etiam cum ceteris Patribus magnus ille Ecclesiæ Doctor S. Basilius Archiepiscopus Cæsareæ, idemque totius Ponticæ Diœceseos Exarchus.

Lege Ecclesiastica cautum erat apud Nicænam Synodum Canone XV. apud Sardicensem Canone I. apud Antiochenam Canone XXI. (idque, ut alia monumenta deficerent, satis colligi posset tum ex eo quod scribit Hieronymus in Epistula ad Oceanum, tum ex eo quod de oppugnata mutatione Episcopatus sui testatur Gregorius Nazianzenus, tum ex eo quod Eusebius narrat Libro III. *de Vita Constantini*, Cap. 62., ubi lex hæc a Constantino dicitur *Apostolica*, hoc est, de Apostolis promulgata). Lege Ecclesiastica, inquam, generaliter in Ecclesia cautum erat, quam & Chalcedonensis Synodus Canone V. antiquam legem esse confirmat; nequis Episcopus ab una Parœcia in

D aliam

aliam transferretur. Nihilominus tamen, cum Nicopolitanæ Ecclesiæ calamitati & orbitati subveniendum esse censerent Armenii Antistites, Euphronium qui Coloniæ erat Episcopus, Nicopoli præfecere. Ægre ferebat Coloniensis Clerus eripi sibi Euphronium Episcopum: ac ne is Nicopolim abduceretur, auctoritatem Magistratus interpellabat. His sedandis querimoniis duas Epistulas scribit Basilius, (quippe qui omnium illarum Provinciarum Primas esset) unam ad Clerum, alteram ad Magistratum Coloniensem: sunt autem Benedictinis editoribus ducentesima vigesima septima, & ducentesima vigesima octava, Hic utrosque Basilius hortatur, ut decreto Episcoporum, pro concessa sibi a Deo facultate Ecclesiarum commodis inservientium acquiescant; pro certo nimium habentes, œconomiæ ab illis adhibitæ auctorem esse Spiritum Sanctum; ut idem propterea sit Episcopis resistere, ac Deo resistere. *Præclara œconomia erga religiosissimum fratrem nostrum Euphronium ab his, quibus Ecclesiæ commissæ sunt gubernandæ, facta est, necessaria tempori, perutilis & Ecclesiæ, ad quam translatus est. Hanc ne existimetis humanam: sed eos quibus Ecclesiarum sollicitudo incumbit, ex consuetudine & conjunctione, quam habent cum Spiritu, id fecisse persuasum habete: habentes pro certo eos, qui res a Dei electis constitutas non admittunt, Dei ordinationi resistere.* Hæc Basilius in Epistula CCXXVII. In sequenti autem ita scribit: *Igitur & temporis difficultatem considerantes, & œconomiæ necessitatem prudenter intelligentes, Episcopis ignoscite, qui hanc viam ad constituendum D.N.J.C. Ecclesiarum ordinem inierunt.*

Basil. Tomo III. pag. 350. Maurinæ edition.

Ibid. p. 351.

III. Iisdem principiis insistentes Africani Patres, Canone XXVII. Concilii Carthaginensis IV. anno CCCXCVIII. statuunt, ut si id Ecclesiis profuturum videatur, possint a Synodis

Pro-

Provincialibus translationes fieri Episcoporum. *Sane si utilitas Ecclesiæ id faciendum poposcerit, in præsentia transferatur*. Quamvis ergo lege Apostolica a Conciliis Generalibus confirmata alio transferri prohiberentur Episcopi, non propterea relaxandæ legis hujus facultatem sibi ereptam arbitrabantur Africani, modo relaxationem postulasset utilitas aut necessitas Ecclesiæ. *Concil. Tom. I. p. 1439.*

Itaque apud Synesium (Ptolemaidæ is fuit Episcopus sæculo quinto) legimus in Epistula LXVII. a Sancto Athanasio Alexandrino Ptolemaidæ Metropolitam creatum esse Siderium Palebiscæ Episcopum, quem Nicæno Canone quarto repugnante unus tantum Episcopus ordinarat. Atque hic habemus Ægyptios Episcopos duplicem generalem legem relaxantes. *Synes. p. 210. ex edit. Petavii.*

Nam ut ibidem Synesius observat, *formidolosis temporibus summum jus prætermitti necesse est*. Legimus item apud Socratem Libro VII. Cap. 37. ab Attico Constantinopolitano translatum esse de Troade ad Philipopolim Episcopum Silvanum, Cui exemplo tredecim alia ejusdem generis paullo ante præmiserat idem Socrates. Ex tot autem translationibus una tantum ab eo profertur, quæ Romani Pontificis arbitrio commissa fuerit: nempe illa Perigenis, qui a Patrensi Ecclesia transiit in Metropolim Corinthum. Verum nemo est qui ignoret, Papæ jure Patriarchico obnoxium præ reliquis Diœcesibus extitisse Illyricum. Ceteras omnes translationes jure suo statuerunt & executi sunt Provinciales Episcopi. *Socrates p. 309. Valesj. edit.*

Sæculo adhuc XI. in hujus possessione juris perstitisse Siculos Episcopos, ut inconsulta Sede Apostolica alio transferrentur, plane colligitur ex Cap. 4. *de Electione*, quod est Paschalis II. Itaque nemo mirabitur, sub finem septimi sæculi amoto Sisberto Archiepiscopo Toletano, auctores fuisse Patres Toletani Conci- *Concil. Hispan. Tom. IV. pag. 332.*

lii decimi sexti, ut ad regendam Toletanam Ecclesiam transmigraret Felix Archiepiscopus Hispalensis, ad Hispalensem Faustinus Bracarensis, ad Bracarensem vero Felix Portucalensis (*a*).

Ex his aliisque plurimis exemplis argumentatur Petrus de Marca Libro VII. Cap. 26. num. 8. & Joannes Gerbasius Libro *de Causis Majoribus* Art. X. §. I. deceptum fuisse Innocentium III. dum Capite 2. *de Translatione Episcopi* adfirmavit, translationes Episcoporum esse jure divino Papæ reservatas. Revera fundamenta, quibus usus est Innocentius, rem minime conficiunt.

Marca P. II. p. 371. Gerbas. p. 271.

IV. Lege etiam Apostolica cautum erat, quam & Paulus commemorat in priori ad Timotheum Cap. 3. & deinde confirmarunt Nicænus Canon II.

(*a*) Quo melius innotescat, qua & quanta auctoritate hæc omnia tunc temporis perfecerint Episcopi, diligenter observanda est forma Toletani Decreti, quæ ita se habet Canone XII. *Ob id nos cum consensu Cleri & populi, prædictum venerabilem fratrem nostrum Felicem de Hispalensi Sede, quam usque hactenus rexit, in Toletanam Sedem Canonice transducimus, & in eadem Hispalensi Cathedra Fratrem nostrum Faustinum Bracarensis Sedis Episcopum, nec non & Felicem Portucalensis Ecclesiæ Antistitem in præfata Bracarensi Sede, similiter Pontifices subrogamus, ac perpetua sanctione unumquemque eorum in privatis Sedibus confirmamus, &c.* Quod videlicet Collegii nostri Decretum Gestis Synodalibus sociandum decernimus, & locorum illic debitum ut obtineat, definimus. Mox Canone XIII. Rex Egica: *Synodalis conventus*, inquit, *& numerosa adunatio Sacerdotum, eo venerabilior cunctis perpenditur, eo nihilominus terribilis cernitur, quod in medio cœtus eorum præsentia individuæ Trinitatis adesse nequaquam ambigitur. Sancto protestante Evangelio:* Ubicumque fuerint duo vel tres in nomine meo collecti, ibi sum & ego in medio eorum.

II. Sardicensis XIII. Laodicenus III., ejusque Siricius quoque Papa meminit in Epistula ad Himerium Tarrocensem : ut qui adhuc esset neophytus vel laicus, is creari non posset Episcopus. Atqui hanc legem sua auctoritate sæpissime relaxarunt Episcopi. Relaxarunt Cappadoces in gratiam Eusebii Cæsariensis Archiepiscopi, ut Gregorius Nazianzenus adfirmat in Oratione XIX. Relaxarunt Thraces in gratiam Thalassii Cæsariensis item Archiepiscopi, ut auctor est Socrates Libro VII. Cap. 48. (*a*). Relaxarunt Galliæ in gratiam Germani Episcopi Antissiodorensis, ut legimus apud Fulbertum Carnotensem Epistula XXXVIII. Atque eadem gratia usi antea fuerant Afri in S. Cyprianum, Antiochenses in S. Philogonium. Quin etiam Galli sæculo undecimo ineunte adhuc ejusmodi auctoritate gaudebant. Nam Romani Pontificis nulla requisita venia, Remensem Archiepiscopum ordinarunt neophytum vel laicum. Erat illorum unus S. Fulbertus supra memoratus, qui in eadem Epistula XXXVIII. in qua neophyti hujus ordinationem refert Provincialem quendam Episcopum ea de re hæsitantem, sibique timentem a Summo Pontifice ita monet: *Dominus Papa non habebit quod tibi merito debeat succensere, si te graviter collapsæ Sanctæ Remensi Ecclesiæ aliquam spem resurrectionis audierit providisse.*

Nazianz. Tom. I. p. 348. Socrates p. 317. Fulbertus To. XVIII. Bibl. PP. p. 15.

Similiter bigamia omnibus temporibus & locis inhabiles reddebat quoscumque ad suscipiendos ordines Sacros & Episcopatum : ut constat ex eodem Pauli in priori ad Timotheum Cap. III.

D 3

(*a*) In Lusitana editione pro Thalassio *Firmus* mendose legitur. Porro neophytorum Episcoporum plura exempla qui desideret, legat Binghamum Tomo I. *Originum Ecclesiasticarum* Libro II. Cap. X. §. 7. pag. 152.

III. & ex Epiſtula ad Titum Cap.I., eamque legem cum Apoſtolico Canone XVI. contentam, tum ab antiquis Patribus Conciliiſque paſſim & ubique inculcatam, confirmarunt Romani Pontifices Siricius, Innocentius, & Leo Magnus. Nihilominus ex Epiſtula CX. Theodoreti Cyri Epiſcopi diſcimus, à quamplurimis eruditione & ſanctitate claris Epiſcopis legem hanc Apoſtolicam ſæpe numero relaxatam eſſe: nempe ab Alexandro Antiocheno, Acacio Berœenſi, Praylio Jeroſolymitano, Proclo Conſtantinopolitano, & aliis: quorum exemplo idem Theodoretus ſe tuetur ab illorum cenſura, qui Irenæum digamum Metropolitanæ Eccleſiæ Tyrienſi à ſe præfectum Epiſcopum nimis ægre ferebant.

Theod. Tom.III. p. 980.

In hoc genere nihil æque admirationem movet, quam quod cum Siricii Papæ decreto XI. & Innocentii XII. a Clericatu prorſus arcerentur, & a ſuis gradibus dejicerentur tum bigami, tum qui viduas uxores habuiſſent: utraque Synodus tamen, & Toletana I. Canone III. & Arauſicana I. Canone XXV. ſic harum Legum Pontificiarum rigorem emollivit, ut Toletano Canone inter Lectores aut Subdiaconos permanere ſinantur, qui viduas uxores accepiſſent, Canone vero Arauſicano ad Subdiaconatum provehi, qui duplici matrimonio gaviſi eſſent.

Tom.III. Concil. Hiſp. p. 21. Tom.I. Concil. Gall. p. 70.

Illud etiam obſervat Socrates Libro V. Cap. 22. *In urbe Alexandrina Lectores & Pſaltas abſque ullo diſcrimine fieri tam catechumenos quam fideles; cum tamen omnes ubique Eccleſiæ nonniſi fideles ad hunc gradum promoveant.*

Socrates p. 235.

Erat etiam lex Eccleſiaſtica ubique inſtituta & recepta, ut qui ad Epiſcopatum eſſet provehendus, ante in gradu ſaltem Diaconatus conſtitutus eſſet. Conſtat ex Epiſtula Cypriani LV. ad Antonianum, ex oratione Gregorii Nazianzeni

zeni

zeni XX. ex Canone Sardicensi X. ex epistula sæpius memorata Siricii, necnon ex octogesima quarta Leonis Magni. Nihilominus Augustinus, quo melius subditorum commodis prospiceret, Fussalæ quod Hipponensis Parœciæ Castellum erat, Episcopum præficiendum curavit Antonium quendam, quem idemmet Augustinus in Epistula CCIX. testatur non alio in Clero gradu tum temporis esse potitum, quam Lectoris.

V. Canone Nicæno VIII., cujus meminit & Sozomenus Libro IV. Cap. 15. & Theodoretus Libro II. Cap. 17. cautum pariter erat, ne uni civitati duo præessent Episcopi. Attamen S. Meletius Antiochenus, vitandarum discordiarum & scissurarum causa, cum Paulino competitore suo pactus est, ut divisis ovibus unum eundemque gregem ambo pascerent. Res notissima est, quam cum ceteris Historicis memoriæ prodidit Theodoretus Libro V. Cap. 3. & quam suis calculis comprobarunt S. Basilius, duoque Gregorii, Nazianzenus & Nissenus, cum toto fere Oriente.

Sozom. p. 454. *Theod. p. 96.* *Theod. p. 202.*

Denique per totam Ecclesiam lex immobilis habebatur, quæ cavebat, nequis Episcopus extra Parœciam ordinationes celebraret. Scimus tamen Auctore Socrate Libro II. Cap. 24. extra Alexandrinam Diœcesim multos a S. Athanasio fuisse ordinatos. Scimus Auctore Theodoreto Libro IV. Cap. 13. idem extra Provinciam Euphratensem sæpius factitatum esse a S. Eusebio Samosatensi Episcopo, quo tempore Orientis Ecclesias impie vastabat Valens Imperator. Nam cum ut Theodoretus scribit, *multas Pastoribus viduatas esse comperisset, militarem habitum sumens, & tiara capiti imposita, Syriam, Phœnicen, ac Palæstinam peragravit, Presbyteros ordinans ac Diaconos, aliosque Ecclesiæ ordines supplens. Ac si quando Episcopos eandem cum ipso doctrinam fidei profitentes reperiisset, eos Antisti-*

Socrates p. 95. *Theod. p. 166.*

tistites Ecclesiis indigentibus præficiebat.

Jam ut ad Dispensationes Matrimoniales sermonem convertamus, certum est primo: qua auctoritate uti solebant Episcopi ad impedimenta constituenda, (maxima autem usos esse supra ostendimus) eadem uti eos potuisse ad solvenda. Sic enim habet vulgata Regula: *Cujus est ligare, ejus est solvere*. Certum est secundo: primis decem vel duodecim sæculis nonnisi rarissime ac difficillime factas esse hujusmodi relaxationes: id quod addiscere harum rerum studiosi possunt a Vanespenio, Parte II. Tit. XIII. Cap. 5. Certum est tertio: etsi admodum rara, aliqua tamen harum relaxationum ab Episcopis factarum illustria exempla exstare, & quidem antiquissima. Nam & dudum observavit Basilius Pontius Lib. VI. Cap. I. per multa sæcula penes Episcopos fuisse potestatem tum instituendorum, tum auferendorum impedimentorum.

Horum unum notissimum est Sacer Ordo Presbyterorum, Diaconorum, & Subdiaconorum: quod quidem impedimentum, prout ex antiquis Patribus & Conciliis demonstrat Natalis Alexander Dissertatione XIX. in Historiam quarti sæculi, tam antiquum est in Ecclesia, quam est ipsa Ecclesia. Quandoquidem ergo quammundissimos esse oportet, qui divinis ministeriis sunt addicti; rectissime ab Ecclesia institutum est, ut Sacro Ordine suscepto prohibeantur Clerici non solum uxores ducere, sed etiam maritale commercium habere cum illis, quas ante legitime duxissent. Quæstio sane apud Theologos est, an Ordo Matrimonium dirimat vi Legis Ecclesiasticæ Matrimonium in Clerico damnantis, an vi voti quod Ordini sit adnexum. Tridentina Synodus, Theologorum quæstione in medium relicta, illud unum declaravit Sessione XXIV. Canone 9. Sacris

cris Ordinibus dirimi Matrimonium. Utcumque res se habet, illud negari non potest: quando tota fere Ecclesia vigebat Canon Apostolicus XXVII. quo solis Clericis inferiorum graduum permittebatur uxores ducere; sanxisse Episcopos Galatas in Ancyrana Synodo Canone X. ut *Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt & dixerunt, oportere se uxores ducere, cum non possint sic manere: hi si postmodum uxores duxerint, sint in ministerio*, EO QUOD EIS EPISCOPUS HOC CONCESSERIT. *Siqui autem tacuerint, & postea ad nuptias venerint, ii a diaconatu cessent*. Sive hoc fuerit relaxasse votum continentiæ quo Clerici erant obstricti, sive relaxasse Legem Ecclesiasticam, quæ continentiam imperabat: certum omnino est, dispensationem hanc fuisse vel relaxationem præcepti ubique vigentis, & cujus originem Theologi omnes, imo ipsi Sancti Patres ab Apostolis repetunt. Illud etiam meminisse debemus, Ancyranos Canones magnam partem constituisse illius Codicis, quo Orientales Ecclesiæ Sæculo quinto regebantur. Quo ergo tempore in Occidente cum Decretis Siricii & Innocentii I. tum Canonibus Africanis, Gallicis, & Hispanis, cœlibes esse sub depositionis pœna debebant majores Clerici: eodem per Ancyranos Canones licebat Diaconis in Oriente uxores ducere post ordinationem, licebat & in gradu suo permanere.

Collect. Justelli Tomo I. *p.* 37.

Septimo Sæculo declararunt Patres Trullanæ Synodi Constantinopoli celebratæ Canone XIII. (erant autem supra ducentos) sacros Ordines impedimento esse non debere Presbyteris, vel Diaconibus, vel Suddiaconibus, quominus uxoribus uterentur quas ante habuissent. *Hominum qui sunt in sacris legitima conjugia deinceps quoque firma & stabilia esse volumus, nequaquam eorum cum uxoribus conjunctionem dissolventes*, vel

Concil. To. VII. p. 1351.

vel eos mutua tempore convenienti consuetudine privantes.

VII. Canone hocce Græci hodiedum reguntur, non solum schismatici, sed etiam Catholici. Illum sane nunquam admisit Occidentalis Ecclesia: sed vel inde tamen elucet, quanta Episcoporum auctoritas fuerit super impedimenta & irregularitates. Adde quod invictis argumentis demonstrari potest, in ipso Occidente etiam tum, cum Lex continentiæ maxime obstringebat Clericos, (obstringebat autem maxime quarto & quinto sæculo) non defuisse alicubi Episcopos, qui Canonum rigorem aliqua ex parte emollirent, ipsisque Constitutionibus Pontificiis modum quemdam imponerent: quatenus ipsis vel conniventibus vel dissimulantibus, consuescere cum uxoribus sinerentur Presbyteri & Diacones, quin propterea gradus suos in Clero amitterent.

Data ad Himerium Tarraconensem Epistula universis Galliæ & Hispaniæ Episcopis significarat Siricius Capite VII. depositionis pœna multandos esse, ab omnique Ecclesiastico ministerio arcendos, si qui de Presbyteris vel Diaconibus convicti essent sese cum uxoribus commiscuisse. Id ipsum paullo post sanxerat Innocentius I. in Epistula ad Exuperium Tolosatem Capite I.

Justellus p. 192.

Ibid. p. 199.

Nihilominus tamen Patres Concilii Toletani primi, quod anno CCCC. collectum est, Siricii Constitutionem ex parte mitigantes, sanxerunt Canone I. ut qui ex Presbyteris & Diaconibus incontinentiæ rei forent, ii non alia pœna adficerentur, quam irregularitatis ad altiores gradus. *Placuit ut Diacones, si qui incontinenter cum uxoribus vixerint, Presbyterii honore non cumulentur. Si quis vero ex Presbyteris filios susceperit, de Presbyterio ad Episcopatum non admittatur.* Patres vero Concilii Arausicani I. anno

Tom. III. Concil. Hisp. p. 21.

anno CCCCXLI. pœnas ab Innocentio impositas temperantes, Canone XXIV. idem sanxerunt, quod Toletani, citato etiam ea de re Canone Synodi Tauriensis: *De his qui prius ordinati in hoc ipsum inciderunt, Taurinatis Synodi sequendam esse sententiam, qua jubentur non ulterius promoveri.* *Tom. I. Concil. Gall. p. 70.*

Qui anno CCCCLXI. primum Concilium Turonense celebrarunt, ubi Canone II. de hoc argumento verba faciunt, ii aperte monent, emolliri a se rigorem legum. Sic enim ajunt: *Licet a Patribus nostris emissa auctoritate id fuerit constitutum, ut quicumque Sacerdos vel Levita filiorum procreationi operam dare fuisset convictus, a communione Dominica abstineretur: nos tamen huic districtioni moderationem adhibentes, & justam Constitutionem mollientes, id decrevimus, ut Sacerdos vel Levita conjugali concupiscentiæ inhærens ad altiorem gradum non ascendat. Sufficiat his tantum, ut a communione non efficiantur alieni.* *Ibid. p. 121.*

Pridem jam observavit Ludovicus Dupinus in *Probationibus Declarationis Cleri Gallicani*, Canone hocce Turonensi modum quendam a Gallis Episcopis adhiberi Decretis Siricii & Innocentii de cœlibatu Presbyterorum & Diaconorum. Atque illud ipsum temperamentum præ se ferunt Canones ceteri superius descripti e Gallia & Hispania: a quibus nimirum una illa pœna multantur violati cœlibatus rei, ne ad superiores ordines provehantur. Meminisse autem nos oportet, temporibus illis in more positum esse; ut qui Presbyteri vel Diaconi ordinandi erant, prius coram Episcopo cœlibatum profiterentur. Id enim præcipiebat Arausicana prima Synodus Canone XXII. & secunda Arelatensis Canone II. Quod & observavit Natalis Alexander in Dissertatione supra laudata. Attamen si qui forte de Presbyteris vel Diaconis *Concil. Gall. To. I. p. 73. & 103.*

nis cœlibatum violassent, non eos propterea a muneribus suorum graduum obeundis prohibebant Episcopi; sive ea legis sive voti relaxatio fuerit ab Episcopis facta œconomiæ ergo.

VIII. Hinc ad impedimenta *Consanguinitatis & Adfinitatis* jam progrediamur. Dudum & Christianus Lupus & Joannes Gerbasius observavit Sæculo adhuc XII. nonnisi ægre admodum ab Apostolica Sede impetrari solitas fuisse dispensationes hujusmodi. Imo testatur Thomassinus, primum extitisse Martinum V. qui supremo cuidam Comiti permiserit sibi in matrimonium copulare eam, quæ soror esset prioris uxoris. Libro tamen XV. *de Civitate Dei*, Capite 16. scribit Augustinus, quandoquidem civilibus legibus nondum consobrinorum nuptiæ vetarentur, licuisse interdum per Episcopos illa tempestate hujusmodi conjugia celebrari. *Experti sumus*, inquit, *in connubiis consobrinorum etiam nostris temporibus, propter gradum propinquitatis fraterno gradui proximum, quam raro per mores fiebat, quod fieri per leges licebat: quia id nec divina prohibuit, & nondum prohibuerat lex humana.*

August. To. VII. p. 398.

Nempe lege lata consobrinorum nuptias damnavit Imperator Theodosius I., cujus quidem Constitutio hodie nusquam extat: sed illius meminere cum S.Ambrosius in Epistula LX. ad Paternum, tum Cassiodorus Lib. VII. *Variarum*, Cap. 46. Nec aliam superiori loco intelligit S.Augustinus. Theodosio vita functo anno CCCXCV. patris legem antiquavit Arcadius, consobrinos inter se copulari permittens celeberrima illa Constitutione, *Celebrandis* 19. *C. de Nuptiis*. Obiit Arcadius anno Christi CCCCVIII. Augustinus autem nonnisi diu post scripsit Librum XV. *de Civitate Dei*, ut inter Criticos convenit. Atqui paullo inferius eodem ipso loco testatur Augustinus, tum

cum

cum ipse scribebat, jam per Ecclesiam non licuisse consobrinorum nuptias celebrari. *Quis dubitet honestius hoc tempore etiam consobrinorum esse prohibita conjugia?* Hinc igitur colligo, quoad Forum Ecclesiasticum jam tum Episcopis probatam non esse civilem legem Arcadii: imo vero probatam solam Theodosii: sive quod arbitrarentur legem apud Afros vigere non debere, quam Imperator solius Orientis tulisset: sive quod Sacramentorum dignitatem cuilibet civilium legum permissioni anteferrent.

IX. Duo igitur colliguntur ex memorato testimonio Augustini. Primum: antequam civilibus legibus consobrinorum nuptiæ vetarentur, permissas quoque ab Episcopis fuisse hujusmodi nuptias: secus vero contigisse, postquam Magnus Theodosius lege lata nuptias consobrinorum irritas declaravit. Neque enim Arcadii Constitutio pertinere videbatur ad Occidentales, e quorum numero erant Afri. Alterum: penes Sæculares etiam Principes auctoritatem esse constituendorum impedimentorum, quæ contractum matrimonium dirimant: id quod Ambrosius quoque innuit in Epistula ad Paternum, & Sæculo IX. agnovit Nicolaus Papa I. in Responsionibus ad Consulta Bulgarorum Capite XXXIX. Hinc est, quod sicut appositis impedimentis consanguineorum conjugia dissolvebant, ita in gratiam aliquorum ipsa impedimenta interdum auferebant iidem Principes. Neque de hac potestate ullam umquam Principibus litem movit Ecclesia. *Concil. Tom. IX. p. 1548.*

Est in hoc genere memoranda in primis Formula illa verborum, qua sexto Sæculo usus est Theodoricus Gothorum in Italia Rex, cum subditorum cuidam gratiam facere vellet Regii juris, ut liceret ipsi uxorem ducere consobrinam. Quanta quanta est, describit Cassiodorus ejusdem Regis Consiliarius, Libro VII. *Cassiod. Tom. I. Maurinæ edit. p. 123.*

Varia-

Variarum, Cap. 46. Æque memoranda eſt Lex ſive Conſtitutio Recaredi Gothorum in Hiſpania Regis ſeptimo Sæculo, quæ extat in Codice Legum Wiſigothorum Libro III. Tit. V. Cap. I. editionis Lindenbrogianæ: ea enim utimur.

Colleſt. Linden-brog.p.69. Francfurti anni 1613.

Id ipſum colligitur ex quamplurimis Legibus de hoc argumento editis in Codice Theodoſiano & Juſtinianæo. Imo ad noſtram uſque ætatem Galliæ moribus receptum eſt, ut pro irritis habeantur conjugia Principum Regii ſanguinis, quibus celebrandis Regis conſenſus & adprobatio non acceſſerit. Idque an. MDCXXXV, re & verbo declaravit Rex Ludovicus XIII. cum ſe inconſulte Margaritam Lotharingiæ Principem ſibi in matrimonium copulaſſet frater Gaſto Dux Aurelianenſis & Carnotenſis. Re ad generalem Conventum Epiſcoporum & Theologorum eodem anno Pariſiis congregatorum relata, reſponderunt ad unum omnes, ſpectata Gallici Regni antiqua Conſuetudine, jus eſſe Ludovico contractum ſe invito matrimonium reſcindere. Irritum ergo a Rege declaratum eſt, irritum ab omnibus habitum conjugium Gaſtonis cum Margarita (*a*).

Launoi. de Regia in matrimonium Poteſtate *Tom. I. P. II. p.* 818. *Gerbaſ. de eod. argum. p.* 322.

X. Gallicis Theologis adſentiuntur doctiſſimi quique aliarum nationum: utrique autem ducem ſequuntur S. Thomam cum in IV. *Sententiarum*, Diſt. XXXIV. Quæſt. unica, art. I. tum in Summa *contra Gentiles*, Lib. IV. Cap. 78. ubi

S. Thom. To. VII. fol. 174. *verſ. & Tom. IX. P. II. fol.* 514. *verſ.*

(*a*) Acta hujus Conventus, quæ Launoyus & Gerbaſius indicarunt, integra habes Tom. V. Gallicæ Collectionis ita inſcriptæ *Memoires du Clerge de France*, a pagina 693. ad 712, ubi ſententiæ illi ſubſcribentes invenies Archiepiſcopos quinque, Epiſcopos unum & viginti, cum innumeris fere Doctoribus Dominicanis, Franciſcanis, Carmelitis, Minimis, Jeſuitis, Congregationis Oratorii.

ubi Angelicus Doctor animadvertit, Matrimonium ficut quatenus Sacramentum eft legibus Ecclefiæ fubeffe ; ita quatenus civilis quidam & naturalis contractus eft, legibus fæcularium Principum fubjacere. Magiftro fubfcribunt cum ceteris Dominicanis quatuor laudatiffimi, qui & Tridentino Concilio interfuere ; Ambrofius Catherinus poftea Archiepifcopus Compfanus Differtatione de *Clandeftinis Matrimoniis* Romæ edita anno MDLII. Jacobus Naclantus Epifcopus Clodienfis Tractatu XVI. qui eft de *Irritandis Clandeftinis Conjugiis*: Dominicus Sotus in IV. Sententiarum Dift. XL. Quæft. unica, art. 5. Petrus Sotus *de Sacramento Matrimonii* Lectione IV. Horum omnium doctrina eft: Chriftum Dominum, quando ad Sacramenti dignitatem evexit Matrimonium, nihil prorfus innovaffe circa illius materiam quæ in naturali & civili contractu confiftit : ac proinde, ficut ad confervandam Sacramenti dignitatem, poteft Ecclefia certa impedimenta conftituere Matrimoniis contrahendis ; ita ad confervandum commune bonum focietatis civilis, jus effe Sæculari Principi certas conditiones apponere Matrimoniis irritandis. Egregia fane verba funt, quibus Differtationem fuam concludit Petrus Sotus. Sic enim ait fapientiffimus Thomifta, idemque Caroli V. Imperatoris Confeffarius, & Pii Papæ IV. apud Tridentinum Concilium Theologus: *Non debent Prælati Ecclefiæ gravate fufcipere, fi quod temporali paci viderint neceffarium, fæculares Principes ftatuant. Nec eft cur illis fe opponant, fed permittant potius Matrimonium legibus humanis ordinandum, cum officium humanum fit: & addant poftea ipfi, fi videbitur, quod ad bonum religionis pertinet : quamquam civiles leges in his omnibus ex pietate certe & voluntate Principum facile cefferint Ecclefiæ, ut jam nullum cenfeatur Matrimonium illegitimum, quod* Sotus fol. 284. verf.

Eccle-

Ecclesia tale non judicat. Pergamus porro, & jam e diverticulo in viam nos demus.

XI. Libro V. Historiæ Francorum, Capite 19. scribit S. Gregorius Archiepiscopus Turonensis, anno Christi circiter DLXXVII. amitam suam sibi uxorem accepisse Merovechum Principem auctore Prætextato Rothomagensi Archiepiscopo: atque ejus rei gratia Prætextato ceu Canonum violatori graviter succensuisse Chilpericum Regem, cujus hæc in illum verba fuerunt: *Quid tibi visum est, o Episcope, ut inimicum meum Merovechum cum amita sua, idest, cum patrui sui uxore conjungeres? An ignarus eras, quæ pro hac causa canonum statuta sanxissent?* Non ita insipiens erat Prætextatus, ut Merovecho adfinitate conjunctam uxorem daret, si vel pro inauditis haberet nuptias hujusmodi, vel etiam existimaret, ne sibi quidem Metropolitano Episcopo jus esse editos ea de re Canones emollire. Quod Merovechus Princeps esset, & quidem Regi infensissimus; id forte in causa fuit, quamobrem Prætextato vitio verterit Chilpericus, quod Canones ipse in gratiam Merovechi non tam relaxarit, quam violarit.

Turon. p. 222. Maurinæ edition.

XII. Patres triginta quatuor Concilii Agathensis in Gallia e diversis Provinciis collecti anno DVI. Canone LXI. ita statuerunt: *De incestis conjunctionibus nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestos vero nullo conjugii nomine deputandos, hos esse censemus. Siquis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione polluerit: siquis frater germanam uxoris acceperit: siquis novercam duxerit: siquis consobrinæ se sociaverit: siquis relictæ vel filiæ avunculi misceatur: aut patrui filiæ, vel privignæ suæ: aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit, concubitu polluerit aut duxerit uxorem. Quod*

Concil. Gall. To. I. p. 172.

Quos omnes & olim, atque sub hac Constitutione incestos esse non dubitamus, & inter catechumenos usque ad legitimam satisfactionem manere & orare præcipimus. Quod ita præsenti tempore prohibemus, ut ea quæ sunt hactenus instituta non dissolvamus. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. Quibus verbis id significant Agathenses Patres; haberi quidem a se pro incestis nuptias quascumque consanguineorum & adfinium inter se se: ut incestos proinde separari debere, & inter catechumenos pœnitentiam agere, quicumque in posterum his se conjunctionibus macularint. Monent nihilominus, non esse suæ intentionis dissolvere vel in irritum mittere eas nuptias, quæ præsenti tempore inter consanguineos & adfines celebratæ essent: sed licere per eos conjugatis vel priores uxores retinere, vel iis dimissis alias non propinquas ducere. Multitudo & frequentia incestarum harum conjunctionum, qua tunc temporis laborabat Gallia, forte occasio fuit Patribus Agathensibus œconomia illa utendi; quæ egregio sane argumento est, quanta adhuc sexto sæculo jurisdictione & auctoritate pollerent Episcopi.

Patres Concilii Epaonensis itidem in Gallia celebrati anno DXVII. Canone XXX. Agathensem Constitutionem totidem fere verbis confirmant adversus eos, qui vetita a Canonibus conjugia inirent. Moti tamen misericordia erga tot incestos conjuges, quot illa tempestate in Gallia erant; iis similiter gratiam faciunt, vel in priori conjugio manendi, vel alterum denuo ineundi. *Quod ut a præsenti tempore prohibemus, ita ea quæ sunt anterius instituta non solvimus. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem.* Erant autem hujus Concilii Patres viginti quinque, e diversis Provinciis collecti. *Ibid. p. 199.*

E Pro-

Profectò verba illa Concilii Agathensis, *ut ea quæ sunt hactenus instituta non dissolvamus*; & illa Concilii Epaonensis, *ita ea quæ sunt anterius instituta non solvimus*; sic intelligi debere, quemadmodum a nobis sunt intellecta: res videtur esse tam aperta, ut de ea nemini dubitare liceat. Nam collatis inter se omnibus, duplex tantum sensus e Canonibus illis elici potest. Primus: ut verba illa, *quæ sunt hactenus* vel *anterius instituta*, intelligantur de antiquioribus Decretis vel Canonibus, quibus jam olim damnarentur consanguineorum & adfinium nuptiæ: ita ut mens sit Patrum Agathensium & Epaonensium, nuptias hujusmodi eo pacto nunc a se interdici, ut nullo modo intendant abrogare ea, quæ de eodem hoc argumento dudum præcepissent Synodi antiquiores. At sensus hujusmodi omnino absurdus est & ineptus: tum quod paullo supra jam significarant Agathenses Patres, consanguineorum & adfinium nuptias jam ante aliis Canonibus tamquam incestas esse damnatas: (*Quos omnes* ET OLIM *atque sub hac Constitutione incestos esse non dubitamus*): tum quod ex eo quod has nuptias illi interdixissent, nemo prudenter suspicari vel arbitrari poterat, abrogatos ab illis propterea esse Canones jam ante ea de re editos. Nam meridiana luce clarius est, lege aliqua tales vel tales nuptias damnante non tolli, imo vero magis magisque firmari & stabiliri leges alias, a quibus jam ante interdictæ fuissent eædem nuptiæ. Ergo verbis Canonum Agathensis & Epaonensis alter tantummodo sensus adtribui potest, qui non alius est ab eo quem initio adtribuimus: nempe ut verbis illis utrique Patres significent, *præsenti tempore*, vel (ut Epaonenses loquuntur) *a præsenti tempore* interdici nuptias inter consanguineos & adfines: ut intentio eorum non sit eas dissolvere vel irritare, quæ tunc tem-

temporis factæ invenirentur. Id quod plane confirmatur non tantum ex verbis *solvendi* & *dissolvendi*, quæ Patres usurpant, quæque de conjugiis multo aptius intelliguntur, quam de legibus vel Canonibus; sed etiam ex illis, quibus Patres Canonem utrumque claudunt: *Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem*. Quæ dubium non est propterea addidisse Patres, & illi quorum gratia Canones relaxabant, non sibi persuaderent, data facultate permanendi in priori conjugio sibi facultatem auferri alterum ineundi.

Illud etiam nemini hæsitationi fore arbitror, quod Patres horum Conciliorum dispensatione usi fuerint circa gradus a Deo interdictos Capite decimo octavo Levitici: ubi Judæis interdicta legimus conjugia cum novercis, privignis, & quæ vel sorores essent priorum uxorum, vel fratrum alteri ante nupsissent. Etenim cum aliis Theologis dudum monuit Clemens Monilianus Cardinalis, Theologus & ipse doctissimus e Sacro Minorum Ordine, cujus verba habes apud Launojum: legem hanc cum ceteris a Moyse promulgatis lege gratiæ fuisse sublatam quoad ea omnia, quæ juris naturalis non essent: sed congruum & expediens fuisse, ut eandem & Ecclesia & Sæculares Principes in usum denuo revocarent in gratiam Matrimonii, ne contrahere cum propinquis Christiani possent. Certum ergo est, Agathenses & Epaonenses Patres, cum circa gradus in Levitico interdictos dispensarunt, non magis violasse jus divinum, quam hodie violant Romani Pontifices, cum dispensant ad contrahendum cum sororibus priorum uxorum, vel cum filiabus fratrum & sororum.

Launoi. Tom. I. P. II. p. 735.

Verum ut de sensu Canonum Agathensis & Epaonensis omnis tollatur dubitatio, ecce tibi decimus Canon tertii Concilii Aurelianensis

anno DXXXVIII. ab Episcopis viginti quinque celebrati: quo nullum desiderari possit illustrius monumentum Episcopalis auctoritatis. Eo in Canone Aurelianenses innovant, quidquid in consanguineorum & adfinium nuptias decreverant Agathenses & Epaonenses. Sed interim ea potestate utentes, qua a Christo decorati erant, duobus subditorum generibus permittunt manere in conjugio cum novercis, cum privignis, sororibus priorum uxorum, amitis, materteris, & consobrinis. Nempe & illis, qui recens baptizati cum propinquis matrimonium contraxissent: & illis, qui vetitas a Canonibus hujusmodi nuptias antea ignorassent. *De incestis conjunctionibus ita quæ sunt statuta serventur, ut his qui aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus patrum statuta in notitiam antea non venerunt, ita pro novitate conversionis ac fidei suæ credidimus consulendum, ut contracta hujusmodi conjugia non solvantur; sed in futurum quod de incestis conjunctionibus in anterioribus Canonibus interdictum est, observetur.*

Concil. Gall. Tom. I. p. 251.

Nihil de Episcoporum auctoritate grandius, nihil magnificentius desiderari potest. Nempe illi impedimenta constituebant: illi impedimenta tollebant: idque etiam in eorum gratiam, qui novercas, vel privignas, vel sorores priorum uxorum, vel amitas, vel materteras sibi despondissent: idque cum eæ nuptiæ hujusmodi essent, ut apud civiles leges nihil æque fuerit odiosum.

XIII. Verum alia supersunt adhuc Episcopalis auctoritatis exempla. Anno enim DCCCXCV. celebratum est in Germania ab Episcopis viginti duobus Synodus Triburiensis. Canone autem XLI. ea dispensatione Patres utuntur, ut is, qui uxorem viventis fratris adulterarat, mortuo eo eandem sibi legitime copulare sinatur, modo uterque de patrato adulterio legitimam poeni-

pœnitentiam ante egissent. *Episcopus considerata mentis eorum imbecillitate, post pœnitentiam sua institutione peractam, si se continere non possint, legitimo consoletur Matrimonio.* *Concil. Tom. XI. p. 650.*

Si Thomassino fidem habemus Parte II. Libro III. Cap. 27. num. 5. & Cap. 29. num. 10. adhuc sæculo undecimo auctoritatem eam Episcopi retinebant. Certe ex Epistula XXXIV. Hildeberti Cenomanensis Episcopi liquet, ea tempestate scripto testatos esse Episcopos Gallos Provinciæ Turonensis, licere per eos Gauterio de Meduana filiam suam Comiti Mortonio despondere: quippe qui in spem venissent, juncto matrimonio sopitum iri in immanes discordiarum flammas, quæ domos consanguinei utriusque diu vastabant. *Addidit præterea Gauterius, vos vestrosque Provinciales ei confirmasse scripto, compendia pacis & quietis tolerandum consanguinitatis piaculum.* *Bibl. PP. To. XXI. p. 131.* Ceteris Episcopis accedere noluit Hildebertus, non quia non posset, sed quia conservandæ disciplinæ ceteris retinentior esset.

XIV. Postquam tot egregiis factis & exemplis demonstravimus, quanta Episcoporum auctoritas sit in relaxandis Canonicis legibus quibuscumque sive ad Matrimonii impedimenta, sive ad alia spectantibus, ubi auctoritas illa lege aliqua vel Reservatione contraria Episcopis ipsis ablata non fuerit: superest modo satisfacere duobus argumentis, in quibus plurimum fidit Prosper Fagnanus: qui ut solis Curiæ placitis adsuetus erat, ita solis iis moderandam Episcoporum potestatem arbitrabatur. Primum desumptum est ex Capite *Dilectus* 15. *De Temporibus ordinationum*: ubi Papa Honorius III. suspensionis pœna in Episcopum quendam propterea animadvertit, quod ipse uno eodemque die ternos Ordines Sacros cuidam Canonico contulisset. Ratio autem, qua motum se

fatetur Honorius ea est quæ sequitur: *Cum illi hujusmodi dispensatio a Canone minime sit permissa*. Unde Fagnanus hanc Regulam conflat: non posse Episcopum relaxare Leges Superioris, nisi quando id ipsi Episcopo aperte indulgeant eædem Leges.

XV. Principio dudum Gibertus monuit, Caput *Dilectus* Honorii III. posterius esse sive recentius Capite *Innotuit* 3. *de eo qui furtive ordinem suscepit*, quod Cœlestini III. est: posterius item Capite *Litteras*, 13. *de Tempor. Ordinat.* quod est Innocentius III. Ex quibus constat, jam a tempore Prædecessorum Honorii Sedi Apostolicæ reservatas esse dispensationes ejus generis: proindeque verba illa Honorii, *cum illi hujusmodi dispensatio a Canone minime sit permissa*, non sic esse intelligenda, ac si Canonem relaxare non possit Episcopus, nisi ubi id Episcopo Canon ipse aperte concedat. Sed ita intelligenda, ut quandoquidem rem illam Apostolicæ Sedi jam reservassent Prædecessores sui, minime jam licuisset Episcopo relaxare legem ab illis editam. Itaque perinde esse dixisse Honorium, *cum a Canone minime sit permissa*, ac dixisse, *cum a Canone sit vetita*. Deinde ineluctabilis Axiomatis vi polleat Honorii dictum, per me licet: sed polleat apud Fagnanum ipsum, qui ut merus Canonista, & quidem de Curia, solet cum Ultramontanis ceteris loca omnia Decretalium perinde adlegare & exosculari, ac si Principia quædam essent immobilia & irreformabilia. Alia autem mens est Theologis (*a*), qui probe norunt, ex Decre-

(*a*) Quantum Canonistis præstarent Theologi, an. MCCCXXXIII. Joanni Papæ XXII. significari fecit Philippus Pulcher Gallorum Rex in illa Epistola, quam describit vetus continuator Nangii apud Da-

Decretalium testimoniis ea tantummodo esse irreformabilium Regularum loco habenda, quæ vel Divinis Scripturis, vel Patrum Traditione innitantur. Ab hoc vero dignitatis fastigio multum abest Axioma Honorii intellectum eo sensu, quo vult Fagnanus. Adde quod pridem observavit Magnus Theologus Melchior Canus, ubi quid præcipiunt Romani Pontifices, *aliud esse intentionem conclusionemque Decreti, aliud rationem & causam.*

Canus de Loc. Theol. lib. VI. *cap.* 8. *p.* 202. *novis. edit.*

XVI. Alterum Fagnani argumentum majorem quidem speciem præ se fert virium: sed specie tantum validum est, non re: quamvis eo velut Achille utantur, qui a nobis dissentiunt. Sic autem habet: non videri posse ab Episcopo relaxari Leges Papæ vel Concilii Generalis, nisi hoc ipso superior Papa & Concilio reddatur Episcopus: quod impium & nefarium est apud omnes Catholicos. Sed & jam monuere nostri, relaxandis Conciliorum & Pontificum legibus non superiorem Conciliorum aut Pontificum agere Episcopum, sed Interpretem agere ipsarum legum, gratia & commodo subditorum. Nam ut Divinæ Scripturæ & Sancti Patres docent, legum omnium Ecclesiasticarum basis & fundamentum est lex divina de caritate erga proximos: contra quam nulla esse potest lex justa, nulla quæ obligare homines possit: cum e contrario eidem caritatis legi famulari potius & cedere debeant humanæ leges quæcumque, sive Conciliorum, sive Papa-rum.

Dacherium Tom. III. Spicilegii novæ editionis pag. 97. *Quarum litterarum ex parte Regis una fuit missa Papæ, mandans sibi a latere quatenus sententiam Doctorum de Parisiis,* QUI MELIUS SENTIUNT QUID DEBET TENERI ET CREDI IN FIDE, QUAM JURISTÆ ALIIQUE CLERICI, *qui parum aut nihil sentiunt de Theologia, adprobaret: & quod sustinentes contrarium corrigeret.*

rum. Id scilicet est, quod ad Timotheum scribit Apostolus: *Finis præcepti est caritas*. Id item, quod S. Augustinus ait in Libro *De Perfectione justitiæ*, Cap. 5. *Generalis prohibitio est, Non concupisces: generalis jussio, Diliges*. Et S. Bernardus in Libro *De Præcepto & Dispensatione*. Cap. 2. *Si contraria caritati forte aliquando visa fuerint, his dumtaxat quibus hoc posse videre datum est, etiam providere creditum est. Nonne justissimum esse liquet, ut quæ pro caritate inventa sunt, pro caritate quoque ubi expedire videbitur, vel omittantur, vel intermittantur, vel in aliud convenientius demutentur? Teneant ergo fixam firmamque immobilitatem, etiam apud Prælatos: sed quatenus caritati deserviunt*.

Cum ergo præcepto omnium maximo, eoque generali, & prorsus inviolabili, teneamur proximis quibuscumque graviter laborantibus opem ferre: consequens inde fit, debere necessitate urgenti leges vel Constitutiones quaslibet humanas cedere supremæ legi de caritate: nec posses ipsis humanis legibus quidquam vel justitiæ vel roboris inesse, nisi sub ea conditione ferantur, ut in illis perpetuo exceptus intelligatur casus publicæ necessitatis vel utilitatis; qua necessitate vel utilitate urgenti, jure naturali & divino cessare debeat omnis obligatio & vis legum humanarum harum. Quare Alexander Papa III. in Cap. *Cum teneamur*, *De Præbendis*, Episcopos monet, ut si scandali periculum immineat, Rescriptis Sedis Apostolicæ exequendis supersedeant. *Si non potest ei sine scandalo provideri, æquanimiter sustinemus, si pro eo mandatum nostrum non duxeris exequendum.* De quo digni sunt qui legantur Didacus Covarruvias in Regula *Peccatum*, P. I. n. 7. & Petrus de Marca Lib. III. *de Concordia*, Cap. XV. num. 8.

Verum & illud ratio persuadet, non debere humanarum legum interpretes esse singulos indiscri-

discriminatim: sed eos tantummodo, quos Ecclesiæ suæ Christus Pastores dedit. Constat autem Pastores Ecclesiæ legitimos esse divino jure Romanum Pontificem & Episcopos. Ad ipsos ergo jure divino spectat & subditorum necessitatem librare, & ipsorum gratia leges declarare vel relaxare. Non quod relaxatione legum superiorem se aut Generalibus Conciliis Pontifex, aut Romano Pontifice Episcopus constituat: sed quod pro rerum & temporum conditione leges ipsas uterque interpretantur: quod fieri optime potest, quin se alteruter ipsis Legumlatoribus præferat. Nam ut Avitum Archiepiscopum Viennensem docet S. Symmachus Papa: *Quod fit præter regulam, modo sit ex justa causa, non infringit regulam, quam sola pertinacia & antiquitatis contemptus lædit.* Fit hæc doctrina splendidissima, ubi Summus Pontifex exempli causa vota aliqua aut jurajuranda relaxat, quam juris divini materiam esse inficiatur nemo. Has enim relaxationes, ut uno ore affirmant omnes Theologi & Canonistæ quantivis pretii, Papa non facit tamquam superior vel Dominus juris divini: (eo enim titulo Papam alii non ornarunt, quam aliqui de antiquioribus Canonistis, quos hodie nemo prudentiorum & eruditiorum non despicit) sed tamquam interpres ipsius divini juris, declarans illo non obstringi nos in his vel illis circumstantiis.

Tom. III. Spicilegii Dacheriani novæ edit. pag. 307.

Covarruvias de Matrimonio *P. II. C. IV. §. 9. cum S. Thoma, Angelo, Silvestro, Catherino, Almaino, &c.*

XVII. Alio exemplo demonstrare possumus, non esse idem relaxare legem, ac superiorem esse legis. Decreto duorum Conciliorum Generalium nempe Constantiensis Sessione V. & Basileensis Sessione II. cui subscribunt cum tota Ecclesia Gallicana Academiæ quinque, Parisiensis, Coloniensis, Erfurdiensis, Viennensis, & Cracoviensis: quinque item Cardinales, Petrus de Alliaco Gallus, Franciscus Zabarella, & Nicolaus Tudeschus Itali, Nicolaus de Cusa Ger-

Germanus, & Hadrianus Florentius Belga: Alfonsus quoque Tostatus Episcopus Abulensis, & quamplurimi alii Doctores, quos in Principio quinto sumus descripturi: Eo, inquam, Decreto declaratum est, Summum Pontificem jure divino subesse Concilio Generali, universalem Ecclesiam repræsentanti: ipsius Concilii legibus ut subditum obligari. Nihilominus universi ipsi Doctores consentiunt & fatentur cum ipso Concilio Basileensi & Ecclesia Gallicana, posse a Papa relaxari Canones & Decreta Conciliorum Generalium ad Disciplinam spectantia, quoties id fidelium necessitas aut utilitas postulet. Non quod Papa superior sit ipsis Conciliis, (nam e contrario Conciliis Papam subjacere omnes agnoscunt) sed quod ea auctoritate Papam ornatum velint ipsa Concilia utpote Principem Ecclesiæ; & quod æquum sit pro hujusmodi relaxationibus impetrandis (quæ & necessariæ in Ecclesia sunt, & a Conciliis Œcumenicis nonnisi difficillime & rarissime obtineri possunt) unum aliquem perpetuum & supremum Dispensatorem fidelibus præesse, qui & facile adiri possit, & ut Canonum interpres, ipsorum Canonum rigorem pro rerum subditorumque conditione emolliendum curet.

Patres Basileenses in Synodica Responsione anni MCCCCXXXIV. de Papa verba facientes ita ajunt: *Per Concilii autem statuta in nullo derogamus suæ potestati, quin pro tempore, loco, causisque & personis, utilitate vel necessitate suadente, moderari dispensareque possit, atque uti Summi Pontificis epikeia, quæ ab eo auferri nequit*. Similiter Joannes Gerson in Tractatu *de Ecclesiastica Potestate*, Consid. X. *Intelligitur ergò Papalis auctoritatis exceptio facta, prout occurrens necessitas vel evidens utilitas postulat, ubi pro tunc recursus ad Generale Concilium non patet*. Adeatur etiam Almainus Capite XII. in Decisio-

Concil. To. XVII. p. 484.

Gerson Tom. II. pag. 140.

cisione Okami: Natalis Alexander Dissertatione VIII. in Historiam Sæculi XV. & XVI. Articulo IV. num. 16. Illustrissimus Bossuetus Defensione Declarationis Cleri Gallicani Lib. XI. Cap. 16. Dupinus Opere Gallico de eodem argumento pag. 660.

Quod vero de Papa dicitur respectu Conciliorum Generalium, idem proportione dici debet de Episcopis respectu Papæ: ut sicut Papa gravi causa interveniente relaxare potest Decreta Generalis Concilii, quin inde sequatur, Papam esse superiorem Concilio: ita etiam Episcopus eadem causa relaxare possit Decreta Papæ, quin ex eo Papa superior Episcopus demonstretur. Nam quod Papa est respectu totius Ecclesiæ, id Episcopus est respectu suæ Parœciæ. Cardinalis de Cusa Lib. II. *de Concordantia Catholica* Cap. 20. *Nullo modo*, inquit, *negari potest, quin propter necessitatem aut evidentem utilitatem, Papa dispensare possit contra quodcumque statutum. Imo Archidiaconus dicit in Cap.* Sanctorum 70. dist. *Episcopum hoc posse. Qui inter alia dicit: quod si Canon aliquis hoc prohiberet, irrationabilis fieret. Et ponit exempla, ubi Episcopi contra Concilia tam provincialia quam universalia, ex illis causis dispensarunt. Papa autem ultra hoc propter prærogativam personæ dispensare potest, de quo per eum ibid. Et ex istis patet, quod potestas superintendentiæ, quæ est ad utilitatem Ecclesiæ in Papa, non est proprie supra Canones, sed ipsa declarat, Canones in occurrenti casu propter rationabiles causas locum non habere. Et sic dispensatio non est proprie juris relaxatio, sed declaratio, &c.* Jam antea Capite 13. hæc scripserat idem Cardinalis: *Si dicis ultra de potestate dispensativa Papæ in Canonibus, ex eo arguendo potestatem statuendi, nihil concludis. Quia etiam Episcopus dispensat in Canonibus. Nec facit dispensatio Canonibus præjudicium.*

Cusa p. 750.

Ibid. p. 729.

Hinc

Gibert. Tom. II. pag. 102. Hinc ita colligit Gibertus Tom. II. Tit. VII. *Absurdum videtur, ut Episcopis dispensare non liceat, nisi quando a Canone sibi expresse permittitur. Quia casus dispensationis justæ omni in lege subintelligitur exceptus: quia dispensatio ut sit justa, debet esse publico bono necessaria vel saltem utilis: necessitas autem vel utilitas publica in lege semper excipiuntur.* S. Symmachus Papa in eadem illa Epistula ad Avitum, cujus supra meminimus: *Quamvis a Patribus statuta*, inquit, *diligenti observatione & observanti diligentia sint custodienda: nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur, quod & ipsa lex cavisset, si prævidisset: & sæpe crudele esset insistere legi, cum observantia ejus esse præjudicabilis Ecclesiæ videtur: quoniam leges ea intentione latæ sunt, ut proficiant, non noceant.*

XIX. Certum est leges Ecclesiasticas non alterius hodie naturæ esse, quam prioribus sæculis erant. Si autem Sozomeni Historiam evolverimus, Libro I. Capite XI. scriptum inveniemus, quarto sæculo religioni non fuisse magno illi Cypri Episcopo S. Spiridioni, hospiti cuidam tempore Quadragesimæ suillas carnes adponere, quas & comedit ipse, & ut secum comederet hominem est hortatus: nihil enim aliud, quod adponeret, domi repertum est illa die. Nempe caritatis legem Spiridion arbitrabatur omnibus aliis legibus prævalere debuisse. Quo eodem fundamento nixus, motusque præterea piscium caritate, qua vertente hoc anno MDCCLXVI. laboravit Gallia, subditis suis permisit Episcopus Lemovicensis tertio quoque die tempore Quadragesimæ carne vesci: id quod ex Ephemeridibus paullo post evulgatis omnibus innotuit (*a*).

PRIN-

(*a*) Ejusdem generis est Mandatum Episcopi Antissiodorensis de anno MDCCXXXIII., ubi subditis suis permittit ovis vesci tempore Quadragesimæ.

PRINCIPIUM IV.

In toto Corpore Juris Canonici, imo vel in ipso Concilio Tridentino nullus locus extat, qui Episcopis neget vel auferat facultatem moderandi impedimenta Matrimonii. Sola consuetudine vel tolerantia Episcoporum factum est, ut Dispensationes hujusmodi sensim Apostolicæ Sedi reservarentur.

De hac Episcoporum tolerantia pulchra testimonia Concilii Triburiensis, Fulberti Carnotensis, Hildeberti Cenomanensis, & Bernardi Claravallensis.

Qua constantia Episcopalia Jura tuiti fuerint Dunstanus Cantuariensis, Robertus Lincolniensis, & alter quidam Episcopus Engolismensis. Rebuffi sententia super originem Reservationum.

PROBATIONES.

I. PRimum hujusce Principii fidejussorem sisto Gibertum, nuperum illum quidem & celebrem Galliæ Canonistam, qui in Tractatu de *Ecclesia*, Tit. VII. de *Prælatis* in hunc modum scribit: *Factæ reservationes circa Dispensationes Matrimoniales in favorem Sedis Apostolicæ, nullæ leguntur in Corpore Juris, nec in Concilio Tridentino*. Alterum sisto Barthelium, nuperum & ipsum nec minus illustrem Canonistam e Germania, qui in *Additionibus ad Jus Canonicum* Libro I. Tit. XXXIII. ita scribit: *Ubi vel jus scriptum vel consuetudinarium non adimit Episcopo potestatem, illam in regula habet. Paucos habemus Canones, in quibus potestas illis adempta, ut in dispensanda ætate: in impedimentis matrimonii nullos habemus, sed ex mera Consuetudine sunt reservata. Cum enim ob teneram conscientiam Episcopi sæculo XII. desuper sæpius referrent ad Pontificem, non quod sua potestate*

Gibert. Tom. II. p. 149.

Barthel. p. 137.

state dubitarent, sed quod ejus inquirerent consilium, quia magis adhuc insistebant observantiæ Canonum: Consuetudine sibi hæc impedimenta Pontifex reservavit. Tertium sisto Vanespenium, nuperum alterum & doctissimum Canonistam e Belgio, qui Parte altera Juris Pontificii Titulo XV. Cap. I. hæc habet: *Quibus dispensandi auctoritas super impedimentis Matrimonii competat, nec in Canonibus, nec in Decretalibus Gregorii IX. determinatur: neque legitur aliquo decreto generali auctoritas hæc Episcopis adempta, & Pontifici reservata. At consuetudine tandem invaluit, ut si agatur de impedimentis dirimentibus, soli Pontifici dispensatio competat.* Quartum sisto Gerbasium, insignem e Sorbona Theologum: qui in Tractatu *de Potestate Ecclesiæ & Principum super impedimenta Matrimonii*, hæc scribit gallice, quæ ego latine exprimo fere ad verbum. Ac primum quidem illud: *Nullus locus est in Jure Canonico, qui facultatem dispensandi circa gradus vetitos ita Pontifici reservet, ut Episcopi excludantur. Et certe quæ potest esse ratio, cur Episcopis non licet dispensare in his casibus? imo cur ipsis movenda lis est ea de re, maxime ubi partes inopia laborent, vel nimia sit locorum distantia, vel graves causæ urgeant?* Tum illud inferius: *Nullæ extant Ecclesiasticæ leges, quæ Dispensationes impedimentorum dirimentium soli Papæ reservent: nullæ item quæ liquido designent, utri competat hæc facultas. Itaque unus necessario nobis consulendus est usus vel consuetudo, quæ in Ecclesiis obtineat.*

Vanesp. Tom. I. p. 414.

Gerbas. p. 412.

Ibid. p. 532.

II. Quintum denique fidejussorem sisto Thomassinum, Presbyterum & Theologum Congregationis Oratorii Parisiensis, quo nemo opinor, per totam Galliam, imo & fortassis per totam Ecclesiam extitit, qui in Ecclesiasticæ antiquitatis adyta vel diligentius vel felicius penetrarit. Is vero Parte altera incomparabilis Ope-

Operis *de Disciplina circa Beneficia*, a Capite XXIV. Libri III. usque ad XXVIII. duo demonstranda suscipit. Primum: per decem vel undecim sæcula suam Episcopis auctoritatem constitisse, ut pro subditorum commodo omnia dispensationum genera exercerent. Nam Capite XXVI. num. 1. ubi de Dispensationibus sæculi octavi, noni, & decimi agit, sic scribit Thomassinus: *Constabit illa eadem dispensationum doctrina temporibus Caroli Magni & regnatricis ejus familiæ, usos videlicet esse in dispensando prisca sua potestate Episcopos, tum singulos, tum synodice congregatos*. Deinde num. 16. monet, ætate SS. Tarasii & Nicephori Constantinopolitanorum Archiepiscoporum dubitasse neminem, quin uterque omnium causarum & dispensationum matrimonialium Judex esset legitimus. Capite vero XXVII. num. 2. ubi de Dispensationibus agit ab anno millesimo usque ad millesimum ducentesimum: *Duo quædam*, inquit, *proposuimus, quæ nobis hic operosius illustranda sint & munienda. Primum caput est ipsa dispensandi potestas, quæ inserta & concreata quodammodo est Episcopali dignitati*. Mox num. 3. animadvertit, sæculo undecimo in ea adhuc opinione fuisse Polonos Proceres & Episcopos, ut crederent, Casimiro Principi, licet dudum apud Cluniacenses castitatem professo, ibidemque Diacono ordinato, alia ad uxorem ducendam dispensatione opus non esse, quam Præsulum Ordinariorum. Numero vero 6. Eduardum Angliæ Regem voto obstrictum adeundi Romam, a Leone Papa IX. relaxationem efflagitasse, quam obtinere ipse ab Episcopis potuisset.

Tom. II. p. 322.

Ibid. p. 327.

Alterum illud a Thomassino demonstratum hujusmodi est: quod Sedi Apostolicæ sensim reservari cœperint hæ & aliæ dispensationes, profectum id esse a consensu Episcoporum; qui sive

ſive obſervantiæ ergo in Supremum Paſtorem, ſive quod ſubditis Romam adire juſſis, ipſa itinerum difficultate melius vim ſuam Canonibus conſtituram arbitrarentur; paulatim a ſe dimittere cœperunt auctoritatem, qua diu uſi fuerant, & uni Apoſtolicæ Sedi credere relaxationes impedimentorum matrimonialium, votorum, & aliarum rerum. Capite XXVI. num.
Ibid. p. 322. 3. *Eo*, inquit, *quaſi inſtinctu afflatuque Chriſtianæ pietatis Epiſcopi religioſius in dies & ambitioſius conſulendum ſibi exiſtimabant Chriſti in terris Vicarium, Petrique Succeſſorem: atque ita ipſimet inopini & imprudentes innovationis in Diſciplina ſacra auctores erant*. Capite vero XXVII. numero 3. poſtquam teſtimoniis Concilii Lemovicenſis anno MXXXII. celebrati probaſſet, Romani Pontificis judicio difficillimas quaſque abſolutiones & diſpenſationes ſua ſponte commiſiſſe Epiſcopos: his demum orationem conclu-
Ibid. p. 327. dit: *Cum multis aliis rationibus & cauſis, tum hac potiſſimum defluxit in manus Romani Pontificis uſus concedendarum diſpenſationum, quo ultro ſe abſtinebant Epiſcopi*. Rurſus numero 5. ubi Yvonis Carnotenſis narratione oſtendit, a quodam Epiſcopo conſultam fuiſſe Apoſtolicam Sedem de eo, qui conſanguineam ſibi in ma-
Ibid. p. 228. trimonium copularat: ita ſcribere pergit. *Ea Pontificum conſtantia tuendi Canonum rigoris reliquos Epiſcopos ſua ſponte flexibiliores alliciebat, ut in poſterum mallent a Pontifice trutinari diſpenſationes, eas etiam quas ipſi hactenus conceſſiſſent*. Numero autem 12. ſuſpicatur idem Tho-
Ibid. p. 329. maſſinus, ſæculo demum XI. invaleſcere cœpiſſe illud Axioma, non poſſe ab Epiſcopis relaxari Decreta Conciliorum Generalium, vel Romanorum Pontificum Leges.

III. Quo magis magiſque pateſcat, ab Epiſcoporum conſenſu initium duxiſſe Reſervationes Pontificias; legimus in Concilio Londinenſi de

de anno MCXLIII. *Tenuit Vintonienſis Epiſcopus Concilium apud Londoniam, Clericis pro tempore neceſſarium. In quo ſancitum eſt, ne aliquis qui Clerico violenter manus injecerit, ab aliquo poſſit abſolvi, quam ab ipſo Papa, & in præſentia ipſius.* Legimus in vita S. Laurentii Dublinenſis Archiepiſcopi an. circiter MCLXXIX. *Omnes tam Subdiaconos, quam Diaconos vel Presbyteros, ſi incontinentiæ convicti eſſent, licet tamquam Archiepiſcopus poſſet, tamen nolebat abſolvere; ſed ad Romanam Eccleſiam a Summo Pontifice abſolvendos deſtinabat.* Legimus apud Yvonem Carnotenſem Epiſtula CXXXV. multatum ab eo prius Canonica pœnitentia militem quendam, qui Monachum percuſſerat, Romam poſtea ire juſſum, ut ipſo itineris labore & ſuum expiaret ſcelus, & abſolutionem a Sede Apoſtolica promereret. *Hujuſmodi precibus aſſenſum dare noluimus, timentes ne & ipſum & multos alios tam facili indulgentia in diſcrimen adduceremus. Reſervantes itaque hanc indulgentiam Apoſtolicæ moderationi, ad Apoſtolorum eum limina direximus: quatenus & fatigatione itineris hujus peccatum ſuum diluat, & apud pietatis veſtræ viſcera miſericordiam quam Deus vobis inſpiraverit, inveniat.* Legimus in Concilio Rothomagenſi de an. MCLXXXIX. Canone XXVI. ubi de illis agitur, qui in Eccleſiam perjuri erant: *Ad eorum majorem confuſionem ad Sedem Apoſtolicam traſmittantur.* Legimus in Concilio Weſtmonaſterienſi in Anglia celebrato anno MCXXXVIII. Canone VII. *Clericos a non ſuis Epiſcopis abſque literis proprii Epiſcopi ordinatos, a ſuſpectorum officiis ordinum inhibemus, ſolique Romano Pontifici eorundem plenaria reſtitutio reſervetur, niſi religionis ſuſceperint habitum.*

Tom. I. Concil. Angl. p. 422.

Apud Baronium an. 1179. n. 14.

Yvo Tomo II. p. 59.

Concil. To. XVIII. p. 682. edit. Colet.

Concil. Angl. To. I. p. 415.

IV. Contra ſæculo XIII. quo Romani Pontifices ſibi jam uſurpare cœperant diſpenſationes tum irregularitatis vitio natalium contra-

ctæ, tum aliarum: adfirmabant & protestabantur in suis Constitutionibus Synodalibus Episcopi Anglici, jus sibi esse dispensationum harum concedendarum. Quod Thomassinus demonstrat ex duobus Conciliis illorum temporum, ubi ita loquuntur Episcopi: *Cum talibus dispensare possumus*.

Thomass. Tom. I. P. II. p. 333.

S. Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis, cum Papa ei præcepisset excommunicatione absolvere eum, quem ipse incesti causa ab Ecclesia prohibuerat: *Equidem*, inquit, *cum illum sui delicti pœnitudinem agere videro, præceptis Domini Papæ libens parebo*. Simile eadem tempestate Romano Pontifici responsum dedit Episcopus quidam Engolismensis, quod in actis legitur Concilii Lemovicensis de an. MXXXII. *Vice versa quod ego postulare debueram ab Apostolico, Apostolicus postulat a me. Non credere possum hoc mandatum ab eo exortum; & hoc tibi nihil utile est. Et donec a me, vel hujus Sedis Archidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum de Ecclesia*.

Surius 39. Maii. Tom. III. p. 322.

Concil. Tom. XI. p. 1250. edit. Colet.

Robertus Episcopus Lincolniensis in Anglia, vir sanctitate & doctrina sæculo decimo tertio celeberrimus, cum ab eo Summus Pontifex Innocentius IV. Præbendam exigeret (*a*), Italo Clerico conferendam, arbitratus id quod erat, novo illo provisionum genere sancta Episcoporum jura violari, aperte protestatus est, nullo

(*a*) Non declarat Matthæus Parisiensis, Innocentii mandatum fuisse de Præbenda Italo Clerico conferenda. Declarat tamen Henricus Leycestrensis Historicus & ipse perantiquus. Libro II. *de Eventibus Angliæ*, Cap. 36. inter Scriptores Rogerii Twysdeni pag. 2436. ubi ita habet: *Hoc anno obiit S. Robertus Episcopus Lincolniensis, qui ad Innocentium Papam misit Epistulam satis tonantem: pro eo quod Ecclesias An-*

nullo modo sibi licere exequi Pontificium mandatum. *Propter hoc*, inquit, *his quæ in prædicta Littera continentur, filialiter & obedienter non obedio, contradico, rebello*. Ea vero ratione se motum adfirmabat: *Breviter recolligens dico: Apostolicæ Sedis sanctitas non potest nisi quæ in ædificationem sunt, & non in destructionem. Hæ autem provisiones non sunt in ædificationem, sed in manifestissimam destructionem*. Hæc Matthæus Parisiensis ejusdem ætatis Scriptor memoriæ prodidit in Historia Anglorum ad annum MCCLIII. Qui & illud narrat ad annum MCCXXVI. Gregorio Papæ IX. duplicem Præbendam e singulis Ecclesiis Cathedralibus efflagitanti, impigre obstitisse cunctos Galliæ Præsules in Bituricensi Conventu. Nam Legatum Pontificis obtestati sunt, nequaquam se hujusmodi Reservationibus adsensum præstituros, nisi prius constitisset, iisdem ceteros quoque aliorum Regnorum Antistites acquiescere. Quo audito respondit Legatus: *Se nihil amplius super hæc attentaturum, donec per regna alia Prælati consensissent*.

Matth. de Parisiis in Hist. Angl. p. 871.

Ibid. p. 329. & 330.

Nemo etiam ignorat, quam strenue a tempore S. Ludovici IX. his Beneficiorum Reservationibus a Sede Apostolica intentatis restiterint ceteri Galliæ Reges; moti videlicet querimoniis Episcoporum, usurpata a Romanis Pontificibus sua jura quiritantium. Legantur Petrus de Marca Lib. IV. Cap. 9. & Franci-

 scus

Anglicanas indebitis & insolitis exactionibus gravare videretur, & quia nepotulo suo Papa contulisset Canonicatum cum proxima Præbenda vacatura in Ecclesia Lincolniensi, quem tamen Robertus admittere noluit, &c. De eodem Roberto in Sanctorum numerum referendo nobilis extat Epistula Cleri Londinensis ad Clementem Papam V. anno MCCCVII. Tom. II. Concil. Angliæ pag. 287.

ſcus Duarenus Libro V. *de Sacris Eccleſiaſticis Miniſteriis*, Cap. 8. & 11.

V. Sextus Principii noſtri fidejuſſor extremo loco prodeat, clariſſimus apud Gallos Juriſconſultus Petrus Rebuffus, cujus hæc verba ſunt in Praxi Beneficiorum, Titulo *de Diſpenſatione ad plura*, numero 32. *Ignari Epiſcopi, neſcientes quam pulchra Jus Canonicum eis tribuiſſet privilegia, paulatim ex conſuetudine & ſtylo Curiæ Romanæ derogari illis paſſi ſunt, & jus ſuum neglexerunt. Verumtamen adhuc jure poſſent ex præfata neceſſitatis cauſa diſpenſare.*

Rebuf. p. 183.

Hic Rebuffus adſcribit ignorantiæ Epiſcoporum, quod tam multis Papæ Reſervationibus acquieverint. Certum nihilominus eſt, non omnes per ignorantiam acquieviſſe: ſed vel per œconomiam, vel ſpontaneæ obſervantiæ ergo in Apoſtolicam Sedem. Sunt de hoc argumento in primis illuſtria teſtimonia quatuor, quæ mox refero. Primum eſt Synodi Triburienſis anno DCCCXCV. ex Germanis Epiſcopis duobus & viginti collectæ. Canone XXX. ita ait: *In memoriam B. Petri Apoſtoli honoremus Sanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem, &c. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa Sancta Sede imponatur jugum, conferamus, & pia devotione toleremus.* Alterum eſt S.Fulberti Epiſcopi Carnotenſis, qui in Epiſtula XLVII. Turonenſem Archiepiſcopum adhortatur, (huic Papa ſine legitima cauſa negabat Pallium) ut bono animo injuriam ferat, & meliora tempora expectet. Cujus dicti hanc rationem e veſtigio ſubdit. *Continentur enim quædam reverenda nobis in Privilegiis Romanæ Eccleſiæ, quæ propter negligentiam noſtram non facile inveniuntur in armariis noſtris.* Acuta hæc quidem & modeſta ironia fuit, qua ſignificavit Fulbertus, multa de illis Privilegiis, quibus Sedes Apoſtoli-

Concil. Tom. XI. p. 644.

Bibl. PP. To. XVIII. p. 17.

ſtolica gloriabatur, alio fundamento haud niti, quam conniventia & tolerantia Epiſcoporum. Tertium eſt Hildeberti Cenomanenſis Epiſcopi, qui in Epiſtula XLVII. e nupera editione Patris Beaugendrii, Papam adloquens ſic cum eo expoſtulat: *Pro obedientia veſtra adverſariis meis factus ſum tota die in deriſum, tamquam qui omnino amiſerim diſponendi de commiſſa mihi Eccleſia facultatem*. Et mox: *Canonicam & traditam omnibus Epiſcopis poteſtatem abſtuliſtis*. Quartum eſt S. Bernardi Claravallenſis, qui ad Eugenium Papam ſcribens ſic ait Libro III. Cap. 4. *Murmur loquor & querimoniam Eccleſiarum. Truncari ſe clamitant ac demembrari. Subtrahuntur Abbates Epiſcopis, Epiſcopi Archiepiſcopis*, &c.

PRINCIPIUM V.

Invitos Episcopos Papa spoliare non poterat potestate moderandi impedimenta Matrimonii & ceteras Leges Canonicas:

Exempla antiquarum Ecclesiarum Asiæ, Africæ, & Galliæ. Testimonia SS. Zozimi, Gelasii, Gregorii Magni, & veterum aliorum Pontificum.

Doctrina Augustini & ceterorum Patrum, ab antiquis Missalibus Romanæ Ecclesiæ confirmata: subjectum proximum & immediatum, in quo veluti fundamento tota resideat jurisdictio Ecclesiastica, Ecclesiam esse, non Papam.

Excutiuntur Decreta Generalium duorum Conciliorum, Constantiensis & Florentini: demonstraturque, Constantiensia illa Sessionis quartæ & quintæ, etiam tum cum ad implicandos Basileenses Patres tam multa esset molitus Eugenius IV. per totam Ecclesiam habita esse tamquam Regulas quasdam moderatrices totius Ecclesiastica jurisdictionis:

Testimonia Cardinalium Zabarellæ, Alliacensis, & Cusani: Alia item Joannis Gersonis, Alphonsi Tostati Episcopi Abulensis, & duorum aliorum Hispanorum Basileensis Concilii Theologorum, nempe Joannis de Segovia, & Andreæ Escobarii. Respondetur Bullæ, Pastor æternus, *Leonis X.*

PROBATIONES.

I. Quidquid virium inest huic Principio, id sequenti Syllogismo continetur. Invitos Episcopos Papa spoliare non poterat ea potestate, quæ & propria est Ordinis Episcopalis, & in cujus possessione per multa sæcula perstitere Episcopi. Atqui potestas moderandi impedimenta Matrimonii, ceterasque Le-

Leges Canonicas, & propria est Ordinis Episcopalis, & in ejusdem possessione per multa sæcula perstitere Episcopi. Ergo invitos Episcopos Papa spoliare non poterat potestate moderandi impedimenta Matrimonii ceterasque leges Canonicas.

Minor propositio demonstrata est Principiis antecedentibus: nec de illius veritate ullus, quod sciam, Theologorum dubitat. Major dura quidem & difficilis tironibus videbitur, Sed illam ego confirmare pergo constanti traditione totius Ecclesiasticæ antiquitatis, testimoniis antiquorum Conciliorum & Sanctorum Patrum, doctrinisque ipsorum Pontificum Romanorum.

II. Sub finem secundi sæculi, licet Romana Ecclesia cum Orientalibus plerisque sacrum Paschatis festum celebrare soleret illo Solis die, qui Lunam Martii decimam quartam proxime sequebatur: Ecclesiæ tamen Asianæ Diœceseos, cujus caput Ephesus erat, Pascha ipso Lunæ die celebrabant more Judæorum. Cum hanc de gravissimo Disciplinæ capite Ecclesiarum discordiam ferre non posset S. Victor Romanus Pontifex: litteris ad Asianos Episcopos datis imperat, ut nisi vellent a Romana communione excidere, probatum ceteris Ecclesiis ritum amplecterentur. Cui Polycrates Ephesinus respondit: se cum Pascha ipso Judæorum die celebrabat, auctore B. Joanne Apostolo celebrare, qui in Ephesinam Diœcesim consuetudinem illam invexerit, quam & religiose deinde tenuerint sancti Prædecessores sui Polycarpus, Thraseas, Papyrius, & Melito. Nullis igitur minis se ab hac consuetudine dimotum iri. *Ego, fratres, quinque & sexaginta annos natus, nihil moveor iis, quæ nobis ad formidinem intentantur.* Ita Eusebius refert Libro V. Capite 24. Ubi & illud memoriæ prodit, quamplurimos ex iis Antistitibus, qui a Romano *Euseb. p. 156. edit. Vales.*

ritu erant, graviſſimis ad Summum Pontificem ſcriptis litteris acerbius cum eo expoſtulaſſe, quod tam multas tamque nobiles Provincias fide ſibi cohærentes, & in re tantum Diſciplinæ diſcordantes, a Chriſtianorum cœtu excindere intentaret. Horum unus S. Irenæus fuit Lugdunenſis in Gallia Epiſcopus, qui & illud in Epiſtula ſua ad Victorem narrat, B. Polycarpo tunc Romæ commoranti numquam S. Pontificem Anicetum perſuadere potuiſſe, ut reverſus in Aſiam morem ibi amplecteretur & obſervaret, quem tenebant Occidentales. *Verum hæc non omnibus placebant Epiſcopis. Extant etiamnum eorum litteræ, quibus Victorem acerbius perſtringunt. Ex quorum numero Irenæus, &c.* Idem teſtatur Socrates Libro V. Cap. 22. ubi ita habet: *Victor immodico iracundiæ ſuccenſus æſtu, iis qui in Aſia erant, excommunicationis libellum miſit. Quo facto Irenæus Victorem per Epiſtulam graviter perſtrinxit, acriorem ejus impetum reprehendens.*

Socrates p. 233. ejuſdem edit.

Revera Decreto Romani Pontificis deterreri minime potuere Orientales Eccleſiæ bene multæ, quominus ſibi cum Aſianis de celebrando Paſchate conveniret. Ex earum numero fuiſſe Syriam, Ciliciam, & Meſopotamiam, indicat S. Athanaſius in Libro *de Synodis*, num. 5. Neutras vero pro ſchiſmaticis umquam habuit aliquis, donec Generali lege a Nicæna Œcumenica Synodo conſtitutum eſt, ut Romanum ritum omnes ubique Eccleſiæ amplecterentur. In ea ergo ſententia erant Epiſcopi Aſiani, Syri, Cilices, & Meſopotamienſes; ut quando nullum ea de re univerſalis Eccleſiæ Decretum extabat, crederent Romano Pontifici nullum jus eſſe ad exturbandos eos antiqua conſuetudine & poſſeſſione, nedum ad plectendos anathemate. Si ergo ita ſe res habet, ubi de particulari aliqua conſuetudine agitur, eaque privata

Athan. p. 719. edit. Monfaucon.

vata hujus vel illius Provinciæ: quid, quæso, sentire debemus de generali consuetudine ubique recepta per Ecclesiam, & quæ ab universo Episcoporum Corpore usurparetur?

III. Moribus receptum erat in Africa & Cappadocia, ut qui ab hæresi ad Ecclesiæ sinum revertebantur, iterum baptizari solerent. Utrisque per litteras significavit S.Stephanus Papa, & quidem sub anathematis pœna, ut in posterum ab illa rebaptizandi consuetudine omnino abstinerent. Quæstio vertebatur de Disciplinæ capite sane gravissimo, & quod summam ipsam Catholici dogmatis adtingere videbatur. Ceteræ omnes Provinciæ Christianæ Afris & Cappadocibus adversabantur. Romanus Pontifex, quæ sua mens esset, ea rerum & verborum serie declaraverat, quæ supremam quandam & decretoriam auctoritatem præ se ferret. Quid S.Cyprianus Carthaginensis? quid S. Firmilianus Cæsareensis? Num Romano Decreto paruere? Minime. Imo vero receptum in Ecclesiis suis morem retinuere, & collectis earum Synodis statuere, Romanæ definitioni adsentiendum non esse. Omnibus notæ sunt ea de re Epistulæ Cypriani ad Pompejum & Firmiliani ad Cyprianum: nempe septuagesima quarta, & septuagesima quinta inter Cyprianicas: ubi acerbe in Stephanum Papam uterque invehitur. Hic unum illud monebo: post acceptam definitionem & præceptum Papæ, Synodum octoginta Episcoporum Suffraganeorum collegisse Cyprianum: ubi singulos adhortatur, ut quid de Rebaptizatione sentirent, candide & aperte profiterentur; orationem suam his demum verbis conclusit: liquido constare apud omnes, in his quæ pertinebant ad internum regimen & privatas consuetudines singularum Parœciarum, nullum esse in Ecclesia Dei Episcopum Episcoporum: nullum qui collegas suos minis

Cyprian. p.314. & 324. Fello.

minis posset adigere ad ea abjicienda, quæ ipsi a majoribus accepissent. *Neque enim* (inquit) *quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit; aut tyrannico terrore ceteros adigit ad obsequium: quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis & potestatis suæ arbitrium liberum: tamque judicari ab alio non possit, quam nec ipse potest judicare*. His non oppugnabat Cyprianus Jura Romani Primatus, quæ ipse tum in Libro *de Unitate Ecclesiæ*, tum in aliis Operibus egregie ex Scripturis demonstraverat. Nec inficiabatur Cyprianus, unum & potissimum ex his Juribus esse, ut ad Petri Successorem pertineret cura & administratio totius Ecclesiæ; eidemque suprema auctoritas inesset ad imperandam fidem & observationem omnium illarum rerum, cum ad dogma tum ad Disciplinam spectantium, in quas Capiti suo adhærens jam legitime & solemniter conspirasset totum Corpus Episcoporum. Ejus autem generis Cypriano non videbatur esse tunc temporis consuetudo non rebaptizandi. Ergo tum Cyprianus ipse, tum Firmilianus, tum ceteri collegæ judicabant; pessime abuti Primatus sui auctoritate Romanum Pontificem, cum eos suarum Ecclesiarum disciplinam cogebat abjicere: ac proinde talia imperanti parendum non esse, nec Romanarum minarum ullam rationem habendam.

Ibid. p. 158.

In Libris *de Baptismo contra Donatistas* hoc S. Cypriani factum centies memorat B. Augustinus. Nusquam vero hanc illius inobedientiam pro schismatica habuit, sed ubique licitam prædicavit: eo quod nondum ab ullo Concilio Generali quæstio illa profligata esset, quemadmodum postea fuit; nec Cypriano ipsi auctoritas alia objiceretur, quam consuetudo Ecclesiæ Romanæ. Ac de se ipso quidem fatetur Augustinus, non alia se, si tunc temporis vixisset,

xisset,

xisset, erga Stephanum agendi ratione usurum fuisse, quam usus fuerit Cyprianus. Libro II. Cap. 4. *Neque nos tale aliquid auderemus adserere, quale Stephanus jussit, nisi Ecclesiæ Catholicæ concordissima auctoritate firmati: cui & ipse Cyprianus sine dubio cederet, si jam illo tempore veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur*. Capite 7. *Nondum erat diligenter illa Baptismi quæstio pertractata*. Capite 8. *Tunc non extiterant, nisi qui Cypriano consuetudinem opponerent: defensiones autem ipsius consuetudinis non tales adferrent; quibus illa talis anima moveretur*. Capite 9. *Nondum universale Concilium factum erat*. Cum de Cypriani ratione tam sæpe verba fecerit Augustinus: nullius umquam peccati reum dixit, nisi levissimi: nempe quod in Stephanum quædam paullo commotior scripserit. Perpetuo autem agnovit & adfirmavit Augustinus, etiam tum cum Pontificis Decreto obluctabatur Cyprianus, minime illum ab unitate Catholica excidisse (*a*).

August. Tom. IX. p. 98.

Ibid. p. 212.

Ibid. p. 104.

IV. Legibus Disciplinæ apud Afros receptæ, quæ Canone CXXI. Africani Codicis a Justello editi continetur, non licebat Presbyteris, Dia-

(*a*) Quanto adcuratius lego superiora testimonia Augustini, tanto obfirmatius mihi persuadeo; de potestate & infallibilitate Romani Pontificis longe aliam mentem fuisse Augustino Cyprianoque, quam nunc est Romanis Theologis. Nempe rebaptizari qui ab hæresi venerant, sub anathematis pœna vetuerat Stephanus. Nihilominus Stephano repugnat Cyprianus: Cypriano repugnanti patrocinatur Augustinus, atque ea de caussa patrocinatur, quod nondum a Generali Concilio decisa esset illa quæstio. Ergo in ea sententia uterque erat, Romano Pontifice superius esse Concilium Generale; nec esse de rebus fidei irreformabile judicium Romanæ Cathedræ, nisi Ecclesiæ consensus accesserit. Vide Illustrissimum Bossuetum in Dissertatione Prævia §. LXX. & seqq.

Diaconis, ceterisque inferioris Ordinis Clericis, a Judiciis Episcoporum vel Synodorum Provincialium ad Romanum Pontificem provocare: sed omnes illorum causæ intra Provincias terminari debebant: *Presbyteri, Diaconi, vel ceteri inferiores Clerici non provocent nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates Provinciarum suarum. Ad Transmarina autem qui putaverit appellandum, a nullo intra Africam in communionem suscipiatur.* Anno CCCCXVIII. congregatis in sexto Carthaginensi Concilio plusquam ducentis Episcopis, in quibus erant S.Aurelius Archiepiscopus & Primas Carthaginensis, S.Augustinus Hipponensis, & S. Alypius Tagastensis: certa quædam novæ Disciplinæ capita missi illuc a B. Zozimo Papa Legati proposuere, ab Africis Ecclesiis observanda, tamquam quæ essent ab Nicæna Generali Synodo constituta. Erant autem revera non Nicæni, sed Sardicenses Canones, qui Afris ipsis vel ignoti erant, vel in usu non erant. Ex his unus ille proferebatur, quo erat decretum, ut liceret deinceps Africis Clericis contra Synodos Provinciarum suarum Judicium Sedis Apostolicæ adpellare. Cum huic & aliis Disciplinæ capitibus a Zozimo propositis contraria prorsus existeret Afrorum consuetudo: (nam ne ipsis quidem Episcopis licebat ad Romanam Sedem provocare, id quod Zozimus quoque abrogatum vellet) Pontificiis Legatis mox reclamarunt Carthaginenses Episcopi, protestantes Zozimi Canones se eatenus tantum admissuros, quatenus a Nicæna Synodo profectos constitisset. Quandoquidem vero ejusmodi Canones in Africis Exemplaribus Concilii Nicæni desiderarentur, postulare se, ut Constantinopolim & Alexandriam mitterentur, qui Nicænorum Canonum & numerum & argumentum e Græcis codicibus adferrent. Audiamus sententiam S.Alypii:

Collectio Justel. Tom. I. p. 169.

Aly-

Alypius Episcopus Ecclesiæ Tagastensis, Legatus Provinciæ Numidiæ dixit: De hoc id nos servaturos profitemur, quod in Niceno Concilio constitum est. Adhuc tamen me movet, quod cum inspiceremus Exemplaria Synodi Nicenæ, ista ibi minime invenimus. Audiamus & S. Augustini: *Augustinus Episcopus Ecclesiæ Hipponensis dixit: Et hoc nos servaturos profitemur, salva diligentiore inquisitione Concilii Niceni.* *Justell.p. 142. & 143.*

Ex tota hac narratione de ipsis Actis fideliter excerpta liquido colligitur, Africanis Patribus eam mentem fuisse, ut existimarent, Disciplinæ mutationem sibi Papam imperare non posse, nisi objecta auctoritate Concilii Generalis ubique recepti. Confirmatur inde hæc doctrina, quod ubi Africani Patres intellexere, in authenticis Exemplaribus Concilii Nicæni e Constantinopoli & Alexandria tandem delatis minime inveniri Canones Zozimi; liberatos se hoc ipso parendi necessitate arbitrantes, ad Cælestinum Romanum Pontificem (nam Zozimo & Bonifacio interea vita functis is non ita pridem successerat) nobilem illam Epistulam misere, ubi inter alia hæc monebant: *Presbyterorum quoque & sequentium Clericorum improba refugia, sicut te dignum est, repellat sanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ: & Decreta Nicæna, sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissime commiserunt: prudentissime enim justissimeque viderunt, quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda. Nec unicuique Provinciæ gratiam Sancti Spiritus defuturam: maxime quia unicuique concessum est, si judicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia suæ Provinciæ vel etiam universale provocare.* Quin & viventi adhuc Bonifacio, cum adferendos ex Oriente Codices Concilii Nicæni, Africanis suis per omnia concor- *Justell.p. 174.*

des

des inventum iri crederent & sperarent iidem Episcopi, aliam Epistulam Papæ ipsi scripserant paullo ante, in qua ipsum ita adloquuntur: *Credimus adjuvante misericordia Dei nostri, quod tua sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsidente, non sumus jam istum typhum passuri*. Nempe ambitionem & superbiam vocant hanc Romanorum Pontificum contentionem: id enim temporibus illis significabat vox *typhus*. Legatur Bossuetus Lib. XI. Cap. 14. & Anonymus e Sorbona Scriptor Libri *De Antiquis & Majoribus Episcoporum Causis*, Capite 43.

V. Hæc Africanorum Patrum constantia adversus Zozimum Papam quinto sæculo, causa mihi est recordandi ejus, qua in Hadrianum Papam II. usi sunt Galli Episcopi sæculo nono, cum Romanis Reservationibus viam jam late munivissent spuriæ Decretales Isidori Mercatoris. Anno DCCCLXXI. ab Episcopis triginta Provinciæ Remensis in Concilio Duziacensi adgregatis, Canonice depositus fuerat Hincmarus Episcopus Laudunensis propterea, quod multa eaque gravissima in Canones & Civiles leges peccasse convictus esset. Cum Romanus Pontifex (cujus auctoritatem præter leges implorarat Hincmarus) & reum ipsum & causam rei ad se Romam evocare contenderet: Episcopi ad eum gravissimam atque longissimam Epistulam dedere, quamplurimis testimoniis munitam Conciliorum, Paparum, Imperatorum, atque ipsorum etiam Africanorum, quorum supra meminimus: ex quibus patebat, quæ Judiciorum forma in Ecclesiasticis Causis adhibenda esset, & quam ipsi etiam adhibuissent. Nobilis hujus antiquique Monumenti nonnisi exiguissimam partem ediderat Sirmondus in Collectione Conciliorum Galliæ: nihil enim amplius ævo Sirmondi notum erat, quam ipsum fere exordium Epistulæ. Qui Supple-

Suppl. Concil. Gall. p. 258.

plementum Conciliorum eorundem adornavit Petrus Dellalandus, eumque ſecutus Joannes Gerbaſius ad calcem Libri ſui *de Cauſis Majoribus*, eam licet mancam adhuc & mutilam ſexies tamen fere ampliorem dedit.

Summa hujus Epiſtulæ eſt: in deponendo Hincmaro Laudunenſi eam a ſe agendi rationem fuiſſe adhibitam, quam pro Cauſis Epiſcoporum præſcribunt antiqui Canones, ipſique Romani Pontifices, atque Imperatoriæ Conſtitutiones. Hanc autem in eo poſitam eſſe, ut Epiſcoporum Cauſæ non extra, ſed intra Provincias terminentur. Quod cum tot antiquis Monumentis firmatum ſit, mirari ſe atque obſtupeſcere, Romano Pontifici id uſque adeo non probari, ut potius tot graviſſimorum criminum convicto reo patrocinetur, ſententiamque in eum tam canonice & legitime pronuntiatam reſcindere velit. *Veniens ad nos venerabilis frater Actardus tradidit nobis Epiſtulam a veſtra Paternitate filiolitati noſtræ directam, quam cum in conventu noſtro fecimus recenſeri, quædam in ea invenimus, quæ ſtuporem mentibus noſtris non mediocriter induxerunt, feceruntque nos non modicum dubitare, utrum aliter putaremus, an illa ita eſſent poſita, quemadmodum perſonabant, &c.* *Suppl. Concil. Gall. p. 274.*

VI. Sub idem tempus ac de eodem quidem argumento Epiſtulam aliam ad Papam ſcripſit Carolus Calvus Imperator, quam dictaſſe creditur Hincmarus Archiepiſcopus Remenſis, Duziacenſis Concilii Præſes. In qua inter alia teſtimonia e Conciliis Patribusque petita, quibus nullam vim habere probantur vel ipſius Apoſtolicæ Sedis leges, quæ receptis per totam Eccleſiam Canonibus repugnent: illuſtre & illud S.Leonis Magni dictum laudat e Sermone III. Anniverſarii Ordinationis ſuæ: *Manet ergo Petri privilegium, ubi ex ipſius æquitate fertur judicium*. Atque hinc colligit ſapientiſſimus Archi-

Archipræsul, quotiescumque aliquid agit Petri Successor, vel alius quispiam Antistes, quod receptis ubique legibus adversetur; eo ipso deficere privilegium vel prærogativam Primatus, atque enervia prorsus reddi illius jussa. *Qua sententia constat, quia non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium. Et quia ubicumque sine ulla exceptione non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium: obaudiemus jussum, vel recipiemus judicium, quod non ex Petri æquitate prolatum, ac per hoc ipsius privilegio fuerit destitutum?* Mox conversus ad Papam: *Ergo*, inquit, *jubete & judicate privilegio magni Petri juxta æquitatis ejus judicium, quæ jubenda & judicanda sunt, ne ut dicit ejus Coapostolus, vituperetur ministerium vestrum.* Epistulam Imperator, vel potius Imperatoris nomine Archiepiscopus his verbis concludit, quibus minatur Hadriano, ipsumque cavere jubet: ne usurpationibus suis eos adigat in se agere, quod in Vigilium Papam olim egissent Patres Quintæ Synodi Generalis, qui Justiniani Imperatoris jussu se a communione Vigilii sequestrarunt, ejusque nomen e Sacris Diptychis expunxerunt. Quod egregium est argumentum, suppostitium Additamentum non esse, quod e Joulyi Codice Actis Quintæ Synodi ad calcem Actionis VI. inseruit Baluzius. Quod quidem Additamentum cum ævo illo ignotum esset, quo scripsit Petrus de Marca; nihil sane mirum videri debet, quod Libro IV. *de Concordia* Capite XII. num. 7. locum illum Caroli Calvi longe alio sensu ipse fuerit interpretatus, quam verba postulassent. *Vestram Sanctitatem ad ipsum cavere humili prece deposcimus, ne nos & nostros satis invitos ad id cogatis convertere, quod in Quinta Universali Synodo invenitur nobis tenendum.*

Suppl. p. 273.

Ibid. p. 274.

Nolo hic discutiendum suscipere, num Hincmari

mari Laudunensis causa ejusmodi fuerit, ut ei per Canones Romam adpellare liceret: nolo item perscrutari, quis de hac re sensus sit Canonum Sardicensium, quibus nitebatur Hadrianus II. Legatur Petrus de Marca Libro VII. Capite 3. Quesnellus Dissertatione V. in S.Leonem Capite 14. Joannes Gerbasius Libro *de Causis Majoribus*, Articulo VII. & Ludovicus Dupinus Tractatu Gallico *de Potestate Ecclesiastica*, pag. 645. & Latina Dissertatione II. *de Forma Judiciorum*, Capite I. §. 3. Sufficiat ostendisse, Gallis Antistibus ipsisque Regibus Christianissimis fixum ratumque fuisse sæculo IX. invitis Episcopis ea sibi jura & privilegia adrogare non posse Romanum Pontificem, quæ vel Canonum præscripto vel recepta consuetudine Episcopis ipsis competerent.

Est in hoc eodem adpellationum argumento notissima & plane incredibilis fortitudo, qua S. Hilarius Arelatensis medio sæculo quinto tutatus est Metropolica jura sua adversus S. Leonem Magnum, qui occasione provocationis a Chelidonio Vesontionensi Episcopo contra Hilarii Synodum interpositæ, jura illa minuere conabatur. Pariter nota constantia est, qua S. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus sæculo nono usus fuit, ne sibi Bulgaria Provincia eriperetur ab Hadriano Papa II. & Joanne VIII., quorum jussionibus & minis numquam ille a proposito dimoveri potuit. Et tamen per ejusmodi repugnantiam nihil de eximia sanctitate Hilarii & Ignatii est derogatum: imo utrumque ut sanctissimum colit ipsa Romana Ecclesia: ac de Ignatio quidem legi dignum est, quod Baronius monet ad an. DCCCLXXVIII.

VII. Ut ad Galliæ Episcopos revertamur, tam alte quidem illorum animis insederat hæc doctrina; ut si quæ forte privilegia vel exemptiones adversus Episcoporum jura, atque ipsis

invitis, concederet alicui Apostolica Sedes; ea Episcopi nec admittere, nec executioni dare solerent. Hoc sibi propositum esse & verbo protestati sunt & re ipsa confirmavere anno DCCCXLIV. Patres Concilii Vernensis, Canone XI. ubi causa discussa est Drogonis Metensis Episcopi, Caroli Magni ex concubina filii, quem Sergius Papa ex simplici Episcopo Trevirensis Ecclesiæ Suffraganeo Archiepiscopum constituerat ejusdem urbis, suumque per Galliam & Germaniam Vicarium Generalem crearat. Cum nova hac dignitate Drogoni collata non parum labefactarentur jura & prærogativæ Metropolitarum, decreverunt Vernenses Patres, expectandum ea de re esse & inquirendum in Generali Concilio consensum omnium Metropolitarum & ceterorum Episcoporum utriusque nationis. Cum ejusmodi consensus defuerit, honoris quoque prærogativa frustratus est Drogo, quemadmodum colligitur ex Hincmaro Remensi Epistula VI. Capite 30. ubi ita scribit: *Quod affectu ambiit, effectu non habuit, non consentientibus quibus intererat.*

Concil. Gall. To. III. p. 21.

Eadem Ansegisi Senonensis Metropolitæ fortuna fuit, quem Pontifex Joannes VIII. Carolo Calvo Imperatore postulante, Primatem constituerat totius Galliæ & Germaniæ. Reclamantibus namque Patribus Concilii Pontigonensis anno DCCCLXXVI. Primatu excidit Ansegisus, saltem ad aliquod tempus. Reclamandi causas fuse describit idem Hincmarus Remensis Epistula VIII. Capite 32. Harum summa hæc erat: delatum Ansegiso honorem & receptis Canonibus, & antiquæ Metropolitanorum per Galliam & Germaniam consuetudini repugnare (a).

An-

(a) Ea de re digna sunt quæ omnino legantur Acta

Anno DCCCCXLVIII. duarum Provinciarum Episcopi coiere in Mosomum Castrum (*a*) Provinciæ Remensis, ad sopiendam controversiam quæ inter Hugonem filium Comitis Heriberti & Artaldum Monachum Abbatiæ S. Remigii orta erat, uter pro Remensi Archiepiscopo habendus esset. Exhibuit quidem Hugo Concilii Patribus Apostolicas Litteras Agapiti Papæ II., quibus sibi Remensis Archiepiscopatus restitui jubebatur. Verum Mosomenses Patres, cum Pontificias litteras examinassent, easque Canonibus parum conformes invenissent; spretis illis, Artaldo Archiepiscopatum adjudicarunt. Audiamus Flodoardum in Chronico: *Veniens illuc Hugo Præsul, Litteras quasdam ex nomine Agapiti Papæ misit ad Episcopos per Clericum suum, qui eas Roma detulerat, nihil auctoritatis Canonicæ continentes; hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remense redderetur Episcopium. Quibus lectis, ineuntes Episcopi Concilium cum Abbatibus responderunt, ut quod regulariter cœptum fuerat, Canonice pertractaretur, &c.* *Concil. Tom. XI. p. 848. edit. Colet.*

Anno MIV. vel MX. cum Fulco Andegavensium Comes in pago Turonico Basilicam ædificasset, Hugoque Turonensis Archiepiscopus eam canonicis de causis consecrare abnuisset; missus illuc vel a Joanne XVIII. vel a Sergio IV. Romano Pontifice Petrus Cardinalis, Basilicam ex delegata sibi facultate dedicavit. Sed hoc Legati factum adeo exhorruere

 Galli

Acta hujus Concilii Pontigonensis, quæ ex Aimoini Historia Lib. V. Cap. 33. describit Sirmondus Tomo III. Conciliorum Galliæ pag. 434., ex Sirmondo Gerbasius Lib. de *Causis Majoribus* Art. VIII. §. II. pag. 189.

(*a*) Non Trevirensis, quod in Lusitana editione male exaratum erat: quamvis Concilio ipsi præfuerit Rotbertus Archiepiscopus Trevirensis.

Galli Episcopi, ut eam veluti rapinam sive usurpationem rei alienæ arbitrantes, acerbe de Pontifice quererentur, quod invitis Canonibus Episcopalia munia in aliorum Parœciis per suos Ministros obire non dubitasset. *Quod utique audientes Galliarum Præsides* (verba sunt Rodulphi Glabri Monachi Cluniacensis Libro II. Capite 4.) *præsumptionem sacrilegam cognoverunt ex cæca cupiditate processisse*. Et mox: *Licet Pontifex Romanæ Ecclesiæ ob dignitatem Sedis Apostolicæ ceteris in orbe constitutis Episcopis reverentior habeatur, non tamen ei licet transgredi in aliquo canonici moderaminis tenorem*. Et rursus: *Universi pariter detestantes, quoniam nimium indecens videbatur, ut is qui Apostolicam regebat Sedem, Apostolicam primitus ac Canonicum transgrediatur tenorem* (*a*).

Glaber apud Duchesnium Tom. IV. p. 15.

Anno MXXV. Concilium Ansæ in pago Lugdunensi celebratum est: ubi Gauslenus Episcopus Matisconensis gravem expostulationem habuit, de ordinatione Cluniacensium Monachorum a Burchardo Archiepiscopo Viennensi facta, vi privilegii quod Cluniacenses a Romano Pontifice se habere dicebant. Qua de re, cum

(*a*) Narrationem hanc Gabri, qui anno ML. florebat, primus quod sciam falsi convincere adgressus est Ludovicus Thomassinus Lib. I. *De Antiqua Ecclesiæ Disciplina circa Beneficia*, Cap. VI. num. 4. Nam ante Thomassinum Glabri testimonio tamquam incorruptæ fidei usi fuerant Baronius ad annum DCCCCXCVI. Joannes Meranus in Historia Archiepiscoporum Turonensium, num. LXI. Claudius Robertus in *Gallia Christiana*, ubi de Archiepiscopis Turonensibus agit pag. 166. & Petrus de Marca Lib. IV. *de Concordia* Cap. 8., ubi Glabri locum e veteribus tabulis illustrandum suscepit: tantum abest, ut falsi suspectum habuerit. Quare Thomassinum ea in re audiendum non esse merito adfirmavit Illustrissimus Bossuetus Lib. XI. Cap. 7.

cum Chalcedonenses & aliorum Conciliorum Canones lecti essent; quibus constitutum fuerat, ut loci Episcopo per unamquamque Regionem Abbates & Monachi omnes subjacerent: Statuit Synodus, privilegium antiquis Canonibus contrarium nullius roboris habendum esse. *Relegentes Sancti Chalcedonensis Concilii & plurimorum authenticorum Conciliorum sententias, &c. decreverunt chartam non esse ratam, quæ Canonicis non solum non concordaret, sed etiam contrairet sententiis. Archiepiscopus ratione convictus, a Gausleno veniam petiit* (a). *Tom. XI. Concil. p. 1157. Colet. edit.*

VIII. Hæc porro veterum Episcoporum libertas ac repugnantia non alio principio nitebatur, quam quod demonstrandum suscepimus. Nempe Juribus & prærogativis illis, quæ vel ex legitima consuetudine, vel ex Canonibus Generalium Synodorum Episcoporum Corpori competebant; invitos se spoliari non posse a Romano Pontifice, alte ipsorum animis infixum erat. Existimabant enim, Papam non sic receptis Canonibus dominari, ut labefactare pro libitu aut immutare posset Ecclesiasticam Hierarchiam: sed potius ipsorum Canonum custodem esse, cujus proinde tota cura eo spectare deberet, ut unicuique illæsa sua jura consisterent. Decretum quippe esse a Generali Synodo Nicæna Canone VI. & postea ab Ephesina item Generali Synodo confirmatum Actio-

(a) Non solum veniam a Gausleno petiit Burchardus, sed etiam multa imposita satisfecit. Nam ut in iisdem Actis legitur, *veniam petens a Gausleno, loco satisfactionis firmavit, ut unoquoque anno, quamdiu ambo viverent, sufficientiam olei de olivis, ad conficiendum chrysma, ipsi persolveret sine negligentia*. Confer omnino Marcam Lib. IV. *de Concordia* Cap. 8. num. 1. & Baluzium in Notis ad Concilium Narbonense anni MCX. pag. 16.

ne VII. ut singulis Ecclesiis vel Provinciis sua privilegia conserventur. Quo & illud spectabat, quod in Epistula quadam Nicolao Papæ I. dicebat celeberrimus ac doctissimus Hincmarus Archiepiscopus Remensis (*a*): *Privilegia Ecclesiarum Sanctorum Patrum Canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ Synodi fixa Decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla levitate mutari.*

Verbo dicam: tota Antiquitas pro comperto habuit, Romanam Ecclesiam esse quidem primam, esse præcipuam, esse supremam inter omnes alias particulares Ecclesias: sed Reginam tamen non esse conflatæ ex omnibus Ecclesiæ. Papam esse quidem Primatem singulorum Episcoporum: sed Monarcham tamen non esse Ecclesiæ universalis. Ipsam namque Reginæ qualitatem soli Ecclesiæ universali, ipsam Monarchæ qualitatem soli Concilio Œcumenico illam repræsentanti competere. Hoc sensu egregie scribit Augustinus in Psalmum XLIV. numero 23. *Ecclesiæ filiæ Apostolorum sunt, filiæ Regum sunt ... Ecce Roma, ecce Carthago: filiæ Regum sunt, & ex omnibus fit una quædam Regina.* Quod pressius significarat Hieronymus, cum dixit: *Si auctoritas quæritur, Orbis major est urbe.*

August. Tom. IV. p. 394.

Apud Gratian. Dist. XCIII. Cap. Legimus.

IX. Tractavit hoc argumentum variis in locis suorum Operum venerabilis ille illuminatusque Parisiensis Academiæ Cancellarius, Joannes Gerson: ut in Tractatu *de Potestate Ecclesiastica* Consid. X. in Sermone *pro Viagio Regis Romanorum*: in alio *contra Mendicantes*: & in illo quem inscripsit de *Statibus Ecclesiasticis.* Quæ omnia extant Tomo II. Gersonianorum Ope-

(*a*) Desumptum ex epistula LIV. Leonis Magni ad Martianum Imperatorem: citaturque etiam a Gratiano Causa XXV. Quæst. II. Cap. II.

Operum noviſſimæ editionis. Prætermiſſis aliis ſane egregiis, nonnulla hic tantum deſcribam ex illius Tractatu *de Modis uniendi ac reformandi Eccleſiam in Concilio* : ubi aperte docet eximius Theologus, a conſenſu Epiſcoporum magna ex parte dependere reſervationes Sedis Apoſtolicæ. Nam quæ Libro Sexto Decretalium & Clementinis continentur, eas Gerſon arbitratur eſſe uſurpationes alienæ juriſdictionis, arrogantiaque & ſuperba artificia vocat; quibus pro ſua ambitione uſi fuerint Pontifices nonnulli eo fine, ut & Epiſcoporum Corpus enervaretur, & Romanæ Curiæ per omnia obnoxii redderentur ipſi Sæculares Principes. *Quis fecit Libros, Sextum & Clementinas? Arrogantiam, ſuperbiam, juris Ordinariorum uſurpationem, Imperatorum Romanorum injurioſam detractionem, & eorum aliorumque poteſtatis periculoſiſſimam ſuppreſſionem, & alia multa in ſpiritualis & ſæcularis Reipublicæ læſionem malitioſe & pertinaci ambitione fabricata, in omnibus & per omnia concludentes?* Et infra: *Papa uſurpando aliorum Epiſcoporum, quos ſratres appellat, Juriſdictionem & honorem, præſertim ita generaliter, peccat mortaliter.* Et mox: *Sicut contra ſtatuta Evangelica Chriſti non audet Papa ſe intromittere: ITA NEC VALET POTESTATEM COLLATAM A CHRISTO ALIIS EPISCOPIS SIBI APPLICARE NEC RESERVARE.* Antea hæc præmiſerat idem Gerſon: *Tantam fraudem in adminiſtratione Papatus fecerunt antiqui aliqui, qui cum multis viris peritis, imo malitioſis, Deum non habentes præ oculis, multa jura ſibi uſurparunt; & pro ſe fecerunt, & meliorem partem ſibi attribuerunt, & de Republica non curarunt.*

Gerſon Tom. II. p. 167.

Ibid. p. 183. & 184.

Ibid. p. 166.

X. Franciſcus Zabarella, laudatiſſimus doctiſſimuſque Cardinalis, patria Florentinus, in Tractatu *de Schiſmate* ita ſcribit: *Mos inter antiquos obtinuit, quod omnia difficilia per Concilium*

Zabarell. pag. 559. edit. Argent. 1545. *lium terminabantur, & crebro fiebant. Postea vero quidam Summi Pontifices, qui magis ad modum terrenorum Principum, quam Apostolorum, Ecclesiam rexerunt, non curarunt facere Concilia: ex qua omissione prodierunt multa mala. Ex hoc apparet, quod id quod dicitur, quod Papa habet plenitudinem potestatis, debet intelligi non solus, sed tamquam apud universitatem. Ita* QUOD IPSE POTESTAS EST IN UNIVERSITATE, TAMQUAM IN FUNDAMENTO, *& in Papa, tamquam in principali ministro, per quem hæc potestas explicatur.* Et infra: *Multi assentatores voluerunt placere Pontificibus per multa retro sæcula, & usque ad hodierna suaserunt eis, quod omnia possent. Ex hoc infiniti secuti sunt errores, quia Papa occupavit omnia jura inferiorum Prælatorum: ita quod inferiores Prælati sunt pro nihilo, &c.* Et mox: *Oportebit determinare Papæ potestatem, ut non subvertantur inferiores potestates: & ut Papa possit non quod libet, sed quod licebit.*

Nicolaus de Cusa & ipse Cardinalis natione Germanus, Brixiensisque in Italia Episcopus, postquam Libro II. *de Concordantia Catholica*, Capite 28. demonstrasset, Papam Canonibus subjacere Generalium Conciliorum, tenerique divina lege Episcopis sua jura inviolabiliter servare: mox Capite 32. docere pergit, vim omnem Reservationum Pontificiarum a tacito consensu Episcoporum profluere. Itaque, ubi Episcopi sua sibi jura restituta vellent, teneri Papam illa Episcopis dimittere. Cusa p. 767. & 768. *Per tacitum consensum totius Ecclesiæ Romani Pontifices reservationibus factis usi sunt . . . Nunc autem exorbitantia ob varias læsiones displicere incipit, & oritur contradictio. Quare puto Papam amplius non posse generaliter reservare electiva beneficia, nisi expresse ei indulgeretur per Concilium. Papa enim invitis Episcopum dare non potest, &c.*

XI. Patrum memoria hoc idem argumentum so-

solidissime atque eruditissime, ut cetera omnia, demonstravit Illustrissimus Bossuetus toto Libro XI., ubi inter alia gravissima testimonia, quibus eadem priorum sæculorum doctrina fuisse probatur, illud Zozimi Papæ laudat ad Episcopos Galliæ: *Contra Statuta Patrum concedere aliquid vel mutare, ne hujus quidem Sedis potest auctoritas. Apud nos enim inconcussis radicibus vivit antiquitas, cui statuta Patrum sanxere reverentiam*. Et illud Gelasii Papæ ad Episcopos Dardaniæ: *Uniuscujusque Synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit adsensus, non aliquam magis exequi Sedem præ ceteris oportere, quam primam*. Et illud Cælestini Papæ I. ad Episcopos Illyricos: *Dominentur nobis regulæ, non regulis dominemur*. Et illud Papæ Leonis Magni: *Nimis improba sunt, nimis prava, quæ sanctissimis Canonibus probantur adversa*. Et illud Gregorii I. *Si Canones non custoditis, & majorum vultis statuta convellere, non agnosco qui estis*. Et illud Martini I. *Canones Ecclesiasticos solvere non possumus, qui defensores & custodes Canonum sumus, non transgressores*. Et illud Leonis IV. *Non potuimus præfixos Patrum terminos immutare*.

XII. Joannes Launojus cum in Epistula ad Ludovicum Cusinum, quæ octava est Libri I., tum in Epistula ad Thomam Rullandum, quæ est tertia Libri II., quinquaginta & amplius Summorum Pontificum testimonia describit; quibus ille probat, potestatem Papæ non suo ipsius arbitrio, sed Canonibus moderandam. Refert deinde Sacramentum illud, quo se antiquitus obstringere solebant ipsi Pontifices, cum primum consecrabantur. Spondebant enim coram imagine S. Petri ad unguem se observaturos, quæcumque vel Canonibus Conciliorum Generalium, vel Constitutionibus Pontificum Prædecessorum suorum, vel receptis ubique Ecclesiæ-

clesiasticæ Disciplinæ moribus continerentur. Hujus Sacramenti forma desumpta est ex antiquo *Diurno Romanorum Pontificum*, quem Garnerius Jesuita publici juris fecit: estque eadem illa, quam ex præscripto Reformatorii Constantiensis ab Hatro descripti usurpavit Martinus V.

Hatrus Tom. I. p. 587.

Hinc Launojus pergit commemorare consilium de emendanda Ecclesia, quod Summo Pontifici Paulo III. anno MDXXXVIII. exhibuere delecti ab eo Consultores novem: nempe quatuor Cardinales, Contarenus, Carafa, Salodetus, Polus: Fridericus Archiepiscopus Salernitanus, Hieronymus Archiepiscopus Brundusinus, Joannes Matthæus Gibertus Episcopus Veronensis, Gregorius Cortesius Abbas S. Georgii Venetiarum, Frater Thomas Magister Sacri Palatii. In eo vero consilio Summum Pontificem monent memorati Consultores: fontem dehonestamentorum omnium, quæ Ecclesiam tunc temporis deturparent, illum sane fuisse; quod nonnulli ejus Prædecessores rerum novarum cupidi, studioque abrepti dilatandi imperii per fas nefasque, faciles aures adcommodarint palpatoribus quibusdam Theologis, quibus auctoribus Papæ liceret, quidquid collibuisset. *Principium omnium malorum inde fuit, quod nonnulli Pontifices prædecessores tui prurientes auribus, ut inquit Paulus Apostolus, coacervaverunt sibi magistros ad desideria sua, non ut ab iis discerent, quid facere deberent, sed ut eorum studio & calliditate inveniretur ratio, qua liceret id quod liberet: ita quod voluntas Pontificis, qualiscumque illa fuisset, Regula esset, qua operationes ejus & actiones dirigerentur. Ex hoc fonte, sancte Pater, tamquam ex equo Trojano irrupere in Ecclesiam Dei tot abusus & gravissimi morbi, &c.* Hinc consequens esse ajunt, ut si officio suo strenue fungi velit Pontifex, alia omnino cogi-

gitata, alia consilia ab eo sint agitanda: ut Successores Petri credat Dispensatores esse, non Dominos: nec posse ipsos facere, nisi quod liceat: non licere autem, nisi quod Legibus vel Canonibus sit præscriptum. *Secutus doctrinam Apostolicam vis esse Dispensator, non Dominus: ac propterea decrevisti nolle, quod non liceat, nec vis posse quod non debes. Illud vero ante omnia, Beatissime Pater, putamus statuendum esse, sicut in unaquaque republica, ita & in hac Ecclesiastica gubernatione Ecclesiæ Dei hanc per omnibus legem habendam; ut quantum fieri potest, leges serventur, &c.* Si quis integrum Consilium horum Consultorum Pauli III. legere voluerit, Richerium adeat in *Historia Conciliorum*, Parte altera Libri IV. pag. 71. vel etiam Mansium in Supplemento Conciliorum Tom. V. pag. 539.

XIII. Sane quicumque aliquantulum versatus fuerit in legendis Theologis & Canonistis quibusdam, qui ante Tridentinam Synodum floruere; is facile inveniet, a solo adulandi studio proficisci potuisse illam doctrinam, quam ad Caput *Quanto personam*, Libro I. Titulo 7. *de Translatione Episcopi*, tradit Auctor Glossæ sic de Papa scribens: *In his quæ vult, ei est pro ratione voluntas. Nec est qui ei dicat, cur ita facis? Ipse enim potest supra jus dispensare, de injustitia facere justitiam, corrigendo jura & mutando.* A solo adulandi studio proficisci potuisse; quod Libro II. *de Ecclesia*, Capite 63. ad 18. & Capite 67. ad 2. docet Cardinalis a Turrecremata: *Ex omnibus Jurisdictionibus Ecclesiasticis unam existere Pontificiam, quæ Christo immediato Auctore gloriari possit: ceteras omnes etiam ipsorum Apostolorum a Petro haustas. Ecclesiasticam Hierarchiam*, (quæ ex Episcopis præsertim & Parochis constat) *nulla Christi institutione necessariam esse in Ecclesia; sed prorsus esse*

esse voluntariam, *ab uno Papæ arbitrio dependentem*, *qui eam proinde mutare aut variare pro libitu possit*. A solo adulandi studio proficisci potuisse, quod in Libro *de Causa immediata Ecclesiasticæ Potestatis*, Articulo V. conclus. 2. adfirmat Paludanus: *Episcopos ceterosque Præsules Papa inferiores*, *nihil aliud in Ecclesia esse nisi simplices quosdam Papæ Procuratores*. *Itaque ut Procuratores a Rege*, *ita a Papa Episcopos pro libitu posse deponi vel immerentes* (*a*). A solo adulandi studio proficisci potuisse absonam illam adsertionem Cardinalis Cajetani, qui in Libro *de Auctoritate Papæ* Ecclesiam dixit (*b*) *Servam natam Romani Pontificis*. Denique a solo adulandi studio proficisci potuisse (*c*) titulum *Dei sui*, quo Papam ornavit Glossa Extravagantis *Cum inter nonnullos* Joannis XXII. Nam prope finem ad verbum *declaramus* ita habet: *Crede-re*

(*a*) In exponenda doctrina tum Paludani, tum Turrecrematæ, sensum magis quam verba expressimus. Utriusque autem paradoxa eximie confutavit Petrus Aurelius in Apologia *pro Sacra Facultate Parisiensi*, Tom. I. Operum pag. 156. & seqq. ante Aurelium Richerius Lib. IV. Defensionis suæ adversus Andream Duvallium, Cap. III. §. 40.

(*b*) In epistula ad Ludovicum Maræsium, quæ prima est Libri IV. hanc Cajetani adsertionem acriter exagitavit Joannes Launojus, Tom. V. Parte I. pag. 421. & seq.

(*c*) Novum hunc Glossæ Deum primus quod sciam irrisit Marcus Antonius de Dominis Lib. II. *de Republ. Eccles.* Cap. VI. num. 16. Deinde Edmundus Richerius in Notis super Censuram Parisiensis Facultatis in Libros ipsos Marci Antonii de Dominis. Deinde Hermannus Conringius in *Historia Electionis Alexandri VII.* Tom. V. pag. 617., quo loco observationem Goebelii legere erit operæ pretium. Irrisit deinde Andreas Sallus in *Voto pro Pace Christiana* Oxonii edito anno MDCLXXVIII. Cap. V. pag. 8.

te Dominum Deum nostrum Papam conditorem hujus Decretalis. Sic lego in duabus editionibus Lugdunensibus de anno MDLXXXIV. & MDCVI., nec non in tribus Parisiensibus de anno MDLXXXV. & MDCI. & MDCII. Vide quid de hujusmodi Papæ parasitis scripserit piissimus juxta ac doctissimus Gerson in Tractatu *de Potestate Ecclesiastica*, Consid. XII. & in altero *de Examinatione Doctrinarum*, Consid. V. ubi sibi objiciens, quod nonnulli jacere solebant: *Fiet recursus ad Sedem & Curiam Summi Pontificis:* ita respondet Gerson: *Non negabimus hoc, si Theologia illic habuerit suos Doctores non partiales, non seductos, non fastuosos, non quæstuosos, aut invidos: non potestati sæculari, non spirituali plusquam veritati faventes. Alioquin tolerabilius esset nullos habere, quam tales pati.*

Ante expositum Consilium novem Consultorum Romanorum, in rem suam, adeoque & in nostram descripserat Launojus celeberrimum atque ineluctabile Decretum Generalis Synodi Florentinæ. Quæ cum definisset, *Romanum Pontificem Caput esse totius Ecclesiæ, Successorem B. Petri, Christi Vicarium, Patrem ac Doctorem omnium Christianorum:* e vestigio illud subjungit, unde nobis credendum sit, collatam a Christo Vicario suo plenam potestatem pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam; non esse potestatem legibus solutam aut Regiam, sed Canonibus moderandam. Sic enim habet: *Et ipsi in B. Petro pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse*, QUEMADMODUM ET IN GESTIS ŒCUMENICORUM CONCILIORUM ET IN SACRIS CANONIBUS CONTINETUR. Tale nobis exhibent Florentinum Decretum, qui eodem illo ævo vel proxime secuto floruere: in his Joannes Blondus,

Scri-

Scriba ejusdem Eugenii IV. Concilii Præsidis, Decade X. Libri III. Marchus Vigierus Cardinalis in Decachordo, Joannes Ekius Libro II. *de Primatu Petri*, Cap. 25. Joannes Fyscherus Roffensis Episcopus & Cardinalis Articulo XXV. contra Lutherum: Albertus Pighius Libro IV. de Hierarchia Ecclesiastica, Capite ultimo. Quod confirmatur ex Græca editione ejusdem Decreti, quæ similiter est authentica: quæque, ut observavit Petrus de Marca Libro III. Capite 8. & Bossuetus Libro VI. Capite XI. latine reddita ad verbum talis est: *Secundum quod*, vel *Juxta eum modum*, *qui & in Gestis Conciliorum Œcumenicorum*, *& in Sacris Canonibus continetur*. Ne cogamur dicere, Papam cum Generali Synodo, ut Græcis illuderent, Latinum Decretum a Græco prorsus discordans condidisse: emendari ex Græca debet Latina editio, quæ in Collectionibus Conciliorum extat, quæque loco horum verborum, *Quemadmodum & in gestis*, ita habet, *Quemadmodum etiam in gestis*: quo sane variatur, imo vero funditus evertitur sensus dogmatici illius Decreti, quod pro Regula quadam fidei Episcopis Græcæ Ecclesiæ datum est in ipsa Florentina Synodo, quodque pro Dogmate totius Ecclesiæ Catholicæ tradiderunt Scriptores, & Theologi illorum temporum.

XV. Ad extremum illud moneo, usque adeo certum & exploratum esse, absque suo ipsorum consensu spoliari a Papa suis Juribus minime potuisse Episcopos: ut nonnisi ipsis consentientibus ac decernentibus, jure cognoscendi de Judiciis Synodorum Provincialium in causis Episcoporum potiti fuerint Romani Pontifices. Cum enim in Sardicensi Concilio anno CCCXLVII. Patribus exposuisset Osius Consilii Præses: placeretne ipsis, ut immutata pristina Judiciorum forma, liceret deinceps reis Episcopis in Provin-

vinciali Synodo condemnatis, a Romano Pontifice novos Judices petere, qui causas ipsas intra Provincias denuo retractarent: responderunt Patres Canone III. placere sibi jure illo sive Appellationis sive Revisionis ornari Successores B. Petri. *Si vobis placet, Sancti Petri memoriam honoremus, &c, Synodus respondit*: Placet,

Concil. Tom. II. p. 674. Colet. edit.

Ipse S. Julius Papa I. dum in celebri Epistula ad Orientales (qua nullum in tota antiquitate illustrius monumentum extat de Prærogativis Romani Primatus) demonstrare adgreditur, non licuisse Antiocheno Concilio Athanasium condemnare; eo potissimum fundamento nititur, quod inconsulta Sede Apostolica judicari ejusmodi causa non debuisset. Non debuisse autem ille ostendit, non ex divino Jure aliquo de Scripturis petito: sed ex una tantum consuetudine ubique locorum, atque ipsis Episcopis consentientibus, per Ecclesiam invecta & recepta. *Oportuit secundum Canonem, & non isto modo judicium fieri. Oportuit scribere omnibus, &c. An ignari estis hanc esse consuetudinem, ut primum nobis scribatur, &c.* Legatur Marca Libro V. Capite 12. & Libro VII. Capite 4. Legatur item nobilis illa Dissertatio *De Libertate Ecclesiastica*, Gallo, ut opinor, Auctore Anonymo, quam publicavit Goldastus Tom. I. pag. 690.

Ibid. p. 535.

Hic unum illud addo; Julio alios quoque Pontifices re & verbo concinere: quippe qui Episcoporum consensui & consuetudini acceptas referant plurimas Reservationes. Sic Innocentius I. in Epistula ad Joannem Constantinopolitanum: *Majores vero & difficiles quæstiones, ut Sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, ad Sedem Apostolicam referantur.* Sic item Gelasius I. in Commonitorio ad Faustum: *Nobis opponunt Canones, dum nesciunt quid*

lo-

loquantur, &c. IPSI CANONES SUNT, *qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen deferri voluerunt*. Non dicit, *Ipse Dominus est*, *vel ipsæ Scripturæ sunt*: sed *ipsi Canones sunt*.

XIV. Ut pleniſſime intelligantur, quæcumque a nobis toto hoc graviſſimo Principio dicta sunt: superest modo enucleatius explicare, qui fieri poſſit, ut Corpore totius Ecclesiæ inferiores se esse fateantur ipsi Romani Pontifices, quos constat jure divino ceteris anteferri oportere. Scire ergo debemus, subjectum cui totam a se in Evangelio institutam potestatem proxime & immediate contulerit Dominus noster Jesus Christus; non proprie fuisse Petrum, vel aliquem de Successoribus ejus: sed totum Corpus Hierarchicum Ecclesiæ, quæ tunc temporis ex Petro ceterisque Apostolis, ac Discipulis, tamquam singularibus membris constabat: nunc autem ex Summo Pontifice, Episcopis, ceterisque Ministris Ecclesiasticam Hierarchiam constituentibus constat. Unumquodque horum membrorum, seu unusquisque Apostolus, ut membrum quoddam inferius subest quidem Petro ut præcipuo membro, seu ut ministeriali Capiti singulorum (*a*). Verum & ipsum ca-

(*a*) Panormitanus in Cap. *Significasti*, de Electione, Tom. I. fol. 108. *Universalis Ecclesiæ Caput & Sponsus est Christus*. *Papa autem est Vicarius Christi*, *ET NON VERE CAPUT ECCLESIÆ*, *ut nostra Glossa in Clem.* Ne Romani, de Elect., *quæ notabiliter dicit*, *quod mortuo Papa Ecclesia non est sine capite*. Academia Cracoviensis in Tractatu *Super Auctoritate Sacrorum Conciliorum*, anno MCCCCXL. apud Bulæum in *Historia Univers. Paris.* Tom. V. pag. 489. *Non potest hoc intelligi de capite vero*, *ut Papa dicatur verum caput Ecclesiæ*, *cum Christus sit verum caput Ecclesiæ ex prima parte Conclusionis*: *esset namque Ecclesia biceps aut bicipalis & monstruosa*, *si habe-*

caput ministeriale, sive idemmet Petrus, utpote qui & ipse sit membrum, quamvis superius & dignius: ipsi communitati sive Corpori universalis Ecclesiæ sic subest, quemadmodum pars universo, filius Matri, minister Dominæ. Singuli quidem fideles pro schismaticis habendi erunt, si superiorem sibi non agnoscant Petri successorem. Sed & ipse Petri successor pro schismatico erit habendus, si Catholicæ Ecclesiæ subesse nolit. Revera schismaticus declaratus fuit in Generali Synodo

 Pisa-

haberet duo capita æque prima. Unde sicut Papa non dicitur Episcopus universalis Ecclesiæ, ut in Cap. Ecce *99., quia sic Ecclesia universalis diceretur vacare, mortuo Papa, quod dicere est ridiculum: sic etiam non dicitur verum caput Ecclesiæ, quia eo decedente videretur esse Acephala. Dicitur ergo caput secundum metaphoram: ablato enim capite a corpore, desinit vita corporis: & tamen ablato Papa ab Ecclesia, non cessat vita Ecclesiæ, cum Ecclesia sine Papa vivat. Solus igitur Christus est caput Ecclesiæ, dans ei sensum & motum & omnem spiritualem influxum.* Est in eodem genere & illud præclarum, quod Lib. I. de Gestis Basileensis Concilii pag. 777. Pinsonianæ editionis scribit Æneas Silvius. *Si sic volumus agere, ut sic se capus Ecclesiasticum ad suum habeat corpus, sicut humanum ad suum: necessarium erit, ut extincto capite, corpus etiam extinguatur, sicut in humanis corporibus cernimus: sicque in absurdum venies, quod mortuo Papa, mortuam etiam Ecclesiam confiteberis; quod quantum a veritate abeat, non nos latet. Quidquid tamen dicant aliqui, ego cum illis non sentio, qui Romanum Pontificem caput Ecclesiæ dicunt, nisi forsitan ministeriale: legimus enim, Quia Christus est Caput Ecclesiæ, non Papa: & illud est verum caput, immutabile, perpetuum & æternum. Romanus autem Pontifex nihil plus est, quam veri capitis locum tenens: Ecclesia vero ipsius Christi corpus, cujus etiam ipse Papa est membrum.* Cardinalis Alliacenus in Tractatu *de Auctoritate Ecclesiæ, Concilii Generalis, & Papæ.* Parte I. Cap. I.

Tom.

Pisana Gregorius Papa XII. Declaratus pariter fuit in Constantiensi Generali Synodo schismatis fautor Joannes Papa XXIII. Hanc Papæ subjectionem respectu Ecclesiæ intelligebat Hilarius Pictaviensis, cum ita in Liberium Papam vociferabatur: *Anathema tibi, Liberi, & sociis tuis. Iterum tibi ac tertio anathema, prævaricator Liberi*. Neque aliter Firmilianus de Cappadocia, cum in Stephanum Papam ita scribebat: *Te ipsum excidisti, noli te fallere. Dum*

Hilar. p. 1335. edit. Cutant.

Cypr. p. 326. edit. Felli.

Tom. II. Gersonis, pag. 928. *Episcopi & Presbyteri Ecclesiæ ministri a Christo immediate potestatem Ecclesiasticam susceperunt, tamquam ab eo, qui solus est proprie & maxime caput Ecclesiæ: tamen nihilominus Petrus & quilibet ejus Vicarius Pontifex Summus, potuit dici caput Ecclesiæ, in quantum principalis est inter ministros*. Gerson in Libello Articulorum contra Petrum de Luna, Art. XI. Tom. II. pag. 295. *Similitudo corporis veri & mystici, non est usquequaque eadem, quoniam sine capite naturali corpus non potest vivere, sed sine capite secundario corpus mysticum potest habere vitam: sicut in casu nostro patet de Papa, quo remoto vel abscisso, stat unitas & vita in corpore mystico Ecclesiæ, & hoc virtute capitis essentialis, & primi, quod est Christus*. Joannes Major in IV. Sent. Dist. XXIV. inter Opera Gersonis Tom. II. pag. 1144. *Ecclesia dicitur una ab unitate capitis essentialis, scilicet Christi, qui non moritur, & non ab unitate capitis accidentalis: stat virum aliquem Papæ contradicere, & esse de unitate Ecclesiæ: dummodo stat sub capite Christo est de unitate Ecclesiæ*. Plura ex Patribus Basileensibus, Cusano Cardinale, Tostato Abulensi, aliisque dabit Richerius Libro IV. Defensionis suæ, Cap. I. num. 20. Omnibus autem & singulis prora & puppis est illud Augustini Serm. LXXVI. alias XIII. *de Verbis Domini*, Tom. V. pag. 415. *Respondit Petrus, Tu es Christus filius Dei vivi: unus pro multis dedit responsum, unitas in multis. Tum ei Dominus ait: Et ego dico tibi, tamquam diceret, quia tu dixisti mihi, Tu es Christus filius Dei vivi; & ego dico tibi,*

Dum enim putas omnes a te abstineri posse, solum te ab omnibus abstinuisti.

XVII. Audiamus S.Gregorium Papam Libro V. Epistula 18. ad Joannem Constantinopolitanum: *Certe Petrus Apostolorum primus, membrum Sanctæ & universalis Ecclesiæ; Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quam singularium sunt plebium capita? & tamen sub uno capite* (Christo) *omnes membra sunt Ecclesiæ*. Et infra; *Nos in quibus per usum temerarium culpa committitur, serva-* Gregor. Tom. II. p.743. & 745. & 746. Maurinæ edition.

tibi, Tu es Petrus. Hoc autem nomen ei, ut Petrus appellaretur a Domino impositum est, & hoc ut ea figura significaret Ecclesiam: quia enim Christus petra, Petrus populus Christianus: Petra enim principale nomen est, ideo Petrus a petra, non petra a Petro: quomodo non a Christiano Christus, sed a Christo Christianus vocatur, Tu es ergo (inquit) *Petrus, & super hanc petram quam confessus es, super hanc petram quam cognovisti dicens, Tu es Christus filius Dei vivi, ædificabo Ecclesiam meam: super me ædificabo te, non me super te*. Et rursus infra: *Quia ego petra, tu Petrus: neque enim a Petro petra, sed a petra Petrus: quia non a Christiano Christus, sed a Christo Christianus. Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam: non supra Petrum, quod tu es, sed supra petram quam confessus es*. Testatur autem Antonius de Rosellis Parte II. *de Monarchia*, Cap. I. apud Goldastum Tomo I. pag. 301. hanc Augustini Homiliam suo tempore legi solitam in octava SS.Apostolorum Petri & Pauli. In hodiernis tamen Breviariis nihil tale reperitur: quia Romani videntes hac doctrina Augustini stabiliri Constantiensia & Basileensia dogmata, iisque stabilitis everti penitus illorum Monarchiam: Sermonem Augustini e Breviariis abradendum curarunt. Sed audiamus, quid post illa verba habeat idemmet Augustinus. *Volentes homines* (inquit) *ædificari super homines dicebant*, Ego quidem sum Pauli, Ego autem Apollo, Ego vero Cephæ, *ipse est Petrus. Et alii quidem nolebant ædificari super Petrum, sed super Petram*. Ego autem sum Christi.

servamus quod veritas præcipit dicens : Si Ecclesiam non audierit , sit tibi tamquam ethnicus & publicanus . Et mox : *Quidquid humiliter facere debui , non omisi : sed quia in mea correptione despicior , restat ut Ecclesiam adhibere debeam .* His in locis Beato Gregorio res est cum memorato Episcopo, qui ejus monitis obedire nolebat. Minatur vero, quando erratum ipse suum corrigere nolit, de eo se ad Ecclesiam relaturum. Ergo S.Gregorio certum atque exploratum erat, dictum illud Christi in Evangelio , *Si te non audierit , dic Ecclesiæ* ; ad Petrum non minus , quam ad ceteros Apostolos pertinere . Ex quo planissime sequitur , post Romani Pontificis Tribunal , aliud in Dei Ecclesia ex institutione Christi Tribunal esse supremum & ultimum, quo alios deferre , & quo ipse ab aliis deferri possit Romanus Pontifex (a) . Cum vero necesse

(a) Sylvester Papa II. in epistula ad Seguinum Archiepiscopum Senonensem, decimo sæculo exeunte : *Constanter dico , quod si ipse Romanus Pontifex in fratrem peccaverit , sæpiusque admonitus Ecclesiam non audierit : hic , inquam , Romanus Pontifex præcepto Dei est habendus sicut ethnicus & publicanus .* Hanc epistulam frustra quis quærat cum in editione Papyrii Massoni , tum in illa Andreæ Duchesnii , tum etiam in Bibliotheca Patrum . Sed cum ex ea superius testimonium laudarint Joannes Launojus , Natalis Alexander , aliique nostra & patrum memoria Critici majorum gentium : imo editam a Labbæo Tomo IX. Conciliorum col. 744. testetur Illustrissimus Babyloniæ Episcopus Dominicus Maria Varletus in *Actu Adpellationis ad futurum Concilium* Amstelodami edito anno MDCCXXIV. pag. 33. , integram etiam ante Labbæum publicarit Bouchellus Lib. II. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ* pag. 319. , nec non *Richerius Libro V. adversus Duvallium cap. IV. pag. 383.* , non videtur de illius auctore nobis amplius dubitandum . Scriptam autem existimo a Sylvestro II. tum cum adhuc Gerbertus vocaretur , essetne Remorum Archiepiscopus .

esse prorsus sit, hujusmodi Tribunal ea a Christo jurisdictione donatum esse, qua possit subditos quosque coercere: pari necessitate inde conficitur, potestatem ipsam immediatius Ecclesiæ datam esse, quam Papæ. Quare antiquiores Scholastici nunquam *Claves Petri* adpellant, sed semper *Claves Ecclesiæ*. Natalis Alexander Dissertatione VIII. in Historiam sæculi XIV. & XV. numero 53. *Scholastici post Magistrum Sententiarum & S. Thomam claves Ecclesiæ semper appellant, non claves S. Petri: quia immediatius Ecclesiæ traditæ sunt, quam S. Petro, illique commissæ sunt, ut Ecclesiæ personam gerenti. Unde ligandi solvendique potestas in Ecclesia tamquam in subjecto proximo residet, in Petro & ejus successoribus tamquam in subjecto remoto.* Confirmatur mirum in modum hæc doctrina ex eo, quod postquam Christus in singulari numero dixit, *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam ethnicus & publicanus*: mox in plurali universos adloquens hæc subjunxit: *Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, &c.* Perinde quasi significare vellet, potestatem ligandi & solvendi (quæ ipsa est clavium potestas) a se potissimum conferri Corpori Apostolorum eorumque successorum, qui ut nobiliorem Ecclesiæ partem constituunt, ita etiam ab iis maxime denominatur Ecclesia (a). Qua de re non pos-

H 3 sum

(a) Rursus Cracoviensis inclyta Academia in Tractatu supra laudato apud Bulæum Tom.V. pag. 497. *Ecce dicit Judicium Ecclesiæ esse superius judicio Petri. Et consequenter ut ostendat, quale sit Judicium Ecclesiæ, & quæ sit ejus potestas, statim subnectit*: Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis, &c. *Ecce loquitur Apostolis collective & eorum successoribus, non soli Petro.* Similiter Gerson Libro *de Potestate Ecclesiastica*, Considerat. IV. To-

sum hic non commemorare præclarum S. Augustini dictum in Epistula ad Glorium & Eleusium, quæ est quadragesima tertia, in editione Gallorum Benedictinorum. *Ecce putemus illos Episcopos* QUI ROMÆ JUDICARUNT, *non bonos judices fuisse*. RESTABAT ADHUC PLENARIUM ECCLESIÆ UNIVERSÆ CONCILIUM, *ut si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ solverentur* (*a*).

Hunc

Tomo II. pag. 231. *Nec accipiendum est hic*, Dic Ecclesiæ, *id est*, *Papæ*: *quoniam Christus Petro loquebatur*, *qui non dixisset sibi ipsi*. *Item quia subjunctum est pluraliter*: Quæcumque ligaveritis super terram, &c. Matth. XVIII. 18. Almainus circa Decisiones Ockami Capit. XVIII. In eodem Tomo Gersonis pag. 1068. *Patet propositio*. *Matthæi XVIII*. 18. *loquebatur Dominus ad Petrum immediate*: Si peccaverit in te frater tuus, &c. *tandem dicit versu* 17. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam ethnicus & publicanus. *Postea subjunxit in plurali*, Quæcumque solveritis, &c. *Ergo Christus dedit auctoritatem Ecclesiæ cognoscendi*, *per hoc quod dicit*, DIC ECCLESIÆ: *& sic*, *ut bene dicit Gerson*, *non dicit* DIC ECCLESIÆ, *id est*, *Prælatis Ecclesiæ*, *quia loquebatur Petro*, *qui non potest esse accusator*, *testis*, *& judex*. *Ideo ibidem capitur Ecclesia pro aggregatione Prælatorum*. Consonat omnino Joannes Major Commentariis in Matthæi XVIII, eodem Tomo pag. 1133. *Per illa verba*, Dic Ecclesiæ, *datur potestas toti Ecclesiæ*, *capiendo Ecclesiam pro Prælatis majoribus & minoribus*, *sive pro Concilio Generali totam Ecclesiam repræsentante*: *quia pluraliter subjungitur*, Quæcumque alligaveritis super terram, &c.

(*a*) Nicolaus de Cusa Lib. II. Cap. XVII. pag. 737. *Ecce sententiam Augustini*, *scilicet post judicium etiam Papæ Romani*, *universale Concilium totius orbis supereminere approbatorium*, *vel absolutorium*, *etiam in ipsos judices*. *Quam sententiam multis in locis ipse Augustinus dicit*. *Nec habet hoc dubium*, *cum Christus dicat Petro*: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus.

Hunc eundem intellectum Evangelici loci videtur nos docere voluisse Romana Ecclesia, dum per multas annorum centurias Evangelium hoc de correptione fraterna legi & cantari hoc modo jubebat in Missa Feriæ tertiæ post Dominicam tertiam Quadragesimæ: *In illo tempore, Respiciens Jesus in Discipulos suos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit in te frater tuus, &c. Si te non audierit, dic Ecclesiæ, &c.* Quo aperte profitebatur Ecclesia Romana, illud *dic Ecclesiæ*, non minus ad Petrum quam ad reliquos Apostolos Dominum retulisse: atque ideo retulisse etiam ad Petrum, ut eidem significaret, post Tribunal ipsius Petri aliud adhuc extare superius, nempe Ecclesiæ Tribunal, quo & ipsemet Petrus deferre deberet incorrigibiles, & quo successores Petri, si qui incorrigibiles vel scandalosi existerent, deferri deberent a subditis.

Centum & sexaginta anni sunt, cum monuit celeberrimus e Servorum B. Mariæ Ordine Scriptor Paulus Sarpius in Apologia pro Decretis Reipublicæ Venetæ: in recentioribus Missalibus immutatam fuisse formam pristinam proponendi hujus Evangelii. Nam cum antea sic legeretur, ut supra descripsimus: *Respiciens Jesus in Discipulos suos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit in te frater tuus, &c.* postea sic fuit immutatum: *Dixit Jesus Discipulis suis: Si peccaverit in te frater tuus &c.* Quemadmodum hodie in omnibus Missalibus Romanis legitur. Post Sarpium idem observarunt Theologi Parisienses, qui sub finem superioris sæculi *Notas* edidere *in Censuram Huncaricam*, inter Richerii Opera extantes.

Sarpius p. 101. edit. Venet. 1673.

Nequis vero de fide dubitet ac veritate horum Scriptorum, monitos lectores volo, diligenter a me quæsita esse antiqua Missalia, quæ in Regia publicaque Bibliotheca Congregationis Oratorii hujus urbis asservantur: inventa-

que ibi nullo fere negocio omnino septem ante correctiones sub Clemente VIII. & Paulo V. factas typis commissa: in quibus omnibus tale Evangelium Feriæ tertiæ post Dominicam tertiam Quadragesimæ invenitur, quale ex Sarpio supra descripsimus. *Respiciens Jesus in Discipulos suos dixit Simoni Petro: Si peccaverit in te, &c.* Sunt autem hæc quæ sequuntur. Primum: *Missale Redonense* membranaceum, in fol. Parisiis, anno MCCCCXCII. Secundum: *Missale Trajectense*, in fol. Parisiis anno MDXV. Tertium: *Missale juxta usum Almæ Bracarensis Ecclesiæ*, in fol. Lugduni, anno MDLVIII. *Sumptibus Joannis a Burgundia Bibliopolæ Regis Lusitanorum*. Unde & illud discimus, tempestate illa suum in Gallia Bibliopolam fuisse Regibus nostris. Quartum: *Missale Romanum summa revisum diligentia*, in fol. Venetiis apud *Junctas*, anno MDLXIII. Quintum: *Missale Romanum summa revisum diligentia*, in fol. Venetiis anno MDLXIV. Sextum: *Missale secundum morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ*, in 8. anno MCCCCXCIII., cujus tamen editionis locum invenire non potui. Septimum: *Missale insignis Ecclesiæ Leodiensis*, in 8. Parisiis an. MD. Duo hæc postrema corio Turcico cærulei coloris sunt involuta. His Missalibus Congregationis Oratorii concors est alterum Dominicani Ordinis, quod in alia Bibliotheca Olisiponensi inveni Venetiis editum *apud Junctas*, an. MDXC. cum hoc titulo: *Missale secundum Ordinem Fratrum Prædicatorum, juxta Decreta Capituli Generalis Salmanticæ an. Domini MDLI.* (a). Jam

(a) Post hæc Lusitanice primum edita, tria alia Ritualia offendi ex eadem Bibliotheca Congregationis Oratorii Olisiponensis, in quibus superius Evangelium eodem modo legitur. Nempe *Missale peran-*

tis

Jam si quæras, quidnam illud causæ fuerit, quamobrem antiquissimam Evangelii lectionem tot sæculis usurpatam emendari jusserit vel Clemens VIII. vel Paulus V.; puto emendandi causam aliam non fuisse, quam quod animadvertissent Romani Correctores, quibus Bellarminus præerat; proposito ita Evangelio, duo hæc meridiana luce clariora reddi. Primum: ex doctrina Christi Judicio Ecclesiæ subesse Pe-

tiquum de anno MCCCCLXXV. in 8. corio item Turcico ceruleo involutum, in quo priora tamen & posteriora folia desiderantur: *Missale secundum ritum & consuetudinem almæ Bracarensis Ecclesiæ*, in 4. Salmanticæ, anno MDXVII., & *Breviarium Romanum a Paulo III. recens promulgatum*, in 4. Parisiis, anno MDXLII. His vero alia passim Ritualia concordare, colliges ex sequenti testimonio nuperi Episcopi Antissiodorensis, quod extat Tomo LIII. Collectionis Gallicæ ita inscriptæ: *Recueil contre la Constitution* Unigenitus, pag. 106. Sic enim ille scribit in epistula ad Episcopum Suessionensem, loquens de eodem Evangelio, seu de illius subjecto: *Tous les Missels Latins dont on s' est servi jusqu' au Concile de Trente, & en particulier celui dont on se sert encore aujourd' hui dans l' Eglise d'Auxerre, portent expressement que c' etoit à Pierre*: Respiciens Jesus in Discipulos suos dixit Simoni Petro. Colliges etiam ex Richerio Libro I. Defensionis suæ adversus Duvallium Cap. IV. pag. 137. ita observante: *Sic ante nuperam Breviariorum & Missalium reformationem a Jesuitis procuratam, etiam in ipso Ordine Romano, & nunc hodie Parisiensi, aliisque Diœcesibus, quæ Romanum Ordinem integrum non servant, extat*. Quod si quis traditionis hujus antiquiora desideret monumenta, legat vetustissimum Calendarium Ecclesiæ Romanæ a Dominico Georgio Romæ editum anno MDCCLIV. ad calcem Tomi tertii *de Liturgia Romani Pontificis*: (quod Calendarium ille expressit e Codice quodam Vaticanæ Bibliothecæ ante annos nongentos manu exarato) & ibi ad tertiam Feriam post Dominicam tertiam Quadragesimæ, indica-

Petrum. Alterum: a Petri Successoribus comprobari Decretum Constantiensis Concilii Sessione V., ubi declaratum fuit, Romanos Pontifices Conciliorum Generalium Legibus subjacere. Cum ergo prætensæ Romanorum Monarchiæ plurimum obesse hujusmodi consectaria, probe intellexissent Bellarminus & Socii: auctores illi fuere Summo Pontifici, ut loco illorum verborum, *Dixit Jesus Simoni Petro*, legi in posterum juberet in Missalibus hæc: *Dixit Jesus Discipulis suis* (a). His enim non ita clare, neque ita manifeste subditus Ecclesiæ Tribunali monstrabatur Petrus.

Hæc

---

catum inveniet tale Evangelium: *In illo tempore respiciens Jesus Discipulos suos dixit Simoni Petro, &c.* In notis autem in hunc locum observat idem Dominicus Georgius, tale etiam extare in Codice alio Ottoboniano, & in alio Reginæ Christinæ. Neque aliter invenit in Calendario S. Genovefæ Parisiensis plusquam nongentorum annorum Fronto Ducæus anno MDCLI., & in Capitulario Ecclesiæ Romanæ Cardinalis Thomassius ad calcem Antiphonarii: & in Lectionario Bellovacensi Baluzius ad calcem Capitularium Regum Francorum.

(a) In vulgata quidem editione Matthæi Cap. XVIII. & Lucæ Cap. XVII. ad omnes promiscue Apostolos sermo Christi refertur. Sed quidquid ceteris Christus dixerit, sibi quoque ipsum dixisse intellexit Petrus, qui his auditis statim ita quæsivit a Magistro: *Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies?* Matth. XVIII. 21. De quo videndus omnino Abulensis Parte altera Defensorii Cap. 72. & 75. Quod si de hoc siluisset Evangelium, non propterea a Christi præcepto excludendus foret Petrus. Nam præter quam quod series ipsa verborum, quibus Christus usus est, Petrum non minus quam ceteros Apostolos comprehendit: una cum Romanæ tum aliarum Ecclesiarum traditio tam annosa, tam constans, tam in publicis ipsis Ritualibus commendata: satis esse de-

be-

Hæc Missalium correctio me admonet alterius æque memorandæ, atque ex eadem causa factæ: quam proinde silentio premere non debemus. Omnia Missalia & Breviaria hodierna orationem de Cathedra S.Petri talem exhibent: *Deus qui B. Petro Apostolo tuo collatis clavibus Regni Cœlestis ligandi atque solvendi Pontificium tradidisti, &c.* Atqui antiqua Breviaria sic exhibebant: *Deus qui B. Petro Apostolo tuo collatis clavibus Regni Cœlestis* ANIMAS *ligandi atque solvendi Pontificium tradidisti, &c.* Talem hanc orationem composuit (*a*) anno Christi circiter DCCCL. S. Leo Papa IV. talemque ego inve- [illegible] ni

bebat, ut sic Evangelium intelligere teneremur. Neque enim minor usque ad Concilium Tridentinum Romanæ Ecclesiæ auctoritas fuit quam post illa tempora fuit. Vide Richerium de hac specie fuse & solide disserentem Lib. I. adversus Duvallium Cap. IV. §. 46. & 47.

(*a*) Hæc auctore Sarpio adfirmavi in editione Lusitana. Postea tamen re adcuratius examinata inveni, orationis hujus auctorem multo antiquiorem esse S. Leone IV. Nam illam totidem urbis exhibet Sacramentarium S. Gelasii I., quod ex Codice Reginæ Christinæ ante annos mille exarato edidit Muratorius Tomo I. Rerum Liturgicarum, pag. 652. Sacramentarium item S. Gregorii I., quod ex Codice paris antiquitatis publicarunt Galli Benedictini e Congregatione S. Mauri, Tom. III. Part. I. pag. 29. Necnon Sacramentarium Gallicanum e Bobiensi Codice ejusdem ætatis a Mabillonio evulgatum Tomo II. *Musæi Italici* pag. 279. Sarpium profecto in errorem induxit Anastasius Bibliothecarius, qui in vita Leonis Papæ IV. Blanchinianæ editionis Tom. I. pag. 381. sic de eo scribit: *Primam orationem fecit super portam, quæ respicit ad S. Peregrinum, cujus finis & initium tale est:* Deus qui Apostolo tuo Petro collatis clavibus Regni Cœlestis, ligandi atque solvendi Pontificium tradidisti, &c. De quo loco ista adnotavit Launojus in epistula ad Raymundum Tormen-

ni in Breviariis quatuor, apud eandem Regiam Bibliothecam Congregationis Oratorii examinatis. Nempe in Breviario Ecclesiæ Leodiensis Parisiis impresso anno MDIX. in 8. In alio Lugdunensi typis Joannis Crespini, anno MDXXXIX. in 8. In Parisiensi, quod ita inscribitur: *Breviarium Romanum a Paulo tertio recens promulgatum*, anno MDXLII. in 4. In illo Bracarensi, quod anno MDCXXXIV. prælo subjiciendum curavit in eadem urbe Dominus Rodericus a Cunia Archiepiscopus Primas, in 8. (a). Ut autem intelligas Breviariis concordare Missalia: scito vocem illam ANIMAS etiam inveniri in duobus Missalibus Romanis supra laudatis ex editione Veneta: in illo item Trajectensi, & in altero Leodiensi. Inveniri præ-

mentinum, quæ est XI. Libri VII. Tomo V. P. II. pag. 515. *Non me latet, orationem hanc ab Anastasio Bibliothecario tribui Leoni Papæ IV. Sed Leo potuit illam e Sacramentorum Gregoriano Libro desumere, & desumendo suam facere, & vocem* ANIMAS *retinere, tametsi ea nunc apud Anastasium non compareat. Sed a sciolo quodam librario potuit auferri.* Quoquo modo res se habeat de Anastasio, illud nullo modo negari potest, ante tempora Leonis IV. usu receptam esse in Romana Ecclesia orationem illam de Cathedra S. Petri, in eaque ab initio extitisse vocem ANIMAS: neque alio respexisse postea S. Petrum Damiani Cardinalem, cum in Sermone de S. Joanne Evangelista sic locutus est: *Tacet is, cui portæ inferi non prævalent, qui ligandi* ANIMAS *atque solvendi obtinet principatum.*

(a) His recentiora alia ejusdem Bibliothecæ omnino concinunt. Ut Cluniacense de anno MDCLXXXVI. in 8., & Cisterciense de anno MDCCXXXVIII. in fol., illud Parisiis, hoc Antuerpiæ impressum. Quibus Launojus loco supra citato adjungit Diurnum Monasticum Cassinensem Venetiis editum apud Junctas anno MDC.

præterea in Romano alio alterius Bibliothecæ, quod ita inscribitur: *Missale Romanum ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, Pii V. Pontificis Maximi jussu editum, Venetiis apud Gratiosum Perchacinum, an. MDLXXIII.* in fol. Item in antiquo Libello Orationum Ecclesiasticarum, quem penes me habeo cum hoc titulo: *Orationes quæ in universali Ecclesia per totum mundum decantantur, nunc denuo collectæ & ad unguem castigatæ. Apud inclytam Antiquariam. Anno MDLXXIII.* in 8. (*a*).

Quod si quis ex me jam percontetur, cur ex omnibus hodiernis Missalibus & Breviariis sublata fuerit vox illa ANIMAS: dico id esse apertissimum. Nam si dicas, ANIMAS *ligandi atque solvendi*, palam est, clavium potestatem versari circa solas animas, valereque tantum in foro conscientiæ, utpote mere spiritualem. Sublata vero voce ANIMAS, adhuc locus

(*a*) His Launojus addit a se visa Missale Romanum Parisiis cusum apud Franciscum Reginaldum anno MDXX., & aliud item Romanum a Paulo III. reformatum, & anno MDXLIV. Lugduni typis commissum apud Guillelmum Rovillium. Cusis autem Libris cohærere manu exaratos, supra ostendi ex Sacramentariis Gelasiano, Gregoriano, & Gallicano. His nunc addo ex eadem Bibliotheca nostra Olisiponensi, Missale membranaceum oblongum & vetustum, anno MCCCCLXXVIII. scriptum a Carthusiano quodam Gallo. Addo & Antissiodorensis Ecclesiæ antiqua Ritualia Mss., de quibus ita testatur anonymus Auctor Operis inscripti *Le Cri de la Foi*, Tom. 3. pag. 234. *Il n'est pas un seul de ces Missels, que n'ait retenu le fameux mot* ANIMAS, *dans l'oration de la Fete de la Chaire de S. Pierre: & ils sont conformes en ce point aux plus anciens Sacramentaires ou Collectaires Romains, publiez à Rome par I. Carus an.* 1683. Nemo autem ignorat, sub Cari nomine latere voluisse Cardinalem Thomasium.

cus datur comprehendendis sub clavium potestate etiam corporibus ipsis, & terrenis bonis. Quæ ipsissima est indirecta, quam vocant, potestas in Temporalia Regum & Principum sæcularium; quam tanto conatu Romano Pontifici adtribuere volunt Bellarminus ceterique Jesuitæ.

Ars illa est Romanæ Curiæ omnibus nota, ut quidquid veterum vel recentiorum monumentorum uspiam occurrit, quod novis ejus consiliis aliqua ratione possit officere, id mox quamdiligentissime supprimatur. Ut notiora alia prætermittamus, in editionibus Concilii Tridentini suppressere Romani sententiam trium Episcoporum, qui finito Concilio pronuntiarant, minime opus esse confirmatione Pontificia. Id quod plane demonstrat Richerius, collata Romana editione anni MDLXIV. cum Parisiensi illa, quam eodem anno Tridento in patriam reversus evulgavit Gentianus Hervetus Gallus Theologus: & cum altera illa Antuerpiensi ejusdem anni ex officina Martini Nucii (*a*). Suppressere anno MDCLX. editum ab Lu-

(*a*) Tum Parisiensis, tum Antuerpiensis editio illa primæva, Moronum Cardinalem Pontificis Legatum, ante acclamationes Patrum, ita loquentem inducit: *Placuit omnibus Patribus finem huic Sacro Concilio imponi, confirmationemque a SS. Domino nostro peti*, TRIBUS DUMTAXAT EXCEPTIS, QUI CONFIRMATIONEM SE NON PETERE DIXERUNT, &c. Romana autem editio ejusdem anni ab Aldo Manutio procurata, & quæ eodem anno prodiit Compluti ex officina Andreæ de Angulo, (utramque penes me habeo e Bibliotheca Congregationis Oratorii) pericopen illam *Tribus dumtaxat exceptis*, &c. de industria omisit. Et tamen Cardinalis Pallavicinus in Historia Concilii Tridentini Lib. XXIV. Cap. 8. contendit, postulandæ confirmationi unum tantum ex Patribus intercessisse, nempe Archiepiscopum Grana-

Luca Holstenio *Librum Diurnum Romanorum Pontificum*: atque illum quidem eo conatu suppressere, ut tria etiam folia, quæ Holstenius ipse Roma Parisios miserat, per Cœlium Piccolimineum Pontificis in Gallia Oratorem ex Illustrissimo Petro de Marca auferenda curarent. Et revera ablata esse, testatur Baluzius in Notis ad Libros de *Concordia* tertiæ editionis, quæ est Parisiensis de anno MDCCIV. pag. 55. Causa vero tantæ contentionis erat, quod Diurnus ille, unde per multa sæcula ritus suos Roma didicerat, inter alia monumenta complectebatur jusjurandum illud, quo se singuli Pontifices obstringere solebant de observandis inviolabiter Canonibus & Legibus Conciliorum Generalium. Complectebatur Honorium Papam I. ut hæreticum vel fautorem Monothelitarum in Sexta Generali Synodo condemnatum. Complectebatur bene multa alia, quæ antiquitus quidem apud omnes in confesso erant: hodie tamen Romanæ Curiæ non probantur. Patuere autem omnia, ubi Librum illum Diurnum ex Gallicis Mss. iterum publicavit Joannes Garnerius Jesuita Parisiis anno MDCLXXX., quam ego editionem sæpe evolvi.

XVIII. Ceterum hanc Petri subjectionem respectu Ecclesiæ, (id enim est argumentum nostrum præcipuum) nemo melius explicavit, quam S. Augustinus: qui illud passim inculcat, spiritualem potestatem totam a Christo datam esse Ecclesiæ, utpote quam ipse potissimum respiceret, cum vel Petrum vel alios Apostolos adloquebatur. Libro *de Agone Christiano*, Capite 30. *Non sine causa*, inquit, *inter omnes Apo-* *August. Tom. VI. pag. 260.*

natensem; adeoque falli vehementer Sarpium, dum tres memorat. Verum ea in re credendum potius Gallo testi, quam Italo, quis non videt?

postolos hujus Ecclesiæ Catholicæ personam sustinet Petrus. Huic enim Ecclesiæ claves Regni Cælorum datæ sunt, cum Petro datæ sunt: & cum ei dicitur, ad omnes dicitur, Amas me, pasce oves meas. Tractatu CXXIV. in Joannem num.
Tom. III. pag. 822. 5. *Ecclesiæ Petrus Apostolus propter Apostolatus sui primatum gerebat figurata generalitate personam. Quod enim ad ipsum prope pertinet, natura unus homo erat, gratia unus Christianus, abundantiore gratia unus idemque primus Apostolus. Sed quando ei dictum est, Tibi dabo claves Regni Cælorum, &c. universam significabat Ecclesiam, qua fundata est super Petram, unde Petrus nomen accepit.* Et infra: *Ecclesia ergo quæ fundatur in Christo, claves ab eo Regni Cælorum accepit in Petro, id est, potestatem ligandi solvendique peccata. Quod enim est per proprietatem in Christo Ecclesia, hoc est per significationem Petrus in Petra, qui significatione intelligitur Christus Petra, Petrus Ecclesia.* Et Sermone CCXCV. qui in antiquioribus editionibus est CVIII. *de*
Tom. V. p. 1195. *Diversis*, num. 2. *Non inter discipulos solus meruit pascere Dominicas oves. Sed quando Christus ad unum loquitur, unitas commendatur: & Petro primitus, quia in Apostolis Petrus est primus.* Et rursus: *Solus Petrus totius Ecclesiæ meruit gestare personam. Propter ipsam personam quam totius Ecclesiæ solus gestabat, audire meruit: Tibi dabo claves Regni Cælorum.* HAS ENIM CLAVES NON HOMO UNUS, SED UNITAS ACCEPIT ECCLESIÆ. Et mox: *Ut noveritis Ecclesiam accepisse claves Regni Cælorum . . . audi quid Petro dicatur, quid omnibus Fidelibus sanctis: Si te non audierit, refer ad Ecclesiam. Amen dico vobis, quia quæ ligaveritis in terra, &c. Columba ligat, columba solvit, ædificium supra Petram ligat & solvit.* Sermone vero CXLIX. qui nu-
Tom. V. p. 706. merari solet XXIV. *de Diversis*, in hunc modum scribit idem Augustinus: *Petrus multis lo-*

cis Scripturarum apparet, quod personam gestet Ecclesiæ, maxime in loco, ubi dictum est, Tibi trado claves Regni Cælorum, &c. Numquid istas claves Petrus accepit, & Paulus non accepit? Petrus accepit, Joannes & Jacobus non accepit? Sed quoniam in significatione personam Petrus gestabat Ecclesiæ, quod illi uni datum est, Ecclesiæ datum est. Ergo Petrus figuram gestabat Ecclesiæ, Ecclesia corpus Christi est. His gemina tradunt S. Cyprianus, S. Hieronymus, S. Leo I., Venerabilis Beda, aliique Patres, quos describunt Joannes Launojus Libro II. Epistula 5., Simon Vigorius Libro *de Monarchia* paullo post initium: Ludovicus Dupinus Dissertatione VI. §. I. & Natalis Alexander Dissertatione VIII. in Historiam sæculi XIV. & XV. num. 53.

Launoj. Tom. V. P. I. p. 213. Vigorius p. 10. Dupinus p. 379. Natalis To. VIII. p. 526.

XIX. Ex hac Sanctorum Patrum doctrina probi Theologi colligunt primo: proprietatem quidem & veluti dominium jurisdictionis spiritualis, totam omnino esse penes Corpus Ecclesiæ; usum vero sive exercitium hujus jurisdictionis esse penes Papam & Episcopos, ut Ministros sive Executores ipsius Ecclesiæ. Joannes Gerson Parisiensis Cancellarius in Libro *de Modis uniendi & reformandi Ecclesiam*, Capite II. *Ecclesia Romana, cujus caput Papa creditur, longe minoris auctoritatis videtur esse universali Ecclesia. Et est quasi instrumentalis & operativa clavium universalis Ecclesiæ, & executiva potestatis ligandi & solvendi ejusdem.* Paullo ante id præmiserat Gerson: *Huic soli Ecclesiæ universali est potestas ligandi & solvendi tradita. Quia dato quod nullus Papa esset, adhuc aliquis fidelium, remedium ligandi & solvendi veniret.* Idem in Libro *de Potestate Ecclesiastica*, Consid. XI. *Potestas Ecclesiastica in sua plenitudine est in Ecclesia sicut in fine, & sicut in regulante applicationem & usum hujusmodi plenitudinis Ecclesiasticæ potestatis per se ipsam vel*

Gerson Tom. II. p. 163.

Ibid. p. 243.

per generale Concilium. Propterea loquitur Augustinus cum aliis quibusdam, quod claves Ecclesiæ datæ sunt non uni, sed unitati, & quod datæ sunt Ecclesiæ.

Ne quis autem existimet, solis Gallis Theologis probari hanc doctrinam; audiat Æneam Silvium Cardinalem Senensem, qui postea fuit Papa Pius II. in Commentario de Gestis Concilii Basileensis: ubi postquam retulisset, quo modo verba Christi Petro loquentis interpretatus fuerit S.Augustinus loco supra memorato Libri *de Agone Christiano*: mox ita prosequitur: *Quibus ex verbis rabularum nostrorum fundamenta concutiuntur ac penitus evertuntur. Quoniam si personam Ecclesiæ Petrus ferebat, non Petro, sed Ecclesiæ vim illorum verborum debemus adscribere.*

Silvius ex edit. Pinsonii post Pragmaticam Sanctionem p. 776.

Audiat Antonium de Rosellis, Sigismundi Imperatoris & Eugenii Papæ IV. Consiliarium, natione Italum, patria Aretinum, in Opere *de Monarchia*, Parte III. Capite 26. *Christus Ecclesiam videtur constituisse non in solo Petro, sed in omnibus Apostolis, juxta verba Psalmistæ: Fundamenta ejus in montibus sanctis. Si igitur Ecclesia fuit constituta non in solo Petro, potius ipsam in omnibus Apostolis constituit, licet in Petro ut in uno significative & figurative, quæ tamen erat in omnibus Apostolis substantialiter, principaliter, & effective, juxta illud Augustini super Joannem; Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. Ex quo sequitur, quod substantialiter & effective potestas clavium est in Ecclesia, & in Petro significative, & substantialiter una cum aliis.*

De Roselis ex edit. Goldasti Tom. I. p. 432.

Audiat Patres Generalis Concilii Pisani in Epistula ad Antipapam Petrum de Luna, anno MCCCCVIII. *Ecclesiæ unitati claves a Christo concessæ sunt.*

Hardius Tom. II. p. 82.

Audiat Franciscum Zabarellam Cardinalem Florentinum sub Joanne Papa XXIII. in Tracta-

ctatu *de Schismate*, paullo ante Concilium Constantiense composito. *Id quod dicitur, quod Papa habet plenitudinem potestatis, debet intelligi non solus, sed tamquam apud universitatem. Ita quod ipsa potestas est in ipsa universitate tamquam in fundamento, & in Papa tamquam in principali ministro, per quem hæc potestas explicatur.* Et infra: *Universitas totius Ecclesiæ numquam ita potuit transferre ipsam potestatem in Papam, ut desineret esse penes ipsam: quia hoc esset contra jus divinum & contra exempla Apostolorum.*

Zabarella p. 559. edit. Argent. 1609.

Ibid. p. 567.

Audiat illustrem Hispanum Alphonsum Tostatum Episcopum Abulensem sub Eugenio IV. in Quæstione XLVIII. in Caput decimumquintum Numerorum: *Claves datæ sunt a Christo toti Ecclesiæ. Quia tamen non poterat tota Ecclesia dispensare illas, cum non esset aliqua persona, sed communitas, tradidit eas Petro nomine Ecclesiæ.* Et infra: *Petro & aliis Apostolis non fuerunt datæ claves*, TAMQUAM DETERMINATIS PERSONIS, SED TAMQUAM MINISTRIS ECCLESIÆ. Et in sequenti Quæstione: *Ecclesia suscepit claves a Christo, & Apostoli tamquam ministri Ecclesiæ: & nunc Ecclesia illas habet, & Prælati etiam: sed aliter Ecclesia quam Prælati. Nam Ecclesia illas habet secundum originem & virtutem: Prælati autem habent secundum usum earum. Exemplum hujus patet in domino rei & usufructuario.*

Abulensis Tomo V. p. 357.

Audiat Hispanum alium ejusdem ætatis, nempe Andream Escobarium ex Ordine Benedictino Episcopum Megarensem, qui antequam hac dignitate ornatus esset a Nicolao Papa V. Constantiensi & Basileensi Concilio ut Theologus interfuerat: & dum Basileæ commoraretur, doctissimum ibi Tractatum elucubratus est, *Gubernaculum Conciliorum*, Juliano de Cæsarinis Cardinali Concilii Præsidi dedicatum, & sub finem superioris sæculi publicatum ab

Hermanno Hartdio in Historia Concilii Constantiensis. In prima igitur Parte hujus Tractatus, Capite II. ita differit Episcopus Megarensis: *Plenitudo potestatis Papalis non fuit data Petro, ut Petro: sed fuit data universali Ecclesiæ, quæ erat per significationem tota in Petro.* Et infra: *Quando Petrus claves accepit, has potius tota Ecclesia suppositaliter accepit in ipso Petro, sive per ipsum Petrum: & ipse Petrus claves accepit in typo, mystice, & ministerialiter ab ipsa Ecclesia universali. Claves enim quas Ecclesia non poterat per omnes exercere universaliter, voluit quod exequerentur per Petrum & ejus successores particulariter. Et ista est mens Hieronymi & Augustini, ut isti dicunt, & superius scripsi.*

Hartd. Tom. VI. pag. 147. Ibid. p. 162.

Audiat totam Cracoviensem Academiam, de hac re mentem suam aperientem jussu Ladislai Poloniæ Regis, anno MCCCCXL. *Hæc potestas juxta doctrinam Apostoli I. Cor. 12. videtur omnibus inesse membris sive toti corpori, non autem uni membro tantum. Dicit enim Apostolus, Corpus non est unum membrum, sed multa. Apparet igitur quod potestas Ecclesiæ se ipsam conservandi, regendi, & tuendi, insit corpori, sive omnibus membris simul, non autem quod ex unico membro dependeat in totum.* Et infra: *Ecclesia est corpus Christi mysticum organicum fide Christi animatum. Cum ergo Papa non sit corpus hoc quod est Ecclesia, sed unum ex membris ipsius, juxta doctrinam Apostoli: sequitur quod Papa est pars istius corporis, & ipsa Ecclesia est quoddam totum. Communis autem animi conceptio est: Omne totum est majus sua parte. Ergo Ecclesia quæ est quoddam totum, major est & excellentior ipso Papa.*

Hist. univers. Paris. Tom. V. p. 494. Ibid. p. 502.

Audiat Nicolaum de Cusa Cardinalem e Germania, Brixiensemque in Italia Episcopum, qui anno MCCCCL. florebat, in Libro II. *de Concordantia Catholica*, Capite 18. *Potestas ligandi*

Cusa p. 738.

gandi & solvendi, & infallibilitas & indeviabilitas propter Christi assistentiam, est in ipsa Catholica vera Ecclesia. Cum autem Romanus Pontifex sit membrum illius Ecclesiæ quæ corpus Christi est: & infallibilitas NON CUILIBET MEMBRO, SED TOTI ECCLESIÆ PROMISSA EST: *tunc non est dubium, quod potestas indeviabilis totius Ecclesiæ est supra potestatem Romani Pontificis: quamquam ab eodem principio potestas tam Ecclesiæ quam Papæ fluat.*

Audiat denique Patres Generalis Concilii Basileensis fere tercentos, in Responsione Synodali Legatis Papæ Eugenii IV. data anno MCCCCXXXII. *Et si Papa major sit in Ecclesia, non tamen major est tota Ecclesia. Uni autem quare dictum est*, Tibi dabo claves regni Cælorum, *Sancti Doctores exponunt, ut unitatem designaret Ecclesiæ: & ideo exordium ab unitate proficiscitur, ut Ecclesia Christi una esse demonstretur: & Petrus quando claves accepit, ut dicit Augustinus, Ecclesiam significavit* . . . ., IPSA ENIM ECCLESIA UNUS EST PRINCEPS, ET UNITATI FIDELIUM, NON SINGULIS, HÆC JURISDICTIO A DOMINO CONCEDITUR: *& ideo ab uno incipere voluit, ut unitatem atque unanimitatem designaret*. Observandum porro est, doctrinam hanc a Basileensibus Patribus evulgatam esse statim post Sessionem II. cum adhuc Eugenio IV. adhærerent, Præside Juliano de Cæsariuis Cardinale ab ipso Eugenio desinato. Unde vel ipse Bellarminus fatetur Lib. III. *de Ecclesia*, Cap. 16. ante Sessionem XXVII. an. MCCCCXXXVII. habitam, (in qua Patres ipsi sese ab obedientia Eugenii retraxere) nec illegitimum nec schismaticum fuisse Concilium Basileense. Atque idipsum prior jam declararat idem Eugenius IV. in Bulla *Salvatoris*, & in Bulla *Exposcit debitum*: quæ Latinis Actis Concilii Florentini solent præfigi.

To. XVII. Concil. p. 459.

Concil. Tom. X. p. 851. *&* 912.

XX. Colligunt secundo iidem Theologi: Papatum quidem & Episcopatum esse juris divini: nihilominus tamen penes Ecclesiam potestatem esse moderandi & circumscribendi, (quemadmodum reipsa moderata est, & circumscripsit per suos Canones) usum & exercitium potestatis spiritualis suorum Ministrorum, nempe Papæ & Episcoporum: præcipiendi item, (quemadmodum reipsa præcipit) nequis præscriptos sibi limites transgrediatur, neve alter in alterius jura invadat. Hanc enim Ecclesiam, quæ in congregatione consistit omnium fidelium (*a*), & quam Christus potissimum respexit, quando Petro ceterisque Apostolis claves tradidit spiritualis potestatis: hanc Ecclesiam, inquam, ipsi

(*a*) Cum audis Ecclesiam, quæ in fidelium universitate consistit, dominam esse clavium spiritualis potestatis: cave horum Theologorum doctrinam confundas cum doctrina Quesnellianæ Propositionis XC. ubi in consortium jurisdictionis a Christo institutæ Matthæi XVIII. ipsis Pastoribus conjunguntur & laici. Nam toto cælo distat a doctrina Quesnello adtributa doctrina sacræ Facultatis Parisiensis, totiusque Ecclesiæ Gallicanæ, quam hic tuemur. Quesnellus enim ejusque discipuli illud *Dic Ecclesiæ* sic de tota fidelium universitate intelligere dicuntur, ut velint ad excommunicationem ferendam opus esse consensu saltem tacito ipsius multitudinis, quasi ipsa jurisdictio, ejusque exercitium pro foro exteriori non minus spectet ad laicos, quam ad Episcopos & Sacerdotes. Contra Parisienses Augustinum totamque antiquitatem secuti docent, Ecclesiæ quidem ex omnibus fidelibus constanti datas esse a Christo claves: sed ita pro omnibus & in omnes datas, ut jus ipsius potestatis, & exercitium illius formaliter non resideat nisi penes Corpus Pastorum, quos inter eminent Romanus Pontifex, sicut inter Apostolos eminebat Petrus. Hoc sensu dixit Cyprianus in epistula LXXIII. edit. Baluz. pag. 132. *Ecclesia una est, quæ tenet & possidet omnem Sponsi sui & Domi-*

ipsi docent esse veluti dominam istarum clavium: Papam vero ceterosque Episcopos esse veluti Ministros & Executores earundem: Joannes Gerson in eodem loco supra indicato: *Papa*, inquit, *de recta conscientia non majorem habet, nec habere potest auctoritatem & executionem potestatis, quam sibi ab universali Ecclesia conceditur.* Et in Sermone Sabbati Palmarum: *Ecclesia vel Generale Concilium, quamvis non possit tollere plenitudinem potestatis Papalis a Christo supernaturaliter collatæ:* POTEST TAMEN USUM EJUS LIMITARE SUB CERTIS REGULIS AC LEGIBUS *in ædificationem Ecclesiæ, propter quam Papalis auctoritas & altera hominis collata est: & in hoc est totius Ecclesiasticæ reformationis stabile fundamentum.*

Gerson Tom. II. p. 164.

Ibid. p. 205.

Petrus de Alliaco Cardinalis & Episcopus

mini potestatem. In hac præsidemus. Eodem spectat præclarum illud Augustini dictum Serm. CCXCV. alias Sermone XIII. *de Diversis* Tom. V. pag. 1199. *Eja fratres; aliquod pro tempore volo dicere. Quod Petro commendatum est; quod Petro mandatum est;* NON PETRUS SOLUS, SED ETIAM ALII APOSTOLI AUDIERUNT, TENUERUNT, SERVAVERUNT: *maxime ipse consors sanguinis & diei Apostolus Paulus. Audierunt ista, & ad nos audienda transmiserunt.* PASCIMUS VOS; PASCIMUR VOBISCUM. Rursus ad calcem ejusdem Sermonis: *Ergo commendavit nobis Dominus oves suas;* QUIA PETRO COMMENDAVIT. *Commendavit nobis oves Dominus:* OVES IPSIUS ESTIS, VOBISCUM OVES SUMUS; *jam diximus;* PASCIMUS ET PASCIMUR. Lege omnino Richerium *de Ecclesiastica & Politica Potestate* Demonstratione Capitis I. & Capitis II. Natalem Alexandrum Dissertatione VIII. in Historiam sæculi XV. Art. III., & Benedictinum Anonymum, qui *Explicationes plurimorum Textuum Difficilium Sacræ Scripturæ* Gallice edidit Parisiis anno MDCCXXX. Explicatione textus Matthæi XVIII. §. XIV. & seqq.

Alliac. inter Opera Gerson. Tom. II. p. 950. Cameracensis in Libro *de Auctoritate Ecclesiæ, Concilii Generalis, & Papæ*, Parte III. Cap. I. *Plenitudo potestatis est in Papa tamquam in subjecto ipsum recipiente & ministerialiter exercente: est in Ecclesia universali, tamquam in objecto ipsam causaliter & finaliter continente: est in Generali Concilio*, TAMQUAM IN EXEMPLO IPSAM REPRÆSENTANTE ET REGULARITER DIRIGENTE. *Quia si Papa uteretur hac potestate ad destructionem Ecclesiæ, Generale Concilium est exemplum vel speculum dictam universam Ecclesiam repræsentans, & ejus vice & nomine abusus hujusmodi potestatis coercens, regulans, & dirigens*. Et

Ibid. p. 959. Cap. IV. *Tam de jure humano quam divino concedendum est, Papam posse ab universali Ecclesia vel a Generali Concilio in multis casibus judicari & condemnari, & ab eo ad Concilium multis in casibus posse appellari*.

Thomas de Corcellis, Caroli VII. Gallorum Regis apud Basileensem Synodum Theologus, quem Æneas Silvius *Virum* adpellat *doctrina juxta mirabilem & amabilem*: in gravissima illa Oratione de hoc argumento habita in Bituricensi Conventu anno MCCCCXL. quam describit Pithœus inter Probationes Libertatum

Pithœus p. 47. Ecclesiæ Gallicanæ Capite XII. num. 4. *Totum Collegium Apostolorum beatorum ita practicavit, quoniam post declarationem habitam in suo Concilio Jerosolymitano, non dicebant sic in conclusione*, Visum est Petro, *sed* Visum est Spiritui Sancto & nobis*: nec dicebant ita*, Placet Petro, *sed* Placuit Apostolis & Senioribus cum omni Ecclesia: *attribuentes Spiritui Sancto & toti Concilio auctoritatem ejus, quod ibidem decretum erat*.

Cusa p. 772. Cardinalis de Cusa, Lib. II. *de Concordantia Catholica*, Capite 34. *Non fuit Petrus ex illo Primatu Ecclesia major: quoniam ipse ab Ecclesia & propter eam nominatur, secundum Augusti-*

ſtinum & alios Doctores. QUARE ILLA MAJORITAS NON FUIT MAJORITAS SUPRA, SED INFRA ECCLESIAM. *Unde licet os ſive caput eſſet Apoſtolorum & Eccleſiæ, & ejus nomine proponeret & reſponderet: tamen nihilo minus tamquam membrum ſubfuit. Quare in medio fidelium ſurgens in reverentiam Eccleſiæ locutus eſt, & paſſus eſt ſe mitti in Samariam ab ipſa, Act. VIII.* Et mox *Si propter Eccleſiam Petrus a Petra dictus eſt, & Eccleſia non eſt niſi unio fidelium: recte propter unionem fidelium & ob tollendum ſchiſma præſidentia eſt, quare unitas fidelium eſt illa, ad cujus ſervitium & obſervantiam præſidentia eſt ſuper ſingulos. Hinc unitas fidelium, quam nos Eccleſiam dicimus, ſive univerſale Concilium Catholicæ Eccleſiæ illam repræſentans,* EST SUPRA SUUM MINISTRUM AC SINGULAREM PRÆSIDEM. Jam a Capite 17. ejuſdem Libri hæc præmiſerat idem Cardinalis: *Quis dubitare poteſt ſanæ mentis univerſale Concilium abſque diminutione veræ poteſtatis & privilegii Sedis Apoſtolicæ, tam in abuſum, quam in abutentem poteſtatem habere pro ſui ipſius conſervatione? Quare univerſaliter dici poteſt, univerſale Concilium habere poteſtatem immediate a Chriſto, & eſſe omni reſpectu tam ſupra Papam, quam ſupra Sedem Apoſtolicam. Et hanc ſententiam probant plura geſta & Canones & rationes.* *Ibid. p. 736.*

Alphonſus Toſtatus Epiſcopus Abulenſis Parte altera *Defenſorii*, Capite 69. *Manifeſtum eſt auctoritatem Eccleſiæ eſſe majorem auctoritate Papæ: cum illa non poſſit errare nec in fide nec in moribus: iſte autem in utraque errare poteſt, & ſæpe repertum eſt, quod Summi Pontifices in utraque erraverint. Ob hoc autem* CHRISTUS CONSTITUIT SUPREMUM TRIBUNAL IN ECCLESIA IN SACRO CONCILIO ETIAM SUPRA PAPAM. *Abulenſ. To. XXV. p. 138. & 139.*

Andreas Eſcobarius Epiſcopus Megarenſis Parte Sexta memorati Tractatus, quod *Gubernaculum Conciliorum* inſcribitur, Capite III. *Concilium* *Hard. Tom. VI. p. 266.*

cilium non subjicitur Juri positivo, cum habeat plenitudinem potestatis, & sit a Jure divino immediate, ut dictum est. Quæ potestas ligandi & solvendi est in ipsa universitate universalis Ecclesiæ. Quæ Ecclesia superiorem non habet nisi Deum, nec subjicitur legi positivæ. Quæ Ecclesia etiam non potuit transferre suam potestatem in ipsum Papam totam, in tantum quod desineret esse penes eam. Quia hoc esset contra jus divinum, & contra exempla Apostolorum. Et Parte IX. Cap.I.

Ibid. p. 301. *Ex quibus sequitur, quod simpliciter & sine additione debet teneri & credi, quod potestas Ecclesiæ in omnibus est major, quam potestas Papæ, in auctoritate, in jurisdictione, & in executione.*

Dionysius Carthusianus Scriptor e Belgio ejusdem sæculi XV., quo Tostatus floruit, in Tractatu *De Auctoritate Papæ & Concilii*, Art.XXVII.

Carthus. Tom. X. fol. 340. vers. edit. Colon. 1532. *In his quæ proprie ac directe spectant ad forum Generalis Concilii, Concilium videtur esse super Papam, ita quod Concilium dando voces suas seu vota, est liberum, nec Papa potestatem coercitivam habet super illud in hujusmodi causis, magisque standum determinationi Concilii Generalis quam Papæ.* Rursus Art. XXXI.

Ibid. fol. 341. vers. *Porro hæ causæ sunt extirpatio hereticæ pravitatis ac schismatis, declaratio fidei, atque editio symboli ejus; universalis reformatio Ecclesiæ in capite & in membris ejus. Itaque in expeditione istorum major dicitur potestas Concilii Generalis quam Papæ. Quoniam Christus promisit Ecclesiæ seu Concilio ipsam repræsentanti infallibilem directionem & gloriosam assistentiam incessantem. Unde & Papa in talibus tenetur stare determinationi Ecclesiæ seu statutis Concilii, tamquam ordinationi ac sententiæ Spiritus Sancti.* CUMQUE PAPA POSSIT ERRARE IN FIDE ET MORIBUS, AC CETERIS QUÆ SUNT DE NECESSITATE SALUTIS, EJUS JUDICIO NON VIDETUR ULTIMATE AC CERTITUDINALITER STANDUM IN ISTIS: CUM NON SIT INFALLI-

BI-

BILIS REGULA, NEQUE INDEVIABILE FUNDAMENTUM. Ita judicabat & fcribebat vir ille, quem ut virtutibus & miraculis clarum, publico cultu profequitur totus Ordo Carthufianus: quemque propterea Sanctorum albo adfcripfere Bollandiani Patres *Actis Sanctorum*, die XII. Martii.

XXI. Colligunt tertio noftri Theologi: quandoquidem tota vis & auctoritas Ecclefiæ univerfalis infit Generali Concilio, utpote totam Ecclefiam Catholicam repræfentanti: ubi ab ipfo Concilio Generali præfcripti ac defignati fuerint limites tam Papatus, quam Epifcopatus: præfcripta item cetera Difciplinæ & Reformationis Ecclefiafticæ capita: non poffe Papam, nec poffe Epifcopos ultra hos limites excurrere: quemadmodum nec Papa nec Epifcopi adverfari iis poffunt, quæ de Fide & moribus definita fuerint a Generali Concilio legitime coacto & celebrato. Confectarium hoc differtiffime definitum eft a Generali Concilio Conftantienfi Decreto illo Seffionis V., quod ita habet: *Primo declarat hæc Sancta Synodus Conftantienfis, quod ipfa in Spiritu Sancto legitime congregata, Generale Concilium faciens, & Ecclefiam Catholicam repræfentans, poteftatem a Chrifto immediate habet, cui quilibet cujufcumque ftatus vel dignitatis, etiamfi Papalis exiftat, obedire tenetur in his, quæ pertinet ad fidem, & extirpationem fchifmatis, ac generalem reformationem Ecclefiæ Dei in capite & in membris. Item declarat, quod quicumque cujufcumque conditionis, ftatus, vel dignitatis, etiamfi Papalis exiftat, qui mandatis, ftatutis, feu ordinationibus, & præceptis hujus Sanctæ Synodi, & cujufcumque alterius Concilii Generalis fuper præmiffis, feu ad ea pertinentibus obedire contumaciter contempferit: nifi refipuerit, condignæ pœnitentiæ fubjiciatur, & debite puniatur, &c.* Hardius in Hift. Concil. Conftant. Tom. IV. p. 98.

XXII.

XXII. Concilium hocce ejusque Definitiones confirmavit Papa Martinus V. Bulla *Inter cunctas*, Sessione XLII. edita: ubi eos qui ab hæresi ad Ecclesiam venerint, hoc modo interrogari jubet: *Utrum credat quod quodcumque Concilium Generale, & etiam Constantiense, universalem Ecclesiam repræsentet?* (Quod unum erat ex capitibus definitis Sessione V.) *Item quod illud quod Sacrum Concilium Constantiense universalem Ecclesiam repræsentans, approbavit & approbat in favorem fidei & ad salutem animarum: quod hoc est ab universis Christi fidelibus approbandum & tenendum*. Non videtur autem dubitandum, ad Fidem & bonos mores pertinere quidquid Sessione V. definitum fuit.

Hartd. Tom. IV. p. 1527. & 1558.

Quod vero tale Decretum agat non de solo schismatis tempore, sed etiam de quocumque alio tempore, manifeste conficitur ex illis verbis Concilii: *Hujus Sanctæ Synodi & cujusque alterius Concilii Generalis*.

Confirmatione autem Martini V. comprehendi non solum illa Concilii Decreta, quæ post electionem ejus facta sunt; sed etiam illa, quæ electionem præcessere, certo argumento est Bulla *Cupientes*, Sessione XLIV. edita ab eodem Martino V. In ea enim obstrictum se ille agnoscit Decreto *Frequens* ejusdem Concilii, Sessione XXXIX. stabilito ante Martini electionem. En verba ipsius Papæ: *Cupientes ac volentes Decreto hujus Generalis Concilii satisfacere, inter alia disponenti, quod, &c.* Rursus in alia Bulla *Nuper* ita ait: *Cupientes Generale Concilium juxta deliberationem & ordinationem Sanctæ Synodi Constantiensis celebrari*. Tertio in Bulla *Dum onus* ita loquitur: *Dum Sacrum Generale Constantiense Concilium statuit & decrevit, &c.* Quod argumento quoque est, valere Constantiensia Decreta etiam tum, cum nullum existit schisma.

To. XVI. Concil. p. 724.

To. XVII. p. 222.

Ib. p. 225.

Ea-

Eadem vero confirmatione pariter comprehendi non solum Decreta edita post unionem trium obedientiarum, verum etiam edita ante unionem: æque certum redditur ex eadem Bulla *Inter cunctas*: ubi Martinus V. conversos ab hæresi credere & profiteri jubet, sententias in Wiclefum latas Sessione VIII. latas item in Joannem Husium Sessione XV. legitimas fuisse & justas sententias Concilii Generalis. *Utrum credat quod dictæ condemnationes per Sacrum Generale Concilium rite & juste factæ sunt*. Porro ex ipsis actis liquet, obedientiam Gregorii XII. nonnisi Sessione XII. obedientiam vero Benedicti XIII. nonnisi Sessione XXII. Concilio se adjunxisse.

XXIII. Quod si de aliis jam loquamur Pontificibus: nullus quidem invenietur, qui Bulla aliqua dogmatica vel solemni Definitione, in irritum miserit vel proscripserit Decreta hæc Constantiensia Sessionis V. Quinimo Eugenius IV. in ipsa Bulla *Moyses*, ubi Basileensis Concilii postrema Acta condemnat: (nempe quæ ab anno MCCCCXXXVII. post translatum Ferrariam Concilium decreta sunt) Ipsis Basileensibus opposuit auctoritatem Concilii Constantiensis, tamquam auctoritatem cujusdam Concilii Generalis & ineluctabilis. *Pravum ipsorum Basileensium sensum, quem facta demonstrant, velut Sacrosanctæ Scripturæ, & Sanctorum Patrum*, ET IPSIUS ETIAM CONSTANTIENSIS CONCILII *sensui contrarium damnamus, &c.* Tomo XVIII. p.1206.

XXIV. Ut autem legentibus patefiat, quam immerito auctoritatem hujus Bullæ *Moyses* nobis objiciant Bellarminus, Duvalius, Justinianus, aliique Romanæ Curiæ parasiti, perinde quasi ea Constitutione rite proscripta ab Eugenio fuerint Constantiensia Decreta: animadvertendum est, diu post, nempe anno MCCCCXLVIII.

MCCCCXLVIII. (tum cum Nicolao V. jam Pontifice post Eugenium legitime designato, de componenda pace inter Nicolaum ipsum & ejus competitorem Felicem V. solliciti erant Christiani Principes, Duce Carolo VII. Gallorum Rege) illud inter alia capita Instructionis suæ postulasse Germanici Imperii Electores: *Instabit Dominus Rex Francorum, quod S. D. Nicolaus Papa V. Concilium Constantiense, Decretum* Frequens, *& alia ejus Decreta, sicut cetera Concilia Catholicam Ecclesiam repræsentantia, ipsorum potestatem, honorem, & eminentiam,* SICUT ET CETERI ANTECESSORES SUI, *suscipiet, amplectetur, & venerabitur*. Abdicavit se Pontificatu Felix, protestatus in Litteris Cessionis a Raynaldo descriptis, Definitionem Constantiæ factam Sessione V. Definitionem quandam esse *nulla umquam oblivione delendam*. Protestati quoque sunt Patres Synodi Lausanensis, qui Felicem V. secuti antehac fuerant; se pro vero & unico Pontifice amplecti Nicolaum V. *fida relatione intelligentes, ipsum eandem credere & tenere veritatem pro conservanda auctoritate Sacrorum Conciliorum* IN SACROSANCTA SYNODO CONSTANTIENSI DEFINITAM ET DECLARATAM, *in Sacro Basileensi Concilio renovatam, nec non a Prælatis, Regibus & Principibus, Universitatibusque Orbis susceptam, &c.* His conditionibus redintegrata pax est: his in Cardinalium Collegium admissus a Nicolao V. competitor ejus Felix. Quin etiam his non contentus Nicolaus, irritavit præterea edita Bulla *Tanto nos*, quidquid Sententiarum & Processuum in Basileense ediderat Eugenius IV. Tantum ergo abest, ut proscripta a Romanis Pontificibus fuerit quinta Sessio Constantiensis, ut potius ab iisdem probata censeri debeat. Quapropter pergamus jam ostendere falsitatem aliorum argu-

To. XIX. Concil. p. 57.

Raynal. ad ann. 1449. num. 3, & 4.

To. XIX. p. 72.

gumentorum, quibus Constantiensis Decreti auctoritatem elevare conati sunt quatuor Cardinales, Joannes a Turrecremata, Thomas Cajetanus, Robertus Bellarminus, & Josephus Augustinus Orsius.

XXV. Omnes vero eo argumento tamquam insolubili in nos utuntur: nempe cum Constantiæ V. Sessio celebrata est, Concilio non interfuisse nisi Cardinales & Episcopos unius obedientiæ Joannis XXIII., qui, si Scriptores illos audimus, non amplius quam *tertiam partem* Ecclesiæ repræsentabant: aberant enim quotquot e Cardinalibus & Episcopis adhuc sequebantur alterutrum Antipapam, Gregorium XII. vel Benedictum XIII. Observandum autem est, præter Cardinales quamplurimos, fuisse tunc temporis Constantiæ Episcopos circiter ducentos e Germania, Anglia, Polonia, Suecia, Novergia, Dania, Hungaria, Bohemia, Gallia, Belgio, & maxima parte Italiæ: Antistites præterea Benedictinorum, Carthusianorum, Præmonstratensium, Cisterciensium, Dominicanorum, & Franciscanorum: Procuratores item innumerosque Doctores Academiarum Parisiensis, Bononiensis, Viennensis, Cracoviensis, Oxoniensis, & Pragensis: ad hæc Sigismundum Cæsarem cum Oratoribus omnium fere Regnorum supra commemoratorum. Atque horum omnium cœtum tertiam Ecclesiæ partem vocat Bellarminus: cum tamen Benedicto XIII. soli tunc obedirent Castellani, Aragonenses, & Navarri (num Lusitani nostri a Joanne XXIII. erant): Gregorio vero XII. soli parerent Scoti, Appuli, aliique minores Populi. Quintus autem annus jam erat, cum & Benedictum & Gregorium Pseudo-Papas declararat Generalis Synodus Pisana, qua convenerant cum Antistitibus omnium nationum supra descriptarum, Cardinales trium obedientia-

tiarum (*a*). Fateor equidem, post sententiam Concilii Pisani pugnasse adhuc Hispanos pro Benedicto, Scotos vero & Appulos pro Gregorio. Verum enim vero, præterquamquod utrique ad celebrandum Constantiæ Concilium invitati fuerant, & quidem invitati a vero Pontifice, qualis extitit Joannes XXIII. utrique paullo post ipsi Concilio sese adjunxere: nempe qui a Gregorio erant, Sessione XII., qui vero Benedictum sequebantur, Sessionibus XXII. XXVI. & XXXV. Neutros vero præcedentium Sessionum Decretis vel tantillum repugnasse constat (*b*).

Sed

(*a*) Convenisse etiam e Lusitania cum Oratoribus Regis nostri Joannis I. Archiepiscopum Olisiponensem, Episcopum Lamecensem, & Moderatores cum Augustinianorum tum Franciscanorum, testantur Acta a Raynaldo producta in Annalibus ad annum MCCCCIX. num. 45.

(*b*) Hoc eodem argumento Constantiensia Decreta tuiti postea sunt a cavillis Eugenii IV. Basileenses Patres in Responsione Synodali an. MCCCCXXXIX. *Quid contradicere vult*, inquiunt, *de aliis obedientiis? Reclamavitne aliqua contra hujus veritatis declarationem?* (Conciliorum Tomo XVII. pag. 548.) Imo ex Actis Sessionis XL. aperte discimus, Decreto Sessionis V. non solum non restitisse, sed etiam re & verbo subscripsisse conflatam dudum ex omnibus obedientiis totam Synodum Constantiensem. Nam in illa Sessione octodecim futuræ Reformationis capita ediderunt Patres, quorum unum illud erat: *Propter quæ & quomodo Papa possit corrigi vel deponi.* (Hardtius Tomo IV. pag. 1453.) Hujus autem capitis fundamentum esse Decretum Sessionis V. nemo non videt. Vidit certe Thomas de Corcellis in aurea illa oratione, quam describit Pithœus Cap. XII. num. 4. Vidit & Antonius Arnaldus in Libro Gallice inscripto: *Eclaircissemens sur l'Autoritè des Conciles Generaux & des Papes*, Cap. XIX. Probatione XI. Itaque hic adversus Bellarminum locum habet,

quod

Sed ponamus neutros Concilio accessisse: ponamus utrosque Decretis prioribus repugnasse. Illud tamen recta ratio postulabat, ne tanta vis inesse crederetur quinque vel sex Christianitatis frustis (quorum omnium collectio quintam partem non æquabat eorum, qui ab initio Constantiæ fuerant; quinimo solus Deus scit, qua conscientia a Concilio abfuerint, qui eo proficisci invitati erant); Postulabat, inquam, recta ratio, ne tanta vis inesse crederetur paucis his Christianitatis frustis; ut sua absentia vel potius contumacia vigorem & auctoritatem eliderent vel elidere possent eorum Decretorum, quæ in publica Sessione constituta & promulgata fuerant ab Episcopis decem Catholicarum Regionum latissimarum, ex quibus una Germania totam Hispaniam & Scotiam superabat. Alioquin fateri debet Bellarminus, sub eo rerum statu Ecclesiam suam deseruisse Christum, eique abstulisse vel denegasse vires, quibus illa omnino indigebat ad tot hæreses & schismata e sinu suo propulsanda. Fateri debet, Œcumenicum non fuisse Concilium Ephesinum, a quo nimirum plusquam quadraginta Episcopi Antiochenæ Diœceseos abfuerint & dissenserint. Fateri debet, Œcumenicum quoque non fuisse Concilium Florentinum: in eo enim desiderati sunt, quotquot interim Basileæ remanserant, etiam post editam ab Eugenio celeberrimam illam Constitutionem *Moyses*. Sed reponunt quatuor Cardinales: cum quinta Sessio celebrata est, aberat jam a Concilio Romanus Pontifex, qui e Constantia furtim in Schafusam Austriæ oppidum

quod ipse adversus Cajetanum argumentatur Lib. II. de Romano Pontifice, Cap. 30. *Si Ecclesia invitum Papam deponit, certe Ecclesia est supra Papam.*

se receperat. Verissimum illud est sane. Sed nihilominus judicavit & definivit tota Synodus, repræsentari in ipso Constantiensi Concilio Universalem Ecclesiam: hancque ejus Definitionem postea confirmavit Martinus V. Bulla *Inter cunctas*. Nihilominus tota Synodus eo perrexit, ut profugo Papæ diem dixerit: in ejus delicta inquisierit, ut scandalosum, incorrigibilem, & fuga ipsa schismati patrocinantem, Pontificatu privarit. Nihilominus in potestate se Synodi esse professus est exauctoratus Pontifex: atque in ejus locum substitutus est Martinus V., quem verum ac legitimum Pontificem fuisse nemo dubitat. Nihilominus multo ante Martini electionem errores Joannis Wiclefi Sessione VIII., errores vero Joannis Husii Sessione XV. condemnavit tota Synodus. Sessione autem XLII. eadem Bulla definivit Martinus V. condemnationes illas rite & juste factas esse, ac pro talibus habendas. *Quod dictæ condemnationes per Sacrum Generale Concilium rite & juste factæ sunt*. Ubi notatum velim, vocari a Papa *Generale Concilium* illud, quod Sessionibus VIII. & XV. celebratum est: quamvis ipse optime sciret, abfuisse jam tum Joannem XXIII. nondumque Concilio se conjunxisse Benedicti asseclas. Quo posito, utri, quæso, fidem habituri sumus? Concilio, an Bellarmino? Papæ, an Cardinali?

XXVI. Sed reclamant adhuc Bellarminus & Orsius. Fuerunt quidem, inquiunt, ordine & rite facta in Concilio, quæcumque in Wiclefum & Husium decreta sunt. Non ita vero se habuere Decreta Sessionis V. utpote non ante librata & discussa, sed temere promulgata. Hem, quam transversos a recte sentiendo homines agant præjudicatæ opiniones! Hac ratione facile erit hæreticis Definitiones quascumque Generalium Conciliorum eludere, eo nempe

pe prætextu, quod temere, & nullo præcedente examine factæ fuerint. Quo admisso, nullus Canon, nullum Decretum valebit: sed nutabunt omnia & vacillabunt. Quid? quod nullo pacto ostendere adversarii nostri possunt, id quod Sessione V. decretum est, non fuisse antea probe discussum & examinatum? imo contrarium nobis persuadet cum ipsius rei gravitas, tum sapientia & prudentia Episcoporum ducentorum, nec non innumerabilium Theologorum & Jureconsultorum, qui Concilio interfuere, ibique sententias dixere. Adde quod eorum unus, isque omnium maximus, sapientissimus, & piissimus, nempe Joannes Gerson, in Tractatu *de Potestate Ecclesiastica*, secundo post anno elucubrato, Consideratione XII. plane adfirmat, Definitionem Sessionis V. veritatem esse *ex Theologiæ principiis luce clariorem*. Non sic autem loqueretur Gerson, nisi principia illa jam ante a Theologis patefacta & discussa agnosceret. Atque illa quidem jam cum aliis discusserat anno MCCCLXXXI. clarissimus e Germania Doctor Henricus de Hassia in suo *Concilio Pacis*, Capite XIII. (*a*). Discusse-

Gerson Tomo II. pag.247.

Henricus de Hassia inter Opera Gersonis Tomo II. pag.824.

(*a*) Henrici verba sunt, Tomo altero Gersonianorum operum pag. 824. *Universalis Ecclesia, cujus Concilium Generale est repræsentativum, est superior Collegio Cardinalium, & omni alia particulari Congregatione fidelium, & omni cujuscumque dignitatis & præsidentiæ persona, etiam Domino Papa, in casibus inferius exprimendis. Itaque potissimum ad tale Concilium, tamquam ad supremam auctoritatem, in præsenti casu tangente totam Ecclesiam recurrendum est. Consequentia est notoria. Antecedens declaratur. Quia Ecclesia universalis non potest errare, nec mortali peccato esse obnoxia: itaque est superior Collegio Cardinalium cum Papa, qui hanc prærogativam non habet: quia de eo non est dictum:* Et portæ inferorum non prævalebunt adversus eam, *Matth. XVI.* 18., *sed de Eccle-*

Plaollus apud Hardtiū Tom. II. pag. 29.

cufferat item anno MCCCCIX. Sorbonicus alter Petrus Plaollus in Oratione de eo argumento habita in Concilio Pisano Sessione XIII. ex editione Hardtii (*a*). In

Ecclesia universali. Unde Anastasius Papa II. incidit in hæresim, & Marcellinus Papa in idolatriam, &c. ut legitur in Decretis & Gestis Summorum Pontificum. Confirmatur hoc: quia Collegium Papæ cum Cardinalibus non videtur magis confirmatum, quam Collegium Beati Petri & ceterorum Apostolorum. Et tamen Petrus ter negavit Christum, & omnes Apostoli fugerunt ab ipso, & in fide vacillaverunt. Quid igitur dicere audebit, Collegium Papæ & Cardinalium impeccabile esse, cum etiam a Christo institutum non inveniatur. Item quod etiam in Judiciis errare possit, & quod Concilio Generali subsit, probat Augustinus in epistula ad Eleusium, Felicem Grammaticum, & reliquos Donatistas: ubi loquens de Collegio Papæ & Cardinalium dicit, quibus verbis ets adhuc dici possit & justissime dici: Ecce putemus illos Episcopos, qui Romæ judicaverunt, non bonos Judices fuisse. Restabat adhuc plenarium Ecclesiæ universæ Concilium, ubi etiam cum ipsis Judicibus causa posset agitari, ut si male judicasse convicti essent, eorum sententiæ resolverentur. *Est igitur auctoritas Generalis Concilii major auctoritate Papæ & Collegii Cardinalium. Quod etiam insinuat beatus Hieronymus ad Evandrum.* Si auctoritas, *inquit*, quæritur, Orbis major est urbe .... *Item 19. Distinct. super Capitulum* Anastasius, *glossa dicit*: Videtur ergo quod Papa tenetur requirere Concilium, alias Concilium Episcoporum: quod verum est, ubi de Fide agitur. Et nunc Synodus major est Papa. *Item 15. Distinct. in Capitulo* Sicut Sancti, *in fine*, *Archidiaconus jam dictam glossam approbans dicit*, *quod* Nimis periculosum est Fidem nostram committere arbitrio unius hominis. Hæc ibi: lege & reliqua quæ inibi sequuntur: sunt enim pleraque magni momenti. Hoc autem Henrici de Hassia opusculum ante Dupinum publici juris fecerat Hardtius Tomo II. Parte I.

(*a*) Verba Actorum Pisanorum Sessione XIII. sic habent in editione Hardtii Tom. II. P. I. pag. 132.

Dis

In Sermone itidem Constantiæ habito in Festo S. Antonii Abbatis, Concilio ipso audiente, testatur idem Gerson, hanc esse *decisionem clarissimam solidissimamque, fundatam supra petram Sacræ Scripturæ*, ubi Christus Petro dixit: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tamquam ethnicus & publicanus. *Gerson Tom. II. pag.* 355.

Hanc ipsam doctrinam quamplurimis iisque gravissimis testimoniis e Scriptura & Traditione petitis comprobarat & illustrarat idem Gerson, ante habitam Constantiæ Sessionem V. videlicet anno MCCCCVIII. in Oratione ad Oratores Academiæ Oxoniensis, quæ incipit: *Congratulatur vestræ devotioni*. Anno MCCCCXIV. in Tractatu *de Modis uniendi & reformandi universalem Ecclesiam in Concilio*, cujus initium est: *Dolentes quærebamus te*. Anno MCCCCXV. in Sermone ad Patres Concilii, statim post fugam Papæ habito, qui ita incipit: *Ambulate dum lucem habetis*. *Ibid. p.* 123. *Ibid. p.* 161. *Ibid. p.* 201.

Quin etiam in sermone alio Constantiæ item habito Sessione XVII. *Pro Viagio Regis Romanorum*, testatur idem Cancellarius Parisiensis, multa de eodem hoc argumento, antequam celebrata esset quinta Sessio, scripsisse Præce-

Die Mercurii XXIX. dicti mensis Maji adveniente, servatis solemnitatibus & ceremoniis, ut supra, quidam valentissimus Magister in Theologia, nuncupatus Petrus Plaoul, ascendit pulpitum, & proposuit verbum Dei, videlicet: Congregabuntur filii Juda & filii Israel pariter, & ponent sibimet caput unum. *Hos. I. in fine. Et deduxit pulchre, exaltando Ecclesiam, & asserens, eam esse supra Papam. Quod deduxit plurimis rationibus &c.* Et paullo post: *Ipso autem descendente de Cathedra, ascendit quidam Episcopus Italicus. Qui opinionem centum & trium Magistrorum in Theologia, & plurimum Licentiatorum, & Baccalaureorum formatorum, ac Universitatis Bononiensis, in quadam schedula publicavit, quæ est conformis opinioni Universitatis Parisiensis.*

ptorem suum Cardinalem Alliacensem, qui unus e Constantiensibus Patribus erat. *Scripsit super hoc errore vel scandalo Reverendissimus Pater Dominus Cardinalis Cameracensis, Praeceptor meus inclytus*, DUDUM ET NUPER, ANTEQUAM FIERET HÆC CONSTITUTIO.

Ibid. p. 276.

Postremo Theodoricus Niemus (*a*), qui vitam scripsit ipsius Joannis XXIII. & Constantiæ in Concilio fuit, ubi & mortuus est: postquam Libro II. Capite 8. enarrasset dictum quorumdam Cardinalium, qui absentia & recessu Papæ dissolutum Concilium existimabant: e vestigio subjungit, quæ sequuntur. *Et eis responsum fuit acriter per plures de Concilio, viros magnæ auctoritatis & scientificos: scilicet*, QUOD PAPA NON ESSET SUPRA CONCILIUM, SED ESSET SUB CONCILIO (*b*). Et quidem ex ipsis Actis constat, quæstionem de auctoritate Concilii

(*a*) Protonotarius Apostolicus, idemque Episcopus Verdensis, & postea Cameracensis, natione Germanus, multis editis Scriptis sæculo decimoquinto ineunte clarissimus.

(*b*) In horum sententiam pedibus se ivisse, plane ostendit idem Theodoricus in opere alio, quod *de Schismate universali* scripsit, cujus Excerpta debemus Goldasto Tomo altero *de Monarchia S. R. I.* Parte II. pag. 1476. Sic enim habet Lib. III. Cap. XI. *Oportet esse Episcopum sine crimine, quasi Dispensatorem Dei, sed multo magis Papam, qui omnibus præest. Nec credo illud obstare*, quod Canonistæ dicunt, *quod Papa nisi a fide sit devius, dejici non possit, & quod nemo judicat primam Sedem, quodque nullus potest auferre auctoritatem vel potestatem, quam conferre non potest. Quæ licet teneantur, tamen in putativo & contendente de Papatu in schismate variantur nec subsistunt: nec etiam intelliguntur rationabiliter in uno & indubitato Papa, malefico, & Ecclesiam scandalizante; quia ille revera dici non potest Christi Vicarius, quia Christi opera & mandata non sequitur, nec observat, in detrimentum maximum Christianorum, &c.*

cilii supra Papam antea sæpius agitatam & discussam fuisse inter Patres & Theologos, quorum principes semper habiti sunt Parisienses cum Constantiæ, tum etiam alibi.

Quæ hucusque observavimus, satis erant cum ad revincendas tergiversationes Bellarmini & Orsii; tum ad manifestandam prudentiam ac solertiam, qua in efformando & publicando Decreto Sessionis quintæ usi sunt Constantienses Patres. Verum hæc nos in ea urbe, in eoque Regno scribimus, ubi alte nostrorum animis infixa sunt Ultramontana placita: idque non alia de causa, quam quod veritatem illi e libris melioribus discere hactenus neglexere. Oportet ergo immorari nos paullo diutius in demonstrando, quanti ab omnibus faciendum sit Decretum tam illustris Concilii, quam fuit Constantiense.

XXVII. Hoc ergo Decretum toto sæculo XV. quo celebratum est Constantiense Concilium, a Catholicis Episcopis & Theologis receptum esse, tamquam Decretum quoddam dogmaticum, seu fundamentalem Regulam totius jurisdictionis spiritualis Ecclesiæ respectu omnium quorumcumque Pontificum, ac pro omnibus & quibuscumque temporibus & casibus: factum quidem est, quod planissime demonstratur ex iis Scriptoribus, qui vel Concilio ipsi interfuere, vel paullo post inclaruere. Inter eos qui Concilio interfuere principem locum obtinet Petrus de Alliaco Cardinalis & Episcopus Cameracensis, qui in Tractatu *de Auctoritate Ecclesiæ, Concilii Generalis, & Romani Pontificis*, Constantiæ composito anno uno cum dimidio post celebratam Sessionem V. ita scribit Parte III. Capite II. *Hæc conclusio* (nempe quod Papa subjiciatur judicio Concilii Generalis etiam extra casum hæresis.) *in condemnatione & depositione Joannis Papæ XXIII. prætica-*

Ad calcem Tomi II. Gerson Oper. p. 951.

ßicata eſt per hoc Sacrum Concilium Generale, cujus determinationi contradicere non licet. Mox Capite III. *erroneam* vocat contrariam doctrinam ex eo, quod Conſtantienſibus Decretis adverſetur. *Præmiſſam opinionem erroneam eſſe, ſatis patet ex actis in hoc Sacro Concilio.*

Ibid. p. 956.

Secundo loco eſt Pariſienſis Cancellarius Joannes Gerſon, qui in ſuis Operibus Conſtantienſe Decretum identidem laudat & deſcribit ad verbum, tamquam Regulam quandam Catholicæ Fidei. Nempe in Tractatu *de Poteſtate Eccleſiaſtica*, Conſideratione IV. (qui Seſſione XXVI. publice lectus fuit:) in Sermone *pro Viagio Regis Romanorum*, in eodem Concilio habito, ſecundo menſe poſt publicatum Decretum Seſſione V. in Sermone S. Antonii Abbatis, habito item Conſtantiæ coram Concilio anno ſecundo poſt celebratam eandem Seſſionem V. & in Tractatu, *An liceat in cauſis Fidei a Summo Pontifice appellare?* Qui tertio anno poſt habitam eandem Seſſionem ſcriptus fuit.

Gerſon Tom. II. pag. 231. & 275. & 303. & 355.

Tertius nobis occurrit clarus ille ex Hiſpania Theologus Benedictini Ordinis, Andreas Eſcobarius, Epiſcopus Megarenſis: qui in *Gubernaculo Conciliorum* adfirmat primo, ſe Conſtantiæ fuiſſe in Concilio, cum Decretum quintæ Seſſionis publicatum eſt die ſexta Aprilis, anno MCCCCXV., atque eadem ipſa die concionatum ſe eſſe coram Patribus. *Me qui hæc ſcribo, eadem die coram Concilio ſermocinante.* Adfirmat præterea, Decretum hoc definitum ac promulgatum eſſe in Concilio de conſenſu, beneplacito, & mandato Patrum omnium. *Præſentibus omnibus Cardinalibus S. R. E. & multis Archiepiſcopis, Patriarchis, Epiſcopis & Prælatis, ac diverſorum Principum Ambaſſiatoribus, & Illuſtriſſimo Principe Domino Sigiſmundo Romanorum Rege, de conſenſu omnium, beneplacito & mandato,*

Hartdius Tom. VI. p. 153. & 154.

Sacro-

Sacrosanctum Concilium Constantiense promulgavit & promulgari fecit & definivit hoc perpetuum statutum in quinta Sessione, &c. Adfirmat item, Decretum hoc Constantiense prædicari, scribi, promulgarique debere, tamquam unum ex capitibus Catholicæ Fidei. Et quamvis in eo tres tantum casus exprimantur, in quibus Generalia Concilia Romano Pontifice superiora sint: nempe casus Fidei, schismatis, & reformationis Ecclesiasticæ in capite, & in membris: non propterea tamen fuisse mentem Concilii, suam in Papam auctoritatem aliquo pacto coarctare: sed tribus illis indicatis ostendere, in omnibus ipso Pontifice superiora esse Concilia Generalia: omnia enim sub tribus illis a Constantiensi Decreto indicatis comprehendi. *Hoc Decretum*, inquit, *de Potestate Conciliorum affirmatum & decretatum in Sacris Conciliis Constantiensi & Basileensi, debet ita per Sacra Concilia sæpius prædicari, scribi perpetuo & promulgari, quod præcipiatur cunctis fidelibus Christianis æque firmissime & sine dubitatione credi, sicut creditur aliquis articulus fidei, &c.* Et rursus: *Ex quibus sequitur, quod simpliciter & sine additione debet teneri & credi, quod potestas Ecclesiæ in omnibus est major quam potestas Papæ, in auctoritate, in jurisdictione, & in executione.* Et infra de ipsa verborum generalitate agens: *Duobus Decretis*, inquit, *Concilii Constantiensis comprehenditur quidquid est corrigendum, quidquid est reformandum, quidquid est emendandum in Clero, in Populo Christiano, & in Pontifice Romano. Quia ponuntur in eis tres gradus, in quibus Papa subjicitur Concilio & est inferior eo. Primo quod subjicitur in his quæ sunt fidei & reformationis cujuscumque. Secundo subjicitur in his omnibus quæ pertinent ad fidem & reformationem. Tertio subjicitur in pertinentibus ad per-*

Ibid. p. 300.

Ibid. p. 316.

pertinentia ad fidem & reformationem . Et hic gradus est tantæ extensionis , quod vix excogitari potest , quod non sub ipso comprehendatur .

XXVIII. Maximi sane momenti est in rem nostram superius testimonium. Auctorem enim habet Theologum gravissimum, qui & Concilio interfuit, & natione Hispanus erat: ut uno ictu proinde Andreas Escobarius omnes machinationes dejiciat, quibus Constantiensia Decreta evertere conati sunt Cajetanus , Bellarminus , & Orsius . Inde enim constat , licet Sessione V. a Concilio adhuc abfuerint Hispani: tamen post exauctoratum in Concilio Antipapam Benedictum XIII., cui antehac adhæsissent, consensisse mox cum ceteris nationibus Hispanos ipsos in recipienda Decreta , recipiendasque Definitiones quascumque a Concilio prius factas & promulgatas. Constat Decretum Sessionis V. non pro eo tantum tempore intelligendum esse, quo divisa Ecclesia sit, vel dubius Pontifex : sed pro omnibus temporibus, ac de uno etiam atque indubitato Pontifice, qui quovis tempore Ecclesiæ Dei præsit. Constat verba illa Decreti, *in his quæ pertinent ad fidem, & extirpationem schismatis, & reformationem universalis Ecclesiæ in capite & in membris*: non restrictionis, sed exempli gratia posita esse : illisque proinde contineri casus quoscumque , ubi e re Ecclesiæ visum fuerit , sua in Papam auctoritate uti Concilium Generale. Constat denique, Decretum promulgatum esse coram omnibus Cardinalibus , deque unanimi consensu, adprobatione , & mandato omnium Patrum : proindeque unum ex illis Decretis esse , quæ Martinus V. adprobavit tum, cum Sessione XLIV. in publico Consistorio protestatus est , probari sibi rataque haberi quæcumque a Concilio promulgata essent

Con-

Conciliariter: hoc eſt, in publica Seſſione, atque toto Concilio conſentiente (*a*).

XXIX. Ad extremum moneo, teſtimonio hocce Epiſcopi Megarenſis uſurum dubio procul fuiſſe Illuſtriſſimum Boſſuetum, ſi ad manum jam tunc habuiſſet: eſt enim graviſſimum & luculentiſſimum. Sed cum *Defenſionem Declarationis Cleri Gallicani* ſub finem ſuperioris ſæculi ſcribebat laudatiſſimus Præſul, eruditorum pleroſque adhuc latebat Eſcobarii Opuſculum. Sub illud enim tempus *Gubernaculum Conciliorum* ex arcanis Helmſtadienſis Bibliothecæ Codicibus Mss. primus edidit Hermannus Vonder-

(*a*) Poſtulabant ſumma contentione a Martino V. Poloniæ Regis Legati Seſſione XLIV. ut feralem Librum Joannis a Falkemberga, jam *rite damnatum per Deputatos in cauſa Fidei, ac etiam per omnes Nationes Concilii, in Seſſione publica per Sacrum Concilium damnaretur, ſeu publice damnatum pronunciaretur*. (Hardtius Tomo IV. pag. 1550.) Negavit ea damnatione opus eſſe Pontifex: ſive quod Concilium diutius prorogatum nollet, ſive quod exiſtimaret, doctrina Joannis Parvi damnata Seſſ. XV. damnatum conſequenter eſſe hunc libellum, ſive qualibet alia de cauſa. Itaque *impoſito omnibus ſilentio, dixit, quod omnia & ſingula determinata & concluſa & decreta in materiis fidei per præſens Sacrum Concilium Generale Conſtantienſe* CONCILIARITER, *tenere & inviolabiliter obſervare volebat, & nunquam contravenire quoque modo. Ipſeque ſic* CONCILIARITER *facta approbat & ratificat, &c.* (Hardtius ibid. pag. 1557.) Atqui pertinere ad fidem ea, quæ pertinent ad interpretationem divini juris, & ad traditam immediate a Chriſto ſive Petri Succeſſoribus, ſive Epiſcopis in Concilio Generali ſedentibus poteſtatem; quis, quæſo, inficias ire poſſit? Ergo Decreta Seſſione V. adprobabat & rata declarabat Martinus V. cum probari ſibi & rata haberi proteſtabatur, *quæcumque in materiis fidei Conciliariter determinata & concluſa & decreta* Conſtantiæ fuerant.

der-Hardtius. Jam diu tamen monuerat in *Bibliotheca Antiqua Hispaniæ* Nicolaus Antonius, reperiri etiam hoc Opusculum in Mss. Vaticanis: optandumque esse, ut illud Collectioni Conciliorum a se adornatæ inseruisset Labbæus. Quin & illud ego ab eodem Nicolao Antonio didici, cognomen laudatissimo huic Hispano fuisse *Escobarium*: neque adpellandum *Andream Episcopum Magorensem*, ut ab Hardtio Hardtiumque secuto Febronio ubique adpellatur; sed *Andream Episcopum Megarensem*, quæ Achajæ urbs est inter Athenas & Corinthum sita, cujus ille Titularis, opinor, fuit Episcopus (*a*).

XXX. Quarto loco pro aperiendo sensu Constantiensium Decretorum nobis adsunt multi e Basileensibus Patribus, qui & ipsi Constantiensi Concilio interfuerant: in his tres Archiepiscopi: Bituricensis, Lugdunensis, & Arelatensis (*b*), qui fuit Beatus Ludovicus Allemandus, a Martino V. factus Cardinalis, idemque postea sanctorum albo adscriptus a Clemente Papa VII. Etenim Sessione II. anno MCCCCXXXII. habita (quam dubitare nemo potest fuisse legitimam & Œcumenicam, ac pro tali habitam ab Eugenio IV. in Bulla *Du-*

(*a*) *Gubernaculum Conciliorum* Andreas scribebat post annum MCCCCXXXII. Eundem tamen post novissimas turbas Basileenses ad Eugenii partes transvolasse, colligo ex Actis Concilii Florentini, ubi Decreto unionis subscriptus invenitur *Andreas Episcopus Megarensis*. (Concil. Tomo XVIII. pag.529.)

(*b*) Pro quo male in Lusitana editione scriptus fuit *Cameracensis*. Quod si anonymum Scriptorem audimus, qui *Analysin seu Ideam Generalem Conciliorum* Gallice edidit Coloniæ anno MDCCVI. *La plupart des Peres qui s'etoient trouvez à Constance, se rendirent encore à Bâle*.

Dudum Sacrum), Constantiensia Decreta (*a*) adlegavere Basileenses, ut fundamenta quædam totius Reformationis Ecclesiasticæ : idque eo tempore, quo idem Eugenius unus atque indubitatus Papa habebatur : Concilioque præsidebat delegatus ab Eugenio ipso Julianus Cardinalis, qui & Constantiæ fuerat. Cum autem statim ab initio Concilium dissolvere, aliudque Bononiæ celebrare conaretur Eugenius: hæc molienti impigre obstitere Basileenses, protestati sæpius in Responsionibus Synodalibus: salva auctoritate Constantiensium Decretorum (ut salvam esse oportebat), in potestate Eugenii non esse Concilium dissolvere suo arbitratu: imo se Concilii Decretis submittere debere ipsum Eugenium. Uno in loco ita disserebant. *Quis jam de potestate Concilii super omnes alias potestates ambigere poterit, tot irrefragabilibus testimoniis comprobata? Ex quibus manifeste constat, auctoritates quas de summi potestate Pontificis allegastis, non probare quominus ipse Pontifex mandatis universalis Ecclesiæ & Concilii Generalis obedire teneatur. Sed id dumtaxat probant, quod omnes singulares homines particularesque Ecclesiæ, ipsi Pontifici obedire debent, nisi in iis quæ huic Sacræ Synodo & cuilibet alteri legitime congregatæ præjudicium generarent. Nam etsi sit caput ministeriale Ecclesiæ, non tamen est major tota Ecclesia: alioquin errante Pontifice, sicut sæpe contigit & contingere potest, tota erraret Ecclesia, quod esse non potest.* In alio ita: *Hoc quod dixit Christus*, Si peccaverit in te frater tuus,

Concil. T. XVII. p. 236. & 287.

Ibid. p. 458.

Ibid. p. 459.

(*a*) Non adlegavere tantum, sed descripsere etiam ad verbum: idque non solum Sessione II., sed rursus etiam Sessione XVIII., cum se jam Concilio iterum adjunxisset Eugenius edita Bulla *Dudum Sacrum*, quæ Actis Sessionis XVI. inserta est.

tuus, dic Ecclesiæ; *omnes homines comprehendit. Et quod Petrus & ejus Successores illa auctoritate comprehendantur*, *ostendit Paulus*, *qui in faciem restitit Cephæ coram omnibus. Ecclesiæ enim dixisse videtur*, *qui coram omnibus dixit*. Probe quidem agnoscimus, septimo post anno, hoc est, anno MCCCCXXXIX. Bulla *Moyses* damnata ab Eugenio esse Acta Basileensia: sed quænam, quæso, Acta damnata? ipsa Bulla testante, non alia sane, quam quæ translationem Concilii in Ferrariam subsecuta sunt anno MCCCCXXXVII.

XXXI. Ex his qui Constantiæ quidem non fuere, sed paucis tamen post annis de hoc argumento scripsere; habemus Cardinalem de Cusa e Canonicis Regularibus S. Augustini Episcopum Brixiensem, qui Libro II. *de Concordantia Catholica*, ad calcem Capitis 17. hæc habet: *Manifestum est ex his*, *universale Concilium simpliciter supra Papam esse*, *nec amplius de hoc opus est exempla producere*, *quum habeamus varia Decreta Sacri Basileensis Concilii*, & *etiam Constantiensis*, *quomodo Papa dicatur subesse Conciliis. Et licet Constantiense tantum in tribus casibus loquatur*, *clarum est*, *quod omnes Canones facti*, *aut amplius factibiles*, *ad ipsos reducuntur*. Et Capite 20. *In his tribus jam definitio præcessit in Constantiensi Concilio amplius indisputabilis & immutabilis*. Habemus clarissimos ejusdem ævi Carthusianos duos, Dionysium Rickelium Belgam, & Jacobum de Paradiso Germanum, qui id ipsum pariter adfirmant. Ille in Tractatu *de Auctoritate Papæ & Concilii Generalis*, supra a nobis jam laudato, Articulo XIX. hic vero in Tractatu *de Septem Statibus Ecclesiæ*, a Goldasto recusso. Observandum autem est, a Jacobo non laudari solum Constantiense Decretum, ut Regulam quandam fundamentalem & dogmaticam; sed etiam

Cusa p. 738.

Ibid. p. 748.

Carthus. Tom. X. fol. 370. vers.

Goldastus Tomo II. p. 1571.

etiam receptum ab omnibus generaliter per totam Ecclesiam ipsum Decretum dici. Nam de Romanis verba faciens ita scribit: *Totaliter nituntur suffocare auctoritatem Conciliorum, contra decretationem ab omnibus acceptam, in Constantiensi & Basileensi Generalibus Conciliis publice promulgatam.*

Habemus præterea inclytas Academias quatuor: Coloniensem, Erfurdiensem, Viennensem, & Cracoviensem: quæ mentem suam de auctoritate Conciliorum aperire jussæ anno MCCCCXL. omnes Constantiense Decretum pro fundamentali Ecclesiæ Lege habendum judicavere. Qui illarum sententias legere volet, adeat Bulæum in *Historia Universitatis Parisiensis*, Tomo V. Habemus denique ejusdem ætatis tres alios Scriptores longe gravissimos, unum quidem Hispanum, duos vero Italos. *Bulæus Tom. V. p. 460. & 462. & 471. & 479.*

XXXII. Hispanus est clarissimus Joannes de Segovia, Archidiaconus Ovetensis, & postea Archiepiscopus Cæsariensis, qui in Basileensi Concilio Theologum egit cum Salmaticensis Academiæ, tum Joannis II. Castellæ Regis anno MCCCCXXXII. Heic magnus ille vir spissum Opus *de Ecclesiastica Potestate* elucubravit, quod quidem dolendum est nondum per typographos cum litterario Orbe communicasse quemquam. Unum illud e suis Mss. hujus Operis Fragmentum nobis dedit novitius e Germania Scriptor Hardtius, quod ita habet: *Constat in Generalibus Conciliis factos fuisse plurimos Canones ad regulandas actiones Summorum Pontificum. Ex quo docemur, quod Ecclesia se habet ad Papam ut formalis causa. Potestas enim Papæ est informabilis & dirigibilis per regulas Ecclesiæ. Unde manifeste patet, quod illud verbum: Nemo potest dicere Papæ, Cur ita facis, vel simile, non comprehendit Generale Concilium. Et licet de his hactenus fortasse fuerit dubium apud ali-* *Hardt. Tom. VI. pag. 7.*

aliquos: *jam tamen ut nemini liceat dubitare*, *super hac materia facta fuit per Ecclesiam declaratio in Concilio Constantiensi Moguntinensis Provinciæ*, *die VI. Aprilis Anno Domini MCCCCXV. sub hoc tenore*, *&c.*

XXXIII. Duorum Italorum primus est Nicolaus de Tudeschis, Cardinalis & Archiepiscopus Panormitanus, unde & nomen accepit: qui in eodem Basileensi Concilio vastum quoque Librum composuit *de Auctoritate Concilii supra Papam*, unde sequens Fragmentum describsit memoratus Hardtius. *Hodie cessent disputationes*, *glossæ*, *&* *opiniones Magistrorum*, *per declarationem veritatis factam in illa magna Synodo Constantiensi* : *ubi fuit declaratum*, *quod in his quæ pertinent ad fidem*, *&* *ad extirpationem schismatis*, *&* *ad reformationem Ecclesiæ universalis in capite & in membris*, *Concilium est super Papam*. Doctrinæ hujus a Panormitano traditæ meminit illustris Martinus Navarrus in Commentariis ad Caput *Novit*, *De Judicis*, quos ille Conimbricæ dictavit an. MDXLVIII. *Panormitanus*, inquit, *quem frequentius nostri sequuntur*. Unde & illud habemus, communiorem hanc esse opinionem Canonistarum. Anno vero MDLXXVIII. Olisipone typis commissa est *Defensio Tridentinæ Fidei*, Auctore magno illo Sebastiani Regis apud Tridentinam Synodum Theologo, Didaco Paiva Antradio. Qui Libro I. fol. 19. Decreta Constantiensia e Sessione IV. & V. laudat, tamquam Decreta Catholicæ Fidei, saltem qua parte definiunt, Concilium Generale repræsentare Ecclesiam universalem, habereque immediate a Christo suam auctoritatem. Folio 30. ostendit & propugnat, confirmatione Pontificia minime opus esse, ut Definitionibus Concilii Generalis sua vis constet & infallibilitas. Folio 36. docet ex Turrecremata, dissidentibus inter se Concilio & Papa,

Hardt. ibid. p. 16.

Papa, standum esse potius judicio Concilii quam Papæ. Audin' quam a Majorum placitis aliena dogmata in Lusitaniam invexerit magisterium Jesuiticum!

XXXIV. Panormitanum excipit Æneas Silvius, qui antequam sub nomine Pii II. Romanus Pontifex esset, Concilii Basileensis a Secretis fuerat: & Libro I. de Gestis ejusdem Concilii hæc scribit: *Illud in primis cupio notum, quia Romanum Papam omnes qui aliquo numero sunt, Concilio subjiciunt*. Et infra: *Sufficere nobis Constantiense Concilium posset, cujus non minor auctoritas fuit, quam illorum quatuor, quæ illustris Doctor Gregorius ut quatuor Evangelia venerari se dicit*. Paullo ante monuerat idem Scriptor, contrariæ doctrinæ tantummodo patrocinari eos, qui vel adsequendis honoribus vel captandæ gloriæ inhiabant. *Sive avidi gloriæ, sive quod adulando præmia expectant* (a). *Silvius p. 773. & 774. edit. Pinson. Ibid. p. 772.*

(a) Unus de horum numero fuit Nicolaus de Cusa, qui cum diu Basileensi Synodo summa cum laude interfuisset & adhæsisset, idemque sub priori dissolutione ab Eugenio tentata tres Libros *de Concordantia Catholica* conscripsisset pro sacrorum Conciliorum auctoritate: (opus sane elaboratissimum & optimæ frugis) tandem ab ipso Eugenio spe honorum amplissimorum delinitus, Basileensium partes deseruit, factusque est postea Cardinalis & Episcopus Brixiensis. De eo enim hæc memoriæ prodidit idem Æneas Silvius initio prioris Libri de Gestis Concilii Basileensis pag. 764. *Ex his quamplures Moguntiam perrexerunt, Eugenium siqua parte quirent defensuri. Hercules autem omnium Nicolaus Cusanus existimatus est, homo & priscarum litterarum eruditus, & multarum rerum usu perdoctus: cujusque dolendum sit tam nobile ingenium ad illa schismatis studia divertisse, ut legatione ad Græcos vigore falsi Decreti fungeretur*. Sed Cusani exemplum aliquot post annos secutus est idem Æneas: nam sive avidus gloriæ, sive adulan-

Quod ipsum octogesimo anno post admonuit & Joannes Major Theologus Parisiensis, in Commentariis ad Caput XVIII. Matthæi his verbis: *Concilium raro congregatur, nec dat Dignitates Ecclesiasticas: Papa dat eas: hinc homines ei blandiuntur, dicentes quod solus potest omnia: quadrare rotunda, & rotundare quadrata, tam in spiritualibus, quam in temporalibus*. Illud magis admirationem movet: quod Æneas ipse jam Pontifex factus Pius II. eadem Bulla *In minoribus* ab Harduino descripta, ubi Basileensis Concilii Acta posteriora damnat; Constantiense Concilium nihilominus pro Œcumenico, sancto, & legitimo Concilio veneratur: ejusque Definitiones de potestate Ecclesiastica adprobare & amplecti se dicit. *Cum his & Generalis Concilii auctoritatem & potestatem complectimur, quemadmodum & ævo nostro Constantiæ, dum ibi fuit Synodus universalis, declaratum definitumque est. Veneramur enim Constantiense Concilium, &c.* (a).

Ad calcem Tomi II. Gerson. p. 1144.

Harduinus Concil. Tom. IX. p. 1450.

XXXV. Ex tota hac Dissertatione nostra facile

do præmia expectans, & Basileensium doctrinam ejuravit, & omnia a se pro Basileensibus scripta revocavit.

(a) Est & illud memorabile, quod in eadem Bulla *In minoribus* adfirmat Pius II. pag. 1453. *Adesrant* (Basileæ) *Legati Parisiensis Scholæ, cujus est fama percelebris: adfuerunt & aliquando vestri & aliorum studiorum Germanicæ nationis oratores: & uno cuncti ore Concilii Generalis auctoritatem ad cælum efferebant*. Et infra de Juliano Cardinale jam ad Eugenii partes converso loquens: *Turbamus antiquam sententiam, ille novam defendebat. Extollebamus Concilii Generalis auctoritatem: ille Apostolicæ Sedis potestatem magnopere collaudabat*. Adeo vel in ipsa Bulla, in qua Constantiensia Decreta oblique impetebat, diffiteri ausus non est Pius II. antiquam esse, & celeberrimis quibusque Academiis unice probatam eam doctrinam, quæ Concilium Pontifici præferebat.

cile jam intelliget unusquisque lector, cur Sancti Patres atque ipsi etiam Romani Pontifices, & Generalium Conciliorum Canonibus & receptis ubique per Ecclesiam moribus, accepta retulerint multa de privilegiis & decoribus Romani Primatus. Veluti cum ad Orientales ita scribebat Julius Papa: *An ignoratis, Canonem esse Ecclesiasticum, ut prius nobis scribatur, &c.* Patres item Chalcedonensis Concilii Canone XXVIII. *Sedi senioris Romæ, eo quod urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerunt.* Similiter Afri Episcopi in Synodica ad Theodorum Papam, ubi de Romano Pontifice sermo est: *Cui etiam in honorem Beatissimi Petri Patrum Decreta peculiarem quandam sanxere reverentiam.*

Intelliget, cur Nicæni Patres, ubi Canone VI. majorum Diœcesium fines descriptos designatosque voluere: non ad Constitutionem aliquam provocarint Romani Pontificis, sed ad solam consuetudinem ubique invalescentem in Ecclesia a temporibus Apostolorum. *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Pentapolim & Libyam: ut Alexandrinus Episcopus horum omnium administrationem habeat. Similiter & apud Antiochiam &c.* Illi etiam qui secundo Generali Concilio interfuere, Canone II. *Juxta Canones*, inquiunt, *Alexandrinus Episcopus quæ in Ægypto sunt regat solummodo: & Orientis Episcopi Orientem tantum gubernent, &c.* Ex quo sequitur, divisionem Diœcesium non esse a divino jure, sed ab humano Ecclesiastico: id quod post S. Hieronymum a Gratiano laudatum in Capite *Olim*, Dist. 93. observavit Cardinalis Cusanus Libro II. *de Concordantia Catholica*, Cap. 13. Ad hæc divisionem ipsam non unius Papæ auctoritati adscribi debere, sed auctoritati potius totius Corporis Ecclesiæ in id conspirantis, sive lege sive consuetudine; prout docent Gerson in

Lib. *de Poteſtate Ecclaſiaſtica*, Conſid. IX. Cardinalis Cuſanus Lib. II. Capite 32. Illuſtriſſimus Petrus de Marca Lib. VI. *de Concordia*, Capite I. Illuſtriſſimus Boſſuetus Lib. VIII. Capite 15. novæ editionis: Ludovicus Dupinus Diſſertatione I. quæ eſt de *Forma & Diſtributione Eccleſiarum*, §. 7. & Diſſertatione IV. quæ eſt de *Primatu Romani Pontificis*, Capite II. §. 3. Edmundus Richerius Libro I. *Hiſtoriæ Conciliorum Generalium*, Capite II. numero 14. & Capite III. numero 17. quo quidem nullus Theologorum melius pertractavit hoc argumentum.

XXXVI. Intelligit etiam, cur Pontificibus jus non ſit abrogandi vel labefactandi Canones Conciliorum Generalium: neque ſpoliandi Epiſcopos prærogativis illis, quas eorum Ordini a primis ſæculis adnexas voluit Eccleſia. Intelliget, Pontifices ipſos non Dominos, ſed Executores eſſe Eccleſiaſticorum Canonum: atque Canonibus ipſis potius, quam ſuamet auctoritate innixos, obviam iviſſe olim ipſos Pontifices conatibus cum Euſebianorum, tum Meletii & Flaviani Antiochenſium, tum Theophili Alexandrini, tum etiam Anatolii & Acacii Conſtantinopolitanorum, tum aliorum denique Autocephalorum Epiſcoporum. Id quod plane adfirmat S. Gelaſius in Epiſtula IV. ubi de Prædeceſſore ſuo Felice III. verba faciens ita ſcribit: *Executorem fuiſſe veteris inſtituti, non novæ conſtitutionis auctorem. Quod non ſolum Præſuli Apoſtolico facere licet, ſed & cuicumque Pontifici* (*a*).

In-

(*a*) Huc ſpectat illud Liberii Papæ in epiſtula ad Conſtantium Imperatorem: *Numquam mea ſtatuta, ſed Apoſtolica, ut eſſent ſemper firmata & cuſtodita perfeci. Secutus morem ordinemque majorum, nihil addidi Epiſcopatui urbis Romæ, nihil minui paſſus ſum.*

Et

Intelliget, Papam quidem in Ecclesia esse supremum Principem; sed non ita tamen supremum, ut Legibus totius Corporis minime subjaceat. Formam itèm regiminis a Christo instituti & ab Apostolis exerciti; formam quidem esse regiminis Monarchici, sed Aristocratico tamen & Democratico temperati: quemadmodum diserte docuit apud Constantiensem Synodum Cardinalis de Alliaco in Tractatu *de Auctoritate Concilii Generalis & Romani Pontificis*, Parte II. & Gerson in suis Operibus passim, consentientibus ceteris, quos hucusque laudavimus & secuti sumus (*a*).

L 3 In-

Et illud Innocentii I. ad Victricium Rothomagensem: *Non quo nova præcepta aliqua imperentur, sed ea quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus observari cupiamus, quæ tamen Apostolica & Patrum traditione sunt constituta*. Et illud Bonifacii I. ad Hilarium Narbonensem: *Quod nequaquam possumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes*. Et illud Leonis Magni ad Martianum Imperatorem, ubi de observandis Nicænis Canonibus agit: *In quo opere auxiliante Christo fideliter exequendo, necesse est perseverantem me exhibere famulatum: quoniam dispensatio mihi credita est, & ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ Sanctionum, quæ Spiritu Dei inspirante sunt conditæ, me connivente violentur*.

(*a*) Gerson *de Potestate Ecclesiastica* Consid. IV. pag. 231. de loco illo agens Matthæi XVIII. 15. *Si te non audierit, dic Ecclesiæ*, hoc modo differit: *Fundatur absque omni calumnia possibili in hoc textu plenitudo potestatis gladii spiritualis, & executio ejus in Ecclesia, super quemlibet Christianum, qui est frater noster, etiamsi Papa fuerit*. Rursus Consid. VIII. pag. 237. *Teneatur ergo suum judicium, & maneat Ecclesiastica Politia optimo regimine, quale fuit sub Moyse gubernata, quoniam mixta fuit ex triplici Politia. Regali in Moyse: Aristocratica in LXXII. Senioribus: & Timocratica dum de populo & singulis tribubus sub Moyse*

Intelliget denique, titulos illos *Capitis & Pastoris Ecclesiæ universalis*, *Patris & Magistri omnium Christianorum*, quos Eugenius IV. in
Concil. Bulla *Lætentur Cæli* apud Concilium Florenti-
To.xviii. num edita anno MCCCCXXXIX. adserit ju-
p.527. re divino competere Romano Pontifici: singulos eo in sensu accipiendos esse, quem declararat Martinus V. Eugenii Prædecessor in Bul-
Hartd. la *Inter cunctas*, apud Constantiense Concilium
Tom.IV. promulgata an. MCCCCXVIII. Articulus Jo-
p.1525. annis Wiclefi XLI. talis erat: *Non est de necessitate salutis credere, Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias*. Hunc Sancta Synodus primum, deinde Martinus V. hac censura confixit: *Error, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam aut Concilium Generale, aut pro quanto negaret Primatum Summi Pon-*

Moyse rectores sumebantur. Idem Consid. XIII. pag. 254. postquam ex Aristotele explicasset triplicem Politiam civilem; nempe Monarchiam, Aristocratiam, & Timocratiam: e vestigio dicere pergit in hunc modum: *Omnis Politia Ecclesiastica, sive dominetur unus, sive pauci, sive plures boni, dicitur proprie divina: quia secundum leges supernaturales debet quilibet regulationem accipere. Et ita perspicuum est, quod tres istæ Politiæ uniuntur in Ecclesia, aliter quam in civili Politia, propter divinæ legis unitatem*. Et paullo infra: *Possumus conformiter ad prædictam Philosophi Politiam tripliciter distinctam, in naturali regimine Politiam Ecclesiasticam dividere: quod alia est Papalis, alia Collegialis, alia Synodalis, seu Concilii Generalis. Papalis imitatur Regalem: Collegialis Dominorum Cardinalium imitatur Aristocraticam: Synodalis Generalis imitatur Timocratiam, vel potius est perfecta Politia, quæ resultat ex omnibus*. Idem in Sermone *super Processionibus pro viagio Regis Romanorum*, Parte III. Direct. II. pag. 279. *Esset omnium optima & saluberrima Politia, quæ triplicem hanc bonam complecteretur, Regalem, Aristocratiam, & Timocratiam. Est autem Generale Concilium Politia talis com-*

Pontificis super alias Ecclesias particulares. Unde colligitur, Summum Pontificem esse quidem Caput, & Magistrum, & Pastorem universalis Ecclesiæ; sed Ecclesiæ quidem universalis distributive sumptæ (ut ajunt Philosophi), hoc est, spectatæ in singulis Ecclesiis particularibus; non vero collective sumptæ, hoc est, spectatæ ut universalis, & acceptæ pro toto Corpore, vel pro Concilio Generali illud repræsentante. Namque secundo hoc sensu non est Papa Caput Ecclesiæ nec Concilii Generalis, sed Christus tantummodo. Imo huic Ecclesiæ sic generatim & pro toto Corpore sumptæ Papa ipse est subditus, ut membrum & filius ejusdem Ecclesiæ, licet nobilius & superius singulis aliis membris.

XXXVII. Scilicet id erat, quod dicebant Pa-

---

composita, &c. Denique ut alia omittamus, idem in Tractatu *de Statu Summi Pontificis*, Consid. II. pag. 530. *Papatus has Politiarum species* (nempe Aristocratiam & Democratiam) *non excludit*, *sed assumit: quemadmodum de Sacro Dominorum Cardinatium Collegio*, & *de Generali Concilio videre est*. Quod igitur Gerson cum in Libro *de Auferibilitate Papæ*, Consid. VIII., tum aliis in locis Papam Monarcham vocat, ac pro Monarcha habendum decernit: id eo sensu intelligendum est, quatenus respectu singulorum Christianorum singularumque Ecclesiarum supremus in Ecclesia Catholica Princeps, supremusque Canonum Executor & Vindex est Romanus Pontifex: vel quatenus ipse, certis quibusdam casibus exceptis, quorum cognitio ac decisio ad Concilium Generale spectat: cetera omnia summo jure summoque imperio moderatur. Consule sis Nicolaum Cusanum Libro II. *de Concordantia Catholica* Cap. 20., Edmundum Richerium *de Ecclesiastica & Politica Potestate* Cap. III. & seqq., Illustrissimum Bossuetum Lib. I. *Appendicis* Cap. III., & Ludovicum Maiburgum *de Ecclesia Romana* Cap. XXV.

Patres Concilii Basileensis: *Papam esse superiorem in Ecclesia, sed non Ecclesia superiorem*. Id erat, quod prædicabat Gerson in Sermone S. Antonii Abbatis: *Dandam esse supremam & plenam Summo Pontifici potestatem Ecclesiasticam, sed in comparatione ad fideles singulos & ad particulares Ecclesias*. Addebat hoc sensu intelligenda esse, quæcumque de suprema Papæ potestate tradidisset uterque Sanctus Doctor, Thomas & Bonaventura. Atque in eandem doctrinam consentiunt Theologi ceteri, quos supra citavimus: e Cardinalibus Zabarella, Alliacensis, & Cusanus: ex Episcopis Abulensis, Megarensis, & Cæsariensis: Panormitanus item, Æneas Silvius, & ipsæ Academiæ Parisiensis, Coloniensis, Viennensis, Erfurdiensis, & Cracoviensis. Audiatur pro omnibus una Coloniensis, quæ ab Archiepiscopo suo sententiam rogata ita respondit an. MCCCCXL. *Ecclesia Synodaliter congregata habet supremam jurisdictionem in terris, cui omne membrum Ecclesiæ, cujuscumque dignitatis fuerit, etiam Papalis, obedire tenetur*. Et paullo inferius: *Omnes obedire tenentur Christo suæque Sponsæ Ecclesiæ, in qua prima præsidentia est Sedis Apostolicæ*, SUPER OMNES ALIAS ECCLESIAS PARTICULARES ET SEDES INFERIORES, *non super totam universalem prælatæ*.

Tom. V. Hist. Univers. Paris. pag. 460.

XXXVIII. Confirmet superiora omnia celebris Glossa Capitis *A recta ergo*, Decreti Parte II. Causa XXIV. 9. *Quæro de qua Ecclesia intelligas, quod hic dicitur, quod Ecclesia errare non potest? Si de ipso Papa, qui Ecclesia dicitur? Sed certum est quod Papa errare potest* (a). Re-

(a) Si Papa, etiam quatenus Ecclesia dicitur, errare potest: errare utique potest ut Papa. Atqui Glossæ Auctori, nempe Bartholomæo Brixiensi, qui sæ-

Responde: *ipsa Congregatio fidelium hic dicitur Ecclesia*, *& talis Ecclesia non potest non esse*, *nam Dominus orat pro Ecclesia*: Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua: *& voluntate labiorum suorum non fraudabitur*. Confirmet Glossam Innocentius Papa III. qui ad Philippum Augustum Galliæ Regem scribens ita inquit Lib. XV. Epist. 106. *Si super hoc* ABSQUE GENERALIS DELIBERATIONE CONCILII *determinare aliquid tentaremus*, *præter divinam offensam & mundanam infamiam*, *forsan ordinis & officii nobis periculum immineret*. *Innocentius Tomo II. p. 639. edit. Baluz.*

XXXIX. Superest pro finienda longissima hac Dis-

sæculo XIII. florebat sub Gregorio IX., hac etiam in parte præiverat ipse Decreti Auctor Gratianus in Caput *Ita Dominus*, Dist. XIX. 7. ipso fatente Melchiore Cano Libro VI. *de Locis Theologicis*, Cap. 1. Manavitque hæc eadem doctrina ad posteros etiam ante Concilium Constantiense: ut ex egregio loco Jacobi Furnierii Cardinalis S. Priscæ, postea Benedicti Papæ XII. ab Aimerico ejusdem ævi scriptore memorato in Directorio Inquisitorum, Part. I. Quæst. XVII. observavit Illustriss. Bossuetus in Dissertatione Prævia, §. XLVIII. & Dupinus in Probationibus Quartæ Propositionis Cleri Gallicani, pag. 732. Est & illud memorandum, quod eadem Glossa habet in Caput *Legimus*, Dist. XCIII. ad illud Hieronymi. *Si auctoritas quæritur*, *orbis major est urbe*. Sic enim scribit: *Est hic argumentum*, *quod statuta Concilii præjudicant statuto Papæ*, *si contradicant*. Et rursus in Caput *Nemo*, Causa IX. Quæst. III. *Cum Papa peccat*, *potest ejus peccatum etiam Ecclesiæ denuntiari*, *secundum admonitionem Evangelii*. Et in Caput *Si Papa*, Dist. XL. *Certe credo*, *quod si notorium est crimen Papæ*, *quandocumque inde scandalizatur Ecclesia*, *& incorrigibilis est*, *quod inde possit accusari*: *nam contumacia dicitur hæresis dist. 81. Can. Si qui Presbyteri*. Adeo certum erat vel ipsis Canonistis ante Basileenses turbas, Papam Generali Concilio Ecclesiam repræsentanti subjacere, etiam extra casum hæresis.

Dissertatione satisfacere postremo argumento, quo Decreta Constantiensia oppugnant Theologi de Curia. Desumptum autem est ex Bulla *Pastor æternus*, a Leone X. in Lateranensi Quinto Concilio edita: ubi Pontifex ille adserit, *Romanum Pontificem supra omnia Concilia potestatem habere*. Mirum vero, quam exultent hoc Leonis testimonio memorati Theologi, præsertim Bellarminus Lib. II. *de Conciliis*, Capite 13. & Andreas Duvallius Parisiensis Doctor, qui a Perronio Cardinale subornatus, initio superioris sæculi inter alia elucubravit Tractatum *De Suprema Romanorum Pontificum Potestate*, ubi majorum doctrinæ nuntium remittens, acerrimum se præbuit Ultramontanorum placitorum defensorem. Uterque tamen Theologus, cum negare non auderet, Bullam haud præseferre notas dogmaticæ Definitionis; fassus tandem est, nihil ex illa concludi posse, quo terrendi essent suffragatores contrariæ doctrinæ. Nam Parte IV. Libri sui, Quæstione VII. id profitetur Duvallius: *Non tantum neutram harum opinionum hæreticam esse, sed & neutram esse erroneam & temerariam*. Causa vero illa est: quoniam ex una parte, ipso fatente Bellarmino & Duvallio, certum non est, Lateranense Quintum Concilium fuisse Œcumenicum. Nam ex Episcopis & Cardinalibus vix interfuere octoginta, atque horum quidem plerique ex Italia collecti: exteros enim a Romano itinere prohibebant bella, quibus tunc temporis flagrabat Italia, diffidentibus inter se, deque Mediolanensi Ducatu acriter contendentibus Gallis & Germanis, quibus utrinque fœderati alii se adjunxerant. Ex alia parte memorata Leonis verba Bullæ inserta inveniuntur non per modum definitionis, sed per modum narrationis vel ratiocinationis Theologicæ. Dudum vero admonuit magnus Canus Libro

Duvallius Tom. III. Bibl. Pontif. p. 564.

bro VI. Capite 8. in Constitutionibus Pontificiis *aliud esse intentionem conclusionemque Decreti, aliud rationem & causam* (*a*). Intentio ergo Bullæ una erat, abrogare Pragmaticam Sanctionem Caroli VII. Gallorum Regis. Hinc pro re nata varia argumenta concessit Leo X. pro suprema auctoritate Pontificum Romanorum.

Canus p. 202. novæ edit.

XL. Hæc autem argumenta adeo infirma sunt, ut siquis contendat pro dogmatico Decreto habendum id esse, quod loco illo docet Bulla Leonis; næ is pro Catholicæ Fidei Dogmate nobis obtrudat id, quod ad fidem pertinere nullo modo evincitur ex testimoniis adlatis ab ipso Papa, vel a Theologo quopiam artifice Bullæ. Ex Sacris Scripturis unum illud pro Suprema Romani Pontificis auctoritate in ipso mox Bullæ initio urget Leo. *Petri Successoribus, ex Libri Regum testimonio ita obedire necesse est, ut qui non obedierit, morte moriatur*. Nolo scribæ oscitationem coarguere, Libris Regum adscribentis testimonium illud, quod (ut in vetustis aliquibus Lateranensis hujus Concilii exemplaribus ad oram adnotatum est) in uno Deuteronomii Libro reperitur, nempe Capite XVII. versu 12. Non debet tamen silentio a nobis premi, non solum in hac Bulla *Pastor æternus* Leonis X. sed etiam in Ca-

(*a*) Hocce Cani principio innixus, sumptum e Lateranensi Concilio argumentum egregie diluit Launojus, quem vide in Epistula ad Ludovicum Maræsium, quæ est XI. Libri I. pag. 114. & seqq. ubi & illud invenies adnotatum. *In Lateranensi Concilio adfuerunt tantum Cardinales, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, XVI. Patriarchæ & Assistentes Papæ & Oratores XI. Archiepiscopi & Episcopi LIII. Abbates & Ordinum Generales V. omnes octoginta quinque: magnam partem ex Italis constans Synodus.*

Capite *Per venerabilem*, 13. *Qui filii ſint legitimi*, Innocentii III. mutilum vel corruptum laudari hujuſmodi teſtimonium. Laudatur mutilus in Bulla *Paſtor æternus*: quia ita laudatur, quaſi ſic in Sacra Scriptura legeretur: *Qui non obedierit Sacerdotis imperio, morte moriatur*. Laudatur corruptus in Capite *Per venerabilem*: ac ſi talis eſſet in Apographo: *Qui non obedierit Sacerdotis imperio, decreto judicis moriatur*. Atqui ſincerus locus, qualem vulgata Editio repræſentat, alium plane ſenſum exhibet. Sic enim habet: *Qui non obedierit Sacerdotis imperio & decreto judicis, morte moriatur*. Nempe ut crimen capitale eſſet, debebat reus duobus non obedire, non autem ſoli Sacerdoti. Adde, quod ex ſenſu allegorico (qualis a Leone X. & Innocentio III. adhibetur) exploratum eſt apud Theologos, non bene probari dogma Catholicum. Quin etiam monuit jampridem nos Illuſtriſſimus Petrus de Marca Libro II. Capite 5. e Politia Synagogæ male ad Eccleſiæ Politiam argumentum trahi. *Non bene merentur*, inquit, *de Romano Pontifice, nec de Regibus Chriſtianis, qui auctoritatem harum dignitatum in Eccleſia Chriſtiana ex inſtitutis Judaicis metiuntur.*

Marca P. I. p.70.

XLI. Traditionis Monumenta a Leone producta hæc ſunt quæ ſequuntur. Primum: Epiſtula Synodi Alexandrinæ ad Felicem Papam ſub S. Athanaſio: quam cum reliquis ab Iſidoro Mercatore evulgatis, ut ſpuriam & ſuppoſititiam rejiciunt hodierni critici ad unum omnes: idque Baronio duce ad annum CCCLVII. Accedit, quod etiamſi hanc Epiſtulam ut genuinam admitteremus, nihil illa faveret Leoni. Alterum: unius Leonis Magni auctoritate translatam eſſe Chalcedonem Secundam Synodum Epheſinam. Id vero cum ipſa Hiſtoriæ veritate pugnat: ex qua conſtat, Synodum Chalcedonenſem celebratam fuiſſe anno uno

poſt

post conclusam & solutam Ephesinam. Imo ex Actis liquet, primum auctorem convocandæ Synodi fuisse Martianum Imperatorem, adprobante licet & consentiente S. Leone Papa. Legatur Natalis Alexander Dissertatione XI. in Historiam Quinti Sæculi. Tertium: nullo Episcoporum adsensu expectato, translatam pariter esse Basileam a Martino V. Synodum Senensem. Ego vero in Bulla ejusdem Pontificis, quæ incipit, *Dum onus*, invenio de communi consensu Papæ & Episcoporum decretam esse hujusmodi translationem. *In Concilio*, inquit, *Senensi per nostros & Apostolicæ Sedis Nuncios tum in dicto Concilio præsidentes, eodem, adprobante Concilio Civitas Basileensis deputata extitit*. Atque ita translationem fieri oportebat ex Decreto *Frequens* Constantiæ edito, quod idem Martinus adlegat. *Concil. To.XVIII. p. 226.*

Cetera exempla laudata a Leone X. nihil aliud sunt, quam communes quidam loci tantum generatim probantes maximam illam observantiam, qua Romanos Pontifices semper prosecutæ sunt & prosequi debent ipsæ Synodi Œcumenicæ. Legatur Epistula Launoji ad Ludovicum Maræsium, quæ est XI. Libri I.

XLII. Quod siquis præterea verba pensitarit Theologorum quorumdam gravissimorum, qui diu post celebratam Lateranensem Quintam Synodum etiam extra Galliam hoc idem argumentum de auctoritate Conciliorum versavere: exinde rursus ipse conficiet non immerito, Bullam Leonis X. non esse dogmaticam; nihilque auctoritatis per illam detractum esse de Constantiensibus Decretis. Joannes Driedo Lovaniensis Doctor apud Belgas, Lib. IV. *de Ecclesiasticis Dogmatibus* Capite 4. (quod Opus Lovaniæ primum editum est an. MDXXXIII.) quæstiones illas agitans, de quibus loquimur: *Utrum Successor Apostoli Petri sit prælatus omnibus*

bus aliorum Episcoporum Ecclesiis? Utrum universalis Ecclesiæ auctoritas sit major auctoritate seu potestate Papæ, an e contrario? hæc e vestigio subjungit: *Videntur has quæstiones solvere doctrina Christi & determinatio Constantiensis Concilii. Doctrina quidem Christi in Evangelio docentis: Si peccaverit in te frater tuus, dic Ecclesiæ, &c. Cum ergo Papa sit frater & membrum in corpore Christi, consequens videtur, quod ipse aut a fide devians aut scandalose vivens, sit subjectus judicio Ecclesiæ, cui in toto Apostolorum Collegio designatæ Christus ibidem inquit: Quæcumque alligaveritis super terram, &c. Item & definitio Concilii Constantiensis Sessione V. declaravit & definivit, quod illa Synodus, &c.*

Driedo p. 566. Lovan. 1533.

Antonius a Corduba Hispanus Theologus Ordinis Minorum, isque doctissimus, & qui Tridentino Concilio interfuit, Lib. IV. Quæstionum Theologicarum, Quæstione IV. *Utrum Concilium sit super Papam, vel e converso? Opinio prima est, quod Concilium est supra Papam indistincte, quam sequitur innumerabilis turba Doctorum utriusque Juris, & Universitas Parisiensis, & quædam aliæ Universitates amplexæ sunt, &c.* Toleti primum editum est hujusmodi Opus an. MDLXXVIII. teste Bibliotheca Franciscana.

Dominicus Sotus & ipse Hispanus ex Prædicatorum Ordine, idemque unus de primariis Theologis Tridentinis, in IV. Sententiarum, Distinctione XX. Quæstione I. articulo 4. *Non aliter Concilium habet auctoritatem a Summo Pontifice, quam quod Episcopi creantur ab ipso: & e contrario, si aliqua ratione Concilium est supra Papam, non est quod ipse a Concilio recipiat auctoritatem; sed quia omne membrum, etiam caput, est pars totius, & ideo tenetur stare decreto & sententiæ totius.*

Sotus p. 555. Lovan. 1573.

Franciscus de Victoria, Hispanus & ipse Theologus ex eodem Ordine; cujus eximiæ lit-

litteraturæ, quando alia deessent, illud nobile argumentum foret, quod apud Salmaticenses Primarium Theologiæ Professorem egerit, ibique discipulum habuerit magnum illum Canariensium Episcopum Melchiorem Canum. Is Franciscus de Victoria in Relectione *de Potestate Papæ & Concilii* cum aliis cusa Salmanticæ anno MDLXV. in hunc modum scribit: *De comparatione potestatis Papæ est duplex sententia: altera S. Thomæ & sequacium multorum & aliorum Doctorum tam in Theologia quam in Jure Canonico, quod Papa est supra Concilium: altera est communis sententia Parisiensium, & multorum aliorum Doctorum in Theologia & Canonibus, ut Panormitani & aliorum: quod Concilium est supra Papam.*

XLIII. Optandum sane esset, ut Theologi de Curia, ubi de Parisiensibus placitis verba faciunt, tam viderentur a partium studiis alieni, quam ante ducentos annos, ac diu post celebrata Concilia Florentinum & Lateranense erant primarii Theologi de Hispania; nondum scilicet illorum mentes præoccupantibus Libris Bellarmini, Aguirrii, Rocabertii; & Orsii. Ut autem intelligas, eadem omnino cum Hispanis sensisse tunc temporis Lusitanos; jam in superioribus exposuimus, quid de illismet quæstionibus scripserit & senserit apud Conimbricenses laudatissimus Doctor Navarrus, cum anno MDXLVIII. Caput *Novit*, *De Judiciis*, suis commentariis illustraret. Nunc autem postremo loco ostendemus, quænam temporibus illis sententia fuerit magni Didaci Payvæ Andradii, Sebastiani Regis apud Tridentinam Synodum Theologi: tum cum a jugo & servitute, quibus postea a Jesuitis Magistris oppressæ sunt, liberæ adhuc erant Lusitanæ Scholæ.

Ejus incomparabile Opus, quod inscribitur *De-*

nefarium etiam ab illis scelus ad… siasticarum legum severitatem disp… meritate relaxent, & levitate magis quam… sitate ad dispensandum inducantur. Id cum confirmasset Payva illis Gelasii I. & Leonis IV. testimoniis, quæ nos ipsi, antequam apud Payvam legissemus, alio jam in loco laudavimus: orationem suam his ille verbis tandem concludit: *Quod fortasse Concilium Constantiense permovit, ut quemvis suprema etiam in Ecclesia auctoritate fulgentem, Concilii sanctionibus subjectum esse dixerit: quippe quia horrenda sint in eos supplicia a Deo constituta, qui leges sanctissimas frangunt, aut de earum severitate quidquam nullis legitimis de causis remittunt*. *Ibid. fol. 49.*

Qui de Constantiensi Concilio ita loquitur, is sane neque illud contemnit, neque reprobatum judicat. Illud porro scite observat Joannes Launojus Libro III. Epistula 3. numero 82. ex eo quod graviter peccant Romani Pontifices abrogando vel immutando nulla de causa leges Conciliorum Generalium, (peccare autem fatentur omnes Theologi) recte colligi, legibus ipsis Pontifices subjacere. Nemo enim peccat in legem, cui ipse non subest.

Pastores autem sola facit cura ovium : quibus illi providere debent, quidquid ad spiritualem earum conservationem & vitam opus fuerit. Namque propter solas oves curandas & pascendas Pastores Christus instituit, qui sunt Episcopi. Augustinus Libro II. *contra Cresconium*, Capite XI. *Neque enim Episcopi propter nos sumus, sed propter alios sumus*. Nemo autem inficiari potest, uno illo maxime indigere oves Christi seu fideles ejus populos, ut aliquo sive morbo sive periculo laborantibus misericorditer & paterne quis subveniat, remittens illarum gratia severitatem Canonum & Legum Ecclesiasticarum. Neque enim summo jure in omnibus, vel rigore nobis utendum : ut præclare omnino cum Tridentinis Patribus Sessione XXV. Capite 18. docent Paschalis Papa II. in Epistula XLII. ad Anselmum Cantuariensem, & Ivo Carnotensis in Procemio Decreti sui. Cum ergo hinc potestas relaxandi Canones accessorium quoddam sit, quod divelli ab Episcopatu non potest: hinc exercitio hujusmodi potestatis summopere indigeat Ecclesia: maximo sane damno adficeretur ipsa Ecclesia, vergeretque in destructionem potius, quam in ædificationem instituta a Christo potestas; si clauso Romano itinere non possent Episcopi illa in subditos œconomia uti, qua per Canones uti licet.

Tom.IX. p. 415.

Hinc colligebat magnus Gerson, nullam ex certis quibusdam Reservationibus Pontificiis, quantavis antiquitate pollentem, præscribere aut valere quidquam posse adversus publicam utilitatem Ecclesiarum & Diœcesium : jusque proinde esse Episcopis eas contemnere, ubi aliter ovium suarum pernicies vitari non posset. *Exurgant Prælati Ecclesiæ offerentes Deo sacrificium justitiæ, & has rapinas, furta, & latrocinia Romanæ Curiæ* (his ille nominibus Reser-

Gerson Tom. II. pag. 184.

vationes donat) *dignentur penitus amovere* : *quia non possunt in detrimentum universalis Ecclesiæ stare aut præscribi , cum sint contra naturam propriam corporis mystici , & contra omnem ordinem justitiæ , &c.*

II. Huic argumento vires addunt testimonia gravissimorum illorum Theologorum , & Canonistarum , quæ Parte altera hujus Dissertationis sum descripturus : omnes enim consentiunt , in illo rerum statu devolvi rursus ad Episcopos jurisdictionem pristinam , quæ in illis quidem existimari non debet delegata , sed ordinaria .

Vires quoque addit cum consuetudo , tum communis persuasio, quæ Episcopis semper insedit ut crederent ; impedito ad Apostolicam Sedem accessu vel causa bellorum , vel occasione alicujus longi schismatis, vel prohibitione Principum Supremorum : posse Episcopos dispensationes & absolutiones elargiri in omnibus casibus Papæ reservatis , quoties ex mora in grave salutis suæ discrimen adducuntur subditi . Ita judicarunt & reipsa fecerunt, Avenionensi schismate per annos quadraginta conflagrante , cum Episcopi Hispani anno Christi MCCCXCIX. sub Rege Henrico III. tum Galli anno MCCCCVIII. sub Rege Carolo VI. Ita judicarunt & reipsa fecerunt , diffidentibus inter se Ludovico XII. & Julio II. iidem Galliæ Episcopi : diffidentibus vero Philippo II. & Paulo IV. iidem Episcopi Hispaniæ . Quæ omnia aliaque ejus generis Documenta etiam in Secunda Parte Dissertationis hujus describam.

III. Ut penitus intelligatur penitusque illustretur Sextum hoc Principium , opus est meminisse Theologiæ cujusdam , quæ licet apud omnes Sanctos Patres vulgaris sit & explorata ; erunt fortasse ex lectoribus meis nonnulli, qui ignorent. Scilicet ut Grex Christi unus est

in

in multos divisus (unde & ipsa Ecclesia una dicitur, licet in plures divisa sit), ita cura ipsius gregis communis est omnibus Pastoribus, nempe Episcopis: ut aliis deficientibus, adcurrant alii ad oves Christi pascendas (a). S.Cyprianus Epistula LXVIII. *Etsi pastores multi sumus, unum tamen gregem pascimus; & oves universas, quas Christus sanguine suo & passione quæsivit, colligere & fovere debemus*. Et rursus alio loco: *A Christo una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa. Item Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus*. S. Augustinus Libro I. *contra duas Epistulas Pelagianorum*, Capite I. *Communis est nobis*,

Cyprianus pag. 293.

August. Tom. X. p. 412.

(a) Tractat hoc argumentum egregie Natalis Alexander Scholio III. in Dissertationem IV. Sæculi I. Tomo III. editionis Parisiensis pag. 117., ubi hanc propositionem tuetur. *Episcopos universalis Ecclesiæ curam sustinere ratione caritatis, qua prosequi Ecclesiam, eique subsidium ferre debent: non ratione auctoritatis; qua universali Ecclesiæ præsint: vel ratione auctoritatis in tota Ecclesia, non quidem semper exercendæ, sed in Ecclesiæ necessitatibus & periculis*. Quo illud sane spectat Epiphanii in epistula ad Joannem Jerosolymitanum Tomo II. pag. 312. *Ob Dei timorem hoc sumus facere compulsi: maxime cum nulla sit diversitas in Sacerdotio Dei, & ubi utilitati Ecclesiæ providetur. Nam etsi singuli Episcopi habent sub se Ecclesias, quibus curam videntur impendere; & nemo super alienam mensuram extenditur; tamen præponitur omnibus caritas Christi, in qua nulla simulatio est. Nec considerandum quid factum sit, sed quo tempore, & quomodo, & in quibus, & quare factum sit*. Item illud Pauli Papæ II. in epistula scripta ad Archiepiscopum Colocensem anno MCCCCLX. *Quia unum corpus & unus spiritus omnes sumus, qui unum Deum, unam fidem prædicamus & colimus. Unde & unitatem firmiter tenere & vindicare debemus omnes Episcopi, ut Episcopatum quoque, ut B. Cyprianus inquit, unum & individuum comprobemus*.

nobis, qui fungimur Episcopatus officio, specula pastoralis. Facio quod possum pro mei particula muneris, quantum mihi Dominus dare dignatur. S. Cælestinus Papa I. Epistula ad Synodum Ephesinam: *Hereditario in hanc sollicitudinem jure constringimur, quicumque per diversa terrarum loca Apostolorum vice nomen Domini prædicamus.* S. Joannes Chrysostomus Oratione de laudibus Eustathii Antiocheni: *Edoctus probe fuerat a spiritus gratia, Ecclesiæ Antistitem non de illa solum, quæ ipsi ab spiritu sit commissa, curam debere gerere: verum etiam de universa, quæ per orbem terrarum degit, &c.*

Concil. Tom. III. p. 1143.

IV. Hinc porro sequitur, deficiente vel impedito Supremo Pastore, qui est Romanus Pontifex, posse ac debere Episcopos spiritualiter providere necessitatibus omnibus suorum subditorum. Nam sola hac ratione vere dici potest, numquam Christi gregi deesse pastores. Sola hac impositum sibi munus strenue exequentur Episcopi, quibus dixit Paulus Apostolus: *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Sola hac facient Episcopi, ne cum eis Deus ita expostulet, quemadmodum apud Ezechielem legimus: *Quod infirmatum est, non confortastis: & quod male habuit, non corroborastis: & quod tribulatum est, non consolidastis* (a). Sola hac imitatores se gerent S. Athanasii quem eo nomine celebrat S. Gregorius Nazianzenus Oratione XXI. quod cum Alexandrinæ Ecclesiæ præsideret, ea tamen sollicitudine eoque zelo ceteris consulebat, ut universalis Ecclesiæ

(a) Cum hæc primum describebam, mihi erat ob oculos Cyprianus, qui Ezechielis locum e Græco expressit pene ad verbum. Vide Sabatierii Notas in Ezechielis XXXIV. 4.

fiæ Epiſcopus videretur. Quod ipſum de illo adfirmavit S.Baſilius Cæſarienſis Epiſtula LXIX. alias LII. *Tantam geris omnium Eccleſiarum curam, quantam ejus quæ tibi peculiariter a Deo concredita eſt*. Sola hac exemplum ſequentur S.Euſebii Epiſcopi Samoſatenſis, qui, ut Theodoretus memorat Libro IV. Capite 13. cum ſub Valentis perſecutione multas Eccleſias paſtoribus viduatas inveniſſet in Syria, Phœnice, & Palæſtina, quas & ipſe extorris factus peragrabat: multos ibi ordinavit Epiſcopos, licet ipſe ſimplex quidam Suffraganeus eſſet ab Euphrateſia. Denique ſola hac ejus ſe Theologiæ ſectatores profitebuntur, quam re & verbo docuere Galli Epiſcopi, cum in Encyclica Epiſtula 10. Januarii, anno MDCXXXI. ita ſcribebant: *Limites habet Juriſdictio Epiſcoporum, non habet caritas. Omnes illud Apoſtoli uſurpare & poſſumus & debemus*: Inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum. *Itaque veteri atque Apoſtolico inſtituto, ſi qua in noſtris Parœciis ſchiſmata oriuntur aut hæreſes, auctoritate compeſcimus: ſi alibi, medemur amore; qui tum demum Chriſto dignus eſt animarum noſtrarum Epiſcopo, cum omnes complectitur, ſicut pro omnibus ille mortuus eſt*. Hæc cum dicimus, non eſt illud nobis propoſitum, ut Epiſcopis auctores ſimus invadendi in alienas Parœcias: ſed ut omnes intelligant, in eo rerum ſtatu, in quo Supremus Paſtor impeditus ſit providere neceſſitatibus Chriſtiani gregis; poſſe ac debere Epiſcopos vicem ejus ſupplere, ſingulos in ſingulis Parœciis.

Baſil. Tom.III. pag.161.

Theodor. pag.166.

Operibus Petri Aurelii præfixa extat.

PRINCIPIUM VII.

Quando a Regibus & Supremis Principibus prohibentur subditi Romam adire, nihil ad Episcopos pertinet investigare, rectene, an secus prohibeantur: sed obedire ipsis debent, subditisque interim providere, quidquid ad eorum spirituale bonum opus fuerit.

Doctrina Apostolorum de obedientia Supremis Principibus exhibenda.

Testimonia SS. Athanasii, Augustini, & aliorum Patrum de eodem argumento.

PROBATIONES.

I. Ethices Evangelicæ Principium est: ubi Princeps suo jure utatur, ipsaque præcepti materia neque divino jure, neque naturali legi repugnet (tunc enim *obedire oportet Deo magis quam hominibus*, ut inquit Apostolus): debere nos dicto audientes esse Principi. Audiamus Apostolorum Summum Pontificem, in sua priori Epistula, Capite II. *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tamquam ab eo missis*. Et mox: *Servi subditi estote in omni timore dominis, non solum bonis & modestis, sed etiam dyscolis* (Græce: *sed etiam asperis & pravis*). *Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias patiens injuste*. Hac doctrina Christianos imbuebat S. Petrus, jubens obedire eos non invite Principibus legitimis, etiamsi tam essent injusti & improbi, quam ipse Nero, quo imperante hæc scribebat Apostolus (a). Ut ejusdem Scholæ disci-

(a) Estius in epistulam Petri pag. 1130. *Quo tempore scripta fuit hæc epistula, princeps imperii Romani erat*

scipulus, tradit eandem doctrinam S.Paulus in Epistula ad Romanos Capite XIII. ubi ita scribit: *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam* (a).

II. Sic a Christo & Apostolis instituti passim docent antiqui Patres, Principi quantumvis injuste, suo tamen jure suaque auctoritate utenti, parendum esse in omnibus: nisi forte ea imperet, quæ vel cum divina vel cum naturali lege pugnent. Is Tertulliani sensus erat cum ita scribebat: *In omni obsequio subditos nos esse debere potestatibus intra limites disciplinæ*. Is Augustini erat, cum ita dicebat: *Sive potestas veritati favens aliquem corrigat, laudem habet ex illa qui fuerit emendatus: sive inimica veritati in aliquem sæviat, laudem habet ex illa qui fuerit coronatus*. Et rursus: *Ita a plebibus Principes & a servis Domini ferendi sunt, ut sub expectatione tolerantiæ sustineantur temporalia, & sperentur æterna*. Quid iniquius imperari potest, quam pelli in exilium fidei causa Christianum? Et tamen in Epistula XIII. ad Rogatianum adfirmat S.Cyprianus, Christianum eum, qui injussu Imperatoris vel Proconsulis ethnici ab exi-

erat Domitius Nero, Christianorum gravissimus persecutor, sub quo Petrus ipse qui hæc scribit, & Paulus martyrium subierunt. Liquet ergo ex doctrina Apostolica, Principibus etiam infidelibus & valde malis obediendum esse.

(a) Estius hic pag. 156. *Non solum propter iram, id est, propter pœnam evadendam, quam leges minantur: sed etiam & maxime propter conscientiam, id est, quia animus noster lege naturali & divina informatus hoc nobis dictat & loquitur, principibus obediendum esse tamquam Dei ministris & vicariis: ac proinde nos in Deum peccare, si minus illorum dictis, & imperatis audientes fuerimus.*

exilio revertitur, non jam ut Christi amicum, sed ut Cæsaris inimicum pœnas dare. *Alius in patriam, unde extorris factus est, regreditur, ut deprehensus non jam quasi Christianus, sed quasi nocens pereat*. Sanctus quidem Eusebius Episcopus Samosatensis, cum eum sua plebs prohibere vellet, ne in exilium proficisceretur, contra ac jusserat Valens, teste Theodoreto Lib. IV. Capite IV. *Legem Apostolicam recitavit, qua diserte præcepit obediendum esse Magistratibus ac Potestatibus: hortatusque ut pro Apostolica doctrina fortiter propugnarent, ad Istrum perrexit*. Similiter duo alii Catholici Episcopi, Eleusyus Cyzici, & Sylvanus Tarsi: cum ipsis depositionem ab Episcopatu impius Constantius minaretur, nisi in Ariana dogmata consentirent: eodem Theodoreto referente Libro II. Capite 27. *dixerunt Imperatori, penes illum jus esse statuendi de supplicio: penes ipsos vero de pietate atque impietate*. Et S. Athanasius in Apologia ad eundem Constantium, numero 26. diserte protestatur, non ingressurum se in Alexandriam, unde ipsius jussu erat extorris factus, nisi sibi ingrediendi facultatem daret Imperator. *Pietatis tuæ mandato minime repugnavi: neque Alexandriam ingredi conabor, donec humanitati tuæ id placuerit*. Et paullo ante professus fuerat idem Athanasius, pariturum se esse Quæstori urbis perinde, ac ipsi Imperatori. *Non tanti quippe sum, ut obsistam vel Quæstori urbis, nedum tanto Imperatori* (*a*).

Cypr. p. 190.

Theod. p. 167.

Theod. p. 123.

Athan. p. 511.

Ibid. p. 507.

Probe agnoscebant sancti isti Episcopi, jussa Imperatoris esse injusta, esse iniqua, esse tyrannica. Verum enim vero cum hinc viderent,

(*a*) Plura ejus generis testimonia SS. Patrum inquirentibus dabunt Theses nostræ *de Suprema Regum etiam in Clericos Potestate*, Propositione X.

rent, præceptorum materiam non adversari legi divinæ; hinc vero intelligerent, jure suo Imperatorem uti: dicto audientes erant non inviti, atque illud etiam protestabantur, sic obediendo legem se illam exequi, quam Christianis omnibus præscripsissent Christus & Apostoli.

III. Si ergo etiam tum, cum Princeps sua potestate sic abutitur, quemadmodum Constantius aut Julianus, jussa ejus impigre exequebantur Athanasii, Meletii, Cyrilli, Eusebii: si etiam tum docebant & protestabantur sancti Episcopi, Principibus obediendum esse: quis, quæso, Lusitanos Antistites liberabit ab obligatione exequendi præceptum illud adeo justum, quale piissimus sapientissimusque Rex noster imposuit, cum edicto vetuit, nequis subditorum ullum cum Romanis haberet commercium, Romamve adiret?

Est ab hoc præcepto non solum innata illa & notissima pietas, quæ velut hereditaria quædam virtus omnibus Regis ac Domini nostri factis inesse solet: verum etiam consuetudo omnium Catholicorum Regum, quibus mos est edicti hujusmodi læsam Majestatem suam a Romanorum injuriis vindicare, idque nullo religionis dispendio. Ad hæc minime ad subditos spectat explorare vel librare, juste ne, an injuste hæc a Regibus imperentur. Neque Rex item tenetur præcepti causas docere subditos. Est enim in confesso apud omnes, ubi præcepti materia Regiæ potestatis limites non transgreditur, sed in illa potius continetur: debere semper a Rege esse præsumptionem justitiæ. Atqui æque exploratum est, id quod a Rege nostro est imperatum, cum Lusitanos omnes prohibuit a commercio cum Romanis: materiam propriam esse Regiæ potestatis, cujus solius est decernere, expediatne subditos regno exce-

excedere, an non excedere? commercium item cum his vel illis exteris nationibus habere, an non habere? Ergo vel tum, cum Regii Decreti æquitas non ita pateret, quemadmodum ex tot Regiis Instrumentis Olisipone evulgatis patuit: id leges sane tum caritatis in proximum, tum pietatis in Principem postulabant, ut habere pro justissimo Decretum ipsum deberemus.

IV. Sed ponamus alicui (quod absit) Decretum iniquum videri. At iniquius profecto non est illo Constantii aut Valentis, cum Athanasium & Eusebium excedere Alexandria & Samosata jubebant, quos ibi gregi suo Deus præfecerat. Et tamen, ubi eos inde excedere jubet Imperator, uterque excedit, uterque excedendum sibi esse protestatur. Iniquius non est altero illo ejusdem Constantii, quo per multos menses Arimini consistere jussi sunt Episcopi fere sexcenti, non minori corporum, quam animarum damno: hyems enim maxime sæviebat, erantque interim Pastoribus orbatæ per Occidentem sexcentæ Ecclesiæ. Et tamen tota hæc frequentissima Synodus, etiam tum cum legitima erat (Orthodoxa enim semper fuit), Imperatorem supplex obtestabatur, daret sibi veniam redeundi in suas Provincias, quandoquidem injussu ejus non liceret abire.

Apud Athanas. p. 724. *Tuam clementiam iterum obtestamur, Imperator Augustissime, ut ante hyemis asperitatem, modo tuæ pietati visum fuerit, nobis ad nostras Ecclesias reverti facias potestatem.* Iniquius non est illo Mauritii, quo a Monastica professione milites arcebantur. Et tamen S. Gregorius Magnus, legem ipsam ab Imperatore promulgare jussus, promulgare non abnuit: professus se Imperatoris subditum, vel cum discordantia a divina lege præcipiebat. *Ego quidem jussioni subjectus eandem legem per diversas terrarum par-*

Gregor. Tom. II. p. 677.

tes

tes transmitti feci : & quia lex Omnipotenti Deo minime concordat , ecce Serenissimis Dominis nuntiavi. Denique iniquius non est eo , de quo loquitur Innocentius Papa III. cum in Epistula ad quendam Angliæ Episcopum data, unde desumptum est Caput *Pastoralis* , Libro I. Titulo XXIX. *De Officio & Potestate Judicis Delegati* , hæc docet : *Quia vero sæpe contingit , quod executio sententiæ Ordinario demandatur : quæsivisti , an si ipsam injustam esse cognoverit , debeat eam executioni mandare ? an sit ei potius subsistendum ? Respondemus , quod cum Ordinarius teneatur obsequi Delegato , etsi sciat sententiam illam injustam , exequi nihilominus tenetur eandem , nisi apud eum efficere possit , ut ab hoc onere ipsum absolvat*.

V. Ad extremum quæcumque natura sit & ratio Decreti Regii , certum est , prohiberi illo nos reipsa ab omni commercio cum Romanis . Certum est , illius vi arceri reipsa Lusitanos omnes ab adeunda Sede Apostolica , idque sub gravissimis pœnis . Certum est , non esse in potestate vel Episcoporum vel aliorum subditorum Decretum impedire , Romanumque aditum patefacere . In eo ergo rerum statu constituti sumus , ut vere dici queat , non posse a nobis adiri Romam : impossibilem nobis esse accessum ad Apostolicam Sedem , idque nulla culpa eorum , quibus accessus ille opus est . Eam ergo agendi rationem adhibere in hoc rerum statu debent Episcopi , quam tunc adhibituri essent , cum Romanum accessum occluderet vel bellum , vel pestilentia , vel schisma aliquod pertinax , ubi incerti essemus , quis esset verus Papa . Neque enim tunc anxie quærendum erat , justumne , an injustum fieret bellum : justene , an injuste præciperet Rex neutri Pontifici obedire . Hac ratione usi sunt tempore belli & schismatis Episcopi Galli Hispanique :

nique: hac uti sub hodierna scissura debent Episcopi Lusitani, recordantes præstantissimum illud dictamen, quod Libro XXI. contra Faustum Capite 75. scribit S. Augustinus, quodque ex S. Augustino refert Gratianus in Capite *Quid culpatur*, Parte II. Causa XXIII. Quæst. I. *Vir justus, si forte sub Rege homine etiam sacrilego militet, recte potest illo jubente bellare, si quod sibi jubetur vel non esse contra Dei præceptum certum est; vel utrum sit, certum non est: ita ut fortasse reum faciat Regem iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat ordo serviendi.*

August. To. VIII. p. 405.

PRINCIPUM VIII.

Ubi dispensandi justa causa non adest, tam non licet dispensare Summis Pontificibus, quam Episcopis. Utrisque enim una & sola dispensandi norma est necessitas aut utilitas subditorum. Loca S. Bernardi, Gersonis, Consultorum Pauli III. & nostri Didaci Payvæ Andradii.

PROBATIONES.

I. HAnc regulam sibimetipsis præscribunt Romani Pontifices Capitibus XIII. & XIX. & XXX. & XXXVIII. *de Electione*: Capitibus item XIX. *de Sententia & Re Judicata*, & III. *de Translatione Episcopi*: ut alia omittamus a Dupino indicata in Tractatu Gallico *de Potestate Ecclesiastica*, ubi agit de probanda tertia Propositione Cleri Gallicani: indicata item a Giberto Tomo II. Titulo VII. *de Prælatis*, ubi ita lectores monet: *Canones qui docent sine justa causa dispensare non licere, desumuntur ex Epistulis Pontificum, in quibus de se ipsis dicunt, se non posse dispensare, nisi justa subsit causa. Unde patet veritati contrarium esse, quod*

Dupin. p. 662.

Gibert. Tom. II. p. 105.

quod Canonistæ nonnulli ponunt discrimen inter Papam & Episcopum, in eoque situm, quod Papa sine causa dispensare possit, Episcopus vero non valeat.

II. Illustrissimus Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis Libro III. *de Concordia* Capite XV. numero I. testatur, hanc doctrinam Theologis & Canonistis vulgo probari. *Plerisque Theologis & Juris Canonici Interpretibus placuit, nec Summum Pontificem nec Reges ipsos licite a legibus suis posse absolvere subditos sine justa causa.* Mox numero II. adfirmat, esse in eadem sententia S. Bernardum, Goffridum Abbatem, Joannem Saresberiensem, Gersonem cum ceteris Parisiensibus, Gabrielem Vasquezium & plerosque Juris cum Pontificii cum Cæsarei Professores: qui & in illud conspirant, non solum injustas, sed etiam invalidas esse in foro conscientiæ dispensationes sine causa. *Marca P. 1. p. 184.*

III. Illustrissimus Bossuetus Lib. XI. a Capite XVI. ad XX. multus est in demonstrando eodem argumento testimoniis S. Symmachi Papæ in Epistula XII. ad Avitum Viennensem: Concilii Basileensis in quinta Synodica quæ incipit, *Hodie in nostra*: S.Bernardi, Gersonis, & novem illorum Consultorum, qui ea de re longissime doctissimeque disseruere apud Papam Paulum III. anno MDXXXVIII. ut jam alio in loco adnotavimus. *Bossuetus Tom. II. a p. 282. ad 286.*

IV. Subscribit eidem sententiæ Ludovicus Thomassinus Parte altera *De Disciplina circa Beneficia*, Lib. III. Capite XXVIII. & XXIX. ubi illam plurimis firmat testimoniis SS. Patrum, Conciliorum, Pontificum Romanorum, & Doctorum Scholasticorum: ex quibus citat S. Thomam Libro *Contra Impugnatores Religionum* Capite 4. & Secunda Secundæ, Quæstione LXXXVIII. articulo XII. Thomam Cantipratensem Libro I. Capite XIX. numero 9. & Li- *Thomass. Tom. II. P. II. a pag. 330. ad 340.*

& Libro II. Capite III. numero 6. Henricum Gandavensem, Alexandrum Alensem, Joannem Gersonem, & Prosperum Fagnanum.

Vanespen. Tomo II. p. 235. V. Bernardus Vanespenius in Tractatu *De Dispensationibus*, Capite II. idem argumentum late prosequitur & demonstrat ex Patribus, Conciliis, Pontificibus, unanimique consensu omnium Theologorum Ducem sequentium S. Thomam non in illis solum locis a Thomassino laudatis, sed in Prima etiam Secundæ, Quæstiove LXXIX. articulo 4. in Corpore: e primariis item Juris Canonici Interpretibus, utputa Panormitano, Hostiensi, Joanne Andrea, Covarruvia, & Fagnano: qui de eo argumento sapienter differit Commentariis in Caput *Ex parte*, *De Clerico non residente*; & in Caput *Nimis*, *De Filiis Presbyterorum*.

VI. Ego ex tot suffragiis quatuor tantum hic describam. Primum S.Bernardi Libro III. *de Consideratione ad Eugenium Papam*, Capite IV. numero 18. *Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est: ubi utilitas provocat, laudabilis dispensatio est. Utilitas, dico, communis non propria: nam cum nihil horum est, non plane fidelis dispensatio est, sed crudelis dissipatio est*. Alterum Gersonis Sermone ad Alexandrum Papam V. *Leges recte latas, quantalibet importunitate petentium fatigeris, numquam dispensabis: nisi aut necessitas urgeat, aut communis provocet utilitas. Alioquin fuerit potius crudelis dissipatio, quam justa dispensatio*. Tertium novem Consultorum Pauli Papæ III. quorum sententia talis fuit: *Nec putemus nobis licere dispensare in legibus, nisi urgenti de causa & necessaria. Nulla namque perniciosior consuetudo in quavis Republica induci potest, quam hæc legum inobservantia, quas sanctas majores nostri esse voluerunt, eorumque potestatem venerandam & divinam appellaverunt*. Quartum nostri Didaci Payvæ Andradii,

Bernard. Tom. I. p. 433.

Gerson Tom. II. p. 140.

Apud Ricberium Lib. IV. Histor. Concil. *P. II. p. 73.*

dradii, Sebastiani Regis apud Concilium Tridentinum Theologi, qui Libro I. Defensionis ejusdem Concilii ita scribit: *Constans extat Theologorum sententia, nefarium etiam ab ipsis Romanis Pontificibus scelus admitti, si Ecclesiasticarum legum severitatem dispensationum temeritate relaxent, & levitate magis quam necessitate ad dispensandum inducantur.* *Paiva fol. 48. vers.*

PRINCIPIUM IX.

Nunc apud Lusitanos dispensandi in impedimentis Matrimonii causa existit non solum sufficiens, sed etiam necessaria & valde urgens, eaque publica.

PROBATIONES.

I. Sive de plebeis loquamur, sive de Patritiis, constat extare nunc eandem causam, ac cum Romæ aditus patebat. Cum ergo obligatio non dispensandi sine causa tam obstringat Papam, quam Episcopos: consequens est, ut si Papæ causa adest ad dispensandum (adesse autem inficiatur nemo), eadem quoque adsit Episcopis.

Quinimo in præsentia major adest causa. Nam defectu vel mora dispensationum gravissimum damnum spirituale & etiam temporale faciunt innumeri de plebe homines: qui spe dispensationum obtinendarum (quas de Roma postularunt multi, & propediem interim expectabant), sponsalia contraxere cum propinquis, eoque titulo magna inter se conjunctione & familiaritate utuntur, non sine discrimine animarum. Multoque adhuc gravius damnum faciunt plebei alii, quos constat diu futuris sponsis perinde uti, ac si uxores jam essent legitimæ.

Quandoquidem vero tum ubi de dispensationibus agitur, tum in aliis quibusque rebus, maxima semper Optimatum habenda est ratio: istorum gratia paullo diutius immorabor in amplificando hoc argumento, quod proportione quadam etiam militat pro multitudine.

II. Nemo igitur nescit, in concedendis dispensationibus generis nobilitati plurimum semper tribuisse Ecclesiam. Concilium Generale Lateranense IV. cum Canone XXIX. vetuisset, nequis duplici Beneficio potiretur, cui animarum cura esset injuncta; mox ita decernit: *Circa sublimes tamen personas, quæ majoribus sunt Beneficiis honorandæ, cum ratio postulaverit, per Sedem Apostolicam poterit dispensari*. Generale Concilium Tridentinum Sessione XXIV. Capite V. monet, *inter magnos Principes* dispensari in secundo gradu posse *ob publicam causam*. Cum vero de gratiis agatur, Conciliumque non *inter supremos Principes*, sed *inter magnos Principes* dixerit: nihil sane est, quo cogamur *magnos Principes* intelligere solos supremos. Itaque magnorum Principum nomine considerare possumus & hujus Regni Proceres sive Optimates: qui pro Regio avorum sanguine quo multi gloriantur, & pro splendido loco quo apud Regem sunt omnes, magni quidem Principes vocari & haberi possunt quam aptissime. Utcumque res se habeat, constat Apostolicam Sedem summa semper liberalitate Proceribus nostris indulsisse dispensationes secundi gradus: quod argumento est, vel pro magnis Principibus haberi eos a Papa, ad mentem Concilii Tridentini; vel judicio illius debere jam hodiernis temporibus hujusmodi dispensationes concedi facilius, quam tempore Concilii. Est ergo ad dispensandum inter Lusitanos Optimates causa sufficiens, eaque publica: non solum propter splendorem hominum,

sed

ſed etiam propter ingens emolumentum quod ex diſpenſationibus redundat in totum Regnum: cui quidem ad conſervandum ſplendorem, gloriam, & tranquillitatem, tantum confert primaria nobilitas, quantum diſpenſationum largitio.

II. Atque hic jam elucet, cauſam eſſe non ſolum ſufficientem & publicam, ſed etiam neceſſariam & maxime urgentem. Norunt quippe omnes, matrimoniis Procerum & nobilitari Regnum, & publicam ali pacem. Norunt etiam omnes, neque hunc Regni ſplendorem, neque publicam hanc pacem poſſe conſiſtere, niſi cum & uterque conjux natalium claritate ſplendeſcit, & ipſæ familiæ inter ſe amico fœdere copulantur. At illud æque conſtat, Patritias Familias in Luſitania haud eſſe multo plures, quam ſexaginta: cõnſtat item, omnes vel fere omnes arctiſſimo ſeſe propinquitatis vinculo invicem contingere. Diſpenſationibus ergo negatis vel dilatis, eo adducuntur Luſitani Proceres, ut vel uxores deſponſuri ſint diſparis generis (id quod jure Rex vetaret), vel in diſcrimen venturi ſint faciendi jacturam generis, Titulorum, & Primogeniturarum: cum tamen in conſervatione horum trium omnino conſiſtat totum Regnorum decus, totaque Familiarum gloria. Eſt ergo neceſſaria, eſt valde urgens, eſt & publica cauſa ad diſpenſandum.

Neque dicas, deficientibus Primogenitis poſſe ſuccedere minores natu fratres. Nam primo multarum Domorum unus tantum eſt maſculus heres. Deinde quibus periculis obnoxia eſt Primogenitorum vita, iiſdem obnoxii ſunt minores fratres. Adde quod graviſſimum damnum mortales omnes ducunt, ſucceſſores ac heredes habere non ſuos, ſed fratrum filios. Denique tam multæ virgines nobiliſſimæ tot jam annos deſponſæ, niſi jam matrimonium ineant, magis

 gis

gis in dies magisque inhabiles redduntur liberis procreandis: nisi vero aliquando ineant sponsalibus celebratis, acceptis etiam ultro citroque mutui amoris pignoribus, ad hæc tot annos sponsorum crebro conspectu crebrisque obsequiis adamatæ: his profecto incommodis & doloribus subjacebunt, quæ mente quidem concipi possunt, sed verbis explicari non decet.

IV. His alia accedit ratio, quæ semper in Ecclesia magni momenti habita fuit ad dispensationes non ægre elargiendas. Est autem animarum discrimen moraliter certum, quo adducuntur tot Proceres & Patritii ætate juvenes, nobilitate & opibus florentes, utpote clarissimarum opulentissimarumque Domorum heredes: quibus dispensationum difficultas vel mora occasio forte est quærendi extra matrimonium, quod non liceat: vel abutendi etiam ea consuetudine & familiaritate, quam & moribus nostris & jure sponsalium habere illi solent, & septimum jam annum habent cum virginibus sibi desponsis.

Jam si scandala contemplemur, quæ ex dilatis dispensationibus oriri possunt, & fortasse jam orta fuere: multo adhuc vehementior exsurgit ratio, qua moti Episcopi dispensare debeant. Nam dispensationibus negatis vel dilatis querimoniæ subnascuntur & murmura adversus Principem, qui Romanum aditum interclusit: subnascuntur temeraria judicia de æquitate ejusdem Principis: subnascuntur diffidia inter oves & Pastores. Si enim hi dicant, posse se quidem dispensare, sed nolle; in eos necessario male animati erunt subditi. Si vero dicant, velle se quidem dispensare, sed non posse; eam illi quidem in subditorum animis opinionem infigunt & alunt, qua credant, Papam omnia pro libitu posse, Papæque meros Vicarios esse Episcopos, qui nihil aliud possint,

ſint, niſi quod Papa velit eos poſſe: pernicioſam quidem opinionem, quam *monſtruoſam & horrendam* vocat magnus Gerſon Parte prima Sermonis *Pro Viagio Regis Romanorum*: & quæ, Contareno Cardinale judice in Epiſtula quadam ad Paulum III. *idololatriam ſapit*. Unde conficimus, ab exequendis optatis diſpenſationibus pendere publicam tranquillitatem, pendere obedientiam & pietatem Regi debitam, pendere exiſtimationem & honorem Ordinis Epiſcopalis, pendere caritatem erga tot proximos. In eo rerum ſtatu quis inficias ire poterit, cauſam valde urgentem publicæque utilitatis Epiſcopis adeſſe ad diſpenſandum? Certe negari non poteſt, eandem illam cauſam adeſſe, quæ omnibus temporibus Summum Pontificem ipſum moveret elargiri diſpenſationes non ſolis Regni Optimatibus, ſed vel hominibus ipſis de trivio.

Gerſon Tom. II. p. 275.

Contarenus Tomo XIII. Bibl. Pontif. *pag.* 182.

PRINCIPIUM X.

Vereri non debent Lusitani Episcopi, ne Summus Pontifex iniquo animo ferat vel improbet dispensationes matrimoniales ab ipsis concessas. Est enim indoles Apostolicæ Sedis & totius Ecclesiæ (quacum debet Supremus Pastor concordare), adsentiri dispensationibus hujusmodi, quando illas ab Episcopis extorquent tam urgentes causæ, quam quæ nunc in Lusitania existunt.
Admiranda loca SS. Symmachi Papæ, Augustini, Columbani, Bernardi, Hincmari Remensis, aliorumque Patrum de hoc eodem argumento.
Axioma veterum Theologorum & Canonistarum: Papa omnia potest, clave non errante.

PROBATIONES.

I. PRobe agnoscit Apostolica Sedes, quam late se extendat potestas Episcopalis, præsertim si ejus institutio usufque priorum sæculorum spectetur. Agnoscit, ideo ab Apostolorum Principe *animarum nostrarum Episcopum* vocatum esse Christum, ut inde intelligeremus, totam jurisdictionem spiritualem quam idem Christus Ecclesiæ suæ reliquit, in Episcopatu concludi & contineri. Agnoscit per multa sæcula in ea possessione fuisse Episcopos, ut summo imperio Parœcias suas ipsi regerent & administrarent, tamquam supremi & absoluti quidam Dispensatores omnium Sacramentorum & donorum a Christo institutorum. Agnoscit pari auctoritate usos illos fuisse in relaxandis legibus quibuscumque etiam generalibus, quoties id subditorum necessitas aut utilitas postulasset. Agnoscit, si diligenter in id incumbere debent Episcopi, ut suus Disciplinæ nervo vigor non desit: pari quidem, imo majori

jori studio curare id debere Romanum Pontificem. Agnoscit, si Ecclesiasticorum Canonum magnæ vires sunt, ne sine urgenti necessitate laxentur: majores quidem esse caritatis vires, ut se Pastores omnes vel temporum iniquitati, vel subditorum necessitati adcommodare debeant.

II. Agnoscit, ad Eugenium Papam hæc scripsisse S. Bernardum Libro III. de *Consideratione* Capite 7. *Consideres Romanam Ecclesiam aliarum Ecclesiarum Matrem esse, non Dominam: te vero non Dominum Episcoporum, sed unum ex ipsis.* *Bernard. Tom. I. p.* 450. Agnoscit Capite quarto ejusdem Libri III. hæc præmisisse eundem Bernardum: *Quid tam indignum tibi, quam ut totum tenens non sis contentus toto, nisi minutias quasdam & exiguas portiones tibi credita Universitatis satagas facere tuas?* *Ibid. p.* 438.

III. Agnoscit, Nicænis Canonibus cautum esse, ne duo Episcopi uni civitati præsiderent. Nihilominus, quo inter se & Paulinum ortæ discordiæ radicitus tollerentur, pactum esse cum eo magnum Meletium, ut ambo in commune unum eundemque Antiochenum gregem pascerent sub hac conditione, ut alterutro e vivis excedente, alter solidam Diœcesim gubernaret. Agnoscit hujusmodi pactionem toti fuisse Orienti probatam: ac tum etiam, cum Romanus Pontifex S. Damasus Meletium pro Episcopo habere abnuebat, habitum illum pro vero ac legitimo Episcopo a Basilio Cæsariensi, & ab utroque Gregorio, Nazianzeno & Nysseno, quibuscum tandem concordavit idem Damasus, postquam experientia didicit, Meletium virum esse & integerrima fide & moribus probatissimis, talique proinde Episcopo maxime indigere Orientis Ecclesias (*a*).

(*a*) Meletii Episcopatum fuisse Damaso Pontifici tandem aliquando probatum & acceptum, diserte de-

Agnoscit, Canonibus aliis vetitum esse, ne Episcopus ab una Parœcia in aliam transferretur, neve unus duabus præficeretur. Nihilominus Armeniæ Episcopis placuisse, ut quando id Nicopolitanæ Ecclesiæ maxime intererat, in hanc Metropolim sic transmigraret Euphonius Coloniensis Episcopus, ut simul Coloniensem regeret. Quam œconomiam S. Basilius totius Ponticæ Diœceseos Exarcus non solum confirmavit: sed etiam scripto docuit fuisse a Deo inspiratam; omnibusque proinde pacis amatoribus gratam esse oportere.

Basil. epist. 227. novæ edition.

IV. Agnoscit, lege alia ab ipsis Apostolis promulgata, & ubique per Ecclesiam recepta constitutum esse, ne neophyti Episcopi ordinarentur. Nihilominus Patres Concilii Constantinopolitani I. (in quibus erant S. Amphilochius Iconiensis, S. Gregorius Nyssenus, S. Cyrillus Jerosolymitanus, S. Acholius Thessalonicensis) Thracicarum Ecclesiarum utilitati consulentes, Constantinopolitanum Archiepiscopum ordinasse Nectarium adhuc neophytum, & patria Tarsensem. Quo facto duos illi Canones relaxarunt: nempe & eum qui neophytos, & eum qui exteros Episcopos fieri vetabat. Et tamen Nicolaus Papa I. in Epistula VI. ubi Phocii neophyti ordinationem tamquam non legitimam damnat: antiquam illam Nectarii legitimam fuisse adfirmat, quippe quam non alia ratione tunc perfecerint Patres Constantinopolitani Concilii, nisi quod difficillimis temporibus non alius facile inveniretur, qui Constan-

docent Acta Orientalis Synodi sub Damaso & Meletio, quæ describit Holstenius in *Collectione Romana Bipartita* pag. 176. Quod argumentum fuse & erudite prosecutus postea fuit Franciscus Antonius de Simeonibus *De Judiciaria Romani Pontificis Potestate* Capite VI. §. VI. Tomo I. pag. 148. & seqq.

ſtantinopolitanam Eccleſiam melius regeret quam Nectarius. *Nectarium Sancta Secunda Synodus non ob aliud ad Sacerdotalem eligere de laicali ordine voluit dignitatem, niſi quia magnæ neceſſitatis contritione anxiebatur*. Atque hæc eadem proculdubio cauſa fuit, cur S. Damaſus Papa Nectarii electioni adſenſus eſt, ut conſtat ex Epiſtula XV. Bonifacii I. ad Epiſcopos Macedoniæ.

Tom. IX. Concil. p. 1304.

Tom. V. Concil. p. 852.

V. Agnoſcit, anno CCCC. litteras dediſſe ad Epiſcopos Africæ Anaſtaſium Papam I., in quibus ex præſcripto Concilii Capuani præcipiebat, ita Donatiſtarum improbitatem & inſolentiam comprimendam ab illis eſſe, ut ne eos quidem, qui a Donati factione ad Eccleſiæ unitatem tranſiſſent, fungi gradus ſui honoribus paterentur. Patres tamen Africanos anno ſequenti CCCCI. Carthagine congregatos Præſide S. Aurelio Archiepiſcopo, cum animadvertiſſent, lenitate magis quam ſeveritate multos a ſchiſmate revocari poſſe: unanimi conſenſu decreviſſe, ut litteræ mitterentur ad Anaſtaſium Papam ceteroſque Italiæ Epiſcopos, quibus utrique monerentur: *Habere Africam magnam neceſſitatem, propter Eccleſiæ pacem & utilitatem: ut ex ipſis Donatiſtis quicumque Clerici correcto conſilio ad Catholicam unitatem tranſire voluerint, ſecundum uniuſcujuſque Epiſcopi Catholici voluntatem atque conſilium, qui in eodem loco gubernat Eccleſiam, ſi hoc paci Catholicæ prodeſſe viſum fuerit, in ſuis honoribus ſuſciperentur, ſicut prioribus ejuſdem diviſionis temporibus factum erat*. Quid de eo negotio Africanis Epiſcopis Papa reſponderit, neſcire ſe fatetur Schelſtratius Diſſertatione III. de Eccleſia Africana, Cap. X. num. 3. Conſtat tamen ex Auguſtini Epiſtula CLXXXV. & Lib. II. *contra Creſconium*, Cap. XI. hanc diſpenſationem executos diu eſſe Africanos Antiſtites, atque in his Auguſti-

Tom. II. Concil. p. 1489.

Codex Canonum Eccleſ. Afric. Can. 68. ex edit. Juſtelli Tomo I. p. 136.

gustinum ipsum, qui unus fuerat ex Patribus Concilii Carthaginensis.

VI. Agnoscit, Cresconio hanc Ecclesiæ œconomiam erga suos culpanti, præclare illud respondisse eundem Augustinum Lib. II. Cap. XI. quod Catholicis Antistitibus omnibus norma debet esse regendi. Nempe Episcopos non propter se esse, sed propter subditos: adeoque pro subditorum necessitate meriti debere Episcopos usum potestatis suæ. *Neque enim Episcopi propter nos sumus, sed propter eos quibus verbum & Sacramentum dominicum ministramus: ac per hoc ut eorum sine scandalo gubernandorum sese necessitas tulerit, ita vel esse vel non esse debemus, quod non propter nos, sed propter alios sumus* (a).

August. Tom. IX. pag. 415.

Agnoscit, eodem Augustino judice Lib. II. *contra Parmenianum* Cap. 13. ea vi, eoque privilegio necessitatem gaudere; ut quod nulla existente necessitate reprehensibilis usurpatio est, necessitate existente vel nullum vel veniale sit peccatum. *Nulla urgente necessitate si fiat, alieni muneris usurpatio est: si autem necessitas urgeat, aut nullum aut veniale delictum est*. Cui concinit Regula Juris: *Quod non est licitum in lege, necessitas licitum facit. V. De Regulis Juris, Capite IV.* Concinit & id, quod ad Leonem Augustum Imperatorem scripsere Episcopi Ponticæ Diœceseos: nempe difficillimis temporibus debere Ecclesiam Canonibus uti *non Aristotelice sed Piscatorie*.

Ibid. p. 44.

Tom. IV. Concil. p. 1914.

VII. Agnoscit pariter Sedes Apostolica, quo tem-

(a) Hunc Augustini locum sane egregium anno MCCCXCVIII. laudavit Carolus VI. Rex Francorum in celeberrimo illo Decreto, quod publici juris fecit Petrus Pithœus Cap. XX. num. I. *Cum pro pace Christi Ecclesiæ Episcopi esse debeant vel non esse, cumque non propter eos Episcopi sint, sed propter populum cui Sacramenta ministrant, &c.*

tempore Vigilius Papa & famosa tria Capitula Nestoriana damnare, & Quintæ Synodo Generali pro illorum condemnatione collectæ interesse abnuebat, nihil hac Pontificis repugnantia fuisse deterritos Patres centum sexaginta & amplius, qui eo convenerant, quominus Concilium celebrarent, in eoque damnarent tria Capitula cum suis Defensoribus: existimabant enim, vel invito Pontifice, utpote præter rationem invito, consulere se debere publicæ Ecclesiarum necessitati. Atque iisdemmet rationibus convictum, Patrum Definitioni tandem acquievisse ipsum Vigilium: qui in Decretali Epistula ad S.Eutychium Constantinopolitanum Patriarcham Concilii Præsidem, & ad totam præjacentem Sanctam Synodum data, & errorem suum agnovit, & agendi rationem a Patribus adhibitam comprobavit, anno DLII. *Concil. Tom.VI. p.38. & 239.*

Agnoscit, S.Martinum Papam I. cum ad se relatæ essent certæ quædam dispensationes circa electiones & ordinationes Episcoporum in Oriente peractæ, Orientalibus iisdem hoc documentum dedisse Epistula V. quando Ecclesiasticorum Canonum relaxationem non contemptus Canonum ipsorum, sed temporum extorquet iniquitas; non debere Sedem Apostolicam relaxationis usum improbare, sed permittere. *Novit Canon afflictorum temporum persecutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præcessit, prævaricationem arguens: sed angustia magis & penuria, quæ propter necessitatem & misericordiam cogit multam diligentiam prætermittere.* *Concil. To.VII. pag. 26.*

VIII. Agnoscit, S. Symmachum Papam in Epistula ad Avitum Viennensem, hanc ei regulam præscripsisse pro dispensationibus librandis: *Quod fit præter regulam, modo fit ex justa causa, non infringit regulam, quam sola pervicacia & antiquitatis contemptus lædit. Nam quamvis a Patribus statuta diligenti observatione & obser-* *Spicilegii Dacheriani To. III. pag.307. novæ editionis.*

servanti diligentia sint custodienda: nihilominus propter aliquod bonum de rigore legis aliquid relaxatur: quod & ipsa lex cavisset, si prævidisset. Et sæpe crudele esset insistere legi, cum observantia ejus esse præjudicabilis Ecclesiæ videtur.

Agnoscit, S. Fulbertum Episcopum Carnotensem, cum Episcopus alter Provinciæ Remensis sibi timeret a Romano Pontifice, si adsensu suo comprobaret electionem & ordinationem hominis ceteroquin Episcopatu digni, sed laici, quem Remensi Metropoli præficere Comprovinciales Episcopi volebant, ei hunc scrupulum exemisse his verbis, quæ habetur in E-
Bibl.PP. T.XVIII. pag.15. pistula XXXVIII. *Dominus Papa, cujus animadversionem te revereri significasti, non habebit quod tibi merito debeat succensere, si te graviter collapsæ Ecclesiæ aliquam spem resurrectionis audierit providisse.*

IX. Agnoscit, Paschalem Papam II. B. Anselmo Cantuariensi Archiepiscopo postulanti, non solum concessisse amplissimam nullisque limitibus circumscriptam facultatem dispensandi circa varios casus; sed etiam testimonio B. Cyrilli Alexandrini ostendisse, usum dispensationum difficillimis temporibus esse Ecclesiasti-
Concil. To. XII. p.1008. ci spiritus maxime proprium. *Dispensationis modus, sicut & B. Cyrillus in Epistula Ephesinæ Synodi loquitur, nulli umquam sapientum displicuit. Novimus enim Sanctos Patres nostros & ipsos Apostolos, pro temporum articulis & qualitatibus personarum, dispensationibus usos, &c.*

Agnoscit, Sanctos Pontifices Gregorium I.
Tom. I. Concil. Angl. p. 20. Tom. I. Concil. Gall. p. 519. & Gregorium II. publicæ necessitati consulentes Provinciarum Anglicanarum & Germanicarum, prudentiæ & judicio Augustini Angliæ & Bonifacii Germaniæ Primatis credidisse dispensationes matrimoniales circa certos quosdam propinquitatis gradus elargiendas: quod Augustino quidem Gregorius I. anno DCI. Bonifa-

nifacio autem Gregorius II. commisit anno DCCXXVII.

X. Agnoscit denique Apostolica Sedes, Avenionensi schismate perdurante, id auctoribus Episcopis & Academiis constitutum esse in Gallia, Hispania, aliisque Regnis: ut quando aliud tanto incendio extinguendo remedium non supererat, neutri de Pontificatu contendentium pareretur. Atque sub eo rerum statu fixum ratumque apud omnes fuisse, nullo ad Apostolicam Sedem patente aditu jus esse penes Episcopos ea omnia moderari, quæ lege vel consuetudine Summo Pontifici ceteroquin reservata erant, quoties id subditorum necessitas postulasset. Judicarunt enim definieruntque, in his aliisque id genus eventibus ad Ordinarios devolvi eam potestatem, quæ ipsis tamquam Episcopis antea competebat. Postea vero Pisis Generali Synodo celebrata an. MCCCCIX. legitimas validasque declaratas esse a vero Summo Pontifice Alexandro V. omnes dispensationes, provisiones, & absolutiones ab Episcopis impertitas: quemadmodum constat ex ejusdem Concilii Sessione XXII. *Concil. To. XV. p.* 1146.

Tot rationibus in medium adductis minime vereri debent Domini Episcopi, ne si in præsentia dispensationes concedant, stomachum moveant Summo Pontifici. Aliter enim se habet Spiritus Ecclesiæ, cui adcommodare se debet Supremus Pastor: quippe qui (ut in Caput *Quando*, *De Jurejurando* scribit Innocentius IV.) ita potestatis clave uti perpetuo solet ac debet, ut prius adhibeat clavem discretionis. Unde Axioma illud profectum est, quod in Caput *Sua nobis*, *De Confirm. utili vel inutili* (*a*), cum ceteris Pontificii Juris Interpre-

(*a*) Pro eo male in Lusitanam editionem irrepsit Caput *Venerabilem*, *De Electione* &. Sic autem se habet

pretibus usurpat Panormitanus : *Papa omnia potest, sed* CLAVE NON ERRANTE , *& sine injuria alterius* (*a*).

XI.

---

bet locus Panormitani Tomo V. fol. 143. *Manet potestas seu sententia Petri, dum vere judicat, & clavis non errat, ut Cap. Manet, XXIII. Quæst. I.*

(*a*) S. Gelasius Papa apud Gratianum Causa XI. Quæst. III. *Cui est illata sententia, deponat errorem, & vacua est. Sed si injusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum & Ecclesiam neminem potest iniqua gravare sententia. Ita ergo ea se non absolvi desideret, qua se nullatenus prospicit obligatum.* S. Gregorius Magnus eodem in loco Gratiani: *Sæpe in ligandis ac solvendis subditis Pastor suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit, ut ipse hac ligandi & solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus exercet. Unde recte per Prophetam Ezechielem dicitur*: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt. *Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat: & non victurum vivificare nititur, qui reum a supplicio absolvere nititur.* S. Nilo in epistula ad Endistium, quæ extat ad calcem Nomocanonis Phocii : *Scias autem Pater, quod divinæ scripturæ cum divinis canonibus definiunt, quod injusta quæ imponuntur punitiones, apud Deum non ligant, etiamsi Pontifex eas imposuerit, quanto magis inferior, dicit S. Dionysius. Qui itaque inconsiderata sententia & intemperanti animo aliquem a fidelibus separavit, eum non solum non attingit, sed in ejus etiam caput recurrit, sicut Sanctæ Synodi pronuntiant.* S. Anselmus Cantuariensis in Caput Matthæi XVI. *Claves Regni Cælorum ipsam discernendi scientiam & potentiam nominat. . . Et ideo quod sequitur ita exponendum est: Quodcumque ligaveris, subaudi his clavibus, idest, ex potentia & discretione super terram, erit ligatum & in cælis.* S. Thomas Libro IV. contra Gentiles Cap. 72. *Hæc duo dicuntur duæ claves Ecclesiæ, scientia discernendi & potentia ligandi & solvendi, quas Dominus Petro commisit juxta illud Matthæi XVI.* Augustinus de Ancona in Summa Quæst. XX. art. IV. *Isti tres actus ponuntur in defini-*

XI. Sed ponamus, Sanctissimum Patrem Clementem XIII. vel quemvis alium de ejus successoribus, reprobare atque irritas declarare matri-

---

finitione clavis, quæ ponitur IV. Sent. dist. XVIII., ubi dicitur, quod clavis Ecclesiæ est potestas ligandi ex scientia, qua dignos debet recipere, & indignos excludere a Regno Ecclesiæ. Alvarus Pelagius Libro I. *de Planctu Ecclesiæ*, art. 63. *Claves sunt discernendi scientia & potentia: quia dignos recipere, & indignos debet excludere a Regno*. Joannes Tabiena in Summa, verbo *Clavis*, cum hanc quæstionem posuisset. *Qualiter Sacerdotes dicuntur solvere ac ligare*, sic respondet: *Respondeo secundum Raymundum, quod illa auctoritas*, Quodcumque ligaveritis vel solveritis super terram, &c. *non est simpliciter intelligenda, sed tunc de jure tantum, cum Sacerdos juste ligat & solvit*. Joannes de Parisiis in Libro *de Potestate Regia & Papali*, Capite XV. ex Richardo de S. Victore: *Non dicit Dominus, quodcumque volueris solvere & ligare, sed quodcumque ligaveris & solveris: ligat autem & absolvit Sacerdos sententia justa, non injusta. Unde vulgaris formula*; CLAVE NON ERRANTE. Joannes Gerson Tractatu *super materiam excommunicationum & irregularitatum*, Consid. VII. *Contemptus clavium debet investigari ex potestate legitima & usu legitimo potestatis illius, qui præcipiendo excommunicat vel irregularitatem comminatur: alioquin Prælati possent inducere qualemcumque vellent super illos servitutem, si suis sententiis iniquis & erroneis semper esset obediendum: & ita patet, quod hoc commune dictum*, Sententia Prælati vel Judicis etiam injusta timenda est, *indiget glossa: alioquin non est generaliter verum, si timenda dicatur, quia est sustinenda: imo in casu pati illam, esset asinina patientia & timor leporinus*. Hæc nos partim e Launojo Libro VII. Epistula XI., partem e Richerio ad calcem Defensionis suæ adversus Duvallium, hoc est, Libro V. Capite XII. Quibus nunc addo ex Francisco Zabarella in Libro *de Schismate* locum illum, quem anno MDCVI. pro se adlegarunt Veneti apud Thuanum Libro CXXXVII. Cap. VII. Tomo VI. pag. 397. *Plenitudo potestatis in universitate*

pretibus usurpat Panormitanus : *Papa omnia potest, sed* CLAVE NON ERRANTE, *& sine injuria alterius* (a).

XI.

---

bet locus Panormitani Tomo V. fol. 143. *Manet potestas seu sententia Petri, dum vere judicat, & clavis non errat, ut Cap. Manet, XXIII. Quæst. I.*

(a) S. Gelasius Papa apud Gratianum Causa XI. Quæst. III. *Cui est illata sententia, deponat errorem, & vacua est. Sed si injusta est, tanto eam curare non debet, quanto apud Deum & Ecclesiam neminem potest iniqua gravare sententia. Ita ergo ea se non absolvi desideret, qua se nullatenus prospicit obligatum.* S. Gregorius Magnus eodem in loco Gratiani: *Sæpe in ligandis ac solvendis subditis Pastor suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit, ut ipse hac ligandi & solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus exercet. Unde recte per Prophetam Ezechielem dicitur*: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt. *Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat: & non victurum vivificare nititur, qui reum a supplicio absolvere nititur.* S. Nilo in epistula ad Endistium, quæ extat ad calcem Nomocanonis Phocii : *Scias autem Pater, quod divinæ scripturæ cum divinis canonibus definiunt, quod injustæ quæ imponuntur punitiones, apud Deum non ligant, etiamsi Pontifex eas imposuerit, quanto magis inferior, dicit S. Dionysius. Qui itaque inconsiderata sententia & intemperanti animo aliquem a fidelibus separavit, eum non solum non attingit, sed in ejus etiam caput recurrit, sicut Sanctæ Synodi pronuntiant.* S. Anselmus Cantuariensis in Caput Matthæi XVI. *Claves Regni Cælorum ipsam discernendi scientiam & potentiam nominat . . . Et ideo quod sequitur ita exponendum est : Quodcumque ligaveris, subaudi his clavibus, idest, ex potentia & discretione super terram, erit ligatum & in cælis.* S. Thomas Libro IV. contra Gentiles Cap. 72. *Hæc duo dicuntur duæ claves Ecclesiæ, scientia discernendi & potentia ligandi & solvendi, quas Dominus Petro commisit juxta illud Matthæi XVI.* Augustinus de Ancona in Summa Quæst. XX. art. IV. *Isti tres actus ponuntur in defini-*

XI. Sed ponamus, Sanctissimum Patrem Clementem XIII. vel quemvis alium de ejus successoribus, reprobare atque irritas declarare matri-

finitione clavis, quæ ponitur IV. Sent. dist. XVIII., ubi dicitur, quod clavis Ecclesiæ est potestas ligandi ex scientia, qua dignos debet recipere, & indignos excludere a Regno Ecclesiæ. Alvarus Pelagius Libro I. *de Planctu Ecclesiæ*, art. 63. *Claves sunt discernendi scientia & potentia: quia dignos recipere, & indignos debet excludere a Regno*. Joannes Tabiena in Summa, verbo *Clavis*, cum hanc quæstionem posuisset. *Qualiter Sacerdotes dicuntur solvere ac ligare*, sic respondet: *Respondeo secundum Raymundum, quod illa auctoritas*, Quodcumque ligaveritis vel solveritis super terram, &c. *non est simpliciter intelligenda, sed tunc de jure tantum, cum Sacerdos juste ligat & solvit*. Joannes de Parisiis in Libro *de Potestate Regia & Papali*, Capite XV. ex Richardo de S. Victore: *Non dicit Dominus, quodcumque volueris solvere & ligare, sed quodcumque ligaveris & solveris: ligat autem & absolvit Sacerdos sententia justa, non injusta. Unde vulgaris formula*, CLAVE NON ERRANTE. Joannes Gerson Tractatu *super materiam excommunicationum & irregularitatum*, Consid. VII. *Contemptus clavium debet investigari ex potestate legitima & usu legitimo potestatis illius, qui præcipiendo excommunicat vel irregularitatem comminatur: alioquin Prælati possent inducere qualemcumque vellent super illos servitutem, si suis sententiis iniquis & erroneis semper esset obediendum: & ita patet, quod hoc commune dictum*, Sententia Prælati vel Judicis etiam injusta timenda est, *indiget glossa: alioquin non est generaliter verum, si timenda dicatur, quia est sustinenda: imo in casu pati illam, esset asinina patientia & timor leporinus*. Hæc nos partim e Launojo Libro VII. Epistula XI., partem e Richerio ad calcem Defensionis suæ adversus Duvallium, hoc est, Libro V. Capite XII. Quibus nunc addo ex Francisco Zabarella in Libro *de Schismate* locum illum, quem anno MDCVI. pro se adlegarunt Veneti apud Thuanum Libro CXXXVII. Cap. VII. Tomo VI. pag. 397. *Plenitudo potestatis in universitate*

matrimoniales dispensationes, quas tempore scissuræ nostræ concessissent Episcopi Lusitani. Revera enim Clemens XI. Brevi suo ad Hispaniæ Episcopos dato, anno MDCCIX. irritasse fertur dispensationes & provisiones ab ipsis factas tum, cum Rex Philippus V. subditis suis interdixisset commercium cum Romanis quoad temporalia. Ex quo nullum in Lusitaniam potest argumentum duci: non solum quod in re versamur meræ Disciplinæ ubi pro diverso rerum situ, diversoque Legislatorum animo & intentione, valere potest respectu unius Regni, quod respectu alterius non valet: non solum etiam quod in negotio Hispanorum interdictum ponitur commercium cum Romana Curia non quoad spiritualia, sed quoad temporalia: sed potissimum propter rationes illas, quas hucusque ponderavimus & stabilivimus; quasque ad extremum in summam redigemus pro plena solutione omnium dubiórum. Ponamus ergo, ut ajebam, Summum Pontificem Clementem XIII. qui nunc Ecclesiæ præest, vel alium quemvis de ejus Successoribus, reprobare atque irritas declarare matrimoniales dispensatio-

---

te est tamquam in fundamento, hoc est, in Ecclesia: in Papa tamquam in principali ministro, sed non solo, per quem potestas illa explicetur: & ita juxta Innocentium IV. ut discretionis clavis præcedat, & CLAVE NON ERRANTE *potestas exerceatur*. Item ex Bochello Libro IV. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ*, Tit. XXII. Cap. II. pag. 683. formam protestationis, qua anno MCCCCVIII. usi sunt Galli Episcopi in Parisiensi Conventu: *Hæc omnia deliberata sunt, salva debita Sanctæ Sedi Apostolicæ reverentia, & Domino Papæ futuro legitimo*, CLAVE NON ERRANTE. Paulus Sarpius ad calcem Considerationum suarum pag. 203. *Dicono li Canonisti che la potestà di ligare & sciogliere s' intende* CHIAVE NON ERRANTE.

ſationes, quas Romano commercio occluſo conceſſiſſent noſtri Epiſcopi. Nixus Principiis illis ſane invictis, quæ in ſuperioribus ſtabilivi, ajo Pontificium Breve pro nullo & obreptitio habendum eſſe, quaſi præter mentem Supremi Paſtoris, eoque non plene inſtructo emiſſum.

XII. Fundamentum meæ adſertionis eſt: quod ubi ab Apoſtolica Sede Reſcriptum aliquod proficiſcitur, quo alterius jura lædantur; unanimi conſenſu tradunt Doctores omnes, hujuſmodi Reſcriptum reputari debere obreptitium; proindeque nullius vigoris nulliuſque effectus. Hac de cauſa S.Cyprianus Epiſtula LXVII. ad Hiſpanos data, pro nullo atque obreptitio habet Decretum S.Stephani Papæ, a duobus Epiſcopis Baſilide Legionenſi & Martiale Aſturicenſi impetratum pro recuperando Epiſcopatu, unde ſecundum Canones judicio Provincialis Synodi uterque exciderat, utpote de idololatria convictus. Cum enim a S. Cornelio Papa totoque Epiſcoporum Corpore ſtatutum eſſet, ut qui immolaſſent idolis, omni ſacerdotali munere exuerentur; hinc Cyprianus concludebat, ſalva Diſciplina ſalviſque Epiſcoporum Juribus, non poſſe Stephanum reſtituere reos, adeoque obreptitium nullumque habendum Pontificium Breve. Eodem nixi Principio Decretis Zozimi, Bonifacii, & Cæleſtini, in cauſa Appellationum reclamarunt Afri Epiſcopi: reclamarunt Reſcriptis Leonis Magni & Joannis VIII. S. Hilarius Archiepiſcopus Arelatenſis & S.Ignatius Conſtantinopolitanus, nequaquam Pontificiis minis diriſque deterriti. Reclamarunt Galli Epiſcopi Hadriano II. in cauſa Hincmari Laudunenſis: Gregorio item IX. in cauſa Præbendarum, quas ille ſibi reſervare conabatur.

Cyprian. pag. 219.

XIII. Atqui ex Principiis ſuperius ſtabilitis

manifestum est, Litteris illis, de quibus hypothesis nostra loquitur, læsum iri a Summo Pontifice jus cum Episcoporum, tum subditorum. Nam cum, ut jam ostendimus, legitima & ordinaria esset jurisdictio, qua Episcopi in dispensando uterentur: (ad eos enim, cum Romanus Pontifex adiri non potest, primæva auctoritas tota redit; idque non ex gratia Papæ, sed ex institutione Ecclesiæ, & veluti ex ipsa rei natura) utrosque sane injuria adficeret Pontifex, si nullas declarasset dispensationes ab illis impertitas, quibus jus & auctoritas erat impertiendi; nullumque etiam Matrimonium declarasset eo dispensante contractum, qui legitime poterat dispensare. Quemadmodum & Pœnitenti & Confessario injurius esset Papa, si in irritum mittere conaretur absolutionem, quam subdito suo impertitus fuisset verus Parochus.

Verbo dicam: ubi Dominis Episcopis fixum ratumque sit, (quemadmedum esse debet) aliud esse moderata constantia sua jura tueri, aliud esse schismaticum: non pugnare cum eximia quadam sanctitate, (qualis illa fuit SS. Hilarii Arelatensis & Ignatii Constantinopolitani) si quis Apostolicæ Sedis conatibus legitime obluctetur (a): Episcopatus unum auctorem

(a) Veneti in Epistula ad Paulum V. apud Thuanum Libro CXXXVII. Cap. VII. *Stat simul resistere præcepto Pontificis omnia turbantis, & non deserere communionem Ecclesiæ Romanæ & Religionem Catholicam. Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus, qui anathemate injusto a Joanne VIII. vulneratus non paruit, post mortem nihilominus miraculis inclaruit, & in Sanctorum numerum relatus est.* Joannes Major Commentariis in Matthæi XVIII. ad calcem Tomi II. Gersonianorum Operum pag. 1144. *Stat aliquem Papæ contradicere, & esse de unitate Ecclesiæ. Adde etiam quod æquitas*

rem esse Christum: jurisdictionem ejus non a Papa, sed ab Spiritu Sancto immediate proficisci: potestatem a Christo adnexam Ordini Episcopali ex se esse absolutam & nullis limitibus circumscriptam respectu singularum Parœciarum. Hac potestate a Papa spoliari non potuisse invitos Episcopos. Quando Reservationibus Apostolicis acquievere Episcopi, sub ea omnino conditione acquievisse eos; ut ubi quacumque de causa, & nulla ipsorum Episcoporum culpa impediretur influxus Sedis Apostolicæ; ad se continuo rediret veluti reviviscens primæva auctoritas, utpote ordinaria & sui ordinis propria. Ubi denique ipsis ratum fixumque fuerit verissimum illud ineluctabileque venerandi doctissimique Gersonis Axioma, quod ita habet: *Omnes Constitutiones Apostolicæ, sive Leges factæ in favorem Papæ, intelliguntur & intelligi debent, ubi Respublica Ecclesiastica directe vel indirecte, in parte vel in toto, detrimento non videtur subesse.* Ubi, inquam, Principia hæc a me in superioribus stabilita, & a Sanctis Pa- *Gerson. Tomo II. pag. 166.*

O 2 tri-

tas naturalis est pro hoc modo, & contra omnem rationem est, dicere quod si Papa male agat, non potest argui. Paulus Petrum arguebat post Pontificatum Summum. Et si sit incorrigibilis est deponendus, imo sine culpa sua, licet non sine causa est deponendus: utpote si sit captivus apud infideles, & nulla est spes liberationis ejus: vel si duo contendant, & aliter pax procurari non potest: vel si sit demens & inutilis. Huc referenda etiam est censura Sacræ Facultatis Parisiensis anno MCCCCLXXXII. lata adversus hanc Propositionem Joannis Angeli Minoritæ: *Quicumque contradicit voluntati Papæ paganizat, & sententiam excommunicationis incurrit ipso facto: & in nulla Papa reprehendi potest, nisi in materia hæresis.* Quam hac censura confixit Academia Parisiensis: *Hæc propositio est falsa, scandalosa, & sapiens hæresim manifestam.* (Bulæus *Hist. Univers. Paris.* Tomo V. pag. 754.).

tribus re & verbo confirmata, Episcoporum animis alte insederint: mox sua sponte fit consequens, Romano accessu septimum jam annum occluso, devolvi ad eosdem Dominos Episcopos potestatem, qua ipsi antiquitus fruebantur, & per multa sæcula usi sunt; ut possint ac debeant providere, absolvere, ac dispensare in omnibus, quæ antehac Apostolicæ Sedi privative erant reservata: idque non jure præsumptionis, sive arbitrariæ cujusdam epicheiæ, nec ad modum jurisdictionis delegatæ: sed ex sensu illo, qui apud Ecclesiam semper viguit de jurisdictione Episcoporum, quam pro hujusmodi casibus ipsa Ecclesia semper agnovit esse jurisdictionem ordinariam, licet pro eo tantum tempore exercendam, quo scissura existat. Nam conciliata inter nos & Romanos pace, ad Supremum Pastorem eadem illa jurisdictio redire potest, quemadmodum ex superioribus Principiis nostris conficitur.

XIV. Firmabitur autem hæc doctrina magis magisque, si in memoriam revocaverimus alteram illam, quam Principio V. ex Hincmaro Remensi audivimus. Cum enim mentis aciem intendisset Hincmarus in celeberrimum illud S. Leonis Magni Documentum: *Manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate fertur judicium*: hinc ille colligit, carere omni robore firmitatis, quidquid non ex Petri æquitate protulerint Successores Petri (*a*). *Qua sententia constat, quia non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium*. Constat

Suppl. Concil. Gall. p. 273.

(*a*) Idem argumentum ex Leonis verbis desumptum dextre urget Paulus Sarpius, cum ad calcem *Considerationum*, tum in *Apologia Gersonis*, §.V. pag. 91. Quod etiam de illo observavit Thuanus Libro CXXXVII. Cap. VII.

ſtat autem, mandatum Papæ uſum diſpenſationum interdicentis Luſitanis Epiſcopis, illis nempe Epiſcopis, qui divino jure legitimi Paſtores ſunt hujus Regni; idque eo tempore, quo diſpenſationes ipſæ ſunt omnino juſtæ & neceſſariæ: mandatum quoddam eſſe omni exutum æquitate, & ex quo graviſſima ſcandala oritura eſſent. Rebus autem ſic ſe habentibus, jam ex Alexandro Papa tertio audivimus, quid agendum foret. Nam in Capite *Cum teneamur, De Præbendis*, hanc ille tradit Regulam: *Si non poteſt ſine ſcandalo provideri, æquanimiter ſuſtinemus, ſi mandatum noſtrum non duxeris exequendum*. In quo Summi Pontifices probare videntur illam doctrinam, quam paullo ante expoſuimus, & cui antiqui Canoniſtæ Theologique omnes ſubſcribunt. Illam autem celeberrimus ex Italia Doctor ſub Eugenio IV. Jordanus Britius ſic deſcribit in quodam Tractatu, quem Miſcellaneis ſuis inſeruit Baluzius. *Ad id quod dicitur*. Quodcumque ligaveris, *reſpondetur quod verum eſt, ſi juſte faciat, & mediante juſtitia, clave non errante. Idem tenet Archid. expreſſe: idem Guillelmus in Speculo: idem Magiſter Nicolaus de Lyra in dicto cap. 16. Matth.* Quodcumque ligaveris: *Scilicet ſuppoſite in terra debito uſu clavis, Deus approbat in cælis, aliter non. Verba ſunt Nicolai de Lyra*. Omnibus antiquior eandem doctrinam tradiderat S. Columbanus Abbas in Epiſtula ad Bonifacium Papam. *Tamdiu poteſtas apud vos erit, quamdiu recta ratio permanſerit. Ille enim certus Regni Cælorum clavicularius eſt, qui dignis per veram ſententiam aperit, & indignis claudit* (a).

Baluz. To. III. pag. 335.

Bibl. PP. To. XII. pag. 30.

O 3 CON-

(a) Baluzius in Notis ad Cypriani Epiſtulam LXXIII. pag. 501. relata Columbani ſententia: *Hæc*, inquit, *inſinuanda ſunt Romanis. Multi enim Romani Pon-*

CONCLUSIO HORUM PRINCIPIORUM.

Respondetur argumentis, quæ adversus doctrinam nostram fieri possint ex prima Propositione damnata ab Innocentio XI. ex Declaratione Sacræ Congregationis Concilii a Rigantio descripta: ex Jurejurando quo se obstringunt Episcopi in sua Ordinatione: ex Formula qua ipsi utuntur, cum se inscribunt Episcopos Sanctæ Apostolicæ Sedis gratia.

Quæ Gallorum Theologorum doctrina fuerit sub memorabili illo dissidio, quod Regem nostrum Joannem IV. Romanumque Pontificem Innocentium X. diu exercuit.

I. EX Principiis decem hucusque stabilitis, quibus sane refragari solus poterit, qui vel nimio adulandi studio sit abreptus, vel summa ignorantia laboret: illud tandem consequens fit & concluditur, quando tot per annos nobis inaccessa est Apostolica Sedes, posse ac debere Episcopos primæva sua auctoritate resumpta, dispensare circa publica impedimenta consanguinitatis & affinitatis: id enim exigunt eædem prorsus, imo vero graviores causæ,

---

Pontifices ab hac regula discesserunt. Confer Marcam Libro IV. *de Concordia Sacerdotii & Imperii* Cap. VI. Matthæus Parisiensis in Historia Anglorum ad annum MCCXLVII. de Innocentio Papa IV. auctoritate Primatus sui abutente in Gallos, hæc scribit pag. 719. *Videbant enim omnes & singuli & videntes sentiebant, ipsum dominum Papam pecuniæ & pecuniarum rapinis in multorum damnum & depauperationem insatiabiliter inhiare*. NEC CREDEBANT JAM MULTI, *ipsum potestatem B. Petro concessam cælitus, videlicet ligandi & solvendi obtinere*, QUI PENITUS B. PETRO DISSIMILIS PROBABATUR.

ſæ, quam quibus Summus Pontifex procul dubio moveretur ad diſpenſationes elargiendas, maxime Proceribus & Patritiis Luſitanis.

II. Nec obſtat, quod Innocentius XI. anno MDCLXXIX. ſequentem Propoſitionem cum aliis damnaverit: *Non eſt illicitum in conferendis Sacramentis ſequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore*. Reſpondeo enim primo: cenſuram Pontificiam intelligendam eſſe de illis tantum Sacramentis, quorum materiæ & formæ Eccleſiæ juriſdictioni non ſubſunt: qualia ſunt Baptiſmus, Ordo, ceteraque omnia præter Matrimonium. Ratio vero diſcriminis eſt: quoniam in aliis Sacramentis nequit Eccleſia ſupplere id, quod de materiis & formis deerit: eorum quippe ſingulæ ab una Chriſti inſtitutione dependent. In Matrimonio autem, cum ejus materia a ſolo extrinſeco Eccleſiæ impedimento reddatur inepta; ubi per diſpenſationem removetur impedimentum, mox conficiendo Sacramento apta efficitur eadem materia. Atque hæc etiam cauſa eſt, cur Theologi omnes, qui de damnatis Propoſitionibus ſcripſere, cum Patre Viva ſtatuunt, hac Propoſitione de qua loquimur, minime comprehendi opiniones illas, quæ verſantur circa juriſdictionem Miniſtri. Cum enim hanc juriſdictionem ſupplere poſſit Eccleſia, jam Sacramentum nullitatis periculo non exponitur: quod unum Papa reſpexit & cavere voluit, quando in adminiſtratione Sacramentorum damnavit uſum opinionis probabilis, relicta tutiore. Itaque docent illi Theologi, Pontificiæ cenſuræ non adverſari Sacerdotem, qui ſola nixus opinione probabili de ſua juriſdictione pœnitentem abſolvit. Ergo & ille Pontificis Definitionem minime violat, qui ſe legitima diſpenſatione probabiliter munitum exiſtimans, Matrimonium contrahit cum propinqua. Cenſura enim

enim casum illum tantummodo comprehendit, ubi Ecclesia supplere non potest, quod ad Sacramenti validitatem essentialiter requiritur.

III. Respondeo secundo: censuram Pontificiam solum loqui, cum agitur *de valore Sacramenti*. Multi autem sunt casus, ubi Matrimonium licite celebrari possit etiam a Christianis, quin sit Sacramentum. Non est Sacramentum judice subtili Doctore illustrique ejus Schola, quoties Matrimonium nutibus celebratur, ut mutis accidit. Non est Sacramentum, judicibus e Dominicano Ordine tribus maximis Theologis, Durando Episcopo Meldensi, Cajetano Cardinale, & Melchiore Cano Canariensi Episcopo designato: quoties inter absentes per litteras procuratoresque contrahitur: (quæ quidem doctrina quam gravibus fundamentis innixa sit, discere quilibet ab ipso Cano poterit, Libro VIII. *de Locis Theologicis*, Capite V.). Non est Sacramentum de sententia Guillelmi Parisiensis Episcopi, Toleti Cardinalis, Guillelmi Estii Duacensis Cancellarii, doctissimorumque Thomistarum Petri Paludani, Melchioris Cani, Vincentii Contensonii, Natalis Alexandri, aliorumque plurium cum hujus, tum aliarum Scholarum, quos laudat novitius e Sorbona Doctor Hyacinthus Serrius Dominicanus, in Vindiciis supra memorati Cani, Capite VII. quoties Matrimonii Minister Parochus non est, vel alius Sacerdos, qui ejus vices agat: quemadmodum ante celebratam Tridentinam Synodum ubique contigebat in Matrimoniis clandestinis, & post celebratam eandem Synodum adhuc contingit in Gallia, aliisque in Provinciis, ubi quoad hanc partem recepta non sunt ejus Decreta. Non est Sacramentum de sententia Basilii Pontii & Rebelli, (uterque autem *probabiliorem communioremque* vocat) quoties a contrahentibus

Canus p. 242. nov. edit.

bus abest necessaria faciendi Sacramenti intentio: quo casu valere quidem dicunt Matrimonium *in ratione contractus*, *non autem in ratione Sacramenti*: quod & Launojus observat in Opere *de Regia in Matrimonium Potestate*, Parte I. Articulo II. Capite VIII. Falsa ergo est, vel saltem minime certa doctrina Bellarmini, dum Libro I. *de Matrimonio*, Capite III. affirmat, ex institutione Christi esse, ut inter Christianos nullum Matrimonium contrahatur quod non sit Sacramentum. Est & illud consequens, multos esse casus, ubi Christianis liceat Matrimonium contrahere, quod Sacramentum non sit. Cum autem Definitio Innocentii XI. de eo tantum casu loquatur, in quo agatur de validitate Sacramenti: consequitur, sine ullo Pontificiæ censuræ contrahendæ periculo, posse in multis locum habere doctrinam nostram: fieri enim subinde potest, ut licite contrahatur Matrimonium, quin Sacramentum celebretur.

Launojus Tomo I. p.694.

IV. Respondeo tertio ex sententia omnium Theologorum: quando Innocentius XI. definivit, licitum non esse in administratione Sacramentorum uti opinione probabili de valore eorumdem, relicta tutiore: non opponi a Papa opinionem tutiorem ei, quæ sit moraliter certa, quamvis minus tuta; sed opponi ei, quæ speculativa tantum, non practica probabilitate gaudet. Quare omnes consentiunt, censura hacce minime comprehendi opinionem eorum, qui docent, pro materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ satis esse contritionem imperfectam, quæ in attritione consistit: quamvis tutior sit eorum sententia, qui perfectam contritionem requirunt. Nam sufficere attritionem, inquiunt, vel caritatem initialem, doctrina est moraliter certa: Papa autem hujusmodi doctrinarum usum non damnat: aliter enim gravissimum nobis & intolerandum onus sub-

ſubeundum foret, ſi in omnibus ſequi deberemus quod eſſet tutius, nec ſatis eſſet judicium moraliter certum. Atqui negari non poteſt, doctrinam noſtram de poteſtate Epiſcoporum tempore ſciſſuræ tot tamque gravibus fundamentis inniti: ut nullus Theologus, qui libero a præjudiciis animo ea fundamenta librarit, poſſit illam non judicare valde probabilem in praxi, imo etiam moraliter certam: proindeque minime illam involvi damnatione Innocentii XI., quæ de illis tantum doctrinis loquitur, quæ præterquamquod minus tutæ ſunt, ſimplicis opinionis limites non excedunt.

V. Addo quarto & poſtremo loco: multas harum Propoſitionum ea ſolum de cauſa proſcriptas eſſe, quod nimis generaliter loquerentur. Sub hac autem rerum ſpecie, nec Eccleſiæ nec Summi Pontificis mens eſt cenſura ſua comprehendere caſus raros & urgentis neceſſitatis, qualis ille eſt in quo verſamur. Itaque paſſim videmus, in adminiſtratione Baptiſmi & Pœnitentiæ, vi neceſſitatis multas opiniones uſurpari, quæ certe non ſunt de tutioribus: neque tamen propterea generalitati illius cenſuræ Pontificiæ quam tractamus, adverſari ii cenſentur, qui talia agunt. Revera Martinus Eſparza Jeſuita, qui unus fuit e Conſultoribus Innocentii XI. in quadam Epiſtula Romæ data VI. Aprilis, MDCLXXX. teſtatur: cauſam damnandæ hujus Propoſitionis fuiſſe generalitatem verborum, quibus concepta erat. *Prima illa propoſitio fuit reprobata proper ſuam illimitatam amplitudinem & generalitatem, &c.* Cujus Epiſtulæ inter alios meminit Pater Concina.

VI. Non obſtat etiam Declaratio Sacræ Congregationis Concilii deſcripta a Rigantio in Notis ad Regulam Cancellariæ XLIX. ubi ille commemorat, Archiepiſcopo Syracuſano anno MDCLX. per Cardinalem Prodatarium ſequentem

tem

tem quæstionem proponenti : *An Episcopus in casu urgentissimæ necessitatis possit ante contractum Matrimonium in impedimento publico dispensare?* Sacram Congregationem respondisse negative. Addit in alia Congregatione paullo post coacta, *falsam & temerariam* judicatam esse sententiam ajentem. *Ricantius Tom. IV. pag. 6.*

Dico primo: ubi de doctrina agitur, Magistrum vel Superiorem alium non agnosci nec agnosci debere ab Episcopis, quam Concilium Generale, vel Papam, solemniter definientem aut imperantem. Adde quod optimorum Theologorum & Canonistarum etiam Hispanorum sententia est. Responsa a Sacra Congregatione edita limites non excedere Judiciorum quorumdam doctrinalium; quorum proinde non major sit auctoritas, quam qua pollent privata suffragia ceterorum Theologorum ac Doctorum. Ita censet e Canonici Juris Interpretibus laudatissimus Gonzales in Apparatu ad Commentarios Decretalium, numero LVII. e Theologis magnus ille Tapia Dominicanus Archiepiscopus Hispalensis Libro IV. *Catenæ Moralis*, Quæstione VIII. articulo VIII., ut missum faciamus Bonacinam Disputatione I. *de Legibus*, Quæstione I. Puncto I. & Sancium Libro VIII. *de Matrimonio*, Disputatione II. numero X.

Secundo: qualiscumque hujus Congregationis auctoritas sit, nullius roboris apud Episcopos esse debet hæc illius declaratio. Non enim promulgata fuit per Provincias Christianas, nec ad Episcopos solemniter transmissa: quod tamen fieri omnino oportebat in re adeo gravi, adeo generali, & in qua tantum de Episcopalibus Juribus detrahebatur. Legatur Petrus de Marca Libro II. Capite XV. ubi hanc doctrinam ostendit eandem esse, quam tuentur & validissimis rationibus fulciunt *Panormitanus,*

&

& omnes fere Galli, Germani, & Hispani, imo & Cajetanus unus e purpuratis Patribus. Legatur & Vanespenius Tractatu *de Promulgatione Legum Ecclesiasticarum*, Capite II. Gibertus Dissertatione *Circa necessitatem publicationis Canonum*, quæ extat initio Tomi I. & Natalis Alexander *Theologiæ Moralis* Libro IV. Regula XXV. Tomo II. pag. 551.

Tertio: Si Sacra Congregatio Concilii anno MDCLX. edocuit, non posse Episcopos vel in casu urgentissimæ necessitatis dispensare circa publica impedimenta Matrimonii, ut Rigantius memoriæ prodidit: eadem anno MDCLXXIII. judicavit id posse Episcopos, teste Joanne Gerbasio Doctore Sorbonico laudatissimo, qui hoc scribebat Parisiis anno MDCLXXIX. in *Practica Impedimentorum Matrimonii*, quæ extat ad calcem Operis sui Gallici *De Potestate Ecclesiæ & Principum circa Impedimenta Matrimonii*, pag. 412.

VII. Ad extremum si quis Quæstionem & Declarationem a Rigantio descriptas paullo adcuratius pensitarit, is facile invenisset, nihil ipsis fere commune esse cum illa quæstione, quæ nunc in Lusitania agitatur. Quærere enim, an Episcopi in casu urgentissimæ necessitatis possint dispensare circa impedimenta publica: non est quærere, an penitus clauso & intercepto accessu ad Romanam Curiam, devolvatur ad Episcopos facultas providendi in his & aliis negotiis. Respondere autem Sacram Congregationem, urgentissimam necessitatem satis non esse, ut Episcopi in hoc casu dispensare valeant: non est decernere, dispensare eos non posse tum, cum nullo modo adiri potest Sedes Apostolica. Verbo dicam: casus Rigantii Episcopis conferebat jurisdictionem titulo necessitatis: ponebat enim, dispensare ideo posse Episcopos quoniam necessitas dispensandi

erat.

erat. In nostro autem Systemate aliter se res habet. In eo enim (id quod summi momenti est summaque consideratione dignum) prior in Episcopis jurisdictio esse monstratur, quam necessitas in subditis: ipsaque dispensandi potestas Episcopis inesse monstratur, non ex eo quod necessitas adest, non ex præsumptione, non ex epicheia; sed quod ordinaria illis potestas competat ad dispensandum, ubicumque dispensationem requirat necessitas. Rem enim a suismet Principiis repetentes ostendimus, nonnisi de Episcoporum consensu potuisse Papam sibi reservare dispensationes matrimoniales: Episcopos vero non aliter consensisse, nec aliter consentire potuisse; nisi sub ea omnino conditione, ut quacumque de causa interceptus foret aditus & influxus Apostolicæ Sedis, idque nulla ipsorum Episcoporum culpa interveniente, ad ipsos rediret antiquum jus dispensandi, utpote jus proprium & ordinarium Ordinis Episcopalis. Unde ad extremum conficitur, reversionem juris hujus non oriri ab interpretativa Papæ voluntate; sed a tacito illo & necessario pacto, quod cum Sede Apostolica iniere Episcopi, quando in reservationes consensere. Quo quidem pacto cedere illi non possunt: tenentur enim jure divino ovibus providere illasque pascere, ubicumque necessitas ingruat, in illasque influere non valeat Pastor supremus.

VIII. Atque hinc etiam satisfit tertio argumento, quod in doctrinam nostram fieri posset, quodque inde desumitur; quod singuli Episcopi, cum ordinantur, Sacramento se obstringunt tuendi Apostolicæ Sedis Jura omnia, standique singulis ejus Dispositionibus, Provisionibus, & Reservationibus. Hoc enim jusjurandum, ut patet, semper exceptionem illam involvit, ut pro illo casu non valeat, in quo

ver-

versamur, neque etiam pro similibus aliis: ubi scilicet Papa, nulla Episcoporum interveniente culpa, diuturno aliquo impedimento constringitur, quominus publicis urgentibusque alicujus Regni vel Provinciæ calamitatibus provideat: vel etiam ubi calamitatibus ipsis providere non vult Papa, cum possit.

Hoc fundamento nixi Galli Theologi, anno MDCL. summo consensu statuere: posse designatos a Rege Episcopos in Lusitania consecrari, nulla præcedente confirmatione Pontificis. Quod enim Papæ reservata esset confirmatio Episcoporum, id illi contendebant minime valere posse, ubi & maxima Episcoporum penuria laborabat universum Regnum, & huic malo sane gravissimo mederi abnuebat Pontifex. Politicis enim quibusdam rationibus captus, omnem nobis confirmandorum de more Episcoporum spem ademerat Innocentius X. Hinc itaque argumentabantur illi Theologi: *Episcopos in Ecclesia esse Jus divinum imperat, Jus naturale jubet. Reservatio illa facta est de jure humano, quod non obligat in necessitate, non extrema tantum, sed ne in gravissima quidem. Igitur cum modo Recursus non detur, possunt Episcopi sine confirmatione Pontificis considerato præsenti statu consecrari* (*a*).

Balatus Ovium p.225. & 226.

Ita

(*a*) Hoc eodem argumento & exemplo a nostris petito usus est anno MDCCXXIV. Theologus Belga, qui pro Theodoro Archiepiscopo Ultrajectensi eruditam Dissertationem composuit *De Misero Ecclesiæ Ultrajectinæ statu*, ubi & illud quæritur: *An liceat ad Electi confirmationem procedere, sine confirmatione Pontificia, si Pontifex rogatus eam sine causa deneget:* Id vero licere cum multis probasset auctor, tandem petito e Lusitania exemplo doctrinam suam confirmat his verbis: *Pontifices Romani Urbanus VIII. & Innocentius X. jam a duodecim annis Episcopos a*

Rege

Ita sub Joanne Rege IV. argumentabantur nostri exterique Theologi: ut constat ex Libro cui titulus est, *Balatus Ovium*, Parisiis cuso anno MDCLIII. Ubi valde notandum est, quæstionem hanc superiori sæculo excitatam de Episcopis consecrandis, multo sane graviorem esse, quam quæ hodie agitatur de usu dispensationum matrimonialium. Erat enim tanto gravior, quanto a validitate Ordinis plus dependet Ecclesia & fidelium æterna salus, quam a validitate Matrimonii. Nam si Ordo validus non sit, nullum verum sacrificium fieri nullæque veræ absolutiones dari possunt. Contra Matrimonium, dummodo bona fide contrahatur, prodesse illud quidem Reipublicæ potest, absque ullo contrahentium formali peccato. Nihilominus tamen consentiebant supra laudati Theologi, tute consecrari posse Episcopos, etiamsi illis deesset confirmatio Pontificia: atque eapropter consentiebant, quoniam pro comperto habebant, in re plane juris humani (qualis erat necessitas confirmationis Pontificiæ) frustra & præter rationem invitum esse Pontificem, si illo confirmationem negante, sese invicem ipsi Episcopi confirmassent, ut antiquitus fiebat. Erant ergo & nostri & Galli Theologi in ea sententia, ut crederent: quando Pa-

pa

Rege Portugalliæ propositos, ob rationes politicas confirmare recusaverant. Et jam eo redigebatur Portugallia, ut ex tredecim Episcopis unus tantum superesset. Rex in ea necessitate exteras universitates consulebat, ut qua ratione succurrere posset, suggererent. Inter cetera autem consilia, hoc etiam a Doctoribus asserebatur; posse scilicet Episcopos sine confirmatione Pontificis, considerato præsenti statu, consecrari. Idque sic probabant: Episcopos in Ecclesia esse Jus divinum imperat, &c. Hæc nos ex Libro Hagæ Comitum impresso anno MDCCXXXVII. cui titulus est: *Acta quædam Ecclesiæ Ultrajectinæ, &c.* pag. 26.

pa consentientibus ipsis Episcopis sibi reservavit confirmationem Episcoporum, huic reservationi eatenus adsensum præbuisse illos, quatenus Papa non potente vel nolente confirmationem dare (idque sine justa causa), ad eosdem Episcopos devolveretur auctoritas confirmandi, quæ ipsis per antiquos Canones competebat.

Nixus eodem fundamento docebat Petrus de Alliaco Episcopus Cameracensis, an. MCCCCIX. & cum Alliaceno idem tunc temporis sentiebant, quotquot e Theologis pacis amatores erant: Avenionensi schismate perdurante, convocari celebrarique posse Concilium Generale, etiamsi certus Papa nullus esset. Arbitrabantur enim, Positiva Jura omnia, quæ soli Papæ hanc auctoritatem reservabant, omnino cessare pro eo casu, ubi nullus in Ecclesia Papa erat, propter schisma quo ipsa opprimebatur. Videatur Alliaceni Dissertatio apud Martinum Tomo II. *Anecdotorum* pag. 1409.

IX. Quod si quis nobis opponat, tempore Domini Regis Joannis IV. fuisse Papam, qui Episcopos confirmare nollet: nunc autem Regem esse, qui nolit a Roma dispensationes peti: adeoque mirum non esse, quod nunc de sua potestate ad dispensandum dubitent illi ipsi, qui ubi de confirmationibus agitur, potestatem illam penes se esse fatentur. Si quis, inquam, hoc nobis opponat: dico parum interesse nostra, Papa an Rex sit, qui Curiæ accessum occludit; quando nulla Episcoporum, nulla subditorum culpa occludit. Sicut enim Theologi, quos consuluit Dominus Rex Joannes IV. uni illi fundamento insistebant, quod ipse ab Lusitanis Statibus renuntiatus Rex esset, jureque Successionis capessisset Regnum, utpote Serenissimæ Domus Brigantinæ heres legitimus; nullamque interim rationem habebant eorum, quibus motus Pontifex legitimum eum Regem dubi-

dubitabat agnoſcere, deſignatiſque proinde ab eo Epiſcopis confirmationem denegabat: ita & nos nihil de eo debemus eſſe ſolliciti, uter jure injuriave pacem abruperit. In utroque enim caſu ſive Papa, ſive Rex fuerit, qui aditum Curiæ clauſerit: res facti eſt, clauſum eſſe reipſa Curiæ aditum; nulla ſubditorum culpa; totique Regno graviſſimum malum eſſe, diſpenſatore carere: juris vero eſt, ad Epiſcopos nihil aliud ſpectare, quam Principibus ſuis dicto audientes eſſe, ut ſubditos, gregiſque ſibi crediti ſpiritualibus calamitatibus ſubvenire, ut Paſtores. Sicut ergo ſub Domino Rege Joanne IV. id unum reſpiciebant Theologi, eſſe eum Regem ſuum legitimum, ac pro Rege haberi a ſuis: ita nunc unum illud attendere debent Theologi & Epiſcopi, caviſſe decreto ſuo Dominum noſtrum Regem, nequis cum Romanis commercium ullum haberet; Regeque ita decernente, debere omnes ab hujuſmodi ſe commercio abſtinere, juſtamque ejus juſſionem exiſtimare: ex eo autem quod ita Rex præceperit, conſequens eſſe, ut magno cum animarum damno diſpenſationum penuria laboret Luſitania, quin in ſubditorum poteſtate ſit Regium Decretum impedire vel vitare. Nam ut ſupra jam oſtendimus, in his quæ intrinſecus mala non ſunt, minime ſpectat ad ſubditos præcepti cauſa excutere, ſed tantum præcipienti obtemperare: ita ut nihil umquam, niſi quod optimum ſit, imperari ab illis credant, qui Dei in terris vices agunt, cujuſmodi ſunt Reges & Principes Supremi: ipſiſque etiam religioni ſit, vel cogitando culpare facta & juſſa illorum, quorum Perſonas divinæ humanæque Leges Sacroſanctas vocant. Qua in re perpetuo meminiſſe debent admirandæ illius ſententiæ S. Cyrilli in Pſalmum L. *Impius eſt qui Regi dicit, Impie agis.*

P X. Ne

X. Nequa difficultas sit, quam non explanemus: quarto & postremo loco argumentum aliud adversus systema nostrum proponemus, cujus solutione penitus illustrata & confirmata manebit universa doctrina superiorum Principiorum. Est autem argumentum tale. Omnibus Catholicæ Ecclesiæ Episcopis persuasum est, quidquid potestatis in se residet, totum id sibi a Papa immediate proficisci: nihilque aliud se posse, nisi quod ipsos posse velit Papa. Omnes enim se hujus vel illius urbis inscribunt Episcopos, *Dei & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratia* (*a*). Ex quo illud efficaciter concludi videtur,

(*a*) Andreas Duvallius, magni nominis apud Romanos Theologus Gallus, in Libro *de Suprema Potestate Papæ*, Parte III. Quæstione VI. (quem ille ut Romanæ Curiæ gratificaretur, suasu Cardinalis Perronii composuit initio superioris sæculi) adfirmare non dubitavit, formulam hanc, quâ se inscribere solent Episcopi hodierni, *una cum nascente Ecclesia ortum habuisse*. Id quod Edmundus Richerius merito irrisit & confutavit Libro I. *Historiæ Conciliorum*, Capite X. num. XI. pag. 297. Constat enim formulam illam esse novitiam, & decem prioribus sæculis prorsus ignotam: quæ ab uno aliove Episcopo primum usurpata, sensim deinde, nec tamen ubique aut uno eodemque simul tempore a ceteris recepta fuit post sæculum XII. Eam certe formulam ignorabat sæculo undecimo exeunte Ivo Carnotensis in Gallia Episcopus, qui Epistulam CLXVIII. sic auspicabatur: *Daimberto* DEI GRATIA *Senonensium Archiepiscopo*, *Ivo* EADEM DEI GRATIA *Ecclesiæ Carnotensis Minister*, *salutem & servitium*. Epistulam autem CLXIX. hoc modo: *Ivo* DEI GRATIA *Carnotensis Ecclesiæ Minister*, *Galloni* EADEM GRATIA *Parisiorum Episcopo salutem*. Ignorabat post medium sæculum duodecimum Guillelmus Episcopus Aptensis in eadem Gallia, dum anno MCLX. ita scribebat: *Ego Guillelmus* SOLIUS DEI GRATIA *Aptensis Episcopus &c.* quod Instrumentum habet apud Galliam Chri-

detur, si cum a Regibus prohibentur subditi Apostolicam Sedem adire, concedi ab Episcopis matrimoniales dispensationes nolit Pontifex; non posse illas ab Episcopis licite nedum valide concedi. Speciosum sane argumentum, quod a me dissimulari non debuit: quippe qui probe agnoscerem plurimum illo fidere e nostris, quotquot a teneris (quod ajunt) unguiculis, non aliis quam Romanis placitis adsuevere: cum tamen nihil eo moveri debeant, qui in Principia a nobis stabilita, atque in ea etiam quæ docere jam pergimus funditus penetrarint.

Dico igitur primo: privatos sensus horum vel illorum Episcoporum obesse non debere Juribus & Privilegiis illis, quæ in Episcopali Ordine semper agnovit Ecclesia, mota sane tum magnifica illa forma verborum, quibus Christus Episcopatum instituit, tum etiam existimatione ea, quam de Episcopatu nobis re-

stianam, in Instrumentis Tomi I. pag. 78. Ignorabat anno MCCCXXXVIII. Willelmus Archiepiscopus Eboracensis in Anglia, dum epistulam quamdam sic ordiebatur: (Tomo II. Concil. Angl. pag. 624.) *Willelmus* PERMISSIONE DIVINA *Archiepiscopus Eborum, Angliæ Primus, venerabili fratri nostro J.* DEI GRATIA *Carliolensi Episcopo salutem*. In Germania quidem, si Meibomium audimus a Conrigio citatum in Dissertatione *De Constitutione Episcoporum Germaniæ*, numero LXXV. Tomo II. pag. 642. ex Hildesiensibus Episcopis primus fuit Henricus, qui circa annum Christi MCCCL. formula illa usus fuerit: *Henricus Dei & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Hildesiensis*. In Hispania vero, etiam post Concilium Tridentinum, modo unam, modo alteram formulam usurpasse Episcopos docent Acta Concilii Compostellani de anno MDLXV. Præside Gaspare de Zuniga Avellaneda, Conciliorum Hispaniæ Tomo V. pag. 445.

liquere priora sæcula. Jam ex Sanctis Patribus Sacrisque Conciliis demonstravimus, unumquemque Episcopum habitum a majoribus esse pro supremo quodam Pastore supremoque Administratore suæ Parœciæ. *Cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum unusquisque Præpositus*, ajebat S. Cyprianus in Epistula LXXII. Demonstravimus, tantam potestatem tantamque jurisdictionem in ipsos non aliunde, quam a Christo immediate emanare: in eaque sententia perstitisse Ecclesiam per duodecim sæcula. Nam medio sæculo IX. protestabantur Patres octavi Concilii Generalis, deponi a se & anathematizari Phocium, PER DATAM NOBIS POTESTATEM IN SPIRITU SANCTO A PRIMO ET MAGNO PONTIFICE NOSTRO, LIBERATORE AC SALVATORE CUNCTORUM. Et adhuc medio XII. ad Eugenium Papam Tertium hæc scribebat S. Bernardus: *Erras, si ut summam, ita solam a Deo tuam existimas potestatem* (a). Et adhuc ineunte XIV. illud tamquam ubique receptum tradebat Durandus Episcopus Mimatensis: *Quod Episcopi potestatem & honorem receperunt a Deo, a quo Episcopi loco Apostolorum constituti sunt* (b).

Exor-

(a) Sententiam hanc Bernardi suam fecere Gallicani Præsules in epistula Synodica ex Parisiensi Generali Conventu data, XIV. Kalendas Aprilis, anno MDCLXXXII. *In Romano Pontifice, Petri Successore, summam, licet non solam, cum Sancto Bernardo a Deo institutam Apostolicam potestatem veneramur.*

(b) Centum fere & viginti post Durandum annis, pulcherrimum hoc luculentissimumque testimonium de Sacerdotii divina origine divinaque auctoritate nobis reliquit Nicolaus de Cusa Cardinalis, Libro III. *de Concordantia Catholica* Capite XLI. pag. 823. *Consideret Romanus Pontifex, si Sacerdotium est ut anima una, quæ est tota in toto, & tota in qualibet*

Exorti poſtea ſunt famoſi Dominicani tres, Petrus de Palude, Joannes a Turrecremata, & Thomas de Vio Cajetanus: illuſtres illi quidem cum Profeſſione, tum Litteratura, tum Dignitatibus. Horum prior in Libro de Cauſa immediata Eccleſiaſticæ Poteſtatis docuit: *Eſſe Epiſcopos meros quoſdam Papæ Procuratores, quos ille proinde a ſuis officiis pro libitu removere poſſit, vel eorum poteſtatem reſtringere etiam tum, cum nulla in ipſis eſt culpa*. Docuit alter in Libro de Eccleſia: *Ex omnibus Juriſdictionibus quæ ſunt in Eccleſia, ſolam Pontificiam a Chriſto eſſe immediate: ita ut ipſa Apoſtolorum juriſdictio non a Chriſto immediate, ſed a Petro profecta fuerit*. Quæ doctrina vel ipſi Bellarmino abſurda viſa eſt & cum Evangelio pugnans: ipſamque proinde hæreticam declaravit Sacra Facultas Pariſienſis, teſte Joanne Majore (*a*).

P 3 Do-

libet ejus parte; quod tunc executiones poteſtatum quoad decretam provinciam ſecundum plus & minus, cum ab extrinſeco dependeant, non diminuunt ſpiritualem poteſtatem in ſe. Unde ſicut anima ipſa in pede hominis non eſt major nec minor, propter vitam quam pedi præſtat ipſamet anima quæ in capite vel in corde reſidet: ſic ipſe Papatus ſe habet ut anima in capite: & Patriarchatus ut anima in auribus vel oculis: & Archiepiſcopalis dignitas ut anima in brachiis: & Epiſcopalis ut in digitis, & ſic de ſingulis uſque ad pedes, qui in Republica plurales deſignant: unde anima eis vitam præſtans, Curatos recte ſignificat. UNA ERGO EST A DEO OMNIUM LIGANDI, SOLVENDI, AC VIVIFICANDI POTESTAS, LICET ILLA EX PARTE MEMBRORUM ALIA ATQUE ALIA, MAJOR ET MINOR VIDEATUR.

(*a*) Locus Majoris his verbis concipitur in IV. Sentent. Diſp. XXIV. Tom. II. Gerſonianorum Operum pag. 1130. *Tam Epiſcopi, quam Curati, ſunt de jure divino, quemadmodum Romanus Pontifex: nec aliquis purus homo poteſt illud Jus, & illas Poteſtates tollere*

Docuit tertius in Libro de Comparatione Papæ & Concilii Generalis: *Ecclesiam servam natam esse Romani Pontificis*. Quæ adsertio horrorem incutit iis omnibus, qui harum rerum gustum aliquem ex antiquitate hausere.

His aliisque id genus novitatibus perpetuum bellum indixere Theologi Academiæ Parisiensis (*a*). Indixere etiam apud Tridentinam Synodum, coita cum Gallis societate, Episcopi & Theologi Hispani, e quorum numero erant Dominus Archiepiscopus & Primas Bracarensis Frater Bartholomæus a Martyribus, Doctorque Di-

lere ab Ecclesia, plusquam Summum Pontificatum: licet Petrus Paludanus & de Turrecremata teneant oppositum. Sed quod ipsi tenent, censuit in Fide hæresim Facultas nostra, & hoc idem aliis rationibus munivimus: Jacobus vero Almainus in Quæstione *de Dominio Naturali, Civili, & Ecclesiastico*, Conclus. II. ibidem pag. 968. *Petrus de Palude*, inquit, *Tractatu suo de Ecclesiastica Potestate, Art. 5. & 6. dicit unum quod est mirandum; quod Rex non potest deponere vasallum ut alterum instituat, imo si deponat, non tantum peccat, sed etiam nihil facit. Papa autem, si destituat magis bonum sine causa, & loco ejus ponat minus bonum, licet peccet, tamen institutio tenet. Si tamen minus bonum destituat, ut ponat magis bonum, tenet institutio & non peccat.* QUÆ PROFECTO SENTENTIA EST IGNE DIGNA, *cum constet Prælatos & Titularios verum Jus habere, quo nullus invitus sine causa rationabili privari potest.*

(*a*) Acta Sacræ Facultatis pro divina institutione divinaque auctoritate Episcoporum adversus Joannem Sarrazinum anno MCCCCXXIX. adversus Nicolaum Quadrigarium anno MCCCCXXXII. adversus Joannem Munerii anno MCCCCLXX. adversus Joannem Angeli anno MCCCCLXXXII. adversus Cajetanum Cardinalem anno MDXII. diligenter collegit Illustrissimus Bossuetus in *Defensione Declarationis Cleri Gallicani* Libro VI. Cap. XXI. & XXII. Tomo I. pag. 512. & seqq.

Didacus Payva Andradius, Sebastiani Regis Theologus (*a*). Sed cum ex una parte cœperit Romana Curia infestam se ostendere omnibus illis doctrinis, quæ absolutæ illius Monarchiæ adversabantur: ex altera vero Scholis fere omnibus Magistri præfecti fuerint Jesuitæ: factum inde, ut unius Galliæ finibus concluderetur, maneretque Sorbonæ propria antiqua doctrina, quæ tot sæculis apud Ecclesiam sola viguerat.

XI. Quid igitur judicare debemus? errarene hodiernos Episcopos omnes, cum se inscribunt Episcopos *gratia Sanctæ Sedis Apostolicæ?* minime: neque illud a nobis dici pateretur Christiana pietas. Dico ergo secundo: quod Episcopi se Episcopos inscribunt Apostolicæ Sedis gratia, id non esse idem, ac fateri Episcopos, jurisdictionem suam non immediate a Christo esse, sed ab Apostolica Sede. Namque eodem

 modo

(*a*) Cum in adferendo divino jure Episcoporum egregiam operam posuerint apud Tridentinam Synodum omnes Antistites Hispani, ceteris tamen in eo negotio palmam præripuisse constat Bartholomæum de Martyribus Archiepiscopum Bracarensem, Petrum Guerrerium Archiepiscopum Granatensem, Martinum Perezium de Ajala Episcopum Segoviensem, Didacum Covarruviam Episcopum Civitatensem, Melchiorem Avosmedianum Episcopum Gaditanum, Joannem Suarium Episcopum Conimbricensem, & Gasparem Casalium Episcopum Leiriensem. Inter Theologos autem primas tulit Petrus Sotus Dominicanus. Consule Historiam Concilii apud Sarpium toto Libro VII. apud Pallavicinum Libro XIX. Capite 5. 6. & 7. Actaque ab Odorico Raynaldo producta ad annum MDLXIII. Quod autem Pallavicinus in postremo de citatis Capitibus adserit, doctrinam illam a Petro de Victoria ebibisse Hispanos Antistites: putida cavillatio est hominis Itali, quam commemorasse confutasse est.

modo se inscribebant Episcopi tempore Concilii Tridentini: & ibi tamen, testibus Pallavicino & Sarpio, summa contentione ostenderunt Galli & Hispani, potestatem Episcoporum immediate proficisci a Christo. Præterea S. Gregorius Magnus Libro I. Epistula XXXVI. ad Petrum Subdiaconum, scribit Episcopos ex liberalitate S.Petri habere, quod sint Pastores.

Gregor. Tom. II. pag.526. *Ex Petri largitate* (inquit) *Pastores sunt Episcopi*. Et tamen idem Summus Pontifex Libro VIII. Epistula XXX. Eulogium Alexandrinum eo nomine carpit, quod eum in suis litteris titulo *Universalis Episcopi* decorasset. Id vero sibi ea propter displicere docet Gregorius, quod vocari *universalis Episcopus* Papa non possit, nisi aliorum Episcoporum Juribus violatis: quippe qui titulo illo ostendat, omnem potestatem in se uno residere: cum e contrario ostendere ille in omnibus debeat, unum eundemque Christum fuisse, qui & Petrum crearit Primatem Ecclesiæ & Apostolos Episcopos constituerit: unum eundemque fuisse, qui eosdem Apostolos & inter se fratres & unius ejusdemque consortes fecerit potestatis, licet aliter a Petro, aliter a ceteris exercendæ. Quare Eulogium monet Gregorius, ut in posterum caveat, ne sibi *universalis Episcopi* titulum adscribat; esse enim titulum illum superbum, & Episcopis injurium, qui fratrum loco a se habeantur & haberi debeant.

Ibid. p. 919. *Superbæ appellationis verbum, universalem me Papam dicentes, imprimere curastis. Quod peto dulcissima mihi sanctitas vestra ultra non faciat.* QUIA VOBIS SUBTRAHITUR, QUOD ALTERI PLUSQUAM RATIO EXIGIT PRÆBETUR. Et mox: *Scio qui sum, qui estis: loco enim mihi fratres estis, moribus patres. Nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco.*

XII. Hinc etiam est, quod cum Eugenius Pa-

Papa IV. in Florentino Generali Concilio definierit, quæ prærogativæ essent Primatui Romani Pontificis a Christo adnexæ: atque id quidem ea verborum forma definierit, qua nihil majus, nihil honorificentius post hominum memoriam fuerat auditum: (sic enim habet: *Romanum Pontificem Successorem esse Beati Petri & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorum Patrem ac Doctorem existere; eique pascendi, regendi, ac gubernandi universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam esse*) nequis propterea arbitraretur, penes unum & solum Papam residere, quidquid jurisdictionis a Christo est institutum; Decretum suum his verbis conclusit Eugenius, *Salvis Privilegiis Patriarcharum & Juribus eorum*. Optime igitur cum Juribus Episcoporum consistere potest Primatus Papæ: potest jure divino Papæ inesse plenissima potestas, potest & Episcopi competere sua portio, ab uno eodemque Christo in ipsos derivata. Qui enim Petro dixit: *Quodcumque solveris &c. Pasce oves meas, &c.* idem & ceteris Apostolis dixit: *Quodcumque alligaveritis, &c. Ite ... docete ... Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*.

XIII. Unum illud explicandum superest, quo sensu Episcopi, salvis juribus suis, inscribere se possint (ut laudabiliter quidem inscribunt) Episcopos *gratia Apostolicæ Sedis*. Dico ergo tertio: multis ex capitibus posse Episcopos auctoritatem suam adscribere Apostolicæ Sedi, quin propterea inficientur, potestatem suam tam immediate esse a Christo, quam potestatem Papæ. Primum ex eo, quod Apostolica Sedes centrum sit Catholicæ unitatis, secundum illud magni Cypriani in epistula ad Cornelium: *Navigare audent ad Ecclesiam principalem*, UNDE UNITAS SACERDOTALIS EXORTA EST.

Dein-

Deinde ex eo, quod ut Sancti Patres constanter docent, in Beato Petro initium habuit Episcopatus, qui in tota Ecclesia unus est in multos divisus: non quod solus Petrus Episcopus fuerit, sed quod primus fuerit, cui Christus potestatem Episcopalem dedit, & qui totius Ecclesiæ nomine illam accepit. Audiamus pro omnibus unum Augustinum Tractatu

August. To. III. pag. 800. CXVIII. in Joannem, num. IV. *Cum omnes essent interrogati, solus Petrus respondit,* TU ES CHRISTUS. *Et ei dicitur,* TIBI DABO, *&c. tamquam ligandi ac solvendi solus acceperit potestatem: cum & illud unus pro omnibus dixerit, & hoc cum omnibus, tamquam personam gerens ipsius unitatis acceperit: ideo unus pro omnibus, quia unitas est omnibus* (*a*). Tertio ex eo, quod ut mo-

(*a*) Eodem spectat illud ejusdem Augustini Tractatu L. in Joannem num. 12. Tomo III. P. II. p. 633. *Si in Petro non esset Ecclesiæ Sacramentum, non ei diceret Dominus:* Tibi dabo claves Regni Cælorum, quæcumque solveris in terra, soluta erunt & in Cælo, &c. *Si hoc Petro tantum dictum est, non facit hoc Ecclesia: si autem & in Ecclesia fit, ut quæ in terra ligantur, in Cælo ligentur, & quæ solvuntur in terra, solvantur in Cælo: quia cum excommunicat Ecclesia, in Cælo ligatur excommunicatus; cum reconciliatur ab Ecclesia, in Cælo solvitur reconciliatus. Si hoc ergo in Ecclesia fit,* PETRUS QUANDO CLAVES ACCEPIT, ECCLESIAM SANCTAM SIGNIFICAVIT. Et illud in Sermone CXLVII. de Verbis Evangelii Joannis, num. 2. Tomo V. pag. 702. *Per singula dicebat Dominus Jesus, Petro dicenti,* Amo te, Pasce agnos meos, pasce oviculas meas. *In uno Petro figurabatur unitas omnium Pastorum, sed bonorum, qui sciant oves Christi pascere Christo, non sibi.* Item illud in Psalmum CVIII. num. I. Tomo IV. pag. 1215. *Quædam dicuntur, quæ ad Apostolum Petrum proprie pertinere videantur; nec tamen habent illustrem intellectum, nisi cum referuntur ad Ecclesiam, cujus ille agnoscitur in figura gestasse personam, propter Primatum quem in disci-*

monuit Innocentius I. in Epistula ad Decentium Episcopum Eugubinum, ab Ecclesia Romana cum ipsa fidei luce primos Episcopos habuere Occidentales Ecclesiæ. Unde sequitur, hodiernos Episcopos omnes Latinæ Ecclesiæ filios

Innocentius ex editione Quesnelli Tomo II. Oper. S. Leonis p. 50.

---

scipulis habuit. Sicuti est, Tibi dabo claves Regni Cælorum, *& si qua hujusmodi*. Hæc aliaque id genus Augustini testimonia, quibus mirifice illustratur doctrina a nobis tradita Principio V. de immediato subjecto spiritualis potestatis, quam Ecclesiam esse diximus, sive corpus Pastorum, cujus Ecclesiæ figuram gerebat Petrus. Hæc, inquam, Augustini testimonia ea ratione eludere se posse judicavit Cardinalis Cajetanus, quam in Tractatu *de Auctoritate Ecclesiæ & Concilii Generalis*, Capite VII. explicat & merito confutat Jacobus Almainus Parisiensis Doctor, Tomo II. Gersonianorum Operum, pag. 990. his verbis: *Contulit Dominus claves Petro Summo Pontifici, ut signo & figuræ Ecclesiæ. Ergo per amplius & magis contulit Ecclesiæ. Probatur antecedens per Augustinum super Joannem, & ponitur* 24. *Q.* 1. *Can.* Quodcumque. Petrus quando claves accepit, Ecclesiam sanctam significavit. *Nec valet dicere, sicut dicit Thomas de Vio, quod hoc est intelligendum ad istum sensum, quod non solum personæ Petri, sed & officio suo in æternum duraturo collatæ sunt claves: & quia officium Petri est officium capitis, quod habet influere in corpus reliquum; ideo officio capitali data, toti corpori data dicuntur & sunt. Probo enim quod non ad illum sensum dicit Augustinus claves datas esse Ecclesiæ: quia hoc modo claves esse datas Ecclesiæ; esset eas datas esse propter Ecclesiam finaliter, & non ei datas esse formaliter: quod manifeste est contra Augustinum dicentem in eodem Cap.* Si hoc tantum Petro dictum est, *puta*, *Quodcumque ligaveris, &c.* non hoc facit Ecclesia: *ubi pro inconvenienti infert istud consequens, quod Ecclesia non ligat, & quod Ecclesia non solvit*. Conferatur Edmundus Richerius *de Ecclesiastica & Politica Potestate*, in demonstratione Capitis II. num. 5. & 7. pag. 12. & 16. & Anonymus Benedictinus in Gallicis *Explicationibus Textuum Difficilium Novi Testamenti*, ad Caput Matthæi XVIII. §. XXIV. pag. 574. & seqq.

lios esse illorum antiquorum Episcoporum, quos Romani Pontifices initio dedere Afris, Gallis, Hispanis, Italis, & Germanis (*a*).

XIV. Siquis tamen nos urgeat dicens, titulo saltem confirmationis esse hodiernos Episcopos Papæ immediate subjectos, adeoque a solo Papa immediate haurire eos, quidquid in ipsis est potestatis: repono primo, hanc ipsam confirmationem unam esse de Reservationibus illis, quas ex solo Episcoporum consensu exercet Papa. Quamvis enim Papa, præter qualitatem Supremi Primatis totius Ecclesiæ, Patriarchali etiam dignitate fruatur in Occidente: nihilominus confirmatio ipsa Episcoporum, ante Reservationes invectas, ad Metropolitanum vel ad Provincialem Synodum omnino pertinuit: quemadmodum constat ex Canonibus Nicænis, Antiochenis, Laodicenis, Carthaginensibus, Arelatensibus, aliisque a Dupino laudatis Dissertatione I. §. XII. Et adhuc jure novo Decretalium Gregorii IX. Metropolitano competebat confirmatio Suffraganeorum, ut initio hujus Operis jam ostendimus. Atque id ipsum confirmat Illustrissimus Dominus Rodericus a Cunia, dum in Historia Ecclesiæ Bracarensis Tom. II. Cap. IX. dissidium commemorat Mauritii Archiepiscopi Braçarensis cum Bernardo Archiepiscopo Toletano, ex eo ortum anno MCXIV. quod Bernardus sibi adro-

Dupinus p. 63.

(*a*) Veteris quidem instituti est, specialem reverentiam Matricibus sive Metropolibus Ecclesiis exhiberi ab iis, qui inde fidei & pietatis originem ducunt. Sic enim de Cæsarea Cappadociæ Metropoli ad Basilium scribebat Gregorius Nazianzenus: *Igitur cujuslibet quidem Ecclesiæ tamquam Corporis Christi habenda est ratio: maxime vero nostræ, quæ prope mater est omnium Ecclesiarum, & fuit ab initio, & nunc quoque est & nominatur; quam Christiana Respublica, velut centrum suum circulus undique observat.*

rogaret confirmationem Episcoporum Lucensium, *quæ ad Archiepiscopum Mauritium jure spectabat, ut qui illius Civitatis Metropolitanus esset*. Et rursus Cap. XII. narrat idem Historicus, anno MCXXIV. *electionem Episcopi Conimbricensis, utpote Suffraganei sui, confirmasse Pelagium Archiepiscopum Bracarensem*. *Tom. II. p. 35. & 50.*

Repono secundo: ex eo quod Summus Pontifex confirmat Episcopos, minime sequi nec argumentari licere, potestatem Episcoporum non a Christo, sed a Papa immediate proficisci. Admissa quippe electione, (id enim significat confirmatio) eodem modo ratiocinari debemus de Episcopis receptis a Papa, ac de Papa ab Ecclesia recepto. Illum Ecclesia recipit pro Papa, quem Cardinales eligunt: positaque hujusmodi receptione, omnes fatentur faterique omnino debent, sic electum Primatem totius Ecclesiæ divino jure constitui, a Christoque immediate accipere plenitudinem potestatis Papalis. Ita similiter admissa a Papa electione Episcoporum, statuere debemus a Christo in Episcopos, non vero a Papa, totam ipsorum potestatem emanare.

Ratio hujus doctrinæ est: quod tam in Papa, quam in Episcopis, aliud est jurisdictio ipsorum officio adnexa, aliud designatio hominis illius, qui officium illud obiturus est. Designatio Episcopi a Papa quidem est, ut conditio quædam extrinseca: jurisdictio vero immediate a Christo confertur, ut qualitas quædam intrinseca Ordini Episcopali. Quemadmodum designatio Papæ ab Ecclesiæ quidem electione est: jurisdictio vero, ut omnes fatentur, a Christo immediate descendit, tamquam uno & solo Primatus auctore (*a*). Alioquin pronuntian-

(*a*) Richerius Historiæ Conciliorum Libro I. Capite

tiandum nobis esset, quando a Metropolitano confirmabantur Suffraganei, eique Suffraganei obedientiam spondebant; non a Christo, sed a Metropolitano jurisdictionem conferri Suffraganeis ipsis: quod quidem totius antiquitatis sensui penitus adversatur, ut jam ostendimus.

TEN-

pite X. num. XI. pag. 297. *Profecto, quamquam Episcopus Parisiensis in suis Litteris formula illa hodie utatur*: N. Dei & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratia Episcopus: *nihilominus æque suam auctoritatem & jurisdictionem immediate a Deo derivat, quam Papa: & dum aliquem a peccatis absolvit, aut leges condit, id gratia & auctoritate divina immediate facit, sicut & Paulus V. Pontifex Maximus. Ratio est: quoniam utrique, nimirum & Henrico Gondio & Paulo V. Christi & Ecclesiæ auctoritate potestas immediate una cum Ordinis Episcopatus & tituli collatione confertur: licet hæc fiant & administrentur hominum ministerio*. Eo sensu Cajetanus apud eundem Richerium Libro II. adversus Duvallium Capite VII. num. XXIV. pag. 269. *Cum Papa eligitur, nec secum adfert claves, neque ab Ecclesia illas accipit, sed a Christo, non nova traditione, sed antiqua; illamet, qua tradidit Petro. Ecclesia siquidem ministerio electionis personam deputat, quæ Petro succedat. Christus autem in B. Petro cuilibet Successori claves tradidit*.

TENTAMINIS THEOLOGICI

PARS SECUNDA.

Documenta & Exempla illa complectens, quæ nobis diversis temporibus dedere Theologi, Episcopi, & Academiæ Catholicæ: ut inde intelligeremus, quando inaccessa Roma est sive causa schismatum, sive causa bellorum & pestilentiarum, sive Decreto Supremorum Principum; devolvi ad Episcopos facultatem & potestatem providendi & dispensandi circa casus omnes Papales, ubicumque id subditorum necessitas aut utilitas efflagitarit,

DOCUMENTUM I.

GUillelmus Ockamus ex Minorum Ordine Nominalium Princeps, Libro II. Dialogorum suorum *de Potestate Papæ & Cleri*, Capite XXVIII. *Alius casus esset, si Catholici per bella intestina vel per infideles aut schismaticos, aut aliter taliter premerentur, quod ad Apostolicum verùm non possent habere Recursum. Et tunc diversæ Provinciæ possent convenire ad præficiendum sibi unum caput. Tunc enim liceret quibuscumque Provinciis (quæ possent & vellent) sibi constituere unum Primatem. Et ita possent aliquæ Provinciæ in una parte mundi unum, & aliæ in alia parte mundi alium sibi constituere Primatem.* Mox sibi opponens generales Canones in speciem repugnantes, hoc modo respondet: *Respondetur quòd quando potest haberi Recursus ad Papam, non est nova dignitas constituenda absque licentia Papæ: in quo casu loquuntur Canones sacri. Sed quando non potest haberi Recursus ad Papam Catholicum, tunc pro utilitate*

Ex edit. Goldasti Tom. II. P.I. pag. 817.

litate communi licet novam constituere dignitatem, duraturam saltem usquequo possit haberi ad Papam Recursus (*a*).

DOCUMENTUM II.

Gerson Tom. II. p.6. & 7. JOannes Gerson Cancellarius Academiæ Parisiensis, Tractatu *De Modo se habendi tempore*

(*a*) Pro Ockamo ejusque doctrina satis eruditam Apologiam Ludovico XI. Gallorum Regi obtulere ejus discipuli anno MCCCCLXXIII. quam ex Codice manu exarato Colbertinæ Bibliothecæ edidit Baluzius Miscellaneorum Tomo IV. pag. 531. ex Baluzio Argentræus *in Collectione Judiciorum de novis erroribus*, Tertia Parte Tomi I. pag.286., quam proinde in alterutro legere erit operæ pretium. Scio enim, quanta infamia (apud Italos præsertim Scriptores) laboret Ockami nomen, quem tamquam hæreticum & schismaticum passim traducere solent propterea, quod Ludovici Bavari Imperatoris jura ab injuriis Joannis Papæ XXII. impigre vindicarit, eoque nomine anathematis fulmine percussus fuerit ab eodem Papa. Melior profecto Ockami fortuna fuisset, si nostro vel superiori vixisset sæculo, quo doctrina de veris limitibus Imperii & Sacerdotii tot egregiis monumentis enucleata & illustrata est a Paulo Sarpio, utroque Barclajo, Jacobo Benigno Bossueto, Ludovico Elia Dupino, aliisque summis Theologis: ut si Romanos excipias, nullus hodie in tota fere Ecclesia sit, qui Gregorii VII. in Henricum IV. Bonifacii VIII. in Philippum Pulchrum, Joannis XXII. in Ludovicum Bavarum, facta dictaque non incuset, non carpat, non detestetur. De eodem Ockamo præclarum illud testimonium dedit Jacobus Augustus Thuanus in epistula quadam ad Melchiorem Goldastum: *Porro ex omnibus auctoribus, qui de Potestate Papæ scripsere, nullus extat, ex quo plura & salubriora documenta hauriri queant ad legitimam potestatem Romani Pontificis cognoscendam, & regendam, quam ex Magistro Ockamo.*

re schismatis, prope finem: *Tertium documentum est de casibus reservatis Papæ, de Dispensationibus, & aliis in foro conscientiæ vel publico. Neutrales videntur habere sufficientem Recursum ad Ordinarios, apud quos secundum eorum opinionem communiter loquendo est potestas devoluta.*

DOCUMENTUM III.

ILlustrissimus Bossuetus Episcopus Meldensis in Defensione Declarationis Cleri Gallicani, Libro V. Capite VIII. *Subtracta semel obedientia, quid aliud fieret, quam ut Episcopali regimine tantisper componeretur Ecclesia, donec Summus Pontifex crearetur?*

Bossuetus Tomo I. p. 399. *Amstelod.* 174.

DOCUMENTUM IV.

LUdovicus Thomassinus Congregationis Oratorii Gallicani Presbyter, Secunda Parte Operis *de Disciplina circa Beneficia*, Libro III. Capite XXVIII. numero X. *Avenionensi schismate conflagrante, cum se regna quædam tamquam in interregno sacro ab omni subtraxerint Summorum Pontificum obedientia, eam sibi visi sunt recuperasse Episcopi potestatem dispensandi amplissimam, qua quondam potiebantur: atque in Pisano Concilio anno* 1409. *ratum habuit Alexander V. Papa, quidquid ab illis interim fuisset dispensatum.*

Thomass. Tom. II. P. II. p. 334. *Paris.* 1691.

DOCUMENTUM V.

PEtrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis Libro III. *de Concordia Sacerdotii & Imperii*, Capite VI. numero VI. *Sane dissimulandum non est, eam quæ Jure divino Episcopis quæsita est Ecclesiæ administrationem, nullis Decretalibus ablatam fuisse, quamvis potestatis illius exercendæ mo-*

Marca P. I. pag. 147. *Paris.* 1669.

modus variis Constitutionibus varie pro temporum ratione præscriptus fuerit. Itaque si ea tempora incidant, ut regendæ Ecclesiæ necessitas Episcopos a regulis recentioribus discedere cogat; nihil vetat, quominus jus naturale & divinum, omissis formulis quæ jure novo præscriptæ sunt, locum habeat. Exempli causa: si Sedis Romanæ vacatio per multos annos protraheretur, si hostium armis obsessa tenerentur itinera, ita ut secure Romanus Pontifex adiri non posset: aut si qui alii similes aut graviores casus inciderent: Jure divino aut antiquo illo Jure Ecclesiastico administranda esset Ecclesia.

DOCUMENTUM VI.

BArthelius nuperrimus e Germania Pontificii Juris Interpres, idemque Wiceburgensis Academiæ Cancellarius, additione ad Jus Canonicum Libro I. Titulo XXXIII. *Impedimenta matrimonii ex mera consuetudine sunt reservata. Quia tamen in remotis partibus nimis dein sumptuosum & difficile erat recurrere Romam, cœperunt Episcopi iterum uti sua potestate, si nempe Recursus vel nimis difficilis, vel nimis sumptuosus fieret, vel esset periculum in mora. Et hoc casu Doctores dicunt, ex casu Papali fieri Episcopalem. De quo observandum, in praxi non oportere quemquam esse scrupulosum ex Papali facere casum Episcopalem, si causa Canonica subsit, cum redeat primigenia facultas Episcoporum, quam consuetudine tantum sibi Pontifex reservavit.*

Apud Febronium de Statu Ecclesiæ *Cap. VI. §.6. pag.* 430. *Bullionii* 1763.

DOCUMENTUM VII.

JOannes Gerbasius insignis ex Academia Parisiensi Doctor, qui sub finem superioris sæculi clarebat, in Praxi Impedimentorum Matrimonii quæ Gallico ejus Tractatui *de Auctoritate Ecclesiæ & Principum circa Matrimonii impe-*

pedimenta subjuncta extat: de publicis impedimentis dispensationibusque ad contrahendum cum propinquis verba faciens, in hunc modum ratiocinatur; *Nullus locus est in Jure Canonico, qui facultatem dispensandi circa gradus vetitos Pontifici ita reservet, ut excludantur Episcopi. Et certe quæ potest esse ratio, cur Episcopis non liceat in his casibus dispensare? imo cur ipsis movenda lis est ea de re, maxime ubi partes inopia laborent, vel nimia sit locorum distantia, vel graves causæ urgeant?* Addit, consultam de eo Sacram Congregationem Concilii, anno MDCLXXIII. respondisse, *valere in propositis casibus dispensationes ab Episcopis datas*. Mox sibi illud opponit: cum Episcopi in possessione non sint dispensandi circa publica impedimenta pro contrahendo, usurpationem videri, quod aliquis hujusmodi dispensationes elargiri tentet. Illud autem presse dissolvit Gerbasius dicens, *adversus jurisdictionem, quæ ordinaria est, præscribi non posse per non usum*. Ad extremum concludit, quamvis generalis consuetudo Ecclesiæ has dispensationes Summo Pontifici reservarit, sitque proinde melius pro impetrandis illis Apostolicam Sedem adiri: se tamen adfirmare non audere, *dispensationes ab Episcopis concessas in casibus supra commemoratis esse absolute nullas*. Qui ita ratiocinatur pro tempore, quo Romanus aditus patet; nullus profecto dubitaret, quin pro validis habendæ forent dispensationes ab Episcopis datæ tum, cum aditus ad Romanam Curiam omnino clausus est, ut nunc revera est.

Gerbasius pag. 412. Paris. 1679.

DOCUMENTUM VIII.

EDmundus Richerius Syndicus & Doctor Academiæ Parisiensis in Historia Conciliorum Libro IV. Parte II. Capite V. num. VII. *Quando igitur Episcopi suam immediate derivant*

Richerius ad calcem To. II. p. 94. Colon. 1681. *auctoritatem a Deo, sicut ipse Papa: isque supra illos nihil divinitus præter primum gradum Sacerdotii & potestatis ministerialis obtinet: certe Episcopi jure humano ea potestate quam divinitus habent a Deo, privari nequeunt. Et si quando huic privationi per vim & errorem assensum præbuerunt, hoc non valet, juxta Regulam:* Qui errat, non consentit. *Adde res sacras & cælitus constitutas diuturnitate temporis non præscribi ab usurpatoribus, sicut temporalia.* ITAQUE EPISCOPI QUOTIESCUMQUE VOLUERINT, POSSUNT IN INTEGRUM RESTITUI, SI AD JURIS QUÆSTIONEM ATTENDAMUS; *de vi autem & facto non disputamus.*

DOCUMENTUM IX.

Praxis Ecclesiæ Gallicanæ Avenionensi immani schismate durante, anno Christi MCCCXCVIII.

ANno MCCCXCVIII. regnante in Gallia Carolo VI. ejusdem Regis jussu Parisios convenere Antistites Doctoresque Ecclesiæ Gallicanæ, deliberaturi in commune, qua ratione decenter efficaciterque extingui posset schisma, quo per annos jam viginti oppressus tenebatur Christianus Orbis. Adfuere Archiepiscopi XII. Episcopi LX. Abbates LXX. cum Rectoribus, Theologis, & Canonistis Academiarum Parisiensis, Tolosanæ, Aurelianensis, Andegavensis, & Magalonensis. Tercenti numero omnes: ex quibus ducenti quadraginta septem in eam sententiam pedibus iere, nulla ratione melius extingui posse ferale schisma, quam si obedientia utriusque de Pontificatu contendentis, Benedicti nimirum & Bonifacii, sese Galli subtraherent. Interea vero dum certus Pontifex crearetur, curanda ab Episcopis administrandaque esse, quæcumque spirituali subditorum saluti

Martenius in Præfatione To. VII. Collectionis Veterum Monumentorũ *pag. LIV. Parif.* 1733.

luti necessaria viderentur : collationes Beneficiorum, electiones, absolutiones, dispensationes, ceteraque omnia Apostolicæ Sedi antehac reservata. *In his casibus qui Domino Pontifici reservati sunt, Absolutionem peti posse ab Episcopo Diœceseos. Circa dispensationes ad Matrimonia in gradibus prohibitis contrahenda, si gravis necessitas urgeat, has ab Ordinario concedi posse*. Id ipsum Gallorum exemplo decrevere Regna Hungariæ, Bohemiæ, Angliæ, Siciliæ, Jerosolymæ, Castellæ, Navarræ : Dux item Bavariæ, Respublica Genuensis, Provinciæ Belgicæ, Sacrumque Collegium Cardinalium, qui octodecim numero erant.

Dupinus in Gersonianis p. XIV. Antuerp. 1702.

Postquam hæc in publico conventu constituta sunt, Gallis Antistitibus rursus in Regium Palatium collectis, per Maximum Cancellarium significari Rex jussit; *intentionem suam esse, ut interim Ecclesia Gallicana omnibus antiquis suis libertatibus gauderet*, Episcopis vices Papæ agentibus.

Probat. Libert. Ecclef. Gall. p. 705.

Acta hujus Concilii seu Conventus Parisiensis extant Tomo XV. Venetæ editionis Conciliorum a Coleto procuratæ, pag. 1003., eaque etiam describit Jacobus Lenfantus in Historia Concilii Pisani Tomo I. pag. III. Regium vero Decretum de subtrahenda obedientia Pithœus exhibet in *Probationibus Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ*, Capite XX. pag. 691. editionis Parisiensis MDCLI., nec non Bulæus in Historia hujus Academiæ Tomo IV. pag. 853. Parisiensis editionis MDCLXVIII.

Revera ipso die VIII. Augusti ejusdem anni MCCCXCVIII. quo Antistites coiere, Instrumentum actorum omnium juridice est confectum, quod Pithœus ipse describit pag. 707. In eo autem sequentia legimus : *Attenta denegatione totius obedientiæ nuper facta per prædictum Do-*

minum nostrum Regem Dominosque Prælatos & alios supradictos., & ut Ecclesiæ seu Monasteria dicti Regni Pastoribus suis destituta, propter diuturnam vacationem non patiantur dispendia seu jacturas : declaratum fuit ac etiam ordinatum, ut sequitur: videlicet quod auctoritate præsentis Concilii universalem Ecclesiam dicti Regni repræsentantis; electiones quorumcumque Monasteriorum tam exemptorum quam non exemptorum, dum vacationes eorundem evenerint, per Dominos Episcopos locorum Diœcesanos confirmabuntur; &c. Die vero XII. ejusdem mensis, vacante Abbatia S. Dionysii, novum Abbatem Philippum de Villeta confirmavit Parisiensis Episcopus: atque in Instrumento confirmationis hujus a Pithœo itidem descripto pag. 706. hæc legimus: *Quia rite peracta Summus Pontifex propter subtractionem obedientiæ non poterat confirmare: de peritorum in jure divino & canonico consilio decretum est, ut hoc Diœcesani auctoritate fieret, sicut & per Prælatos Ecclesiæ Gallicanæ provisum fuerat, &c.*

DOCUMENTUM X.

Continuatio ejusdem Praxis in Regno Galliæ anno Christi MCCCCVIII. *una cum Capitibus deliberatis & conclusis in Nationali Concilio jussu ejusdem Regis Caroli VI. Parisiis celebrato XX. Octobris.*

DEscribuntur a Martenio To. II. *Anecdotorum* pag. 1398. Parisiens. editionis MDCCXVII. eorumdemque partem aliquam etiam exhibet Dacherius Tomo I. *Spicilegii* pag. 800. editionis Parisiensis in folio MDCCXXIII., item Coletus Tomo XV. memoratæ editionis Venetæ novissimæ, MDCCXXXI. pag. 1079. Integra autem multo prior ediderat Pithœus in Pro-

Probationibus Libertatum Gallicanarum ; pag. 743. (a) :

Avisamenta super modo regiminis Ecclesiæ Gallicanæ durante neutralitate deliberata & conclusa per Concilium dictæ Ecclesiæ ; XXII. Octobris, anno 1408.

De sententiis a Jure latis.

ET *primo quantum ad peccata, & sententias a jure latas ; quorum, aut quarum absolutio est Sedi Apostolicæ reservata ; absolvere potest Pœnitentiarius Sedis Apostolicæ in foro conscientiæ, tam exemptos ; quam non exemptos.*

Item si absolvendus nunc, vel in posterum habeat impedimentum perpetuum, aut temporale, vel forte superveniret causa, propter quam non deberet ad dictum Pœnitentiarium haberi recursus : talis si fuerit non exemptus, per proprium Episcopum poterit absolvi, &c. Si autem fuerit exemptus ; qui habeat superiorem in eum potestatem Episcopalem exercentem, per illum : si autem non habuerit, per Episcopum ordinarium absolvi poterit.

Item si fuerit sententia excommunicationis a Papa lata ; sive exemptus ; sive non exemptus, hoc tempore durante ; per loci Ordinarium absolvi poterit in foro conscientiæ, &c. In foro vero contentioso fiet absolutio per Ordinarium quoad non exemptos ; &c.

(a) Ante ipsum vero Pithœum Acta eadem tota publici juris fecerat Bochellus Libro IV. *Decretorum Ecclesiæ Gallicanæ* Tit. XXII. pag. 677. Paris. MDCIX. Eorundem meminit & Thuanus Libro CXVI. Cap. 18. Tomo V. pag. 623.

De dispensationibus fiendis.

Item super defectu ætatis quoad ordines sacros citra Episcopatum, & quoad dignitates, & beneficia curata, citra tamen majores dignitates in Cathedralibus: dispensent Episcopi cum graduatis & nobilibus de duobus annis tantummodo, &c.

Item super defectu natalium quoad ordines sacros, dignitates, & beneficia curata, &c. satis tolerandum videtur, quod Episcopi pro utilitate Ecclesiæ cum nobilibus, & graduatis dispensare valeant, &c.

Item super irregularitate propter violationem censuræ Ecclesiasticæ, dum tamen non fuerit ex contemptu, dispensent Episcopi, &c.

Item quoad impedimenta matrimonii usque ad quartum gradum consanguinitatis, vel affinitatis; si magna Reipublicæ utilitas exegerit forte cum aliquo Rege, vel Principe dispensandum super hoc: tunc causæ cognitione præmissa, Concilium Provinciale citra tamen casus divina lege prohibitos, valeat dispensare, & etiam de quarto gradu cum illis, quibus viderit dispensandum, &c.

Item circa impedimenta matrimonii provenientia propter cognationem spiritualem, videtur satis tolerabile hoc tempore durante, quod Concilium Provinciale cum magnis nobilibus inter susceptum & filium suscipientis valeat dispensare, &c.

Item de impedimento proveniente propter publicæ honestatis justitiam, satis tolerandum videtur, quod Concilium Provinciale valeat dispensare in tertio & quarto gradu.

Item electiones Episcoporum per suos Archiepiscopos possunt de jure confirmari: sic electiones Archiepiscoporum per suum Primatem, si habeant: alias si non habeant, per suffraganeos Provinciæ congregatos poterunt confirmari, &c.

Cetera Capita a Pithœo vel Martenio peti pos-

possunt. Ego illud unum hic moneo, auctoritate hujus Conventus cœpisse a Metropolitanis Galliæ confirmari electiones Episcoporum Provincialium: ut a Philippo Turejo factum est, qui tamquam Galliæ Primas Ludovicum de Harcuria Archiepiscopum Rothomagensem confirmasse legitur Tomo IV. *Gallia Christianæ*, pag. 174. (*a*). Testaturque Dominus Thuanus, praxim hanc ordinariam esse apud Gallos tempore scissuræ: *Legitimum remedium in scissura a majoribus nostris usurpari solitum* (*b*).

DOCUMENTUM XI.

Praxis Ecclesiæ Hispanicæ eodem schismate eademque neutralitate durante, anno Christi MCCCXCVIII.

Extracta ex *Historia Urbium & Ecclesiarum Cathedralium Hispaniæ*, Auctore Ægidio Gunsalvio Davila, ubi Domini Didaci de Anaja Episcopi Salmanticensis mentionem facit, Libro III. Capite XIV. pag. 105. editionis Salmanticensis MDCXVIII.

POr los años 1398. se celebrò en Alcalà de Henares una señalada Junta, donde se hallaron todos los Prelados de los Reynos sugedos al Rey Henrique III. y el mismo Henrique con ellos. Y en esta Junta quitaron la obediencia al Papa Benedicto XIII. acordando de camino lo que se havia de guardar en estos Reynos, mientras no huviesse

(*a*) Permutationem etiam Parœciarum, quam inter se facere volebant Episcopus Tarbensis & Episcopus Tricorlensis, iidem Gallicani Patres in eodemmet Parisiensi conventu confirmasse leguntur apud Pithœum pag. 750. apud Bocchellum pag. 683.

(*b*) Thuanus Libro CXVI. Capite 18. Tomo V. pag. 623.

viesse verdadero Pontifice en la Iglesia.

Primeramente fue ordenado; que todos los beneficios que vacan ò vacaren de aqui adelante, reservados ò devolutos, ò en qualquiera manera que vaguen, que proveyan dellos los Arçobispos e Obispos, segun que Dios les diere mejor a entender.

Otrosi que qualesquier descomulgados por derecho, ò por qualesquier juezes, la absolucion de los quales pertenence à la Sede Apostolica, que los absuelvan sus Diocesanos, &c.

Otrosi que los pleytos pendientes por appellacion, ò en otra manera; que toque à los Diocesanos; e si el pleyto fuere contra los Obispos; ò contra cosas suyas, que vayan à los Arçobispos: e si atannere à los Arçobispos; que sean fechas delegaciones a personas no sospechosas; hasta que sean dadas tres sentencias uniformes: entonces no aya mas querella ni question.

Archiepiscopus Toletanus.

Doctor Joannes Alfonsus.

Cetera Capita apud memoratum Historicum leguntur.

DOCUMENTUM XII.

Decretum Henrici III. Castellanorum & Legionensium Regis; factum XII. Decemb. MCCCXCVIII. *præsentibus Infante Domino Ferdinando; & Cardinale de Hispania dicto; & Archiepiscopo Toletano; & Ordinis S. Jacobi Maximo Magistro, præsentibusque quamplurimis aliis Regni Proceribus.*

PArtem ejus describit Odoricus Raynaldus in continuatione Annalium Baronianorum ad annum supra memoratum: integrum vero exhi-

exhibet illustris Benedictinus Edmundus Martenius Tomo VII. *Collectionis Veterum Monumentorum* pag.613. Parisiensis edit. MDCCXXXIII.

In hoc Decreto, postquam exposuisset Rex causas, quibus ad denegandam Benedicto XIII. obedientiam movebatur; postquam item præcepisset, (idque suasoribus Antistitibus & Doctoribus Regni) ne quis subditorum suorum pro quocumque negotio, sive spirituali sive temporali Pontificem adiret: tandem orationem his verbis concludit, quibus significat, interea temporis loco Summorum Pontificum Supremorumque Pastorum a suis subditis agnoscendos esse Episcopos & Archiepiscopos. *Jubemus insuper, quod omnes & singuli nostri Regnicolæ plenarie pareant suis Archiepiscopis, Episcopis, ceterisque Prælatis*, HABENTES EOS IN SUOS VEROS PONTIFICES ET PASTORES.

DOCUMENTUM XIII.

In Generali Synodo Pisana anno MCCCCIX. celebrata, ratas habuit legitimasque declaravit verus Summus Pontifex Alexander V. quascumque dispensationes, absolutiones, & provisiones Episcopi dedissent tempore neutralitatis: declaravit etiam, suæ intentionis non esse, aliquid derogare de capitibus in Parisiensi Conventu Cleri Gallicani conclusis anno superiori MCCCCVIII.

Concil. T. XV. edit. Colet. p. 1146. Martenius To. VII. p. 1110.

OMnia constant ex Actis Concilii Sessione XII. quæ legi possunt in quacumque Collectione, vel Binii, vel Labbæi, vel Harduini, vel Coleti. Ea etiam publicavit Martenius Tomo VII. suæ *Collectionis Veterum Monumentorum*, pag. 1110. quamvis ille Sessione XXI. adscribat, quod ceteri Sessione XXII. Hæc autem sunt ipsissima verba Papæ: *Per præmissa seu aliquot præmissorum non intendimus derogare ordi-*

ordinationibus circa præmissos articulos factis in ultima Congregatione Prælatorum, & aliorum virorum Ecclesiasticorum, facta Parisiis, &c. (*a*).

Do-

(*a*) Quam agendi rationem Avenionensi schismate durante adhibuerunt Galli & Hispani, eandem durante Basileensi schismate adhibuere Germani. Sic enim de illis scribit Augustinus Patritius in *Historia Concilii Basileensis & Florentini*, Capite LXXIII. (Conciliorum Tomo XVIII. pag.1336.) *Convenerunt Francfordiæ Electores imperii post mortem Sigismundi Cæsaris ad novum Cæsarem subrogandum: qui cum varia in dies edicta Romani Pontificis & Basileensium cernerent, communi consensu XV. Kalendas Aprilis ejusdem anni MCCCCXXXVIII. statuunt, se provincialesque omnia decreta alterius partis contra alteram partem non suscipere, venerarique & Eugenium Pontificem & Concilium Basileense, velleque usque ad sextum mensem deliberare, cujus parti sit adhærendum. Interea tamen protestari se non discedere ab obedientia & reverentia Apostolicæ Sedis.* PRÆLATOS AUTEM ECCLESIARUM POPULOS SIBI COMMISSOS JURE ORDINARIO GUBERNATUROS. *Hoc principium fuit neutralitatis Germanicæ, quæ supra sex annos perduravit.* Quemadmodum vero Alexander Papa V. anno MCCCCIX. rata habuit, quæcumque Episcopi Gallicani neutralitatis tempore egerant: ita Eugenius Papa IV. anno MCCCCXLVI. comprobavit, quæcumque egerant Germani: id quod ex ipsius Diplomate, *Inter cetera*, quod publici juris fecit Hardtius in Historia Concilii Constantiensis Tom. I. P. IV. pag. 174. plane constat.

DOCUMENTUM XIV.

Pactum seu Fœdus (a) Francisci I. Gallorum Regis cum Henrico VIII. Anglorum, (cum is adhuc Religionem Catholico-Romanam profiteretur) percussum anno MDXXVII. ubi constitutum est, ut quamdiu in Italia exardesceret bellum a Carolo Quinto Imperatore, captusque detineretur Clemens Papa VII. ab utriusque Regni Antistitibus plene administrarentur Ecclesiastica omnia.

DEscribitur a Pithœo in Probationibus, Capite XX. pag. 778. (b).

DOCUMENTUM XV.

Italicis bellis Romanum iter claudentibus, defectum Apostolicarum Litterarum pro confirmando Abbate Septem Fontium Ordinis Præmonstratensis, auctoritate ordinaria supplet Cardinalis de Givry *Episcopus Lingonensis, Septembris die XXII. anno MDLI.*

VErba Instrumenti a Pithœo allati pag.788. hæc sunt : *Sed quia nec commode, nec ita mature, sicut rei necessitas postulabat, tuarum Bullarum expeditionem curare, ab ipsaque Romana Curia arcessere, propter temporum difficultatem, viarumque impedimenta, tibi non liceret : Nos tibi quantum nobis per jus licet, & nostræ Episcopalis auctoritatis interest, curam & administrationem præfati Monasterii præsentium tenore committimus, &c.*

DO-

(a) In editione Lusitana loco Francisci I. miranda sane oscitatione positus fuit Ludovicus XII.
(b) Item a Dumontio in *Corpore Diplomatico Juris Gentium*, Tomo IV. pagina 494. Amstelodami MDCCXXVI.

DOCUMENTUM XVI.

Pithœus p. 789. DIe XXVII. Julii, anno MDXC. Decreto Parisiensis Curiæ constitutum est, ut quando Roma facile adiri non poterat, Pictaviensisque Episcopus Ordinarius loci abnuebat; ejus vices suppleret Archiepiscopus Turonensis, Petroque Jordino Litteras Provisionis (quam *Visam* adpellant Galli) pro collatione cujusdam Beneficii antea a Romana Curia obtenti *In forma dignum*, de more expediret.

DOCUMENTUM XVII.

Ibid. p. 792. DEcretum Curiæ Provincialis, Octobris die XXX. anno MDXCI. ut Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Sistaricensis Vicarium quendam Generalem de more eligat & constituat, qui spiritualia & temporalia omnia illius Parœciæ administret, quamdiu ab illius administratione prohibitus fuerit Antonius Copesius Episcopus, perduellionis reus antea declaratus.

DOCUMENTUM XVIII.

Ibid. p. 794. DIe V. Decembris, anno MDXCII. quo dissidium Gallorum cum Romanis adhuc vigebat, sub Rege Henrico IV. & Clemente Papa VIII. decrevit Parisiensis Curia; ut loco trium Episcoporum Senonensis, Meldensis, & Suessionensis, qui Regi perduelles erant; collationes Beneficiorum omnium illarum Parœciarum administraret Guillelmus Tajus, Decanus Ecclesiæ Trecensis.

DOCUMENTUM XIX.

ARnoldus Lubecensis Libro III. Historiæ Slavorum Capite XVII. *Fridericus I.* (anno Christi MCLXXXVI. vel circiter) *videns Urbani III. obstinatum erga se animum, clausit omnes*

omnes vias Alpium, & omnium circumquaque regionum, ut nemo pro quolibet negotio adire posset Sedem Apostolicam. Deinde convocavit Philippum Coloniensem, cui Papa Legationem Romanæ Ecclesiæ dederat, & Primatum, ut ipse vice Apostolici singulorum causas discuteret, nec propterea magis ab Ecclesia Dei justitia deficeret.

DOCUMENTUM XX.

In Generali totius Galliæ Concilio Turonensi, anno MDX. celebrato, jussu Ludovici XII. Capita octo ab Episcopis & Theologis decisa sunt, quorum summa hæc erat: quando Julius Papa II. se Regis hostem declararat, licere Regi Regnoque ad tempus se subtrahere obedientiæ communionique Romanorum: atque interea ab Episcopis administranda spiritualia quæque, SECUNDUM JUS COMMUNE ET PRAGMATICAM SANCTIONEM REGNI.

EXtant in universis Collectionibus Conciliorum: atque etiam describuntur a Goldasto Tomo II. Parte II. pag. 1651. Meminere & hujus Concilii Petrus de Marca Libro VI. *de Concordia*, Capite XXXV., & Montfauconius Tomo IV. Monumentorum Galliæ, pag. 117. Nullus vero Pontifex ad hæc usque tempora fuit, qui hujusmodi Conventum Conciliabulum declararet, quamvis id summa contentione efflagitarit in Lateranensi Concilio V. Maximilianus Cæsar æmulus Ludovici XII. (*a*). Acta

(*a*) Richerius Historiæ Conciliorum Libro IV. Parte I. Cap. II. pag. 83. *Qui hæc acta Turonensis Synodi ad normam Legis divinæ & naturalis expenderit: non dubium est quin Severinum Binium novum Collectorem Conciliorum demiretur, quod hanc Synodum Turonen-*

Concil. To. XIX. edit. Colet. pag. 557. Acta ergo illustris hujus Conventus sic se habent: *Concilium hoc habitum est jussu Regis Ludovici XII. dicti Patris patriæ, occasione bellorum Italicorum inter Julium & Alphonsum Ferrariæ Ducem, a quo Ducatum amovere volebat, licet protegeretur a Rege Ludovico ejusque exercitu propter affinitatem. Cum enim Julius diris devovisset prædictum Ducem, omnesque ei adhærentes & faventes, & specialiter omnes militantes in exercitu Gallico; ut suis Rex prospiceret contra Pontificem male erga se affectum, tum ut suos milites confirmaret, tum etiam ne e Gallia Romam pecuniæ transportarentur, quibus ipsa Gallia impugnaretur, hunc conventum Ecclesiæ Gallicanæ & doctissimorum quorumcumque virorum fieri mandavit, in quo proposuit Patribus octo quæstiones magni momenti per eos discutiendas & dissolvendas. Sunt autem hæ sequentes, quæ ad temporis negotia difficilima spectabant.*

An liceat Papæ bellum inferre Principibus temporalibus, in terris quæ non sunt de patrimonio Ecclesiæ, &c. Conclusum fuit unanimiter per Concilium, Papam nec posse, nec debere. *Quod forsan intelligendum de Papa in propria persona, ut faciebat Julius, dicens se uti gladio Divi Pauli, cum prædecessores satis usi fuissent clavibus Divi Petri.*

An liceat Principi defendenti se, suaque, non solum propulsare armis ejusmodi injuriam, sed etiam invadere terras Ecclesiæ possessas a Papa notorio hoste suo: non tamen ea intentione ut illas re-

---

ronensem nomine Conciliabuli contaminare audeat. An quisquam est qui probare possit, justam sui defensionem non esse juris divini & naturalis! Atque Papam despoticum habere imperium in Christianos! Et Dominum voluisse Ecclesiam suam esse Rempublicam servorum, ita ut Pontifici quempiam & maxime Regem opprimenti minime liceat resistere.

retineat, sed tantum ut impediat, ne per eas Papa ille fortior & potentior sit ad offendendum dictum Principem & suos. Conclusum est per Concilium, Principem hoc posse sub conditionibus & qualitatibus in articulo propositis.

An ob tale odium notorium & aggressionem injustam, liceat tali Principi se subtrahere ab obedientia hujusmodi Pontificis, attento etiam quod Pontifex concitavit alios, quosdam Principes & Communitates, imo & tentavit cogere ad invadendas terras & dominia ejusdem Principis, qui potius benevolentia Sedis Apostolicæ dignus fuit. Conclusum per Concilium, Principem ab obedientia Papæ se subducere ac subtrahere: non tamen in totum & indistincte, sed pro tuitione tantum ac defensione jurium suorum temporalium.

Tali subtractione licite facta, quid agendum sit tum Principi ipsi ac subditis ejus, tum etiam Prælatis & Ecclesiasticis personis Regni sui in rebus, de quibus ad Sedem Apostolicam antea requiri solebat. Conclusum est per Concilium, SERVANDUM ESSE JUS COMMUNE ANTIQUUM ET PRAGMATICAM SANCTIONEM REGNI, EX DECRETIS SACROSANCTI CONCILII BASILEENSIS DESUMPTAM.

An liceat hujusmodi Principi Christiano armis tueri ac defendere alium Principem sibi confœderatum, & cujus protectionem legitime suscepit, &c. Conclusum fuit per Concilium, licere.

Si quod jus Pontifex ad se pertinere contendat, ut patrimonii Sanctæ Ecclesiæ Romanæ partem; contra Princeps Imperii juris sui esse dicat, & de ea controversia paratus sit & offerat stare arbitrio, vel judicio bonorum virorum per compromissum prout de jure: an eo casu liceat Pontifici absque alia causæ cognitione bellum inferre dicto Principi: & si fecerit, an liceat Principi armis resistere, & aliis etiam Principibus in hujusmodi

dissidio ei adesse, eumque defendere: maxime illis qui ei cognatione vel affinitate conjuncti sunt, cum etiam per centum annos proximos Ecclesia Romana in ejus juris controversi possessione non fuerit. Conclusum est per Concilium, licere Principi hoc casu resistere de facto, & aliis ei adesse in jure suo tuendo.

Quid si Papa nolit acceptare quod Princeps juridice & honeste offert, sed contra non observato juris ordine, contra talem Principem pronuntiat sententiam aliquam, an ei obtemperandum sit, maxime cum non est integrum ac tutum tali Principi ad Sedem Romanam ire, vel mittere, & jus suum via juris civilis, & rationibus defendere. Conclusum per Concilium, non teneri talem Principem parere tali sententiæ.

Si Pontifex injuste, ordine juris non servato, procedens de facto, & manu armata, pronunciet ac publicet aliquas censuras contra Principes sibi resistentes eorumque subditos & confœderatos, an ei parendum sit, & quod remedium adhibendum. Conclusum est unanimiter per Concilium, talem sententiam nullam esse, nec de jure vel alio quocumque modo ligare.

DOCUMENTUM XXI.

EDidit illud Imperator Carolus V. a Theologis suis proculdubio edoctus, cum anno Christi MDXXVI. bellum induxit Clementi Papæ VII. quemadmodum a Domino Thuano describitur Libro I. Historiæ sui temporis, Capite VI. pag. 33. novissimæ editionis: *Cæsar Carolus, ut injuriam sibi a Clemente VII. illatam ulcisceretur, nominis Pontificii auctoritatem per omnem Hispaniam abolet: exemplo ab Hispanis posteritati relicto, posse Ecclesiasticam Disciplinam citra nominis Pontificii auctoritatem ad tempus conservari.*

DO-

DOCUMENTUM XXII.

SUffragia ſunt Academiarum Hiſpanicarum & Belgicarum, a quibus cum Philippus Secundus quæſiſſet, qua ratione licite propulſari poſſet furioſa audaxque Politica Pauli Papæ IV. adverſus Hiſpanicum Regnum: Regi illi auctores fuere, ut cum Papa pacem abrumperet, Hiſpanos omnes Romam excedere jubens: interim vero Eccleſiaſtica omnia adminiſtrarent Epiſcopi, EA ETIAM, QUÆ JURE PONTIFICI RESERVATA ESSENT. Commemorantur a Domino Ludovico Cabrera in vita ejuſdem Regis Libro II. Capite VI. atque ex Cabrera illorum etiam meminit, nec tamen improbat Leitonius noſter in *Tractatu Analytico*, Propoſitione V. Demonſtratione IV. pag. 953. Sic autem ſe habet Cabreræ narratio.

Moſtrabaſe quanto mas podia enemigo el Pontifice del Rey Catolico, ſegundo ſignificò a la Princeſa doña Juana Gobernadora de los Reynos de Eſpaña por carta fecha en Bruſeles a diez de Julio aſſi: Deſpues de lo que eſcrivi del proceder del Pontefice i del aviſo que ſe tenia de Roma, ſe à entendido de nuevo, quiere excomulgar al Enperador mi Señor i a mi, i poner entredicho i ceſſacion *a divinis* en nueſtros Reynos i Eſtados. Aviendo comunicado el caſo con hombres doctos i graves, pareciò ſeria no ſolo fuerça, i no tener fundamento, i eſtar tan juſtificado por nueſtra parte, i proceder ſu Santidad en nueſtras coſas con notoria paſſion i rancor; pero que no ſeriamos obligados a guardar lo que cerca deſto proveyeſe, por el gran eſcandalo que ſeria hazernos culpados no lo ſiendo, i pecariamos gravemente. Por eſto queda determinado, que no me devo abſtener de lo que los excomulgados ſuelen, aunque

Cabrera Tom. I. p. 68. & ſeqq.

R 2 ven-

vengan las censuras o alguna dellas, como no dudo vendran segun la intencion de su Santidad. Pues aviendo apartado deste Reyno las sectas, i reduzidole a la obediencia de la Iglesia, i aviendo ido sienpre en acrecentamiento con el castigo de los Ereges tan sin contradiciones como se haze ex Inglaterra: lo a querido i quiere notoriamente destruir i alterar, sin tener ningun respeto de lo que deve a su dignidad. I soi cierto saldrà con su pertension, si se lo consentiesemos, porque revocò ya todas las legacias que el Cardenal Polo tenia en este Reyno, de que se a seguido tanto fruto. I por todas estas causas i otras mui suficientes que ai, i por prevenir con tienpo, i para major cautela i satisfacion de las gentes, se a hecho en nombre de su Mageftad i mia una recusacion, protestacion i suplicacion mui en forma, cuya copia quisiera enbiar con este correo; i por ser en la escritura larga, i partir por Francia, no se a podido hazer; mas el correo que ira brevemente por el mar la llevarà. Entonces escrivire a los Prelados, Grandes, Ciudades, Universidades i Cabeças de las Ordenes de esos Reynos, para que esten informados de lo que pasa: i les mandareis que no guarden entredicho, ni cesacion, ni otras censuras, porque todas son i seran di ningun valor, nulas, injustas, sin fundamento, pues tengo tomados pareceres de lo que puedo i devo hazer. Si por ventura entretanto viniese de Roma algo que tocase a esto, conviene proveer que no se guarde ni cumpla, ni se de lugar a ello. I para no venir a esto, mandar conforme a lo que tenemos escrito, aya gran cuenta i recato en los puertos de mar i tierra, para que no se pueda intimar; que para en lo de aqui se haze la misma diligencia: i que se haga grande i exemplar castigo en las per-

perſonas que las truxeren, que ya no es tienpo de mas diſimular. Si no ſe acertaſe a tomar (como podria ſer) i ubieſe alguno que quiſieſe uſar de las dichas cenſuras, proveaſe que no ſe guarden, pues yo quedo en eſta determinacion i con tan gran razon i juſtificacion, i tanbien en los Reynos de Aragon; ſobre lo qual entonces ſe les eſcrivirà en eſta conformidad. Deſpues ſe a ſabido que en la Bulla que ſe publica en el Iueves de la Cena, puſieron que deſcomulgava el Pontifice a todos los que ubieſen tomado i tuvieſen tierras de la Igleſia, aunque fueſen Reys o Enperadores, aunque no declara mas deſto. I que en el Viernes ſanto mandò que dexaſen la oracion en que ruegan alli por ſu Mageſtad, aunque las demas de alli adelante ſon por los Judios, Moros, Ereges, i Ciſmaticos. De manera que cada dia ſe puede eſperar mayor mal: i aſſi tanto mas ſe deve hazer lo que arriba ſe dize ſobre eſtas coſas, i tanbien deſto ſe darà razon a ſu Mageſtad Ceſarea.

Eſcrivio aſſi miſmo al padre Frai Melchior Cano Dominicano de ſingular religion i letras, de quien como de oraculo conſultado tomaba ſu conſejo i reſpueſtas. Comunicadas las diferencias con Paulo IV. en diverſos Clauſtros reſpondio: Se ofendian no remediando eſtos daños i rieſgos de los Reynos, que por la reverencia del juramento del nonbre de Dios devia defender (pues eſtan debaxo de ſu gobierno i tutela) de quien los quiſiere ofender, como tutor de pupilos por leys i fidelidad de tutoria, aunque fueſe contra ſu padre natural, pues el temor de inconvenientes i eſcandalos ceſa por la defenſa juſta. Convenia mucho vieſe el Mundo en tienpo de tantos Ereges avia fuerças i esfuerço para la proteccion, guarda de ſus Reynos, autoridad, hazer ſu oficio; pues lo que dexaſe de

de hazer, no dirian fue por Christandad i piedad, sino poquedad. Si se entendiese su flaqueza de animo i poder en Roma, se desvergonçarian los Ereges i Catolicos con agravios mas exorbitantes: i assi inportaba a la Iglesia la defensa i rimedio de los males, pues dexandola estaba el bien dudoso, mui cierto el increible mal. I porque no se à da esperar a que tire flechas quien pone laços, bastava que hiziese gente el Pontifice, con que amenazaba, para ser justa causa de tomar las armas el acometido injustamente. El principio i ronpimiento de una guerra se juzgaba por la razon i justicia que el de una violencia particular, en que podia el ofendido sienpre acometer al que insiste en hazer la fuerça, sin ser obligado a esperar mas, entrando contra el agresor dentro de los limites de la defensa inculpada: no por esto se dizia serlo de la fuerça aunque fuese de la pelea, pues justamente podia mover las armas defendiendo a si i a sus cosas. I el conbatir o guerrear no se avia de referir a la culpa del acometimiento (que no le avia) mas a la justicia de la necesidad de la defensa porque acometia. Si era justicia el acometer al enemigo para alcançar la paz fin de la guerra, acto de fortaleza i valentia era, no odioso por razon i ley divina i antigua, donde confortaba Dios a su Pueblo i daba reglas para pelear justamente, i le amonestaba diese la batalla. Por esto el acometimiento i agresion contra el enemigo era necesaria, justa, i aun podia ser santa, como era licito por Derecho Civil i Publico, i por el Canonico, que muestra que en todos los casos se le puede ofender i acometer como a enemigo; porque sa el hazer la guerra e sustentarla por necesidad se atribuia la virtud i merito de la fortaleza, el pelear i acometer era acto della. Estando en

en el palenque dos cavalleros para conbatir por desafio, el desafiado podia por necesidad de so defensa acometer i començar la lid sin esperar a que el provocador ofenda. Tanbien siendo en continua ofensa enemigo, en canpo abierto, en celada, en toto tienpo de guerra, podia ofender, prender, matar al enemigo; i si puede asaltarse por asechanças, mejor llamarle a la batalla, i acometerse como mejor pudiere. La vengança de la injuria i fuerça hecha con buena intencion era licita, i en el Principe por causa publica tenia nonbre de caridad, i entonces era ministro de Dios i vengador en la ira contra quien haze mal. Pusiese ya su Magestad los medios consultando soldados, no letrados, para castigar la injusticia que se le hazia con las armas, cobrando del Pontifice i de sus vasallos todos los gastos. Mas advirtiese era el castigado nuestro padre i superior, Vicario de Dios, que representa la persona de Jesu Christo, i maltratado abria puerto al vituperio de la Fè Catholica, i desprecio de la autoridad Ecclesiastica. Los sabios Reyes convertieron esto castigo en sacar para sus Iglesias i Reynos algunas cosas convenientes, justas, santas, con que no quedase desacatado, sino escarmentado i curado. Tal seria el sacar por concierto de la paz, que todos los beneficios de España fuesen patrimoniales; uviese tribunal de su Santidad en ella para concluir las causas ordinarias sin ir a Roma: donde solamente avian de ir (si razon i Evangelio se guardasen) las mui graves e inportantes a la Iglesia, como lo confesò Innocencio Pontifice en el capitulo *Majores de Baptismo*, i lo confiesan otros Pontifices i Concilios: los espolios i frutos de sedevacantes de los Obispos no llevase en estos Reynos, como antiguamente, i aun la luctuosa. I assi el Rey
 don

don Alonſo el Sabio que ganò a Almeria en la Era de mil i dozientos i novienta i tres, concedio a la Igleſia de Obiedo el ſpolio de ſus Obiſpos difuntos: i el Rey don Alonſo VII. i Conſtança ſu muger avian antes hecho donacion dellos, i entonces gozaban de los diezmos. Que el Noncio deſpache de gracia, como en Francia, o alomenos con Aſeſor señalado por el Rey, con taſacion moderada, que no ecediese de comoda ſuſtentacion para el. Mandàſe ſalir de Roma los Prelados i negociantes deſtes Reynos. ROMPIMIENDOSE LA GUERRA, ESTABA EN EL DERECHO CANONICO ESTABLECIDO QUANDO AI PELIGRO INPEDIMIENTO O TARDANC, A EN IR A ROMA, LOS OBISPOS PROVEAN EN SUS OBISPADOS EN SU BUENA GOBERNACION ECCLESIASTICA I SALUD DE LAS ALMAS, AUN EN LAS COSAS POR DERECHO AL PONTIFICE RESERVADAS POR LA IMMINENTE NECESSIDAD. SI QUERIA PROCEDER LIBRE SU AUTORIDAD REAL I SIN DEPENDENCIA, DEXASE LOS SUBSIDIOS DE LA IGLESIA; QUE LUEGO LE BUSCARIAN SUS MINISTROS; I SUS ESTADOS LE DARIAN MAS QUE LE CONCEDERIA LA CURIA ROMANA.

Hanc magni Cani doctrinam adoptavere; ſæpiuſque in executionem miſere Reges, Curiæ, & Epiſcopi Galliæ ſub omnibus illis diſſidiis, quæ inter Regnum illum & Romam ſubinde exarſere tribus Henricis regnantibus, II. III. & IV. quemadmodum legi poteſt Tom. X. Gallicæ Collectionis, *Memoires Du Clergè de France*, Pariſiis impreſſæ an. MDCCXXII. a pagina 455. ad 572.

EPI-

EPILOGUS TOTIUS OPERIS.

QUidquid in utraque Parte Tentaminis hujus diximus & probavimus ex Sacris Litteris, Conciliis, Sanctis Patribus, Theologis, & Canonici Juris Interpretibus : totum id ad hæc Capita reducitur. Primum : quod auctoritas & jurisdictio Episcoporum, considerata ejus institutione a Christo facta, ex se est absoluta nullisque limitibus circumscripta respectu cujuslibet Parœciæ. Alterum : quod in possessione jurisdictionis hujus sic absolutæ nullisque restrictæ limitibus ; per multa sæcula permansere Episcopi, relaxantes vel ipsas Leges Conciliorum Generalium Romanorumque Pontificum, ubicumque id subditorum necessitas aut utilitas postulasset : donec paulatim invalescere cœperunt Reservationes Apostolicæ, idque non sine repugnantia plurimorum Episcoporum gravissimorum sanctissimorumque. Tertium : quod quando Episcopi in Reservationes consensere, vel potius quando eas invalescere passi sunt ; sub ea omnino conditione consensere, ut quotiescumque quolibet ex capite, & nulla sua ipsorum culpa Romanus aditus clauderetur ; ad ipsos continuo rediret pristina jurisdictio & auctoritas, quam Christus Episcopali caracteri adnexam voluit. Quodque nisi de ipsorum Episcoporum consensu spoliare Episcopos Papa non poterat hujusmodi jurisdictione, præsertim ita absolute & in perpetuum: tum quod Papa proprio motu suo Episcopos privare nequit illa potestate, quam iisdem donarunt Christus, Apostoli, & Ecclesia : tum quod Pastorale munus, quod divina institutione essentiale est Episcopatui, Episcopos prohibet in id consentire, ut cum damno sibi creditorum gregum spoliari se patiantur tali potestate ; quæ a Christo quidem non propter

Pa-

Pastores ipsos, sed propter oves collata est. Quartum: quod quandoquidem in præsentia clausus sit aditus ad Sedem Apostolicam, nulla Lusitanorum Episcoporum culpa: tantaque præterea & tam generalis adsit necessitas dispensationum, præsertim matrimonialium; (ea enim gravi urgenteque necessitate deficiente, tam non potest dispensare Papam, quam Episcopi) possunt ac debent iidem Episcopi suis subditis dispensationes elargiri circa publica etiam impedimenta matrimonii, & circa cetera omnia Apostolicæ Sedi reservata, quæ moram non patiuntur sine gravi damno detrimentoque animarum. Quintum: quod non potest nec debet Summus Pontifex iniquo animo ferre, tum cum Lusitanæ oves nulla culpa sua prohibentur Supremum Pastorem adire, suppleri ab Episcopis vices suas, ut qui divino jure ordinarii ipsarum Pastores sint; qui in similibus dispensationibus concedendis nihil potestatis aut jurisdictionis exerceant, quod limitibus illis non contineatur a Christo præfixis, cum in institutione & missione Apostolorum Episcopalem ordinem condidit; atque in Successoribus eorum, nempe Episcopis, absolutos quosdam supremosque divinorum mysteriorum Dispensatores constituit; qui veluti omnipotentes quidam ipsius Christi apud Ecclesiam suam Legati, creditis ovibus ea omnia providerent, quæ ad salutem ipsarum necessaria essent, salvo Primatu S.Petri. Nam Primatus iste supra Episcopatum nihil aliud præsefert, quam præcellentiam quandam Inspectionis seu Advigilationis (qualis Superintendentium est) in Episcoporum quemlibet, salvis interim Juribus & Privilegiis singulorum (*a*). Sextum: quod

(*a*) Illustrat doctrinam nostram mirifice locus Grego-

quod his doctrinis moti, antiquam primævamque auctoritatem suam providendi & dispensandi generatim in omnibus casibus urgentis necessitatis, toties redimere soliti sunt Catholicorum Regnorum Episcopi, quoties casu aliquo prohibebantur subditi Romam adire, influxuque gaudere Supremi Pastoris, qui est Romanus Pontifex. S. Augustinus in Psalmum XLIV. num. 32. Ecclesiam adloquens: *Pro Apostolis* (inquit) *constituti sunt Episcopi. Non ergo te putes desertam, quia non vides Petrum, quia non vides Paulum, quia non vides illos per quos nata es. De prole tua tibi crevit paternitas.*

S. Cy-

---

gorii Magni in Epistula ad Joannem Syracusanum Libro IX. epist. 59. pag. 976. *Nam quod se dicit Byzacenus Episcopus Sedi Apostolicæ subjici; si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus Provinciæ subjectus non sit. Cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt.* Confer Richerium Libro II. adversus Duvallium Capite VI. num. 2. pag. 235. & Cardinalem Cusanum Libro II. Cap. XIII. pag. 726.

S. Cyprianus in Epistula ad Quintum, quæ est LXXI.

Debet unusquisque, non pro eo quod semel ebiberat & tenebat, pertinaciter congredi: sed si quid melius & utilius extiterit, libenter amplecti. NON ENIM VINCIMUR, QUANDO OFFERUNTUR NOBIS MELIORA, SED INSTRUIMUR.

Monitum Auctoris ad omnes Theologos, & Illustrissimos Episcopos.

Superiori anno Venetiis prodiit ex Officina Raziana Tentamen hoc Theologicum, ex Lusitano Sermone Italice versum; sed ea infelicitate versum, ut maximo mihi dolori fuerit, in Operis infamiam ac dedecus redundasse id ipsum, quod licet inconsulto me, factum tamen in ejus laudem & commendationem videbatur. Non in levibus dumtaxat, neque in uno tantum alterove in loco peccavit interpres: sed in iis etiam quæ capitalia sunt, multa ille subinde expressit, Lusitano Archetypo prorsus dissona, & cum obvio ac nativo verborum sensu omnino pugnantia: ut admodum difficile sit credere, contigisse id ex ignorantia Lusitani Sermonis, non vero ex mala fide ipsius interpretis. Italicam versionem hanc Latina altera, ut audio, paullo post excepit, Venetiis itidem adornata, & iisdem fortasse erroribus inquinata, quæ tamen ad Lusitaniam nondum adpulit. Cum ergo ad gravis & sinceri Theologi existimationem pertineat, sic de limitibus auctoritatis Ecclesiasticæ disputare, ut neque cum Protestantibus de medio tollat Primatum Summi Pontificis, neque cum Ultramontanis deprimat jurisdictionem Episcoporum: Theologos Catholicos omnes, præsertim vero Dominos Episcopos, quorum ministerii *(ut ad Innocentium Papam II. scribit S. Bernardus)* est de dogmatibus judicare; *obnixe ego precor atque obtestor, ut sententias ac doctrinas meas de Potestate Conciliorum Generalium, Romani Pontificis, & Episcoporum; non ab exteris versionibus, (quæcumque illæ sint) sed ab editionibus Olisiponensibus sive Lusitanis sive Latinis omnino petant. Dabam Olisipone decima die Februarii anno* MDCCLXIX.

Antonius Pereria Figueredius, Regiæ Curiæ Censoriæ Xvir Ordinarius.

ANTONII PERERIÆ

Presbyteri ac Theologi Oliſiponenſis, Regiæ Curiæ
Cenſoriæ Decemviri Ordinarii, Regiſque
Fideliſſimi ab Epiſtulis Latinis

RESPONSIO APOLOGETICA

AD CENSURAM

GABRIELIS GALINDI

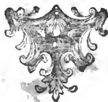
THEOLOGI MATRITENSIS

E Clericorum Regularium Minorum
Ordine

In Tentamen Theologicum Oliſipone editum

DE AUCTORITATE EPISCOPORUM
TEMPORE SCISSURÆ.

Secunda editio.

O L I S I P O N E

APUD ANTONIUM VINCENTIUM SILVIUM

ANNO MDCCLXIX.

Cum bona Regiorum Cenſorum venia.

Nolo in suspicione hæreseos quemquam esse patientem. S. Hieronymus contra errores Joannis Jerosolymitani.

ANTONII PEREIRÆ
RESPONSIO APOLOGETICA
AD CENSURAM
GABRIELIS GALINDI.

EPISTULA GABRIELIS GALINDI.

Matriti die 17. *Julii an. D.* 1767.

J. M. J.

REVERENDISS. P. ANTONIO PEREIRA

Congreg. Oratorii Presbytero, ac Lisbonensi Sapientissimo Theologo &c.

GABRIEL GALINDO

Clericorum Regularium Minorum, in Domo Spiritus Sancti Matritensi in Sacra Theologia Lector Jubilatus, salutem & in Christo religiosam amicitiam.

R. P. M.

1. Attente perlegi a te eruditissime elaboratam Tentativam Theologicam, quam certo studio, ac litteratura tua dignam gratulabundi amplectentur omnes Dominici Gregis Sacri Pastores, eo quod & Ordinis sui dignitatem ab ipso D. N. Jesu Christo primo Pastore efficaciter, sicut & erudite deducis; & ut ovibus pascua possint opportuna præbere, viam ostendis. Quod absdubio remoto pietatis offendiculo, credo facilius, optatiusque, ac laudabilius coram Deo, & hominibus præstitisses, si, haud invito Pastore omnium supremo, systema tuum cum Angelico Theologorum viam salutis sequentium Principe (cui adhærere velle te cum devias tibi

videris) composuisses, & consuluisses. Probati enim hujus veritatis Doctoris, ab ipso in Cruce pendente veræ scientiæ Auctore tamquam ex cathedra & Magistri docentis, & Pontificis Summi definientis ter approbati, Discipuli facultatem, vel jurisdictionem in sacris Antistibus agnoscunt, qua in casibus urgentis necessitatis, quando vere a Summo Pontifice fieri nequit quavis vera de causa, ea de medio tollant impedimenta Matrimonium dirimentia, etsi publica, anteque ipsum contractum, quæ idem Summus Pontifex si interpellari valeret, stante justa causa dispensaret: quin ut talem in Ecclesiæ Præpositis ad dispensandum potestatem statuant, ad aliud recurrant principium, quam ad justam Epicheiam, qua voluntas præsumpta, seu tacita Sedis Apostolicæ, committere creditur Episcopis exercitium dispensandi sibi reservatum, in omni, & pro omni casu, in quo & gravis necessitas urget, & exigit inconvenientia spiritualia, scandalave tolli, & aditus ad eandem Sanctam Sedem Romanam vel difficilis valde, vel tum ex parte Pastorum, tum Ovium abs culpa occlusus omnino est. Qui vere Angelici Ducis vestigia post gradientes claro sequenti ducuntur discursu (a).

2. Non est credibile Summum Pontificem in casu, & pro casu, quo effata inconvenientia sequuntur, velle talem dispensationem sibi reservare. Nam cum reservatio, sicut & alia quævis similis lex ordinetur in ædificationem, non in destructionem animarum; (ut egregie, ac

(a) R. P. Thomas Hurtado meæ Religionis clarus splendor, & Doctoris Angelici præclarus Assecla, tom. 1. *de Resid.* subresol. v. n. 4. & seqq. pag. 258. Joan. Dicastillo Cancellar. Deling. Universit., Disput. 8. *de Matrim.* dub. 4. & alii.

ac opportune cum Apostolo dicis) suaderi nequit pro tali casu sub his circumstantiis, sub quibus si reservatio staret, vergeret in animarum damnum, velle Summum Pontificem omnium Fidelium Patrem, eam reservationem locum habere.

3. Aliud etiam enucleant pro tacita hac Sedis Apostolicæ volunrate suadenda satis efficax argumentum, sic breviter compilatum. Superiore vidente, & nec reclamante, aut in contrarium dicente, sententiam aliquam super Disciplina Ecclesiastica, nedum a quamplurimis celeberrimis Doctoribus scripto publico doceri, sed & a Prælatis Ecclesiæ praxi dari; signum ostendit præclarum tacitæ saltem approbantis voluntatis & doctrinam, & praxim. Cumque nequeat Sedes Apostolica Orbis totius specula non vidisse, ex quo cœpit talis sententia in Ecclesia vigere, quæ communis, ac receptissima facta est, nec potuit non innotescere Pontifici tunc regnanti, quod Episcopi ea potestate utebantur de facto, quin tamen reclamarint, aut contra factum pronuntiarint, quotquot exinde Pontifices extitere Romani; signum ergo est illas & sententiam, & praxim saltem tacite eos approbare; ac charitatis igne voluntate flagrante, velle hoc in simili necessitate ovibus sibi creditis adhiberi remedium, ne pereant, per Pastores Ecclesiarum toto Orbe diffusarum.

4. Quo indubitanter systemate haberes Summum Pontificem nedum non reluctantem, sed probabilissime approbantem in casu præsenti Regni Lusitani Illustrissimos Præsules posse, & ex charitate debere in impedimentis, prout adstruis, matrimonialibus, & valide, & licite dispensare, suisque dilectis filiis ad Sedem Apostolicam remedium, ut impetrent, recurrere non valentibus, necessarium adhiberi per proprios Episcopos medicamen: & eandem haberes

res simul Sanctam Sedem in tui doctrinam approbandam, ut judico præpronam, quam merito præsumo, habeas exosam, ni (si vales) facias satis validissimæ objectioni omni homini super Theologia Morali mediocriter instructo obviæ, desumptæque ex condemnatione ab Alexandro felic. recordat. P. VIII. sub die facta 20. Decembr. an. Dom. 1690. super 31. propositionibus, inter quas ea erat ordine xxix. dicens: *Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus discernendis infallibilitate*. Damnata contra quam insurgit Doctor Angelicus (*a*): quin refugium præbeat contra hanc proscriptionem, quam in magno Parente Augustino clare, & apertissime fundes, doctrina quævis; cum ejusdem condemnationis Decretum exprimat num. xxx. damnatam sequentem propositionem: *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam*. Damnata.

5. Circa quæ te cum doctrina plenum experiar, mihi dubitare non licet, quin præsens habeas, similia Decreta a Sancta Petri infallibili Cathedra immediate emanare post maturum examen, ac diligentissimam doctrinarum discussionem, mere præsuppositive his se habentibus ad Definitionem proscriptionis: eis Supremus Pastor Domini oves vigilans confirmat, ac tuetur, eas arcens a lupis, pascuaque ostendit salubria, ubi in verbis vitæ earum animæ veritatis cibo recreentur, ac in deliciis lætentur æternis: quodque similia doctrinæ morum declarativa Decreta ubique terrarum univer-

(*a*) Div. Thom. q. 10. *de Potentia* art. 4. ad 13. = 1. p. q. 36. art. 2. ad 2. = 2. 2. q. 1. art. 10. ad 2.

versos Christi Fideles ligandi vim habent, tum quoad præceptum, tum quoad pœnam etiam locis, ubi publicatio facta non fuit, degentes; dummodo Romæ, uti consuetum, fuerint affixa, sicuti tenet communior, & nedum in re tanti momenti tutior, sed & probabilior Theologorum sententia. Quam excommunicationis majoris latæ sententiæ ipso facto incurret, Sum. Pontifici reservatæ, qui verbo vel scripto publico, aut private docuerit, vel tractaverit (nisi ut convellat) doctrinam in eis damnatam &c. Quæ tam luce abundanti Doctori per me exponi sic supervacaneum duco, ac si Aquilam vespertilio viam Solis in Zenith medio splendentis assumeret edocendam.

6. Et ideo hanc mihi certo ingentem difficultatem, Reverendissime ac Sapientissime Pater, & Domine, ut explanares maxime optavi, ac Tentativæ cursui asperrima hæc obstantia per Orbem universum (quæ miror, & juste miror sanctum Lusitanum Inquisitionis Senatum omni respectu venerandum saltu præteriisse) planas in vias facias, ut omnibus numeris absolutum te & Urbs, & Orbis cum tuis operibus videant, legant, ac laudent Magistrum. Meque aliquid sciendi avidum doctrina dites, ac præceptis, quæ in tam præclari Doctoris obsequium libentissime exequar, honorare digneris: sic te Omnipotens, ut quæ sunt vera doceas incolumem ad longævam ducat ætatem, atque, ut quæ sunt vera capias, ultimo te cælo adscribat, uti veraciter postulat

Reverendiss. ac Colendiss. P.Magister

V. R. P. obsequentissimus Cliens
Qui supra.

RESPONSIO APOLOGETICA
ANTONII PERERIÆ.

GABRIELI GALINDO
E Clericorum Regularium Minorum Ordine
Sacræ Theologiæ apud Matritenses
Professori Emerito

ANTONIUS PERERIA
Presbyter Congregationis Oratorii
S. Philippi Nerii Olisiponensis

S. P. D.

1. QUanto cum gaudio, doctissime Galinde, Epistulam tuam legendam suscepi, tanto sane cum dolore legi. Cum enim a te sperarem significari Lusitanis nobis aliquid, unde plane intelligeremus, expulsis de Hispania Jesuitis expulsas quoque inde esse Transalpinas opiniones, seu potius tyrannides: (quarum illi quidem non ad Ecclesiæ utilitatem, sed ad Societatis suæ emolumentum strenui defensores erant) nihil aliud lecta Epistula inveni, quam obtrudi a te nobis pro Catholicis Dogmatibus ipsissima Romanorum placita: quibus convellendis & extirpandis navare diligentem operam debebant una cum Lusitanis Hispani Theologi omnes, si modo Theologi esse ac videri vellent. Theologus enim meo judicio non est, qui privatas & novas Romanæ Curiæ opiniones pro inconcussis receptisque Catholicæ Ecclesiæ Dogmatibus venditat. Privatas autem opiniones voco, quæ apud Catholicos non ubique vigent: novas, quæ prioribus Ecclesiæ sæculis fuerunt ignotæ. Nemo enim ignorat illud Vincentii Lirinensis: *Quod semper,*

per, *quod ubique*, *quod ab omnibus*. Nemo illud Tertulliani: *Verum quodcumque prius*, *adulterum quodcumque posterius*.

2. Porro doctrinam de infallibilitate Romani Pontificis, deque illius supra Œcumenica Concilia auctoritate, in florentissimo Galliæ Regno (quæ Christianitatis quidem portio maxima est, & omnium procul dubio nobilissima) non admitti nec sustinêri quis nesciat? Leges vero a Romano Pontifice latas obligandi vim pro tota Ecclesia habere, etiamsi promulgatæ solemniter per Provincias illæ non fuerint, modo Romæ Valvis Apostolorum sint adfixæ; Jurisprudentia quidem illa est non modo naturali Juri contraria, sed etiam cum perpetua constantique Disciplina duodecim sæculorum, & cum ipso Decretalium Gregorianarum Codice aperte pugnans.

3. Similiter auctoritatem & jurisdictionem Episcoporum a Papa esse & non a Christo immediate, toti antiquitati æque est inauditum: ut maxime dolendum sit, impugnari nunc vel in dubium vocari ab Hispanis contrariam doctrinam, quam mira consensione ante ducentos annos propugnasse in Tridentina Synodo leguntur tot ex Hispania Episcopi celeberrimi, tot Theologi præstantissimi: quemadmodum cum ex Historia Sarpii Pallavicinique, tum ex Annalibus Odorici Raynaldi liquido constat. Scilicet nondum per ea tempora Jesuitarum in Hispania & Lusitania opes creverant: nondum in Scholas nostras invaserat inimica Episcoporum & venerandæ antiquitatis natio. Quod quia postmodum factum est, Lainii magis quam Soti placita adridere cœperunt.

4. Fateris tu quidem, auctoritatem Episcoporum a Christo me non solum *erudite*, sed etiam *efficaciter* deducere. Sed cum eodem tempore Episcoporum Jura omnia in unius Romani Pontificis arbitrio ponas, videris sane in ea

esse sententia, ut credas; Episcopatum quidem a Christo esse, sed Episcopalem jurisdictionem ejusque exercitium omnino esse a Papa. Quod idem est ac dicere, Episcopatum quidem instituisse Christum, sed mancum & mutilum, & ab hominibus perficiendum: vel non fuisse ceteros Apostolos Collegas Petri, sed ipsius Procuratores; non *pari consortio præditos honoris & potestatis*, (ut Cyprianus docet) sed precariam omnino & a Petro in omnibus dependentem jurisdictionem habentes. Id vero est, quod toti antiquitati inauditum in superioribus dixi: id quod Hispanis Episcopis nullo modo se probare potuit in Synodo Tridentina. Cum enim ibi ex præscripto Romanæ Curiæ persuadere voluissent Itali, *Episcopos primos in Ecclesia esse, sed dependenter a Papa*: verbum illud *dependenter*, tamquam ordini suo indecorum aversati Hispani contendebant, primos in Ecclesia dicendos esse Episcopos non *dependenter a Papa*, sed *sub Papa*. Petrus autem Guerrerius Archiepiscopus Granatensis, vir animo & eruditione maximus, sic ea de re sensum expromebat suum: *Ego sum Episcopus Granatæ, Papa vero Archiepiscopus*. Quibus verbis significabat Antistes sapientissimus, Papæ jurisdictionem in Ecclesiam Universam sic se habere, ac jurisdictionem Archiepiscopi in Ecclesias suæ Provinciæ: hoc solo discrimine, quod Papæ jurisdictio in totam Ecclesiam est Juris divini, jurisdictio vero Archiepiscopi in Provinciam est Juris humani. At jurisdictionem uniuscujusque Episcopi in suam Diœcesim esse sub Archiepiscopo, sed non ab Archiepiscopo, quis nesciat?

5. Legens ergo Epistulam tuam non possum non dolere vicem nonnullorum Theologorum Hispanorum: (nonnullos dico, quia multorum non miserandam, sed invidendam litteraturam scio) qui majorum doctrina relicta, Transalpina placita non jam ut Scholæ opiniones, sed ut

ut Catholica Dogmata amplectuntur, amplectendaque exteros docent. Nam Romanum Pontificem non esse infallibilem, neque Generali Concilio superiorem, sæculo decimoquinto docuere Joannes de Segovia Archidiaconus Ovetensis, qui Basileensis Concilii pars magna fuit: & Alphonsus Tostatus Abulensis Episcopus, cujus *Defensorium* utinam frequenter in manus sumerent, adcurateque perlegerent nostri homines. Neutram vero quæstionis partem ad Fidem Catholicam pertinere, sæculo decimosexto plane adfirmarunt præstantissimi laudatissimique Doctores vestri tres: Franciscus de Victoria Dominicanus in Relectione *De Potestate Papæ & Concilii*; Alphonsus de Castro Franciscanus in priori Libro egregii Operis *Adversus Hæreses*, capite secundo: Martinus Navarrus in Commentariis ad Caput *Novit*, *De Judiciis*. Quibus quartus addi potest Hadrianus Florentius, inter Romanos Pontifices hujus nominis Sextus, natione quidem Belga, sed domicilio & obedientia Hispanus: cujus notissimum illud est in iv. Sententiarum, ubi de Sacramento Confirmationis agitur: *Ad secundum principale de facto Gregorii dico, quod si per Ecclesiam Romanam intelligitur caput ejus, puta Pontifex*; CERTUM EST, QUOD POSSIT ERRARE *etiam in his, quæ tangunt fidem*, HÆRESIM PER SUAM DETERMINATIONEM AUT DECRETALEM ADSERENDO. Hæc tamen illa doctrina est, quam tot gravissimis ex omni natione Theologis probatam; ipsis etiam Canonistarum Principibus, Gratiano, ejus Glossatori, & Abbati Panormitano familiarem; *erroneam & hæresi proximam* adpellare non dubitat Bellarminus, temerarius ipse potius & censura notandus, judicio saniorum Theologorum. Temerarium certe & censura dignum vocant Illustrissimi Fratres Walemburchii, Adrianopolis & Mysiæ Episcopi, secuti celeberrimum alium Con-

Controversiarum Scriptorem Franciscum Veronium in sua *Regula Fidei Catholicæ*.

6. Sed jam ad discutienda singula Epistulæ tuæ capita progrediamur. Primum scribis, *optatius, ac laudabilius* me famæ securitatique meæ consulturum fuisse, si in demonstranda & adserenda Episcoporum auctoritate circa impedimenta matrimonii, *ad aliud principium non recurrerem, quam ad justam Epicheiam, qua voluntas præsumpta, seu tacita Sedis Apostolicæ committere creditur Episcopis exercitium dispensandi sibi reservatum in omni, & pro omni casu, in quo & gravis necessitas urget, & aditus ad eandem Romanam Sedem vel difficilis valde, vel occlusus omnino est*. Egregie tu quidem, & amice. Volebas ergo jurisdictionem Episcoporum non ab intrin eca Episcopatus ratione, sed ab extrinseca interpretatione Thomæ Hurtadi & Joannis Dicastilii me repetere. Hos enim tu mihi auctores sequendos proponis in margine Epistulæ: horum proinde judicio Episcoporum potestatem metiendam putas; quasi nobis cum ex Evangelio, tum ex veteris Ecclesiæ sensu liquido non constaret, quam late se extenderet *Episcopalis eminentiæ divina auctoritas*, ut verbis utar antiqui Concilii Toletani.

7. Ego vero, quem minime latebat argumentatio illa luculenta, seu (ut tu scribis) *clarus ille discursus* Hurtadi & Dicastilii; consulto illam adhibere nolui, idque multis de causis. Primo: quia recentiorum Casuistarum me usque adeo tædet pigetque, ut ubi animum adscribendum adpuli, mox ab illorum citandis testimoniis perpetuo abstinere mecum statuerim. Incredibile enim dictu est, quantam & Apostolicæ simplicitatis & primævæ innocentiæ jacturam fecerint nostri mores, lectione illorum Theologorum, qui ubi de Decalogi Præceptis agitur, nihil non indulgent humanæ cupiditati; ubi vero ad Romani Pontificis ventum est po-

potestatem, nonnisi letalia peccata, execrationes, maledictiones, schismata, scandala, gehennas crepant adversus eos, qui potestatem ipsam non infinitam, sed certis limitibus contentam volunt. Horum unus, si Antonio Arnaldo fides, superiori sæculo exeunte Parisiis clamabat: *Pereat Orbis*, *modo maneat auctoritas Papæ*. Quod stulte, an ridicule potius dictum fuerit, viderint alii. Ego hic non possum non meminisse illud Christi Pharisæos increpantis: *Culicem excolantes*, *& camelum glutientes*. Scio Hurtadum tuum (ut erat in antiquis Conciliis & Sanctis Patribus magis versatus, quam pro more gentis suæ) paullo candidius & incorruptius, quam ceteros, Moralem Theologiam tractavisse. Sed homo Transalpinis placitis æque ac reliqui illius ætatis addictus; & cui pro inconcusso dogmate erat, quidquid vel in Decreto vel in Decretalibus occurrebat: nihil sane poterat in rem nostram depromere, quod & temporum necessitati & Episcoporum auctoritati ex æquo consuleret.

8. Secundo: quia (ut ego in Præfatione Tentaminis Theologici adnotavi) septem annorum experientia demonstrarat, movendis ad dispensandum Episcoporum animis non sufficere jactatæ Epicheiæ leges, quas nemo ignorabat; & quibus admissis, merito adhuc hærebant Antistites nostri. Nam Epicheia locum non habet, ubi pro observatione legis aperta est mens & voluntas Supremi Legislatoris. At in casu nostro mentem & voluntatem suam pro observantia Reservationis sæpius manifestarat Romanus Pontifex per multiplices Declarationes Cardinalium, quas ex Rigantio descripsi, & quas Benedictus XIV. in Opere *de Synodo Diœcesana* Episcopis in memoriam revocavit, ne facultatem dispensandi etiam in casu urgentissimæ necessitatis sibi adrogare Episcopi audeant. Constatque recenti memoria apud Hispanos,

nos, cum Philippus V. Rex Catholicus anno MDCCIX. aditum ad Romanam Curiam interclusisset subditis; graviter Hispanis Episcopis succensuisse Summum Pontificem Clementem XI. quod quædam ipsi & Regis jussione & temporum difficultate adacti administrare cœpissent, Sedi Apostolicæ alias reservata. Nimis certe ignarus est artium & consuetudinum Romanarum, siquis sibi persuadeat, æquo animo laturum aliquando Pontificem, dispensari ab Episcopis vel tantisper ea Disciplinæ capita, ex quarum Reservatione tantum emolumentum adcrescit Romanæ Curiæ.

9. Tertio: quia excitata inter nos quæstio non est, an dispensare possint Episcopi in impedimentis occultis, & post contractum matrimonium, idque in hoc vel illo casu rarissimo, & in foro conscientiæ: sed an possint dispensare in publicis, & ante matrimonium contractum; idque certa lege & in foro externo cum juridica cognitione causæ, pro omnibus casibus in quibus dispensaret Pontifex? In priori quidem casu facultatem dispensandi in Episcopis agnoscunt Theologi plerique; in secundo vix e Casuistis invenias, qui tibi suffragetur. Non suffragatur certe Joannes Dicastillius, cujus tu mihi auctoritatem objicis, & cujus *clarum discursum* transcribis fere ad verbum. Nam eo ipso in loco, quem tu citas ex Disputatione viii. *de Matrimonio*, Dubio iv. diserte ille monet, doctrinam suam intelligendam esse *pro casu, quo impedimentum est occultum, matrimonium vero publicum*, adeoque jam contractum. Paullo infra quidem addit Dicastillius, *hoc ipsum posse Episcopum ante contractum matrimonium pro casu necessitatis*. Sed ex antecedentibus & consequentibus planum est, loqui eum de impedimentis nondum publicis. Nam eo solo nomine impugnat Aversam, quod etiam cum impedimenta sunt occulta, potestatem

tem dispensandi ante contractum matrimonium Episcopis denegabat.

10. Thomam vero Hurtadum sub iisdem conditionibus Dicastillio accesisse, illud certissimo argumento est, quod doctrinam ille suam Dicastillio maxime auctore fulcit. Quod nequis mala fide a me dictum suspicetur, Hurtadum ipsum, age, suis verbis loquentem audiamus eo in loco Operis *de Residentia*, quem describis. *Alia innumera consectaria*, inquit, *ex dicto principio colligi possunt, quæ pertinent ad diversas materias; ut de dispensatione in impedimentis tam dirimentibus quam non dirimentibus, de qua Sanches Lib. viii. de Matrim. & Delingana Universit. Cancell. Joan. Di Castillo Disp. viii. de Sacram. Matrim. Dub. 4. Ubi dicit, quod ex tacita Pontificis concessione potest Episcopus dispensare in impedimentis dirimentibus, quæ jure naturæ non dirimunt, in foro conscientiæ, & quando impedimentum est occultum: vel quando est publicum, si non pateat facilis aditus ad Pontificem, (quod ego intelligo in partibus Indiarum & aliis valde remotis) & conjuges non possunt separari absque magno scandalo; & hanc sententiam dicit & vere quod est communis.* Audin, mi Galinde, *In foro conscientiæ, & quando impedimentum est occultum?* Et mox: *Vel quando est publicum, si non pateat facilis aditus ad Pontificem, & conjuges non possunt separari absque magno scandalo?* Hæc vero doctrina quid commune habet cum ea, quam tu ex Dicastillio & Hurtado mihi sequendam dicis?

11. Atque hinc etiam luculenter patet, argumentum alterum petitum ex silentio Apostolicæ Sedis in rebus ad morum Disciplinam spectantibus, quod tu *satis efficax* vocas, esse revera infirmissimum, utpote falsis nixum principiis. Primo enim quam multa sunt, quæ Sedes Apostolica tacita videt, quin tamen tacendo adprobet? Ut unum e multis proferamus exem-

exemplum, ecce tibi Probabilismi monstrum alit maxima pars Theologorum, fovet maxima pars Episcoporum. Probe id agnoscit Apostolica Sedes; silet tamen, nec reclamat. An propterea adprobatum dicas a Sede Apostolica Probabilismum? Apage cum ejusmodi adprobatione. Facessant ab Ecclesia Dei ejusmodi argumenta, quibus semel admissis, nulla jam novitas erit, quæ patronam non habeat Sedem Petri. Nulla enim est, quam ipsa non toleret aliquandiu. Quod si ejusmodi Epicheis pugnare licet, eodem ergo argumento conficere possum, adprobari tacite a Romana Sede meam doctrinam. Probe enim illi perspectum est, tradi eam a quamplurimis gravissimisque Theologis, & ab Episcopis praxi mandatam. Nullum interea contrarium Diploma, nulla contraria Declaratio ab Apostolica Sede hactenus emanavit, quæ ad utrumque systema non ex æquo pertineat.

12. Deinde quod addis, communem & receptissimam esse illorum Theologorum sententiam, quæ docet, *in casibus urgentis necessitatis, quando aditus ad Sedem Apostolicam vel difficilis valde, vel occlusus omnino est; fas esse Episcopis tollere impedimenta matrimonii dirimentia, etsi publica, & ante matrimonium contractum*: id non minus falsum est, quam primum. Jam enim supra ostendi, egregie te lectoribus imponere, dum hanc sententiam Theologorum Ordini familiarem dicis. Quod mihi suo nunc testimonio denuo confirmat Thomas Sancius lib. ii. *de Matrimonio*, Disp. 40. Postquam enim §. ii. ex suo & multorum aliorum Theologorum sensu demonstrasset, *posse dispensare Episcopum concurrentibus his circumstantiis; ut si matrimonium sit publicum, impedimentum autem occultum, & sic scandalum timetur ex separatione, nec ad Pontificem aditus patet*: (en vero communis & receptissima doctrina, de qua nulla inter nos quæstio) mox §. viii. in hunc modum

dum dicere pergit : *Et ausim dicere nullius auctoris patrocinio fretus, posse Episcopum dispensare aliquando in impedimento matrimonium dirimenti, antequam matrimonium contrahatur, quando urgentissima necessitas id postularet. Exemplum sit. Accedit mulier mane fassura, & reperitur habens impedimentum dirimens, cujus detectio infamiam notabilem produceret, & sunt omnia jam parata ad nuptias vespere celebrandas: & tentatis omnibus mediis nulla evadendi via aperitur, sed suspicio vehemens orietur alicujus criminis detecti in confessione, si fœmina abstinere velit a nuptiis, aut differre, dum Pontificia dispensatio obtineatur. Dixi tentatis omnibus mediis, quia si aliqua evadendi via commode reperitur, nullo modo poterit Episcopus.*

13. Vides, mi Galinde, Hispanorum Casuistarum Principem, quasi novum & magnum aliquid venditantem, nullius se auctoris patrocinio fretum, dicere, quod modo audivimus? Nullum ergo legerat Sancius, qui doceret, vel ubi impedimentum sola mulier fateretur, sed matrimonium nondum contractum esset, posse Episcopum dispensare propter urgentem necessitatem. Qui autem ita restricte & meticulose loquitur de impedimento ex sola mulieris confessione noto, & ubi omnia jam parata essent ad nuptias celebrandas: quid, quæso, dicturum putas, si impedimenta tam essent publica, quam quæ Lusitanos Optimates nunc prohibent a contrahendo cum amitis, materteris, fratrum & sororum filiabus, & cum consobrinis? Quid, si res non sic in angusto versaretur, quemadmodum a Sancio describitur?

14. Confessus est vel sic doctrinæ novitatem Basilius Poncius, qui cum Libro VIII. *de Matrimonio* cap. XIII. §. 6. lectores monuisset, non primum nec solum fuisse Sancium, qui tradidisset talem doctrinam: antiquiorem tamen unum protulit Vasquesium, ea de re cursim

ſim nec ſatis aperte differentem in Primam Secundæ Quæſt. clxxviii. cap. 2. juniorem autem unum Salam Disput. x. *de Legibus*, Sect.iii. Scio his poſtea acceſſiſſe ex iiſdem Jeſuitis Hurtadum & Rebellum, quos laudat Perezius *de Matrimonio* Diſp. xliv. Sect. vi. §. 11. Sed ut multo plures, imo innumeros laudaſſet Sancius vel Perezius; nemo non videt, poſitionem horum Doctorum immane quantum diſtare a poſitione noſtra. Omnes enim doctrinam illam cum Sancio reſtringunt ad caſum aliquem ſingularem, extraordinarium, & extremi diſcriminis, & in quo nihilominus detectum impedimentum occultum remanet, & intra cancellos pœnitentialis fori concluſum. Contra res Luſitanæ eo in loco ſunt in præſentia, ut niſi Epiſcopi concedatur jugis & abſoluta facultas paſſim diſpenſandi in publicis & notiſſimis impedimentis conſanguinitatis & affinitatis, idque ante contractum matrimonium, & cauſa cognita in foro exteriori; non ſatis provideatur vel ſaluti plebejorum, vel Patritiorum ſplendori. Quare non abſurde videtur Jacobus Sambovius, Pariſienſis Doctor celeberrimus adfirmaſſe in priori volumine Reſolutionum Moralium, caſu lxvii. *reſpectu illorum impedimentorum, quæ non ſunt occulta, conſpirare Theologos ad unum omnes, non poſſe Epiſcopum diſpenſare ſive in contrahendo ſive in contracto.* Velis igitur nolis, fateri debes, vel meis principiis utendum, vel diſpenſatione carendum. Debes etiam non diffiteri, ſtultum me futurum fuiſſe, ut qui maxime, ſi in eo Opere in quo demonſtranda ſuſceperam Epiſcoporum Jura, non quid Epiſcopi per ſe poſſent, ſed quid per Epiſcopos poſſet Romanus Pontifex, demonſtrare pergerem. Nam Epiſcopis quidem datam a Chriſto eam facultatem eſſe, qua & oves ſibi creditas paſcere, & illarum ſaluti neceſſaria omnia providere valeant; luculenter ego,

ego, nisi fallor, solideque ostendi. Quid ergo opus erat tua illa Epicheia? Nempe quia Jura omnia in unius Romani Pontificis arbitrio esse credis cum novitiis Magistris tuis. Aliter ego credo cum tota antiquitate. Ostende tu antiquitatem falli, & credam ego novitati.

15. Significas deinde timere te, ne propter adsertam a me Episcoporum auctoritatem invisus sim Apostolicæ Sedi: quasi invisus Sedi Apostolicæ esse possit, qui ne illa cuiquam sit invisa, quanta maxima potest contentione laborat. Romano Pontifici, ejusque Adulatoribus, odiosa fortasse erit mea doctrina. Sedi Apostolicæ, Cathedræ Petri, odiosa, credo, nunquam erit. Miraris distinctionem? audi Sanctum Leonem Magnum in Epistula ad Anatolium CPnum: *Aliud sunt Sedes, aliud Præsidentes*. Qua in re præclare omnino Christianus Lupus Augustinianus in Scholiis ad Dictatus Gregorii Papæ VII. *Aliud esse Ecclesiam quampiam, aliud ejus Episcopum, est manifestum. Hinc inter Romanam Ecclesiam & Romanum Pontificem, hic etiam Dictatus distinguit. Quin & aliud est Episcopus, aliud ejus Cathedra.* ALIUD APOSTOLICA SEDES, ALIUD PONTIFEX ROMANUS. *Leo Magnus in Litteris ad Anatolium:* ALIUD SUNT SEDES, ALIUD PRÆSIDENTES. *Proinde distinctio hæc fundata & antiquissima, & multis elucidandis necessaria.*

16. Audi Hispanum tuum e Dominicano Ordine celebratissimum, Joannem Cardinalem de Turrecremata in Summa *de Ecclesia* Lib. ii. cap. 112. ubi cum ex Archidiacono in Caput *Sic*, Dist. xix. dictum illud laudasset: *Caute dicit Agatho Apostolicæ Sedis, & non dicit Apostolici*: e vestigio ita colligit: *Sedis ergo Apostolicæ sanctiones, sive sententia in Judicio prolata a Romano Pontifice intelligitur, non quæ occulte, malitiose, inconsulte per Romanum Pontificem, aut etiam per ipsum cum paucis sibi faventibus,*

aliis in fraudem contemptis, seu non vocatis, ad partem profertur: sed quæ a Romano Pontifice cum maturo & gravi virorum sapientium, & præsertim Dominorum Cardinalium primo Concilio digesta & maturata profertur.

17. Audi Hispanum alterum Alphonsum de Castro Franciscanum, Tridentinæ Synodi Theologum sapientissimum, ob singularem eruditionis & probitatis famam Compostellanum Archiepiscopum a Carolo Quinto designatum. In priori Libro *De Justa Hæreticorum Punitione*, cap. iv. præmisso e Turrecremata superiori testimonio, in hunc modum prosequitur: *Si quando forte aliquis Romanus Pontifex in definitione fidei erravit, inde evenire potuit, quod vel rem non plene, ut decebat, examinavit; vel non eos quos oportebat, consuluit* . . . . ERRAVIT TUNC HOMO QUI IN SEDE APOSTOLICA ERAT, SED NON ERRAVIT SEDES APOSTOLICA. Vides, mi Galinde, ut majoribus vestris aliud est Sedes Apostolica, aliud Romanus Pontifex?

18. Atque id ipsum Germanos suos centum ante Castrium annis docuerat magnus ille Cardinalis Nicolaus Cusanus, Turrecrematæ suppar: dum in priori Libro *De Concordantia Catholica* capite xiv. in hunc modum differebat: *Licet aliquis, ut Liberius, Honorius, & alii in Cathedra Petri aliquandiu sedentes, in errorem schismaticum seducti ceciderint; sedes tamen absque vitio remansit. Maximum est illud, quod mente tenendum esse censeo: quia hæc est certa regula, & secura firmitas, quod sedes, quæ originem receperunt a Sede Romana, cum qua tamquam filiæ uniuntur; una sedes, sive Cathedra censentur: licet tam in successione directa in linea recta Romanorum Pontificum, quam collateralium, certi Pontifices in hæresim ceciderint. Ab Abraham enim in Christum generationes per Matthæum secundum lineam nominantur, licet non omnes in linea sancti fuerint: Christus tamen per eandem attingebatur.*

tur. Sic in Ecclesia, cujus hæc est figura, Christus per rectam lineam Pontificum attingitur, malitia mediorum Præsulum non obstante. Est enim ipsa linea, seu Cathedra sancta, in Christi adventum indefectibiliter duratura usque ad sæculi consummationem. Et rursus in Libro secundo, capite xxi. *Legitur in Gestis Hildebrandi, qui Gregorius Papa Septimus vocabatur, sic*: Est autem privilegium Romanæ Sedis semper adsistere per Cardinales Presbyteros & Diaconos ipsi Summo Pontifici, vel Vicario ipsius Sedis: id est ei, quem ipsa Sedes Sacrosancta os suum facit; per quem & cum quo prædicat, per quem sacramenta ministrat, per quem & cum quo firmanda confirmat, & improbanda improbat: qua non subscribente, invalida est Summi Pontificis sententia. *Ecce quomodo ab antiquo irrita fuit Romani Pontificis sententia absque Cardinalium subscriptione, & quod Papa Sedis Apostolicæ os tantum fuit*. Hæc Nicolaus Cusanus non minus vere quam acute.

19. Hac tamen distinctione admissa, quam ab ipsis Romanis Pontificibus adsertam negare non potes; repones, saltem a Romano Pontifice timendas mihi esse diras, & imprecationes. Fateor & mihi, & ceteris Catholicis maxime timendas: sed quas ex judicio Sedis Apostolicæ, non ex judicio paucorum quorundam Theologorum Curiæ blandientium pronuntiarit Romanus Pontifex. Nosti illud Leonis Magni: *Manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate fertur judicium*. Nosti & illud Hincmari Remensis: *Qua sententia constat, quia non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur judicium*.

20. Quæ ego in Tentamine Theologico tradidi de Potestate Episcoporum & Conciliorum, ea in numero saltem probabilium doctrinarum habenda dubitare nemini licet. Quis autem ferat, anathemate percelli a Romano Ponti-

ſice quemquam propterea, quod probabilem ipſe, adeoque graviſſimis fundamentis innixam opinionem amplectatur? Annon Pontificia æquitate & majeſtate foret indignum, ſiquis de Eccleſia eo nomine ejiceretur, quod eſſet Thomiſta vel Scotiſta? Cur ergo ejiciendus eſt Auguſtinianus? Opiniones a Thoma & Scoto inventas, adeoque Thomæ & Scoti ſæculo natas, cenſura notari ſub anathematis pœna vetant Romani Pontifices. Cur ergo anathemate dignum judicaturi ſunt Pontifices Romani, ſiquis opinionem tueatur mille & amplius ante Thomam & Scotum annis, imo ipſo Apoſtolorum & Apoſtolicorum Virorum ævo in Eccleſiam invectam a tot Epiſcopis ac Doctoribus eximiæ ſanctitatis? Nondum quippe ulli in Eccleſia erant Thomiſtæ, nondum Scotiſtæ ulli, cum Policrates Epheſiorum Epiſcopus Victori Romano Pontifici excommunicationem minanti, niſi Paſcha Romano more celebraret, ita reſpondebat, teſte poſt Euſebium Hieronymo in Libro de Scriptoribus Eccleſiaſticis: *Se a multis ex toto orbe Fratribus eruditum, peragrata omni Scriptura, non formidare eos qui Aſianis minabantur: dixiſſe quippe ejus Majores, Deo obedire magis oportere, quam hominibus*. Quibus verbis plane ſignificabat vir fortiſſimus, tantum Romani Pontificis Decreta ab Eccleſiæ Decretis diſtare, quantum humana a divinis diſtant. Nondum ulli in Eccleſia erant Thomiſtæ, nondum Scotiſtæ ulli, cum S. Cyprianus eique adhærens tota Eccleſia Africana, *quos Stephanus Papa*, Auguſtino referente, *abſtinendos putaverat, ſi de ſuſcipiendis hæreticis priſcam conſuetudinem convellere niterentur*; non terreri ſe Stephani minis, adeoque irreformabile a ſe ejus contra Rebaptizationem Judicium non haberi, his verbis declarabat in frequentiſſimo Concilio octoginta ſeptem Epiſcoporum Collegarum ſuorum: *Supereſt ut de hac ipſa re ſinguli quid ſentiamus, pro-*

proferamus: neminem judicantes, aut a jure communionis aliquem, si diversum senserit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem Collegas suos adigit. Nondum ulli erant Thomistæ, nondum Scotistæ ulli, cum S. Augustinus de facto Cypriani adversus Donatistas copiose differens, aperte constanterque docebat: vel tum cum Stephani Papæ Definitioni ac jussis obfirmate repugnabat Cyprianus; vel tum cum Stephani minis contemptis venientes ab hæreticis rebaptizare pergebat; æque Catholicum permansisse Cyprianum ac Stephanum, æque utrumque in unitate constitisse. *Duo erant* (inquit) *eminentissimarum Ecclesiarum, Romanæ scilicet & Carthaginensis Episcopi, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholica constituti: quorum Stephanus, Baptismum Christi in nullo iterandum esse sentiebat, & hoc facientibus graviter succensebat. Cyprianus autem in hæresi & schismate baptizatos, tamquam non habentes Baptismum Christi, baptizandos in Ecclesia Catholica existimabat. Multi cum illo, quidam cum isto etiam sentiebant: utrique cum eis in unitate consistentes*. Aperte constanterque docebat, *si potuit Petrus contra veritatis Regulam, quam postea Ecclesia tenuit, cogere gentes judaizare; potuisse etiam Cyprianum contra regulam veritatis, quam postea Ecclesia tenuit, cogere hæreticos vel schismaticos denuo baptizari*. Aperte constanterque docebat, *non ausurum se tale aliquid adserere, quale Stephanus jussit*, NISI ECCLESIÆ UNIVERSÆ CONCORDISSIMA AUCTORITATE FIRMATUM; *cui & ipse Cyprianus sine dubio cederet*, SI JAM ILLO TEMPORE QUÆSTIONIS HUJUS VERITATIS ELIQUATA ET DECLARATA PER PLENARIUM CONCILIUM SOLIDARETUR. Ut pulchre admodum proinde direxit Illustrissimus Gilbertus Choyseulus Episcopus Tornacensis, in celeberrima

Epistula ad Martinum Steyaertum: voluisse Deum, *qui*, ut ait Apostolus, *facit de tenebris lumen splendescere;* ut ex Cyprani errore, obstetricante Augustini ratiocinatione, Catholica veritas oriretur. Hæc autem Catholica veritas erat, in quæstionibus Fidei neminem esse pro ethnico & publicano habendum, hoc est, neminem esse ab Ecclesia exturbandum nisi eum, qui ipsam Ecclesiam non audiret: quæ quia Cypriani ævo mentem suam de Baptismo hæreticorum nondum Fidelibus aperuerat, ideo Augustino docente, retenta pace & unitate Ecclesiæ, Stephano Papæ aliter sentienti & præcipienti non solùm non obtemperare, sed etiam intrepide obloqui & obsistere potuit Cyprianus. De quo an sententiam aliquando mutaverit, nescire se dicit Augustinus: (*fortasse factum fuit, sed nescimus*) Catholicum Episcopum permansisse, & beatissimum Christi Martyrem occubuisse, nemo inficiatur. Nondum ulli Thomistæ erant, nondum Scotistæ ulli, cum Leo Magnus, Pontificiæ auctoritatis si quis alius retinentissimus, sic de cogenda nova Synodo Œcumenica ad sopiendas controversias ex Ephesino Conciliabulo exortas Theodosium Imperatorem adloquebatur: *Cui sacramento quia impie nunc a paucis quibusdam obviatur, omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus & lacrymis supplicant Sacerdotes; ut quia & nostri fideliter reclamarunt, & ejusdem Libellum appellationis Flavianus Episcopus dedit*, GENERALEM SYNODUM JUBEATIS *intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita repellat aut mitiget*, NE ALIQUID ULTRA SIT VEL IN FIDE DUBIUM, VEL IN CARITATE DIVISUM. Nondum ulli Thomistæ erant, nondum Scotistæ ulli, cum Gregorius Magnus Joannem CPnum Patriarcham suis jussis parere detrectantem, objecta Ecclesiæ auctoritate ineluctabili in hunc modum terrebat: *Quidquid hu-*

humiliter facere debui, *non omisi : sed quia in mea correptione despicior*, RESTAT UT ECCLESIAM ADHIBERE DEBEAM. Nondum ulli erant Thomistæ, nondum Scotistæ ulli, cum Eugenius III. pro finienda causa Cilberti Porretani, quæ in Parisiensi Concilio se præsente agitata jam fuerat, rei difficultate motus ad Generalem Synodum provocabat. Ut enim scribit illius ævi Historicus nobilissimus Otho Frisigensis Episcopus Libro I. de Gestis Friderici, cap. 54. *Sentiens Papa*, *utpote vir cautus & religiosus*, *causæ difficultatem*, *protelandam eam* USQUE AD UNIVERSALE CONCILIUM *judicavit*. Nondum denique ulli erant Thomistæ, nondum Scotistæ ulli, cum Innocentius III. ad Philippum Augustum Gallorum Regem, matrimonium suum a Pontifice dissolvi postulantem ita rescribebat: *Si super hoc* ABSQUE GENERALIS DELIBERATIONE CONCILII *determinare aliquid tentaremus*, *præter divinam offensam & mundanam infamiam*, *forsan ordinis & officii nobis periculum immineret*.

21. Fateamur ergo, doctissime Galinde, non posse divinis mandatis refractarios & rebelles haberi eos, qui Romani Pontificis de Fide Decreta irreformabilia esse negant; nisi cum ipsis pariter refractarii & rebelles habeantur Beatissimus Martyr Cyprianus, & egregius Ecclesiæ Doctor Augustinus. Fateamur item, non posse de Ecclesia quemquam a Romano Pontifice exturbari propterea, quod Definitiones Concilii Generalis Pontificiis Definitionibus præfert; nisi simul ab Ecclesia extorres fiant quamplurimi & laudatissimi Prædecessores ejusdem Pontificis, qui sese Generalibus Conciliis inferiores re & verbo ostenderunt.

22. Causam vero, cur mihi a Romano Pontifice timeas, unam tu illam adsignas; quod doctrinam meam subjacere videas *validissimæ objectioni omni homini super Theologia Morali mediocriter instructo obviæ*, *desumptæque ex conde-*

mnatione ab Alexandro Papa VIII. facta 20. Decembris anno MDCXC. super xxxi. propositionibus, inter quas ea erat ordine xxix. dicens = Futilis, & toties convulsa est adsertio de Romani Pontificis supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus discernendis infallibilitate. = O me miserum & imperitum, qui in Theologia Morali ne mediocriter quidem instructus, damnatam ab Alexandro VIII. hanc propositionem ignoravi! Te vero longe fortunatissimum atque oculatissimum, qui toti Gallorum Regno florentissimo, & sapientissimo, imo toti Ecclesiæ Catholicæ novum hoc & hactenus ignoratum Fidei mysterium pandisti! Sed dic, amabo te, mi Galinde: quid Liber meus commune habet cum damnata illa propositione? Age, excutiamus illam, nativumque & obvium ejus sensum exploremus. Aut ego Latini sermonis sum plane ignarus, aut illa hunc sensum facit: *Futilis*, hoc est, vana & nullius momenti: *& toties convulsa*, hoc est, & toties profligata, excisa, eversa *est adsertio de Romani Pontificis supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in Fidei quæstionibus discernendis infallibilitate*. Ubinam vero, quæso, in Libro meo invenisti, id a me adfirmari? adsigna locum, & herbam porrigam. Auctoritatem quidem Romani Pontificis supra Concilium Œcumenicum, ejusque in quæstionibus Fidei irreformabile Judicium, multis ego in locis impugnavi, aliorum potius quam meis verbis usus. Verum id Alexander VIII. minime damnat: utpote qui id tantum damnat: quod propositionis verba præseferunt. Verba autem propositionis sensum alium nativum & obvium non habent, nisi quem paullo ante exposui: nempe adsertionem de superioritate & infallibilitate Papæ futilem esse, sæpissime convulsam esse. Id autem ego in Tentamine Theologico nusquam adfirmavi: imo ad calcem Principii

V. Ro-

V. Romanos Theologos sum adhortatus, ut modestiam ac moderationem æmulantes antiquorum Hispanorum, Cordubæ videlicet, Soti, Navarri, & Victoriæ; partes Romani Pontificis sic tuerentur, ut ejus cum in definiendo inerrantiam, tum superiorem Concilio Œcumenico auctoritatem, non tamquam certum & indubitatum Dogma, sed tamquam probabilem Scholæ opinionem propugnare essent contenti.

23. Sed tu, credo, in ea sententia es, ut existimes, damnata propositione illa, damnari per consequentiam quoque doctrinam Gallorum. Et non videtur tibi insolitum atque inauditum, damnari a Romano Pontifice extra Concilium Œcumenicum doctrinam adeo antiquam, adeo Sacris Litteris Patrumque Traditioni consonam: doctrinam tot celeberrimis Academiis, tot Doctoribus gravissimis, & quod majus quiddam est, duobus Conciliis Œcumenicis, Constantiensi & Basileensi probatam? Scimus in Tridentina Generali Synodo evenisse non semel, ut propter auctoritatem unius Cajetani, alteriusve Scholastici, a censura delatarum propositionum quarundam consulto abstinerent Patres reverentiæ causa. Et tu putas Romanum Pontificem, nulla habita ratione tot Conciliorum, tot Academiarum, tot Theologorum, eadem cum Gallis sentientium; doctrinam de superioritate Concilii Generalis, deque fallibilitate Romani Judicii damnare, & proscribere ex Cathedra intendisse? An ignoras vulgare effatum: *Quod omnes tangit, ab omnibus debet adprobari?* Et illud: *Nemo judex esse potest in causa propria?* Decisio hujus & aliarum similium quæstionum non minus Episcopos, quam Papam tangit. Quæ igitur ratio finit, ut eas Romanus Pontifex inconsulto Episcoporum Corpore, seu non audito Concilio Œcumenico solus deficiat, solus credendas proponat?

24. Sed ponamus, Alexandri Papæ in damnan-

mnanda propositione illa mentem fuisse, quam tu fingis. Quæro: utrum in damnationem illam consenserit universalis Ecclesia, an non? Si dicas consensisse Ecclesiam universalem, oppono ego Ecclesiam Gallicanam, universalis Ecclesiæ partem maximam & nobilissimam: quæ post editum & promulgatum Alexandrinum Decretum, constans in tuenda Majorum doctrina etiamnum perseverat. Cujus rei certissimum ac plane invictum argumentum est, primum Defensio Declarationis Cleri Gallicani post annum MDCXC. ab Illustrissimo Bossueto Meldorum Episcopo adornata, & anno demum MDCCXXX. Luxemburgi impressa: Deinde excitata occasione Bullæ *Unigenitus* celebris controversia, quæ ab anno MDCCXIII. ad nostra usque tempora Gallorum & Romanorum animos fœde exercuit. Denique Instructiones Pastorales interjectaque a Bulla & a Pontifice ad futurum Concilium Generale provocatio Cardinalis Noallii Archiepiscopi Parisiensis, Colberti Monspelliensis, aliorumque sedecim Illustrissimorum Galliæ Episcoporum: quibus appellantibus eodem tempore adhæsere Parisiensis Academia, Doctoresque ex Religiosis Familiis propemodum innumerabiles. Si vero fatearis, non consensisse in damnationem illius propositionis Ecclesiam universam, iterum rogo te: Cur ergo credere me jubes, quod universalis Ecclesia non jubet? Cur mihi Lusitano per te non licet, quod Gallo cuivis per Ecclesiam licet? Neque enim credo in ea sententia esse te, ut hæreticis vel schismaticis Gallos adnumeres Alexandrinæ Definitioni refragantes. Concede ergo, aut Alexandro VIII. aliam mentem fuisse; aut non obstare illius Decretum, quominus in Hispania & Lusitania propugnetur doctrina Gallorum.

25. Dices privilegium id esse proprium Romanæ Sedis, ut ubi aliquid ex Cathedra creden-

dendum proponit Romanus Pontifex, mox illud amplecti teneantur Fideles singuli, non expectato consensu universalis Ecclesiæ. Principium petis, dum id quod in quæstione est, pro confesso adsumis. Ponamus enim definiri a Romano Pontifice aliquo, posse a se de medio tolli Apostolica auctoritate totum Ordinem Episcopalem; nihilque proinde Episcopos posse, nisi quod Papa ipse velit eos posse. Neque enim deerunt in Romana Curia Theologi, qui Petri Paludani, Joannisque de Turrecremata doctrinis imbuti, auctoritatem eam consulenti Pontifici strenue adserant. Ponamus definiri, datam Petri Successoribus a Christo esse potestatem deponendorum Regum, si qui vel Ecclesiæ rebelles, vel Pontificibus ipsis iniqui, vel regendis populis inhabiles videantur: id quod post Gregorium VII. Bonifacius VIII. in Extravaganti *Unam Sanctam*, post Bonifacium VIII. Paulus IV. in Bulla *Cum ex Apostolatus officio* definire visus est. Ponamus definiri, verba illa Christi, *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*, sic intelligenda esse; ut Cæsari quidem tributum & obedientia debeatur, quamdiu Cæsar est; sed Cæsarem esse desinere, ubi Pontifici id placuerit. Hunc enim Evangelii germanum sensum esse contendit Bellarminus in Libro contra Barclajum, ut qui aliter sentiunt, *temerarios*, *scandalosos*, *hæreticos* vocet. Ponamus definiri, nullum in Clericos jus esse Principibus Christianis: id quod Græcorum Imperatori persuadere olim tentavit Innocentius III. ut ex capite *Solitæ*, *de Majoritate & Obedientia*, planum est. Ponamus definiri, non licuisse Regibus Galliæ, Hispaniæ, Lusitaniæ, & Siciliæ, de Regnis suis inconsulta Apostolica Sede expellere Jesuitas. Quid enim vetat, adnitentibus iisdem Jesuitis eorumque in Romana Curia Favitoribus, hæc aliaque id genus nova dogmata ex Cathedra Fidelibus imperari? Ro-

go

go jam te: crederesne Pontifici sic definienti? si ais, dico a nullis hostibus cavere sibi magis debere Reges & Episcopos, quam ab hujusmodi Theologis: qui dum uni Papæ subjiciunt spiritualia & temporalia omnia, totamque proinde humanam potestatem precariam faciunt; Reges non Reges, sed Papæ Beneficiarios: Episcopos vero non Episcopos, sed Papæ Procuratores haberi a nobis volunt. (Et re vera Imperium Germanicum Papæ *Beneficium* esse, jam olim Friderico Primo Imperatori per litteras significavit Hadrianus Papa IV. Et Episcopos Papæ *Procuratores* adpellare non dubitavit Petrus Paludanus). Si negas, repono: ubi ergo est debita illa Romanis Judiciis obedientia, quam tantopere jactas?

26. Ad extremum mones, ubi de auctoritate Papæ & Concilii agitur, frustra me ad Augustinum confugere: cum ab eodemmet Alexandro VIII. proscripta quoque fuerit hæc altera propositio: *Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam*. In quo & mecum parum candide agis, & sensum Pontificiæ Definitionis non videris probe adsecutus. Mecum parum candide agis, quia rem ita proponis, quasi ego unius Augustini auctoritate usus fuerim in extollenda Concilii potestate, nullamque Pontificiarum Bullarum rationem habendam duxerim. Atqui ego non Augustinum modo adlegavi, sed etiam Gregorium Magnum, & Innocentium Tertium: adlegavi Concilia Œcumenica duo, Constantiense & Basileense: adlegavi inclytas Academias quinque, Parisiensem, Viennensem, Coloniensem, Erfurdiensem, & Cracoviensem: adlegavi celeberrimos Cardinales Zabarellam, Alliacenum, & Cusanum: adlegavi Tostatum Abulensem Episcopum, Gersonem Cancellarium Parisiensem, Glossatorem

Gra-

Gratiani, Abbatem Panormitanum, Dionyſium Carthuſianum, Joannem Driedonem, aliosque Theologos primi ſubſellii: quibus omnibus ineluctabile doctrinæ ſuæ argumentum ſuppeditat celeberrimus locus Evangelii: *Si te non audierit, dic Eccleſiæ*. Ubi Eccleſiæ Judicium, tamquam ſupremum & ultimum agnoſcere a Chriſto jubetur Petrus, Apoſtolorum & Chriſtianorum omnium vertex: quod ipſius etiam Romanæ Eccleſiæ perpetua conſtanſque traditio ad tempora uſque Clementis Papæ Octavi profeſſa eſt in Miſſalibus & Breviariis ſuis. Neque ego porro nullam Pontificiarum Bullarum rationem habui, qui in explicandis Bullis Eugenii IV. Leonis X. & aliorum, multum operæ temporiſque inſumpſi.

27. Non videris item ſenſum Pontificiæ definitionis probe adſecutus. Nam propoſitionem illam non ea mente damnat Romanus Pontifex, quaſi nobis non liceat Pontificias Definitiones ad ſenſum & doctrinam Auguſtini exigere. Nihil enim in Definitionibus ſuis diligentius cavere ſolent Petri Succeſſores, quam ne quid ſibi in definiendo excidat, quod Auguſtini certis & indubitatis placitis adverſetur; quæ placita illi probe agnoſcunt, Prædeceſſoribus ſuis omnibus totique Eccleſiæ Catholicæ probatiſſima eſſe & acceptiſſima. Illud ergo jure merito cenſura notavit Alexander VIII. Primum, quod in controverſiis Fidei decidendis potiores Auguſtini, quam Romani Pontificis partes eſſe, ſignificabat damnata Theſis. Quod falſiſſimum eſſe fateri debent, reipſaque fatentur vel illi, qui Judicium Romanæ Cathedræ, ſecluſo conſenſu univerſalis Eccleſiæ, irreformabile eſſe negant. Ut alios prætermittam, ſatis erit legiſſe Gerſonem in Tractatu *de Examinatione Doctrinarum*, Parte I. Conſideratione ſecunda, cui Pariſienſes omnes ultro adſentiuntur. Quamvis enim, cum res eſt de in-

inveniendo vero, fieri nonnunquam possit, ut illud Augustinus sive privatus Doctor alius felicius certiusque inveniat, quam ipse Romanus Pontifex: (nam *in concernentibus fidem dictum unius Prælati præferendum esse sententiæ Papæ, si melioribus rationibus & auctoritatibus moveretur;* cum Sylvestro in Summa, verbo *Concilium*, docent ipsi Theologi Transalpini) tamen ubi de proponendo Fidelibus populis vero ipso agitur, major proculdubio est auctoritas Summi Pontificis, quam cujuslibet alterius Episcopi. Major non solum extensive, (quod ajunt) quatenus Definitio Pontificis se extendit ad omnes & singulas Ecclesias, cum Definitio Episcopi privatæ Diœceseos limites non excedat; sed etiam intensive, quatenus ex ipsa ratione ac dignitate primæ Sedis majus pondus accedit Definitioni Pontificiæ, quam Episcopali; licet neutra per se internum adsensum a nobis exigat, nisi accedente consensu totius Ecclesiæ. Atque illud sane est, quod Donatistis scribebat Augustinus in Libris de Baptismo: *Nemo nescit, Apostolatus Principatum cuilibet Episcopatui esse præferendum, & Cathedrarum distare gratiam.* Sed placet audire Gersonem in Libello superius memorato. *Neque porro sequitur,* (inquit) *Papa potest in definiendo fallere & falli; igitur non est Judex idoneus. Concluditur tamen ex hac radice duplex veritas: prima, quod determinatio solius Papæ in his, quæ sunt Fidei, non obligat, ut præcise est talis ad credendum: alioquin staret in casu, quod quis obligaretur ad contradictoria, vel ad falsum contra Fidem. Secunda veritas est, quod sententia Papæ ligat omnes Fideles ad non dogmatizandum contrarium, nisi per illos, aut apud illos, qui manifestum contra Fidem deprehendunt errorem, & scandalum grande Fidei suo silentio fieri cognoscunt.* Itaque post Judicium universalis Ecclesiæ sive Concilii Generalis, nullum admitti debet majus aut gravius, quam Papæ.

28.

28. Illud deinde Alexander VIII. pari jure proſcripſit, quod auctoritatem Auguſtini Pontificiis Bullis quibuſcumque auctor illius Theſis præferre nullo diſcrimine videbatur, illis verbis adeo generalibus, *non reſpiciendo ad ullam Pontificis Bullam:* quod æque impium ac nefarium eſt. Revera enim quantacumque ſit auctoritas Auguſtini, minor tamen eſt auctoritate Eccleſiæ. Quamplurimæ porro Bullæ ſunt Pontificum Romanorum, quas Eccleſiæ adſenſus immobiles atque irreformabiles reddidit: utputa Bulla Leonis Magni ad Flavianum contra Eutychianos, Bulla Agathonis contra Monothelitas, Bulla Leonis X. contra Lutherum, Bulla Pii V. contra Bajum, Bulla Innocentii X. contra Janſenium. Nihil ſane in Auguſtino reperitur, quod his aliiſque Bullis a tota Eccleſia generaliter receptis ſit contrarium. Nullum ex indubitatis ejus placitis umquam damnavit, nullum, credo, in poſterum damnatura eſt Eccleſia. Si quis tamen in Auguſtinum æquo propenſior, ita ſibi de illius doctrina blandiatur, ut Eccleſiæ judicio vel poſthabito vel contempto, unum ſibi Auguſtinum audiendum putet: certe is & graviter errat, & Auguſtino ipſi non minus, quam Eccleſiæ eſt injurius. Anteponit enim auctoritatem Auguſtini auctoritati Eccleſiæ, cujus Auguſtino ipſo Judice tanta auctoritas eſt, ut id ipſum quod de Evangelio credimus, credere minime teneremur, niſi nos ad id credendum ipſius Eccleſiæ auctoritas cogeret. Notum illud eſt Auguſtini dictum: *Ego Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ moveret auctoritas.* Et illud alibi: *Neque nos tale aliquid auderemus adſerere, quale Stephanus juſſit, niſi Eccleſiæ concordiſſima auctoritate firmati.*

29. Superioribus cauſis tertia damnandæ propoſitionis addi poteſt ac debet non minus juſta: nempe quod quid Auguſtinus ſenſerit de Fide Catholica, auctor non ex Judicio Apoſto-

licæ

licæ Sedis, ſed ex privato judicio ſuo interpretandum innuebat. Quod quam abſurdum & periculoſum ſit, utinam exitio ſuo numquam nos docuiſſent tot Scriptores; qui dum Auguſtini mentem plene ſe adſecutos vel credunt, vel fingunt, nihil minus quam Auguſtinum ſapiunt. Quod Janſenio Iprenſium Epiſcopo contigiſſe nemo ignorat: ut nihil jam de Luthero, Bajo, & aliis dicam. Atque hæc profecto ſunt, & non alia, quæ in duabus illis propoſitionibus damnata voluit Alexander VIII. Quibus tamen adfine nihil habere doctrinam meam, fatebuntur omnes, qui animo a partibus libero unam cum alia compararint. Stat ergo, & jure damnatam a Romano Pontifice utramque illam propoſitionem, & licere unicuique doctrinam Gallorum Auguſtino duce tueri.

30. Quod ſcribis de Beato Thoma Aquinate, adſertorem illum fuiſſe Pontificiæ infallibilitatis, nihil me movet. Quid enim Thomas ad Auguſtinum? nempe quod diſcipulus ad Magiſtrum. Et tu, cum Auguſtini teſtimoniis nihil terreri te ſignifices, vis tamen terreri me teſtimoniis Thomæ? Dicis Aquinatis doctrinam Chriſtum de cruce *tamquam de Cathedra* adprobaſſe. Video quo ſpectet narratio tua: nempe ad verba illa Chriſti Thomam de cruce adloquentis: *Bene ſcripſiſti de me Thoma?* Verum niſi prius oſtenderis, credere id nos debere ea fide, cui refragari nefas ſit; neminique proinde jam licere Theologum eſſe, niſi Thomiſtam: niſi etiam demonſtraveris, generaliter ſive univerſaliter accipiendum eſſe, quod ſimpliciter tantum ſive indefinite dixiſſe Chriſtus fertur: nihil omnino agis. Nam & per Concilium Epheſinum nobis Spiritus Sanctus dixit, bene ſcripſiſſe Cyrillum Alexandrinum: neque tamen inde colligere licet, debere nos in omnibus Cyrilli doctrinam amplecti. Similiter & per Eccleſiam ſuam nobis dixit Spiritus Sanctus, bene ſcripſiſ-
ſe

se Augustinum : & tu tamen, ubi de auctoritate Ecclesiæ agitur, contendis frustra me esse in citando Augustino.

31. Adde, quod non ita certum est, subscripsisse Thomam illorum sententiæ, qui Romano Pontifici privilegium non errandi adtribuunt, eundemque Concilio Œcumenico superiorem faciunt. Certe Joannes Gerson, quem ego in doctrina Thomæ non minus versatum esse arbitror, quam te; in Sermone S. Antonii Abbatis, quem coram Patribus Concilii Constantiensis habuit anno MCCCCXVII. diserte negat id, quod tu adfirmas. Postquam enim Decretum retulisset, quod Sessione V. ejusdem Concilii editum fuerat, & in quo Generali Concilio inferior ac subditus declaratur ipse Romanus Pontifex, e vestigio ita prosequitur: *Huic veritati fundatæ supra petram Sacræ Scripturæ, quisquis a proposito detrahit, cadit in hæresim jam damnatam, quam nullus umquam Theologus, maxime Parisiensis & sanctus adseruit. Vidi nuper Sanctum Thomam, & Bonaventuram: (hic reliquorum libros non habeo) dant supremam & plenam Summo Pontifici potestatem Ecclesiasticam: recte procul dubio, sed hoc faciunt in comparatione ad Fideles singulos, & particulares Ecclesias.*

32. Patrum vero memoria Joannes Launojus, infinitæ propemodum lectionis vir, in epistula ad Christophorum Fauvæum, quæ est septima Libri tertii, non contemnendis argumentis demonstrare adgressus est, immerito Thomam a Bellarmino adnumerari Defensoribus Pontificiæ inerrantiæ. In duabus autem aliis epistulis ad Antonium Faurum, & in alia ad Paulum Ratuynum, quæ prima, secunda, & tertia sunt prioris Libri, probandum suscepit idem Launojus, quæ Thomas variis in Operibus grandia & magnifica scripsit de Romano Pontifice; ea illum ex suppostitiis Conciliorum

testimoniis, spuriisque nonnullorum Patrum locis fere desumpsisse. Eo enim sæculo vixit Thomas, quo pro genuinis habebantur multa, quæ posterior ætas respuit tamquam adulterina. Pleraque enim testimonia ævo illo colligebantur e Decreto Gratiani, quod falsis antiquorum Pontificum Decretalibus, falsisque veterum Patrum Scriptis refertum esse hodie ignorat nemo. Atque ejus generis quidem sunt loca Cyrilli Alexandrini, quæ Thomas laudat in Opusculo *contra errores Græcorum*: & Hieronymi epistula ad Damasum, quam ipse adlegat in 2.2. qu.XI. art.2.

33. Denique Anonymus Scriptor, qui Launoji epistulas doctis adnotationibus illustravit; in epistulam ejusdem ad Antonium Faurum, quæ est prima Libri primi, hæc monuit: *An Thomas sit infallibilitatis Patronis accensendus, necne, adhuc sub judice lis est.*

34. Neque loca tria, quæ tu in margine epistulæ indicas, rem plane conficiunt. Nam quæ Thomas scribit in Prima Parte, Quæst. XXXVI. art. ii. ad 2., & in Secunda Secundæ, Quæst. I. art. x. ad 2. (tertium a te laudatum e Quæst. x. *de Potentia*, art. IV. ad 13. invenire non potui) nihil omnino habent, unde Pontificia inerrantia comprobetur. Illud enim unum utroque in loco docet Thomas, ad Romanum Pontificem pertinere editionem Symboli, quia ad illum pertinet Concilia convocare & confirmare, ubi Symbola Fidei condi solent. Hoc autem ne ipsi quidem Galli negant, quibus fixum ratumque est, *in Fidei Quæstionibus præcipuas partes esse Summi Pontificis*, sed non solas. Neque quia ad eum regulariter spectat convocatio & confirmatio Synodorum, colligere inde licet, omnem suam auctoritatem & firmitatem a Pontifice haurire Synodos etiam Generales.

35. Sed tibi ego non invitus adsentior, fuisse Beatum Thomam in ea sententia, quæ do-

cet

cet, Papam in definiendo esse infallibilem, & Concilio etiam Œcumenico superiorem. An propterea non licebit mihi contrariam tenere & sequi? Id tu quidem non obscure significas in ipso principio Epistulæ, dum Beati Thomæ doctrinam a Christo de Cruce adprobatam dicis, eumque *Theologorum viam salutis sequentium Principem* vocas. Ceterum quod ad illam Christi adprobationem pertinet, jam in superioribus innui, piam illam quidem historiam esse, sed historiam mere humanam; quæ tametsi in Romano Breviario legi soleat, impar tamen omnino est Theologicis concertationibus profligandis. Est enim apud omnes Theologos certum atque exploratum, inniti fidem nostram non revelationibus Augustini, non Thomæ, non Brigittæ, non Teresiæ, non alicujus privati Doctoris aut sanctæ feminæ: sed revelationibus Prophetarum & Apostolorum, quorum morte conclusum est Depositum Catholicæ Fidei.

36. Anno MCCCLXXXVII. Joannes de Montesono Dominicanus Theses xiv. Parisiis propugnavit, quæ quia erroneæ & scandalosæ videbantur, primum a tota Academia, deinde ab Episcopo sunt confixæ. Provocavit ab hac sententia Joannes de Montesono ad Clementem Papam VII. Avenione sedentem, quem pro vero Petri Successore tum habebant Galli & Hispani. Academia vero ad tuendam causam suam Avenionem misit Legatos quatuor, quorum Princeps erat Petrus de Alliaco, Cameracensis postea Episcopus, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis. Multa pro se adlegabat apud Pontificem Dominicanus Doctor: atque in his illud: *Quod solius Sedis Apostolicæ erat declarare, damnare, & reprobare*. Item illud: *Quod eorum quæ tangunt fidem, ad solum Summum Pontificem pertinebat examinatio & decisio*. Et quia ille a se esse Beatum Thomam vel putabat vel fingebat,

ejus se etiam auctoritate tueri conabatur dicens: *Quod Dominus Urbanus Papa V. per ejus Bullam Universitati Studii Tolosani scripserat, & voluerat, ejusdem Sancti doctrinam tanquam benedictam & Catholicam teneri a Christicolis & Studiosis, & eam pro viribus ampliari*. Quid vero ad hæc Alliacenus? nomine totius Academiæ sic respondebat coram Pontifice: *Dicendum est, quod illud quod prædictus Frater ad suæ adpellationis fundamentum principaliter adsumit; scilicet, quod solius Sedis Apostolicæ est declarare, damnare, & reprobare. Et iterum, quod eorum quæ tangunt fidem, ad solum Summum Pontificem pertinet examinatio & decisio*. HOC, INQUAM, CONTINET MANIFESTAM HÆRESIM: *& ideo propter hoc solum, si nihil aliud erroneum dixisset, Romana Ecclesia ipsum deberet cogere ad revocandum. Quia per illam exclusionem excluditur Universalis Ecclesia & Generale Concilium eam repræsentans, quod est hæreticum*: QUIA IN CAUSIS FIDEI A SUMMO PONTIFICE ADPELLARI POTEST AD CONCILIUM.

37. De Scriptis vero Beati Thomæ ab Ecclesia probatis quod Joannes de Montesono opponebat, id breviter in hunc modum diluebat inclytus Academiæ Procurator: *Respondetur quod ex prædicta Bulla Domini Urbani, aut alia quacumque Littera authentica, non potest sufficienter concludi, quod Sancti Thomæ doctrina sit in omnibus adprobata, sicut clare ostendetur in tertio capite hujus Tractatus*. Et fidem ille suam quidem plenissime liberavit in *Apologia Facultatis Theologicæ Parisiensis circa damnationem Joannis de Montesono*, quæ extat ad calcem prioris voluminis Operum Gersonianorum ex editione Dupini.

38. Annus tunc erat centesimus decimus quartus a morte Thomæ: recensque proinde & vulgaris tunc apud Parisienses esse debebat memoria illius visionis, in qua Christus de Cruce pendens doctrinam Thomæ comprobasse dicitur.

Re-

Recens quoque & vulgaris commendatio doctrinæ a duobus Summis Pontificibus Joanne XXII. & Urbano V. facta. Et tamen religioni non fuit celeberrimæ & prudentissimæ Academiæ, auctoritate Thomæ se tuentem Theologica censura confodere.

39. Rursus anno MDXII. cum Thomas de Vio Cajetanus Parisiensium placita oppugnasset, illudque octavo loco objecisset: *Sanctus Thomas & multi Theologi tenuerunt, Papam esse supra Concilium: ergo non est tutum oppositum.* Jussus ab Academia Cajetano respondere Joannes Major, superius argumentum in hunc modum disjecit: *Ad octavum dicitur, Beatus Thomas tenuit, quod Diva Virgo fuit in originali peccato concepta; quod materia non potest esse sine forma de potentia Dei absoluta: quod Deus potest modo facere duos Angelos ejusdem speciei specialissimæ, & multa similia, quæ omnino improbabilia in Schola putantur. De Theologis multo plures tenuerunt oppositum. Superius ostensum est, quod Augustinus & alii Doctores tenent partem quam insequimur: hoc tenuerunt varii Cardinales, ut Joannes Patriarcha Antiochenus, Petrus de Alliaco, Nicolaus de Cusa: Joannes Gerson Cancellarius Parisiensis, profecto numquam satis laudatus: & nostra Facultas a diebus Concilii Constantiensis,* IN QUA PLURES EXERCITATOS HABEBIS THEOLOGOS, QUAM IN DUOBUS VEL TRIBUS REGNIS; *quæ sic hanc partem fovet, quod nulli licuit adserere oppositum probabile.*

40. Hinc autem illud etiam confecisse mihi videor, doctissime Galinde: ubi de auctoritate agitur Concilii & Pontificis, parum considerate a te dici Thomam, *Theologorum viam salutis sequentium Principem*. Quod quid aliud, quæso, est, nisi dicere, extra viam salutis versari eos qui a Thomæ doctrina dissentientes Concilium Pontifici præferunt? Id autem si serio adseris, expo-

expone jam, quo abituros putes Theologos Parisienses, quibus minime licet a Majorum doctrina discedere? quo discipulos Scoti, ex quibus Alphonsum Castrium Pontificiæ inerrantiæ & superioritatis impugnatoribus adnumerat Bellarminus? Antonium vero de Corduba quæstionem hanc inter adiaphoras posuisse, ego in Tentamine Theologico ex ipsius verbis ostendi. Quo denique discipulos illos Thomæ, qui cum Pontificem Concilio superiorem agnoscant, probabilem interea & Catholicam esse fatentur contrariam sententiam? Veluti cum in Relectione *de potestate Papæ & Concilii* ita scribit Franciscus Victoria: *De comparatione potestatis Papæ est duplex sententia: altera S. Thomæ & sequacium multorum & aliorum Doctorum tam in Theologia quam in Jure Canonico, quod Papa est supra Concilium: altera est communis Parisiensium, & multorum aliorum Doctorum in Theologia & Canonibus, ut Panormitani & aliorum: quod Concilium est supra Papam*. Utrosque, licet contraria sentientes, æque Catholicos nulloque discrimine habet sapientissimus Thomista: neutros ergo versari extra viam salutis putat Victoria. Et pari quidem æquitate utramque opinionem Gallorum & Romanorum, eodem sæculo retulit Martinus Navarrus, cum ad caput *Novit*, *de Judiciis*, tum in Commentario *de Pœnitentia*. Dicatur ergo Beatus Thomas Theologorum Princeps, sed Princeps utrorumque Theologorum. Dicatur ejus doctrina ab Ecclesia, imo ab ipso Christo Domino adprobata; sed eo modo adprobata, quo Augustini, Hieronymi, Chrysostomi, Cyrilli, & aliorum Doctorum: nec quia ab ejus placitis forte quis diffidet, extra salutis viam ponatur.

41. Hæc cum ita se habeant, nulla jam, opinor, causa erit, doctissime Galinde; cur vel mihi a Vaticanis fulminibus timeas, vel Tentaminis Theologi vicem doleas. Nam me causæ æqui-

æquitas securum facit Romanarum dirarum, quæ vibrari tantummodo in illos debent, qui recepta & inconcussa Catholicæ Fidei dogmata, vel indubitata Romani Primatus Jura oppugnant. De Libro vero meo non est, quod vereare, ne litterarium orbem non feliciter peragret. Scias enim, ex omnibus qui de illo ad me scripsere, unum te ad hanc diem inventum esse, qui carperes, qui erroris argueres. Illum de Lusitano in vernaculum sermonem convertere Itali, & Galli. Roma præterea, Neapoli, Venetiis, Taurino, Parisiis, Matrito, litteras ad me vel de me Olisiponem dedere viri eruditi plurimi, qui & de felicitate Tentaminis gratulabantur, & doctrinam ejus laudibus ad cælum efferebant. Ne autem emendicata a me exterorum suffragia suspicere, scito nullum ex iis mihi esse notum, nullum antea litteris compellatum, nullum beneficio vel gratia devinctum. Neque tamen propterea expers nævi omnis Opus meum judico: *Homo enim sum*, ut ait Comicus, *humani nihil a me alienum puto*. Sed quod me damnatarum doctrinarum reum agis, non possum non moleste ferre: qui nihil impensius curo, quam ne quid scribendo excidat, quod vel minus probatum sit, vel minus Catholicum videatur.

42. Illud vero multo me pejus habet, quod ad calcem Epistulæ scribere non dubitasti: mirari te, & juste quidem mirari, quod Senatus Lusitanæ Inquisitionis *saltu præterierit*, quæ a me evulganda erant: ea nimirum, quæ tu a Romanis Pontificibus tamquam erronea damnata crederes. Sed quæ tu dicis a Lusitanis Inquisitoribus *saltu præterita*, hoc est, festine ac negligenter discussa: iis examinandis integerrima Curia consulto delegit Censores duos e Carmelitarum Excalceatorum Sacro Ordine, quorum esset præ ceteris spectata virtus, incorruptumque judicium. His tertius denuo accessit ex Ordine

dine Benedictino pari religione & litteratura, cui Tentamen Theologicum a me Latinitate donatum & propediem edendum, rursus de more examinandum commisit Senatus Fidei. Quocirca justius ego miror, religioni tibi non fuisse de Lusitana Inquisitione tam sinistrum temerariumque judicium tulisse: ut in re tanti momenti aliquid a nostris vel oscitanter lectum vel temere adprobatum judicares: quasi Catholici esse minus Lusitani, quam Hispani scirent. At si *Regula Fidei*, ut Tertullianus ait, *una est, atque immobilis*; eam nos certe Fidei Regulam, unam atque immobilem constanter tenemus omnes, constanterque tenebimus usque ad sanguinem. Neque quia aliquid forte sentimus vel scribimus, quod Romanis auribus displiceat, Catholici propterea esse definimus. Scimus enim Catholicam Fidem non Romanæ Curiæ placitis, sed solo Dei Verbo scripto vel tradito contineri.

43. Depone igitur, mi Galinde, sollicitum de fortuna Libri timorem. Depone de Lusitanis Censoribus suspiciones illas tuas iniquas & præcipites. Omnes enim Dei gratia Catholici sumus, perinde ac vos: omnes Romanam Ecclesiam Catholicæ Unitatis centrum agnoscimus: omnes Romano Pontifici, Petri Successori Christique in terris Vicario, veram sinceramque obedientiam profitemur etiam tum, cum nostrorum vel Regum vel Episcoporum Jura pro virili tuemur. Vale, & si quid in te excidit paullo acerbius, parce. Olisipone e Regia Domo Beatæ Mariæ Virginis de Necessitatibus Congregationis Oratorii, Augusti die XV. anno MDCCLXVII.

FINIS.

